

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

САВЄЛЬЄВА ТЕТЯНА АНАТОЛІЇВНА

УДК 378.1:[37:005](043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ
СПЕЦІАЛІСТІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА АДАПТИВНИХ
ЗАСАДАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Т.А. Савельєва

Науковий керівник: **Єльнікова Галина Василівна,**
доктор педагогічних наук, професор

Харків – 2021

АНОТАЦІЯ

Савельєва Т.А. Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Українська інженерно-педагогічна академія, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2021.

Нові євроінтеграційні процеси в Україні змінюють зміст та вимоги до освітньої галузі в ланці фахової передвищої освіти, з метою підготовки високо професійних молодших спеціалістів, які якісно працюватимуть у сфері обслуговування населення та мають бути конкурентоздатними на сучасному ринку праці. Розвиток сфери надання послуг в нашій країні відбувається досить швидко та затребувано з боку споживачів, тому від професійності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування потенційно залежить прогрес економічного зростання галузі, підвищення рівня сервісу та якості наданих послуг. Зміни в інформатизації суспільства, інтенсифікації рівня бажань замовників послуг, економічні ризики та зміни умов ринкових відносин ставлять нові вимоги до підготовки професійних фахівців сфери послуг. Професійну компетентність майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування можна розглядати з різних напрямів, проте в нашому дисертаційному дослідженні розроблена і обґрунтована підготовка фахівців сфери послуг в закладах фахової передвищої освіти сформована на адаптивних засадах, що дозволило виокремити відповідні педагогічні умови. В роботі розроблено та уточнено ключове поняття «педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах», що дало можливість концептуально виокремити адаптивні позитивні педагогічні впливи, у вигляді адаптивних засад, в

процесі професійної підготовки фахівців сфери послуг та формування їх професійної компетентності в ЗФПО.

Теоретичне дослідження проблем підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування проведено в контексті стратегій розвитку держави, реальних інноваційних змін суспільства, розвитку освітньої галузі фахової передвищої освіти, сучасних законів ринку праці та роботодавців, аналізі і досвіду закордонних закладів професійної підготовки молоді. З'ясовано, що формування підвищення якості професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування є складним системним педагогічним процесом, який активізує навчально-пізнавальну діяльність студентів, сприяє формуванню особистості, професійному спрямуванню та відповідає фаховим вимогам.

Розкрито дефініцію «зміст підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування». Враховуючи специфіку підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування, з'ясовано, що адаптивні зміни в освітньому просторі закладу та компетентнісний підхід при формуванні сталого фахівця відбувається поступово, проте розвиває професійні і адаптивні навички при роботі з людьми, формує свідомість до постійного саморозвитку та професійної самореалізації протягом життя.

Визначена структура професійних компетентностей молодших спеціалістів сфери обслуговування, уточнено зміст і елементи компонентів, що її утворюють, а саме: когнітивний (фахові знання з професійної діяльності); мотиваційний (цілі, мотиви, потреби, професійні цінності); особистісний (професійні якості фахівця, правова база, професійна культура); соціально-психологічний (соціальні комунікації, адаптивність, інтерактивність, саморозвиток); практично-технологічний (технології у сфері обслуговування, інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерні технології). Виокремлені компоненти професійних компетентностей уможливили визначення та конкретизацію сутності адаптивних засад для створення оновленого освітнього простору коледжів, а саме *адаптивне*

управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування; адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів освіти; забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту та технологій для професійної підготовки, що дозволяє реалізувати взаємоадаптацію освітніх потреб здобувачів та вимог освітнього процесу.

На основі виокремлених професійних компетентностей молодших спеціалістів сфери обслуговування розроблені адаптивні матриці взаємозв'язку професійних компетентностей, де визначено об'єднання видів компетентностей з виробничими функціями майбутнього фахівця сфери послуг.

В дисертаційній розробці проаналізовано освітній процес, що здійснюється в закладах фахової передвищої освіти і постійно знаходиться в стані розбудови. Це дало можливість розкрити і обґрунтувати педагогічні умови формування професійно компетентних майбутніх молодших спеціалістів на адаптивних засадах. Перша педагогічна умова – *адаптивний зміст набуття ключових та професійних компетентностей здобувачів.* Друга педагогічна умова – *використання гнучких, інтегративних, міжмодульних та міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання на адаптивних засадах.* Третя педагогічна умова – *інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивного саморозвитку студентів в процесі практичної підготовки.* Четверта педагогічна умова – *активізація рефлексивної діяльності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування для розвитку навичок професійної адаптації.* П'ята педагогічна умова – *використання ІКТ для активізації адаптивних процесів у навчально-пізнавальній діяльності студентів.*

Теоретична обґрунтована та розроблена концептуальна педагогічна модель формування професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування, що відображає взаємопов'язані та взаємодоповнюючі п'ять блоків, об'єднані навколо педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів на адаптивних засадах: методологічно-цільовий, аналітико-

діагностичний, конструктивно-управлінський, змістово-процесуальний, результативно-оцінювальний. Розроблена модель підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах характеризує сформованість професійної компетентності майбутніх фахівців сфери послуг, експериментально перевірена та засвідчує ефективність впровадження педагогічних умов і ступінь досягнення мети дисертаційної роботи.

На основі моніторингових досліджень конкретизовано зміст діагностичного кваліметричного інструментарію. Розроблені кваліметричні моделі функціонують і супроводжують систему підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти з метою постійного контролю та регулювання діяльності закладу та здійснення освітньо-виховного процесу.

На основі аналізу нормативно-законодавчої бази та виокремлених педагогічних умов підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах було експериментально перевірено ефективність їх впровадження в роботі закладів фахової передвищої освіти. В результаті проведення експериментальної перевірки отримано фактичні дані, що сформулювали позитивний педагогічний ефект, а саме: в експериментальних групах збільшено кількість здобувачів освіти з високим та достатнім рівнями сформованості професійної компетентності з одночасним зменшенням їх кількості з низьким рівнем. На заключному етапі експериментальної перевірки отримано результати, що характеризують об'єктивність та ефективність запровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах.

Під час проведення експериментальної перевірки було сформовано технологію впровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах та виокремлено методичні рекомендації щодо організації застосування запропонованих змін в освітній процес закладів фахової передвищої освіти.

На підставі цього зроблено висновок щодо результативності створеного освітнього простору в закладах фахової передвищої освіти на адаптивних засадах та ефективності і обґрунтованості впровадження розроблених педагогічних умов підготовки майбутніх професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому що:

вперше теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено:

- педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, а саме: розроблення адаптивного змісту набуття ключових та професійних компетентностей здобувачів освіти; використання гнучких, інтегративних, міжмодульних та міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання на адаптивних засадах; інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивного саморозвитку здобувачів в процесі практичної підготовки; активізація рефлексивної діяльності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування для розвитку навичок професійної адаптації; використання інформаційно-комунікаційних технологій для активізації адаптивних процесів у навчально-пізнавальній діяльності здобувачів, що дозволяє підвищити рівень якості підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування;

- адаптивні засади підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування в закладах фахової передвищої освіти: адаптивне управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування; адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів освіти; забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту та технологій для професійної підготовки, що дозволяє реалізувати взаємоадаптацію освітніх потреб здобувачів та вимог освітнього процесу;

- адаптивні матриці взаємозв'язку професійних компетентностей з виробничими функціями майбутніх молодших спеціалістів сфери

обслуговування, застосування яких забезпечу поєднання їхньої теоретичної і практичної підготовки;

– модель підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах у закладах фахової передвищої освіти, яка забезпечує системність і методичну послідовність в процесі підготовки фахівців;

уточнено:

– поняття «педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах» як поєднання обставин та системи засобів навчання, що активізують навчально-пізнавальну діяльність здобувачів, забезпечують формування особистості, здатної гнучко й адекватно реагувати на швидкозмінне зовнішнє середовище під час вирішення виробничих завдань, що відповідає фаховим вимогам до цих фахівців;

– зміст діагностичного кваліметричного інструментарію, який розроблений з урахуванням визначених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, де параметрами виокремлено професійні компетентності майбутніх фахівців сфери послуг.

подальшого розвитку набула теорія адаптивного управління шляхом розроблення положень поточної адаптації та використання кваліметричного підходу в підготовці професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування в закладах фахової передвищої освіти.

Ключові слова: професійна компетентність, педагогічні умови, молодший спеціаліст, сфера обслуговування, освітній простір, адаптивні засади, фахова передвища освіта, кваліметричні факторно-критеріальні моделі.

ABSTRACT

T. Savielieva. Pedagogical conditions for training junior specialists in the service sector on the basis of adaptability. - Qualification research paper, manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Sciences: Specialty 13.00.04 – “The Theory and Method of Professional Education”. - Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Ministry of Education and Science of Ukraine. Kharkiv, 2021.

New European integration processes in Ukraine are changing the content and requirements for professional pre-higher education. The aim is to train high professional junior specialists who will work well in the service sector and must be competitive in current labor market. The development of service sector in our country is quite rapid and in demand by consumers. Therefore, the progress of economic growth, the level and quality of provided services depends on the professionalism of future junior specialists. Changes in the social informatization, intensification of the desires level of service customers, economic risks and changes in market conditions make new demands on the training of professional specialists in the service sector. The professional competence of future junior specialists in the service sector can be considered in different areas, but our research deals with training of service specialists in the institutions of professional pre-higher education, formed on the basis of adaptability. It allowed to identify appropriate pedagogical conditions. The research develops and clarifies the key concept "pedagogical conditions for training junior specialists in the service sector on the basis of adaptability", which made it possible to identify positive pedagogical influences, in the form of adaptive principles, in the specialists training and their professional competence in pre-higher education.

Theoretical research of training problems of junior service specialists was conducted in the context of state development strategies, real innovative changes in society, development of professional pre-higher education, labor market modern

laws and employers, analysis and experience of foreign youth training institutions. It was detected that the formation of improving the quality of professional competence of future junior service professionals is a complex systemic pedagogical process. It enhances the educational and cognitive activities of students, contributes to the formation of personality, professional orientation and meets professional requirements.

The definition "content of training of junior specialists in the service sector" is revealed. Given the specifics of training junior service professionals, it was found that adaptive changes in the educational institution and the competence approach in the formation of a specialist is gradual. It develops professional and adaptive skills in working with people, forms awareness of continuous self-development and professional self-realization throughout the life.

The structure of professional competence of junior specialists in the service sector is determined. The content and elements of its components are specified, namely: cognitive (professional knowledge of professional activity); motivational (goals, motives, needs, professional values); personal (professional qualities of a specialist, legal framework, professional culture); socio-psychological (social communications, adaptability, interactivity, self-development); practical and technological (technologies in the service sector, information and communication technologies, computer technologies). The selected components of professional competence made it possible to define and concretize the essence of the adaptive basis for the creation of a renewed educational space in colleges: *the adaptive management of educational institutions at the administrative level; interaction of participants of the educational process on the basis of partnership; flexible content for the training of junior specialists; adaptation and modernization of educational and methodical materials taking into account individual educational needs; use of adaptive pedagogical technologies in the educational process of colleges; modernization of educational and methodical literature, books and more updated textbooks; availability of computer support for training and formed skills of*

computer competence of teachers; updating the material and technical base of the educational institution.

The education in the institutions of professional pre-higher education is constantly in development. And it is analyzed in the research. This made it possible to reveal and substantiate the pedagogical conditions for the formation of professionally competent future junior specialists on basis of adaptability. The first pedagogical condition is the elements separation of adaptive skills in the educational process in order to acquire key and professional competencies of students. The second pedagogical condition is the use of interdisciplinary links in the learning process and the internal motivation of junior specialists to learn on an adaptive basis. The third pedagogical condition is the integration of educational and cognitive activities and reflective activities of students in the practical training. The fourth pedagogical condition is the activation of reflective activity of future specialists in service sector for the development of skills of professional adaptation. The fifth pedagogical condition is the use of computer technologies to intensify educational and cognitive activities. The sixth pedagogical condition is the organization of situational educational and professional independent work of students.

The developed pedagogical model of formation of professionally competent junior specialists in the service sector reflects interconnected five blocks, which are united around pedagogical conditions of junior specialists training on basis of adaptability: methodological and target, analytical and diagnostic, constructive and managerial, content and procedural, effective and evaluative. The developed model of junior specialists training on the basis of adaptability characterizes the formation of professional competence of future specialists in the service sector and certifies the effectiveness of the implementation of pedagogical conditions and the degree of achievement of the research target.

On the basis of monitoring researches qualimetric tools are developed, namely. The developed qualimetric models function and accompany the system of training junior service specialists on an adaptive basis in institutions of

professional pre-higher education in order to constantly monitor and regulate the activities of the institution and the implementation of the educational process.

Based on the analysis of the regulatory framework and the selected pedagogical conditions for the training of professionally competent junior specialists in the service sector on an adaptive basis, the effectiveness of their implementation in the institutions of professional pre-higher education was experimentally tested. As a result of the experimental test, factual data were obtained. It formulated a positive pedagogical effect: in the experimental groups, the number of students with high and sufficient levels of professional competence was increased, and number of students with a low level was simultaneously decreased. The results, that were obtained at the final stage of the experiment, characterize the objectivity and effectiveness of the implementation of the developed pedagogical conditions for junior specialists training on the basis of adaptability.

During the experimental inspection, the technology of implementation of the developed pedagogical conditions of training the junior specialists of the service sector on an adaptive basis was formed. Moreover, methodical recommendations on the organization of application of the proposed changes in the educational process of professional pre-higher institutions were singled out. Based on this, a conclusion was made about the effectiveness of the created educational space on an adaptive basis and the effectiveness and validity of the implementation of the developed pedagogical conditions for the training of future professionally competent junior specialists in the service sector.

Scientific novelty of the research is presented in the following points:

first:

- pedagogical conditions for training junior specialists in the service sector on the basis of adaptability are defined and substantiated. They are: elements separation of adaptive skills in the educational process in order to acquire key and professional competencies of students; use of interdisciplinary links in the learning process and internal motivation of junior specialists integration of educational and

cognitive activities and reflective activities in the practical training; activation of reflective activity of future specialists for development of skills of professional adaptation, use of computer technologies for educational and cognitive activity, organization of situational educational and professional independent work of students;

- the content of adaptive principles of training professionally competent junior service professionals in institutions of professional pre-higher education is highlighted (adaptive management of educational institutions; interaction of participants in the educational process based on partnership; flexible training of junior specialists; adaptation and modernization of educational and methodical materials taking into account the individualization of educational needs; use of adaptive pedagogical technologies in the educational process of colleges; modernization of educational and methodical literature, books and more updated textbooks; availability of computer support for training skills of computer competence of teachers; updating the material and technical base of the educational institution);

- the content of the components of professional competence of junior specialists in the service sector is developed. It has the interaction of elements of professional competence, combining types of competencies and their formation of production functions of the future specialist;

- the conceptual model of training junior service professionals on an adaptive basis in institutions of professional pre-higher education is developed. It reproduces the complex relationship of methodological approaches, principles, pedagogical conditions, methods, stages, indicators, criteria and levels of professional competence of junior service specialists on the basis of adaptability;

the basic concepts of the research are specified in: pedagogical conditions of training of junior specialists in the service sector on an adaptive basis, professional training of junior specialists, junior specialist in service sector, content of training of junior specialists, adaptation, adaptability, etc .;

diagnostic qualimetric tools were developed (qualimetric factor-criterion model of professional competence of the teacher in the professional pre-higher institutions; qualimetric factor-criterion model of professional competence of junior specialists in the service sector; qualimetric factor-criterion model of assessment of pedagogical conditions for training professionally competent junior specialists in the service sector) for conditions and evaluation of results in their implementation in the education of professional pre-higher institutions, which includes the specifics of the professional activities;

Key words: professional competence, pedagogical conditions, junior specialist, service sector, education, basis of adaptability, professional pre-higher education, qualimetric factor-criterion models.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Савельєва Т.А. Адаптивні засади формування професійних компетентностей молодших спеціалістів сфери обслуговування в закладах фахової передвищої освіти. *Теоретичні і методичні засади розроблення та використання адаптивних технологій у процесі підготовки магістрів з управління закладом освіти*: колективна монографія / за заг. і наук. ред. Г.В. Сільникової. Харків : Мачулин, 2020. С. 226-249.

2. Савельєва Т.А. Планування життєдіяльності закладу фахової передвищої освіти на адаптивних засадах. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2019. Вип. 4. С. 181-185.

3. Savielieva T.A. Increasing the pedagogical skills of teachers and masters of production training in the process of introducing adaptive principles in colleges and technical schools. *The unity of science*. 2019. December 2018 – January 2019. P. 57-59.

4. Савельєва Т.А. Обґрунтування моделі підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. *Virtus*. 2019. June, Issue 35. С. 168-171.

5. Савельєва Т. Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування в професійно-педагогічних навчальних закладах. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Педагогіка*. 2018. Вип. № 4 (7). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/issue/view/1>.

6. Савельєва Т.А. Базові поняття дослідження підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2018. Вип. 59. С. 28-34.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Савельєва Т.А. Організація самостійної роботи здобувачів з використанням ІКТ на адаптивних засадах в коледжах. *Освіта і наука в мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку*: матер. II Міжнар. наук. конф. (Дніпро, 27-28 березня 2020 р.). Дніпро, 2020. Ч. I. С. 197-199.

8. Савельєва Т.А. Дослідницька діяльність в коледжах як засіб підвищення якості підготовки фахівця. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя*: зб. матер. II Міжнар.наук.-практ. WEB-форуму (Харків-Київ, 25-27 березня 2020 р.). Харків-Київ, 2020. Вип. 2. С. 190-192.

9. Савельєва Т.А. Вчора проєкт – сьогодні реалії життя та погляд в майбутнє. *Організаційно-педагогічні та методичні проблеми і завдання імплементації Закону України «Про фахову передвищу освіту»*: збір. матер. XIX обласної наук.-практ. конф. пед. працівників (Харків, 21 лютого 2020 р.). Харків, 2020. С. 420-421.

10. Савельєва Т.А. Впровадження адаптивних засад в професійній (професійно-технічній) освіті. *Адаптивні системи управління в освіті*: збір. матер. IV Всеукр. наук. форуму (Харків, 24-25 січня 2019 р.). Харків, 2019. С. 30-31.

11. Савельєва Т.А. Веб-сайт закладу освіти як сучасний інструмент популяризації підготовки молодших спеціалістів. *Шляхи і методи популяризації підготовки молодших спеціалістів в умовах реалізації Закону України «Про освіту»*: збір. матер. XVIII обласної наук.-практ. конф. пед. працівників (Харків, 22 лютого 2019 р.). Харків, 2019. С.323-325.

12. Савельєва Т.А. Тьюторство як нова професійна роль педагога фахової передвищої освіти на адаптивних засадах. *Intellectual economics, management and education: proceeding of the I International symposium (Vilnius-Ljubijana, September 20, 2019)*. Vilnius-Ljubijana, 2019. С. 368-369.

13. Савельєва Т.А. Застосування ІКТ у навчальному процесі коледжу для якісної освітньої підготовки молодшого спеціаліста на адаптивних засадах. *Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимога часу*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. web-форуму (Київ - Харків, 22-23 березня 2018р.). Київ- Харків, 2018.С. 86-88.

14. Савельєва Т.А., Мандражи О.А. Поняття «СТЕМА» у контексті доцільності адаптивних процесів при впровадженні STEM освіти. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства*: матер. I Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернігів, 9 листопада 2018 р.). Чернігів, 2018. С. 646-648.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	18
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	27
1.1. Підготовка молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в педагогічній літературі	27
1.2. Базові поняття дисертаційного дослідження	39
1.3. Аналіз стану підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах у педагогічній практиці та визначення проблеми дослідження.....	53
Висновки до розділу 1	81
РОЗДІЛ 2. ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	85
2.1. Зміст підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах	85
2.2. Модель підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах	137
2.3. Педагогічні умови підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах.	146
2.4. Інструментарій визначення ступеня підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах в контексті кваліметричного підходу	169
Висновки до розділу 2	177
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА	

ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	180
3.1. Організація експериментальної перевірки	180
3.2. Визначення впливу практичної реалізації розроблених педагогічних умов на якість підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах	188
3.3. Технологія впровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах	203
Висновки до розділу 3	220
ВИСНОВКИ	224
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	227
ДОДАТКИ	258

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МССО – молодший спеціаліст сфери обслуговування

НТП – науково-технічний прогрес

ЗВО – заклади вищої освіти

ЗФПО – заклади фахової передвищої освіти

ФПО – фахова передвища освіта

ВО – випереджальна освіта

ЗП(ПТ)О – заклади професійної (професійно-технічної) освіти

ХДППК – Харківський державний професійно-педагогічний коледж імені В.І. Вернадського

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ОПП – освітня програма підготовки

ОКХ – освітньо-кваліфікаційна характеристика

ДСС – Державна служба статистики

ТЗН – технічні засоби навчання

ЗД – засоби діагностики

ЕГ – експериментальна група студентів

КГ – контрольна група студентів

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Прогресивні зрушення українського суспільства в напрямі європейської інтеграції передбачають зміну підходів та методології підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування, які мають задовольняти як потреби роботодавців на ринку праці, так і вимоги населення у сфері обслуговування.

Про необхідність впровадження реформ у підготовку молодших спеціалістів та підвищення рівня якості освіти випускників закладів фахової передвищої освіти наголошується в Законах України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», Національній стратегії розвитку освіти України, Концепції розвитку освіти України та інших нормативних актах Міністерства освіти і науки України, що регламентують діяльність закладів фахової передвищої освіти.

Розвиток сфери послуг на економічному ринку країни останнього часу суттєво прогресує, тому саме молодших спеціалістів сфери обслуговування потребує ринок праці. Актуальними потребами їхньої підготовки є формування універсальних фахівців, здатних професійно та досконало виконувати свою роботу, реалізувати трудові, творчі та управлінські навички, швидко та ефективно адаптуватися до нових вимог роботодавців, оперативно вирішувати проблеми у мінливих умовах ринкової економіки, мати навички адаптивності в професійній діяльності. Професійна адаптація надає такі характеристики та навички молоді, основною метою яких є формування конкурентоздатного фахівця з мотивацією до саморозвитку та самореалізації. Активізація природних адаптивних здібностей особистості з подальшим розвитком її здатностей адаптуватися в мінливих умовах, характерних для ринкових відносин економіки, забезпечить формування нового фахівця, здатного самостійно приймати рішення, організовувати свої дії, спрямовуючи їх на досягнення поставленої мети, гнучко реагувати на обставини і ситуації для поетапного рішення відповідних завдань. У зв'язку із цим постає питання проектування оновленого освітнього простору через

впровадження педагогічних умов підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти.

Проведений науковий пошук засвідчує, що питання обґрунтування педагогічних умов підготовки фахівців для покращення якості освітнього процесу досліджувались такими науковцями, як Ю. Бабанський, А. Багдуєва, Є. Ганін, Н. Єрошина, К. Костюченко, В. Манько, О. Назарова, Н. Ткаченко. Питання розвитку адаптивного управління соціально-педагогічними системами, адаптивні технології в освітньому процесі, моніторингові дослідження щодо впровадження адаптивних процесів в освіті проаналізовані такими вченими, як Т. Борова, Г. Єльнікова, Л. Зайцева, О. Загіка, С. Кравець, Г. Полякова, П. Третьяков, Т. Шамова.

Питання професійної підготовки на адаптивних засадах, особливості її формування, змісту та оцінки освітнього процесу були розроблені в роботах таких науковців, як В. Безруков, О. Богоніс, Р. Вайнола, Т. Дмитренко, А. Кайгородцева, С. Копилова, М. Корягін, І. Ладико, Т. Ластєва, А. Максимович, С. Стрижак, В. Сумцов, О. Тимошенко, М. Чік, К. Чуйко, В. Ячменьова.

Проведений огляд наукових досліджень дозволяє стверджувати, що, незважаючи на наявність наукового матеріалу в цій галузі, проблема визначення педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах залишається не дослідженою.

Теоретичний аналіз наукових досліджень та публікацій підтвердив актуальність дисертаційної роботи і дав змогу виокремити низку *суперечностей між:*

- зростаючими потребами підприємств сфери послуг у професійних кадрах, які можуть швидко адаптуватись та змінюватись в умовах організації і технології надання послуг, ефективно здійснювати професійну діяльність, вдосконалювати професійні навички шляхом постійного саморозвитку, і недостатнім рівнем сформованості професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування;

- необхідністю підготовки сучасних фахівців, здатних гнучко й адаптивно реагувати на швидкозмінні закони ринкової економіки, і неспроможністю традиційної системи професійної підготовки вирішувати такі завдання в закладах фахової передвищої освіти;

- потребою осучаснення та підвищення рівня якості професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування відповідно до оновлених стандартів з урахуванням необхідності формування навичок адаптивності та недостатньою розробленістю теоретичних основ й педагогічних умов їхньої професійної підготовки на адаптивних засадах.

Актуальність визначеної проблеми, виявлені суперечності, фрагментарність, епізодичність професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, недостатність наукового та практичного дослідження адаптивних засад підготовки цих фахівців у закладах фахової передвищої освіти зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **«Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконано згідно тематичного плану науково-дослідних робіт Української інженерно-педагогічної академії «Теоретичні і методичні засади розроблення та використання адаптивних технологій у процесі підготовки магістрів з управління закладом освіти» (№ ВШ 19-01). Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 11 від 29.03.2016 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 2 від 27.03.2018р.).

Мета дослідження полягає в підвищенні якості професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування шляхом виокремлення, обґрунтування, практичної реалізації та експериментальної перевірки педагогічних умов їхньої підготовки на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти.

Для досягнення мети в дисертаційній роботі визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати теорію і практику підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти, виокремити й обґрунтувати базові поняття та визначити проблему дослідження.

2. Теоретично обґрунтувати та розробити адаптивні матриці взаємозв'язку професійних компетентностей і виробничих функцій майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування.

3. Виокремити та теоретично обґрунтувати зміст адаптивних засад підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування.

4. Теоретично обґрунтувати й практично реалізувати педагогічні умови підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах та розробити технологію їх впровадження у практику закладів фахової передвищої освіти.

5. Експериментально перевірити педагогічні умови підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка молодших спеціалістів сфери обслуговування у закладах фахової передвищої освіти на адаптивних засадах.

Предмет дослідження – педагогічні умови реалізації адаптивних процесів професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування у закладах фахової передвищої освіти.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що якість професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування підвищиться за рахунок виокремлення, обґрунтування та реалізації в освітньому процесі педагогічних умов на основі авторської моделі підготовки фахівців на адаптивних засадах, що реалізує адаптивне управління й взаємовплив суб'єктів освітнього процесу, адаптивний зміст й технології професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: розробки вчених щодо проблеми функціонування системи професійної

(професійно-технічної) освіти (Р. Гуревич, І. Зязюн, Н. Ничкало, Г. Гребенюк, І. Козловська); професійної підготовки фахівців в Україні (А. Лігоцький, П. Олійник, М. Піндера, О. Гаврилюк, В. Зайчук, О. Кіяшко); методологічного обґрунтування професійного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (В. Радкевич, Л. Притула, І. Прокопенко, П. Сікорський, Н. Ткачова); формування різних видів професійної компетентності у майбутніх фахівців (В. Баркасі, С. Демченко, О. Мармаза, Т. Мацевко, І. Міщенко); умов формування професійної компетентності фахівців (О. Акімова, А. Ашерів, С. Батишев, В. Биков, В. Бойчук, А. Вербицький, О. Дубасенюк, В. Петрук, Т. Руденька, В. Шахов, Л. Шевченко); психології професійного розвитку особистості (І. Бандурка, С. Ситнік); методології неперервної професійної освіти (Т. Десятов, М. Євтух, В. Луговий, С. Сисоєва), положення компетентнісного підходу (Н. Бібік, О. Коваленко, В. Лунячек, Л. Штефан); особистісно орієнтованого підходу (І. Бех, С. Гончаренко, О. Савченко); соціально-адаптивного підходу (Г. Єльнікова, О. Загіка, Г. Полякова, М. Росток, Л. Фесік); системного підходу (Ю. Бабанський, Д. Коваленко, М. Лазарєв); технологічного підходу (В. Беспалько, М. Кларін, О. Пехота); кваліметричного підходу (Г. Азгальдов, І. Анненкова, Г. Дмитренко).

Для розв'язання поставлених завдань були застосовані такі **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз філософських, загальнонаукових, дидактико-технологічних джерел, навчально-методичної, психолого-педагогічної літератури, нормативно-правових документів, навчальної документації для визначення наукових засад досліджуваної проблеми; порівняння, узагальнення, синтез для виокремлення та обґрунтування педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах; моделювання для розроблення моделі професійної підготовки фахівців та кваліметричного інструментарію оцінювання її якості; систематизація й узагальнення теоретичних та експериментальних даних для здійснення освітнього моніторингу; *емпіричні*: аналіз та узагальнення педагогічного досвіду, анкетування, тестування, педагогічний експеримент

(констатувальний, формувальний та контрольний етапи) для експериментальної перевірки педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах; *статистичні*: методи математичної статистики (критерій Стюдента, метод Делфі, критерій χ^2 Пірсона) для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що:

вперше теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено:

- педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, а саме: розроблення адаптивного змісту набуття ключових та професійних компетентностей здобувачів освіти; використання гнучких, інтегративних, міжмодульних та міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання на адаптивних засадах; інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивного саморозвитку здобувачів в процесі практичної підготовки; активізація рефлексивної діяльності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування для розвитку навичок професійної адаптації; використання інформаційно-комунікаційних технологій для активізації адаптивних процесів у навчально-пізнавальній діяльності здобувачів, що дозволяє підвищити рівень якості підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування;

- адаптивні засади підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування в закладах фахової передвищої освіти: адаптивне управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування; адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів освіти; забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту та технологій для професійної підготовки, що дозволяє реалізувати взаємоадаптацію освітніх потреб здобувачів та вимог освітнього процесу;

- адаптивні матриці взаємозв'язку професійних компетентностей з виробничими функціями майбутніх молодших спеціалістів сфери

обслуговування, застосування яких забезпечу поєднання їхньої теоретичної і практичної підготовки;

- модель підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах у закладах фахової передвищої освіти, яка забезпечує системність і методичну послідовність в процесі підготовки фахівців;

уточнено:

- поняття «педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах» як поєднання обставин та системи засобів навчання, що активізують навчально-пізнавальну діяльність здобувачів, забезпечують формування особистості, здатної гнучко й адекватно реагувати на швидкозмінне зовнішнє середовище під час вирішення виробничих завдань, що відповідає фаховим вимогам до цих фахівців;

- зміст діагностичного кваліметричного інструментарію, який розроблений з урахуванням визначених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, де параметрами виокремлено професійні компетентності майбутніх фахівців сфери послуг.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у впровадженні в процес професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування теоретично обґрунтованих та експериментально перевірених педагогічних умов їхньої підготовки на адаптивних засадах за рахунок відповідної технології; комплексу, що забезпечує її реалізацію.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Харківського державного професійно-педагогічного коледжу імені В.І. Вернадського (довідка № 114 від 28.08.2020 р.); Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (довідка № 1021 від 30.08.2020 р.), Державного вищого навчального закладу «Чернівецький політехнічний коледж» (довідка № 01/355 від 28.08.2020 р.). Результати дисертаційної роботи можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сфери

обслуговування в закладах фахової передвищої освіти з метою підвищення ефективності професійної підготовки фахівців.

Особистий внесок здобувача. У працях, написаних у співавторстві, здобувачеві належить (відповідно до списку використаних джерел): [200] – розроблення адаптивних засад як основи створення педагогічних умов для якісної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування; [212] – обґрунтування ідеї використання адаптивних процесів в освітніх закладах, які запроваджують STEM технології навчання.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було апробовано на науково-практичних конференціях різного рівня:

– *міжнародних*: «Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства» (Чернігів, 2018); «Сучасні технології навчальної діяльності викладача закладу вищої освіти» (Харків, 2019); «Intellectual economics, management and education» (Vilnius-Ljubijana, 2019); «Освіта і наука в мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку» (Дніпро, 2020); «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» (Харків-Київ, 2020);

– *всеукраїнських*: «Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимога часу» (Київ - Харків 2018); «Адаптивні системи управління в освіті» (Харків, 2019), «Адаптивні процеси в національній системі освіти» (Харків, 2020).

Публікації. Основні наукові положення та результати дослідження відображено в 14 публікаціях автора (із них 12 – одноосібних), у тому числі 3 статті – у провідних наукових фахових виданнях України (1 стаття – в електронному фаховому виданні); 2 статті – у зарубіжних періодичних виданнях; 1 підрозділ в колективній монографії; 8 публікацій – у матеріалах наукових конференцій.

РОЗДІЛ 1

ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Підготовка молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в педагогічній літературі

Активний динамічний розвиток суспільства нашої країни, неуклісний ріст науково-технічного прогресу, потребує змін та перетворень в суспільстві та освіті зокрема. Україна взяла курс європейської інтеграції, прогресивного розвитку та зміни якості життя людей, розширення ділових економічних міжнародних стосунків, що ставить нові питання перед освітньою галуззю і підготовкою кадрового потенціалу молодших спеціалістів, які будуть відповідати новим вимогам часу. Приєднання України до Болонського процесу окреслює нові напрями процесу реформування освіти, визначальними критеріями якого є якість підготовки фахівців, відповідність європейському ринку праці, посилення конкурентоздатності Європейської системи освіти.

Багато можливостей відкривається на ринку праці для створення власного бізнесу, на основі навичок підприємництва та самостійної вибудови професійної діяльності і власної кар'єри, коли молодь може не тільки використовувати свої знання та сформовані професійні вміння, а й власноруч займатись тією справою, яка справді подобається.

Студенти закладів вищої та фахової передвищої освіти займаються формуванням та створенням умов для успішної кар'єри ще в період навчання. Науковець В. Лозовецька звертає увагу на те, що «особливого значення набуває необхідність формування уявлень про сучасні умови професійного розвитку та перспективи власної кар'єри в умовах ринкового середовища» [131]. Вчена Н. Гончарова зазначає, що «на основі самоаналізу

студенти розглядають можливі варіанти професійної кар'єри. До кінця цього етапу майбутні фахівці підбирають професію, яка найбільше підходить, і починають у ній реалізовуватися» [53]. Вимоги до професійної реалізації і майбутньої роботи у молоді значно виросли у порівнянні з минулим. З цього приводу Н. Тимошенко вважає «Професійна самореалізація – це сукупність прояву індивідуальних професійно-особистісних якостей і властивостей фахівця, внаслідок чого він відтворює себе у своїй сутності в багатовимірній практичній та професійній діяльності» [241]. Сучасні фахівці бажають не тільки виконувати роботу, проте й мати можливості до створення кар'єри, бути високооплачуваними фахівцями, мати самореалізацію та впевненість у своєму майбутньому. Враховуючи таку зміну цілей підготовки бачимо необхідність у створенні відповідних умов для реалізації амбіцій випускників за допомогою адаптивних перетворень у системі підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування в коледжах і технікумах.

Розвиток сфери послуг на економічному ринку країни останнього часу суттєво прогресує, тому саме молодших спеціалістів сфери обслуговування потребує ринок праці. Актуальними потребами підготовки є універсальні фахівці, які будуть не тільки професійно та досконало виконувати свою роботу, мати трудові, творчі та управлінські навички, а й такі, які зможуть швидко та ефективно перелаштовуватись на нові вимоги роботодавців, бути готовими оперативно вирішувати проблеми у мінливих умовах ринкової економіки, мати навички адаптивності в професійній діяльності.

Сучасна освітня концепція нашої країни передбачає неперервну освіту протягом життя, тому до визначальних компетентностей МССО вважаємо процеси саморозвитку, самоосвіти та мотивацію до постійного навчання як запоруку успішної особистості. Тільки впевнена та наполеглива молодь буде створювати кар'єрні кроки та досягати високих результатів. Ті, хто не зможуть наполегливо крокувати по кар'єрних сходинках також будуть відчувати себе конкурентоспроможними, реалізованими і гідними фахівцями, якщо мотивацією для власної траєкторії розвитку будуть мати адаптивні

пристосування до будь-яких професійних випробувань. При цьому не враховуються такі якості підготовки, при яких студент випускник зможе впевнено та вчасно перелаштовуватись під мінливі умови ринку. Саме тут необхідно застосовувати професійну адаптивність, яка стане одним з показників якості професійної підготовки МССО і дозволить оптимально та раціонально підходити до вирішення виробничих задач та постійно підвищувати свою кваліфікацію.

На нашу думку, професійна адаптація надає такі характеристики та навички сучасній молоді, основною метою яких є формування сучасного конкурентоздатного фахівця з мотивацією до саморозвитку та самореалізації. Професійна діяльність молодшого спеціаліста, проблеми адаптації молодого педагога як предмет досліджень цікавлять багатьох науковців, а саме Б. Ананьєву, Т. Вершиніну, М. Кузьмину, А. Ходакову, Н. Чайкіну, Т. Шадріну. Звертаючись до матеріалів вільної електронної енциклопедії «Вікіпедія» маємо визначення, що трактується як «професійна адаптація – адаптація (пристосування) людини до нових для нього умов праці» [189]. Велика плеяда вчених визначали адаптацію в різних аспектах науки. Нас цікавить напрям адаптації в галузі освіти та освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти. Дослідженнями з питань розвитку адаптивного управління соціально-педагогічними системами, адаптивними технологіями в освітньому процесі, моніторинговими дослідженнями з питань впровадження адаптивних процесів в освіті займались такі вчені, як Г. Єльнікова, Л. Зайцева, О. Загіка, С. Кравець, Т. Борова, Г. Полякова, П. Третьяков, Т. Шамова та інші.

Професійна підготовка є об'єктом нашого дослідження і в цьому контексті питань працювало багато вчених за різними напрямками: загальні теоретичні та методологічні проблеми функціонування системи професійно-технічної освіти (Р. Гуревич, І. Зязюн, Н. Ничкало, Г. Гребенюк, І. Козловська); професійна підготовка фахівців в Україні (А. Лігоцький, П. Олійник, М. Піндера, О. Гаврилюк, В. Зайчук, О. Кіяшко); методологічне

обґрунтування професійної підготовки (В. Радкевич, Л. Притула, І. Прокопенко, П. Сікорський, Н. Ткачова); управлінська діяльність у закладах освіти, що здійснюють професійну підготовку студентів (Л. Сушенцева, В. Стельмашенко, Л. Сергеева); формування різних видів професійної компетентності у майбутніх фахівців (В. Баркасі, С. Демченко, О. Мармаза, Т. Мацевко, І. Міщенко); психологія професійного розвитку особистості (І. Бандурка, С. Ситнік); методологія неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Т. Десятов, М. Євтух, В. Луговий, С. Сисоева), адаптивні процеси в освітніх закладах (Г. Єльнікова, М. Росток, Л. Фесік).

Професійна освіта дозволяє здійснювати підготовку молодших спеціалістів на рівні, який забезпечує фундаментально-практичну підготовку відповідної кваліфікації. С. Гончаренко зазначає, що «...професійна освіта – сукупність знань, навичок і вмінь, оволодіння якими дає змогу працювати спеціалістом вищої, середньої кваліфікації та кваліфікованим робітником» [51]. Підготовка молодшого спеціаліста передбачає здійснення освітнього процесу у спеціальному навчальному закладі з метою засвоєння теоретичних знань, формування вмінь та практичних навичок, які студент може застосувати при розв’язанні професійних завдань. Сьогодні цього недостатньо тому, що формуються нові суспільні вимоги, професійні компетентності, психолого-педагогічні компетентності. Проте трансформаційні зміни та поява нових послуг на ринку сфери обслуговування вносять оновлення і сучасне перетворення поняття професійної освіти. Погоджуємось з Ю. Грищук, яка визначає, що «професійну освіту і навчання, в першу чергу, варто розглядати як таку, що спрямована на всебічний розвиток особистості, оскільки висока кваліфікація фахівця, його професіоналізм є запорукою широкого й ефективного застосування новітніх наукомістких інформаційних технологій, підвищення добробуту населення, забезпечення економічної стабільності країни» [57]. Вчена С. Кравець, з якою ми погоджуємось і підтримуємо її думку, визначає нові погляди на сучасну професійну освіту та підготовку молодших

спеціалістів, а саме «Сучасна взаємодія суб'єктів ринкових відносин, детермінована інтернаціоналізацією, технологічними укладами, інноваційно-технологічним розвитком, посилює актуальність перегляду взаємозв'язків між освітою і ринком праці, керуючись потребами людини ХХІ ст., якими є: належний рівень сформованості компетентностей, володіння кількома кваліфікаціями у межах професії; здатність ефективно здійснювати комунікацію у мережному середовищі, взаємодіяти з іншими країнами та суб'єктами фахової діяльності, зберігаючи власну тотожність; прагнення постійно навчатись, визначаючи безперервний розвиток професійної компетентності істотною рисою способу життя, забезпечуючи цим особистісну конкурентоспроможність, гнучкість, мобільність, адаптацію, саморозвиток професіонала» [112].

На нашу думку, наскрізна інформатизація закладає нові вимоги до підготовки МССО з навичками особистості компетентного фахівця, яка здатна змінюватись під впливом нових потреб економіки, ринку праці та інших складових впливу зовнішнього середовища. Розвиток комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення, мережі інтернет ресурсів дають великі можливості їх використання та застосування в освітньому процесі коледжів та технікумів. А такі сучасні інноваційні засоби навчання викликають у студентів зацікавленість та мотивацію до розширення власного спектру застосування ІКТ не тільки в навчанні, а й в своєму подальшому професійному розвитку. Враховуючи такі визначення та розробки науковців слід зазначити про те, що провідним методом застосування інформаційних технологій в освіті та в суспільному житті є їх впровадження на адаптивних засадах.

Застосування та активне використання комп'ютерної техніки та інноваційних засобів навчання дають можливість активно проводити заняття, більш якісно розкривати тему та мету уроку. Такі можливості долучають до науково-дослідної роботи, мотивують студентів до кращих результатів навчання, надають практичної навички вільно володіти ІКТ. П. Селюк з

цього питання зазначає, що «...застосування сучасних інформаційних технологій у навчальній діяльності – одна з найбільш стійких тенденцій розвитку загальносвітового освітнього процесу. Нині його неможливо уявити без широкого застосування різноманітних методів і засобів навчання» [218]. Однак вчені не зазначають необхідність виділення адаптивних процесів в педагогіці, проте, на нашу думку, без цього неможлива комп'ютерна підготовка і досягнення якісного освітнього процесу в сучасних умовах.

Вважаємо, що освітній процес проводиться більш інтенсивно, створюються умови для розкриття креативних та нестандартних ідей студентів, а це є сильною мотивацією для досягнення більш високих результатів у навчанні. Необхідно створення за допомогою комп'ютеризації адаптованого навчально-методичного забезпечення підготовки молодших спеціалістів, яке було б відповідним до сучасних умов освітнього процесу та вимог ринку праці. Розвиток інформаційного простору вимагає вільного та мобільного доступу до мережі Інтернет, створення студентами власних проектів через використання ІКТ не тільки у навчальному процесі, а і в звичайному житті [206].

В прямій взаємозалежності знаходиться підготовка викладачів та майстрів виробничого навчання, які формують компетентності та навички студентів. Сучасність та розвиток освіти в Україні свідчить про те, що освіта повинна здійснюватися протягом життя. Особливо ця вимога стосується викладачів, тому що вони повинні бути постійно в процесі самовдосконалення своїх знань та використання різних форм і методів у своїй роботі. Питанням саморозвитку викладачів приділяли увагу такі дослідники як Т. Борова, Б. Гершунський, К. Корсак, О. Мамічева, Л. Петриченко і багато інших вчених. Л. Петриченко зазначає, що «викладач виступає головним суб'єктом педагогічного впливу у вищому освітньому закладі, основною фігурою, якій належить стратегічна роль у розвитку особистості майбутнього фахівця» [165].

Однією з умов якісної підготовки МССО виступає рівень майстерності та педагогічної підготовки викладачів дисциплін загальної та професійної підготовки. Запроваджуються новації в освітній процес, опановуються нові методи та технології навчання, що вимагає від педагогів більшого вміння та зосередженості на особистісному професійному розвитку. Тому визначається потреба постійно збільшувати власні знання та досвід, приймати участь в освітніх заходах, що сприяє розвитку педагогів. Така робота має бути організована самостійно викладачем або майстром виробничого навчання при виділенні адаптивної складової, для кращої мотивації педагогів до саморозвитку. Дослідниці Л. Руденко та Н. Оверко зазначають, що «педагог професійного навчання має відрізнятися сформованим методологічним мисленням, високою загальною та професійною культурою, володіти комплексом спеціальних та психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, здібностями створювати атмосферу взаєморозуміння і підтримки, сприяти духовному збагаченню особистості учнів. Це зумовлює потребу розвитку професійно-педагогічних та особистісних якостей викладачів ПТНЗ, їхньої педагогічної майстерності» [197]. Іноземні вчені та науковці нашої країни зосереджували увагу на переважній ролі особистості педагога в формуванні компетентностей молодших спеціалістів та формували наукові дослідження щодо розвитку особистості педагогічних працівників.

Концепції особистого розвитку педагога визначали такі науковці, як В. Горкуненко, О. Коваленко, Н. Кузьміна, В. Ликова, Л. Пуховська, Н. Самойленко, А. Хакім, А. Пітерсон-Делука. Дослідження особистих якостей педагога в контексті підготовки МССО вивчалось недостатньо і залишається невирішеним відносно впровадження адаптивних засад в освітній процес коледжів і технікумів. Адаптивні засади в просторі освітнього закладу можуть бути впроваджені тільки при активній взаємодії викладача та студента. Педагог є ведучим у процесі навчання, тому що студент зацікавлюється матеріалом заняття, неодмінно запам'ятовує, або на рефлексивному рівні для себе вивчає нове і застосовує знання в практичному

навчанні, або у майбутньому професійному досвіді. Відношення педагогів до своєї методичної та аудиторної роботи на заняттях закладають основу до співпраці з студентами [277].

Володіння комп'ютерною технікою та вільне користування інтернет ресурсами, хмарними технологіями дає багато переваг з точки зору підготовки документації педагога, цікавого проведення занять та можливостей формування нових ідей, здатності до саморозвитку та професійного самовдосконалення педагогів. Про використання комп'ютерної техніки та мережі інтернет на заняттях І. Болтак констатує, що «у сучасних навчальних закладах перевага віддається активним методам навчання, які спрямовані на формування самостійності, гнучкості, варіативності, критичності мислення. Найпотужнішим джерелом пізнавальної активності, розвитку їхніх творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників є сьогодні нові інноваційні технології» [27]. Ми погоджуємось з думкою І. Вдовенко, який досліджував використання Інтернет мережі в освітньому процесі і дійшов висновків, що «в результаті використання інтернет-технологій підвищується якість навчання, у студентів проявляється тяга до творчості і пізнання, активність сприйняття, студенти самостійно роблять глибокі висновки на лабораторних роботах, що свідчить про розвиток творчого мислення. Застосування сучасних освітніх технологій дозволяє університетам з упевненістю дивитися в майбутнє. Адже у вищих навчальних закладах все підпорядковано єдиній меті – щоб якість підготовки студентів відповідала потребам суспільства не тільки сьогоднішнього, проте й завтрашнього дня» [38].

Майстри виробничого навчання також відслідковують розвиток технологій та виробничих процесів у різних галузях народного господарства. Це спонукає до оновлення знань та вдосконалення власного вміння та досвіду у практичній підготовці студентів. Багато можливостей для підвищення власних компетентностей педагоги можуть отримати від підвищення курсів кваліфікації, на які запрошують вищі заклади освіти та

інші інститути. Цей фактор є головним, проте є також онлайн курси, конференції, виставки, що організовуються з метою обміну досвідом та для підвищення рівня інформованості педагогів про відкриття та новації в освіті. Такі заходи дають можливість почувати мобільність власної підготовки, тому що в незалежності від вільного часу та педагогічного навантаження є змога відвідувати і приймати участь в таких зустрічах, що розширюють власні знання та спонукають до нових звершень.

Багато викладачів та майстрів виробничого навчання бачать свій розвиток і вдосконалення за рахунок досягнень своїх студентів. Кожного року організовуються та проводяться багато олімпіад, конкурсів, змагань, до яких потрібно підготувати студентів. Дослідники А. Валенса, Н. Мосякіна, Н. Поліхун, К. Постова, зазначають: «відомо, що змагання за високу нагороду або визнання з давніх часів були якісним стимулом до здійснення наукових і технологічних інновацій та відкриттів. Основна ідея таких змагань в тому, щоб стимулювати талановиту особистість (винахідника, інженера, вченого, фахівця тощо) до інновацій, винаходів, пошуку рішень складної проблеми» [174]. Педагог, працюючи в команді зі студентами, докладася багатьох зусиль для того, щоб вмотивувати студентів та націлити їх на досягнення результатів в роботі. І коли таку роботу відзначають перемоги студентів це є найкращим позитивним моментом і підтвердженням того, що робота педагога була необхідною, дала результат і дозволила надати впевненості студентам в успіхах у майбутньому. А. Деркач визначає наступні критерії професіоналізму педагога: об'єктивні (ефективність педагогічної діяльності), суб'єктивні (стійка педагогічна спрямованість, позитивне ставлення до себе як до професіонала, задоволеність працею), процесуальні (використання педагогом соціально прийнятих, гуманістично спрямованих способів, технологій у своїй праці) та результативні (досягнення в педагогічній праці результатів, затребуваних суспільством) [59].

Багато вчених привертають увагу до того, що в сучасних умовах постійних змін та перетворень освітнього середовища педагоги не завжди

можуть адаптуватись до нових правил та методів і тому застосовують в своїй роботі старі традиційні форми, що на сьогодні є неприйнятним для підвищення якості освіти. Дослідниця С. Тасжанова з цього приводу зазначає «сучасному вчителю необхідні гнучкість і нестандартність мислення, уміння адаптуватися до швидких змін умов життя. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей» [236]. З іншого боку І. Лебедева відмічає, що «у свою чергу, виконання професійної діяльності викликає певні особистісні зміни, у тому числі розвиток професійної деформації. Професійні деформації найбільш притаманні діяльності представників тих професій, які працюють з людьми – лікарі, педагоги, психологи. Наукова і практична актуальність проблеми дослідження професійної деформації вчителів полягає у тому, що сучасне суспільство зацікавлене у збереженні здоров'я, полегшенні адаптації до існуючих реалій сьогодення, забезпеченні умов для творчої самореалізації педагогічних працівників» [125].

Визначальним сьогодні є здатність освітян готувати нове покоління, що зможе пропонувати реальні рішення для поліпшення життя людей у нашій країні та в усьому світі. Коледж готує фахівців з використанням в підготовці МССО компетентністий, суб'єктно діяльнісний підходи до формування компетентностей студентів. Проте такі підходи до навчання носять характер не тільки формальних перетворень в освітньому процесі, а й істотні змістовні трансформації. Дослідниця М. Росток акцентує увагу на тому, що це стосується ролі педагога, організації і змісту навчання, проектування програм, педагогічних технологій, методів оцінювання, сутності самостійної роботи студентів. Ми стикаємось з тим, що педагог більше зосереджений на лекційному матеріалі та контролі пам'яті студентів щодо відтворення того ж самого в точності матеріалу. Проте такі педагоги не сприймають реформу і не розуміють сутність сучасних підходів до освітнього процесу. Вимоги з часом все більше потребують сприймати цілі і завдання педагогічної роботи не тільки спираючись на власний досвід педагога, його звички, а саме крізь

призму постійного навчання і оновлення своїх знань та навичок. Тим самим ми згодні з М. Ростокою в тому, що «...найважливішими завданнями освіти є раціональна підготовка педагогів до здійснення інноваційної діяльності у професійно-технічних закладах освіти. Тому розглянуті сучасні методологічні підходи до формування професійної компетентності студентів мають здійснюватися за законами адаптивної педагогіки» [196].

Тенденції швидких змін в освіті задають нові цілі та завдання в процесі освітньої підготовки молодших спеціалістів. В сучасних умовах виникають нові вимоги підготовки МССО тому, що випускник освітнього закладу повинен мати адаптивні навички до швидких змін та трансформацій разом із швидкоплинними вимогами ринку праці. Освіта ставить перед собою випереджальну мету для розвитку адаптивних навичок студентів підготовки МССО, так як розвиток технологій надання послуг ставить оновлені вимоги до сучасно підготовленого фахівця. В глосарії термінів і понять інновацій у вищій освіті зазначено, що випереджальна освіта (В.О.) (англ. forward looking, lead education) – безперервний процес формування фахівця на основі еволюційно змінних вимог до нього як наслідок розвитку техніки, технології, організації та інших аспектів виробництва. В.О. – це одночасно рівень освіти і рівень розвитку особистості фахівця, перевищення характеристик рівня освіти над характеристиками фахівця, сформованими на основі вимог до нього з точки зору передової техніки, технології, організації виробництва. Мета В.О. – забезпечити сталий розвиток фахівця за рахунок реалізації основоположного принципу: рівень загального професійного розвитку фахівця повинен випереджати рівень розвитку виробництва, техніки і технології [9]. Дуже доцільною є погляд дослідниці О. Комарової, яка зазначає, що «випереджальна освіта покликана зняти соціальне напруження на ринку праці шляхом збільшення шансів працевлаштування випускників навчальних закладів; зменшення періоду можливого безробіття; запобігання вивільненню працівників унаслідок невідповідності їх освітнього і професійно-кваліфікаційного рівня новим вимогам виробництва» [105]. Саме

такі засади в освітньому середовищі будуть сприяти збільшенню адаптації фахівців, дозволять поєднати цілі освітньої підготовки МССО та вимог ринку праці, посилити соціальну функцію фахової передвищої освіти шляхом формування поведінки випускника, адекватної зовнішнім умовам та внутрішнім ресурсам особистості.

Сучасна освіта реформується на всіх ланках, змінюються вимоги до навчання, знань і компетентностей. Ефективність практичної діяльності сучасного фахівця сфери послуг залежить від рівня сформованості його економічного мислення, ступеню готовності до професійної діяльності, від сформованої творчої особистості, мобільних навичок, здатності до прийняття рішень та адаптованих пристосувань до змінних вимог ринкової економіки. Підготовка молодших спеціалістів в коледжах і технікумах відбувається із впровадженням педагогічних технологій, які формують та розвивають компетентності студентів. Саме такі чинники визначають актуальність нашого дослідження по створенню та запровадженню педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах.

Про необхідність методологічних змін з метою впровадження компетентнісного підходу у зміст професійної освіти заявлено у Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року (розроблення та впровадження освітніх стандартів з професій широких кваліфікацій; розвантаження навчальних планів і програм за рахунок диференціації та інтеграції їх змісту тощо) [187], Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (освітні реформи визначають вектор відповідальності, тобто гарантують доступ громадян до високоякісної освіти, досягнення європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі) [186], Плані пріоритетних дій уряду до 2020 р. (для розвитку людського капіталу необхідною є реформа системи освіти: трансформація змісту освіти на основі компетентнісного підходу, створення сприятливих умов для підготовки на належному рівні конкурентоспроможних робітничих кадрів,

здатних задовольнити вимоги сучасного ринку праці) [182], постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [179], Плані заходів щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016–2020 рр. (окреслені завдання розробки кваліфікацій різних типів відповідно до Національної рамки кваліфікацій (НРК)) [181], Стратегії сталого розвитку України до 2030 року [229], Стратегічним планом діяльності Міністерства освіти і науки України до 2024 року [230] та ін. Процес реформування національної освітньої системи активно розпочався, в основі якого лежить імплементація нових Законів України «Про вищу освіту» [180], «Про освіту» [184], Закону України «Про фахову передвищу освіту» [188] та Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [185]. Активно розпочинається саме з 2018-2019 навчального року шкільна реформа – створення НУШ – нової української школи. В рамках формування майбутнього розвитку коледжів і технікумів маємо спроектувати на себе ключові компоненти нової школи на адаптивних засадах у процесі навчання, виховання та формування компетентностей студентів в подальшому.

1.2. Базові поняття дисертаційного дослідження

У сучасних соціально-економічних умовах держава формує цілісну, відкриту, гнучку систему фахової передвищої освіти, орієнтовану на розвиток країни, відповідно до рівня сучасних вимог і міжнародної конкурентоспроможності, впровадження неперервної професійної освіти і постійне підвищення рівня кваліфікаційної майстерності професіоналами протягом життя.

Оскільки в дослідженні визначаємо педагогічні умови для підготовки МССО в закладах фахової передвищої освіти на адаптивних засадах, спочатку з'ясуємо такі дефініції як «педагогічні умови», «професійна

підготовка». Для цього проаналізуємо розкриття цих понять різними вченими (Табл. 1.1).

Визначення поняття «педагогічні умови» є досить неоднозначним в науковій літературі. Дослідники, які вивчають різні педагогічні теми, трактують поняття виходячи з конкретних цілей та завдань педагогічних процесів і підготовок.

Таблиця 1.1

Розкриття дефініції «педагогічні умови»

Поняття «педагогічні умови»	Автор
1	2
Відповідні фактору педагогічні обставини, які сприяють (або протидіють) проявам педагогічних закономірностей, обумовлених дією факторів	Ю. Бабанский [12, с.80]
Це обставини процесу навчання і виховання, які є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання з метою досягнення дидактичних цілей	А. Багдусєва [14, с.12]
Сукупність взаємопов'язаних умов, необхідних для забезпечення цілеспрямованого виховного й освітнього процесу. При цьому використовуються сучасні інформаційні технології, що забезпечують формування особистості, наділеної певними якостями	Є. Ганін [47]
Сукупність соціально-педагогічних і дидактичних фактів, які впливають на навчальний процес, надають змогу керувати ним, вести цей процес раціонально, відповідно до предметного змісту із застосуванням ефективних форм, методів, прийомів	Н. Єрошина [66, с.9]
Сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів педагогічного процесу, яка виступає результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і використання елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчально-виховного процесу для досягнення поставлених цілей	К. Костюченко [110, с. 10]
Взаємопов'язана сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності	В. Манько [143, с. 154]
Сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів і матеріально-просторового середовища, які спрямовані на розв'язання дослідницьких завдань	О. Назарова [148]

Продовж. табл. 1.1

1	2
Сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і прийомів підвищення ефективності навчально-виховного процесу і матеріально-просторового середовища, що забезпечують успішне вирішення поставлених і проєктованих у дослідженні завдань	А. Найн [150]
Система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, що об'єктивно склалися або суб'єктивно створені і необхідні для досягнення конкретної педагогічної мети	О. Пехота [169, с.153]
Сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених чинників, що забезпечують бажану ефективність навчального процесу та сприяють досягненню зазначених цілей.	О. Пюра [190, с.171]
Обставини, за яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей	В. Стасюк [227, с.43]
Система важливих вимог-орієнтирів, дотримання яких забезпечує ефективність і якість функціонування педагогічного процесу	Н. Ткаченко [245, с.92]

Підсумовуючи застосування поняття «педагогічні умови» можна стверджувати, що науковці розглядають його як:

- сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів;
- обставини, процес навчання і виховання, які сприяють педагогічному процесу професійної підготовки фахівців;
- систему певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій для досягнення педагогічної мети.

В рамках розгляду відповідних педагогічних умов для підготовки МССО на адаптивних засадах розглядаємо педагогічні умови як систему раціональних форм співпраці учасників освітнього середовища, що забезпечує формує та втілює види, підходи та методологію підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах як цілісного педагогічного процесу. Отже, визначаємо *педагогічні умови підготовки МССО на адаптивних засадах як поєднання обставин та*

системи засобів навчання, що активізують навчально-пізнавальну діяльність здобувачів, забезпечують формування особистості, здатної гнучко й адекватно реагувати на швидкозмінне зовнішнє середовище під час вирішення виробничих завдань, що відповідає фаховим вимогам до цих фахівців.

З нашого погляду, виокремлені науковцями педагогічні умови мають спільне обґрунтування, а саме: особистісно-орієнтований підхід у навчанні; оновленні змісту професійної підготовки МССО; підвищення мотиваційних стимулів до професійного росту та самореалізації; методичне забезпечення освітнього процесу; підвищення пізнавального інтересу до професійної діяльності.

Наступним визначенням в рамках дослідження є поняття «підготовка». Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає, що «підготовка – це запас знань, навичок, досвід та ін.; набутий в процесі навчання, практичної діяльності» [39, с. 952]. В енциклопедії професійної освіти В. Онушкін та Є. Огарев дають наступне визначення «підготовка – загальний термін, вживаний стосовно прикладних завдань освіти, коли мається на увазі освоєння соціального досвіду в цілях його подальшого застосування для виконання специфічних завдань практичного, пізнавального або навчального плану, зазвичай пов'язаних з певним видом в тій чи іншій мірі регулярній діяльності. Термін вживається в двох значеннях: а) навчання – формування готовності до виконання майбутніх завдань; б) готовність – наявність компетентності, знань і умінь, потрібних для виконання поставлених завдань» [264, с. 1026]. Виходячи з цих визначень розглядаємо термін «підготовка» як загальний. Для відповідності тематики нашого дослідження слід перейти до дослідження дефініції «професійна підготовка».

В нормативно-правовій літературі визначається наступне: «професійна підготовка – здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю» [179]. За зверненням до Вікіпедії маємо таке близьке за

змістом визначення «професійна підготовка – це цілеспрямований процес навчання наявних (працюючих) і потенційних (наприклад, студентів) працівників професійних знань та вмінь з метою набуття навичок, необхідних для виконання певних видів робіт» [190]. В енциклопедичній літературі маємо визначення сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес повідомлення учням відповідних знань і умінь [189, с. 381].

Науковець Р. Вайнола визначає професійну підготовку як сукупність соціального, професійного та особистісно-морального розвитку майбутнього фахівця у сприятливих умовах технологічного та науково-методичного забезпечення підготовки в освітньому середовищі вищого навчального закладу [36, с. 17]. О. Тимошенко надає таке тлумачення професійної підготовки – як проектування навчально-виховної системи, складання навчально-програмної документації, кваліфікованих характеристик, навчальних планів, програм, підручників; наукової організації педагогічної праці професорсько-викладацького складу; управління науково-дослідною роботою тощо [242, с. 12]. С. Стрижак зазначає, що професійна підготовка – це процес опанування знань, умінь і навичок, що необхідні майбутньому вчителю для ефективного здійснення професійної діяльності [231, с. 14]. Опрацювавши літературні джерела та роботи науковців визначаємо *професійну підготовку молодших спеціалістів як освітній процес, що передбачає організацію і створення гнучких педагогічних умов для формування професійних компетентностей, здобутих при партнерській взаємодії педагог – студент, в адаптованих (відповідно сучасним вимогам часу) змісту, методам, технологіям, формам і засобам.*

Продовжуючи роботу над нашим дослідженням проаналізуємо визначення молодшого спеціаліста у нормативно-правовій літературі. У статті 8 «Освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту» від 2002 року визначається, що «молодший спеціаліст –

освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула неповну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для здійснення виробничих функцій певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності». У Положенні про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) записано: «молодший спеціаліст – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув загальнокультурну підготовку, спеціальні уміння та знання, має певний досвід їх застосування для вирішення типових професійних завдань, які передбачені для відповідних посад, у певній галузі народного господарства» [177].

Узгоджуючи наше дослідження з оновленням законодавства в освітній галузі молодших спеціалістів готуватимуть в системі професійно-технічної освіти та фахової передвищої освіти, де з часом фах зміниться на молодшого фахового бакалавра. Стаття 16 Закону України «Про освіту» визначає нову форму підготовки фахівця, яка буде встановлювати рівень кваліфікації, «що підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних з виконанням виробничих завдань підвищеної складності та здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки, і завершується здобуттям відповідної освітньої та професійної кваліфікації» [184]. Згідно змін нормативно-правової основи діяльності коледжів і технікумів, а саме прийняття «Закону про фахову передвищу освіту», визначає поступовий перехід до здійснення підготовки фахових молодших бакалаврів. Наприклад розділ XIV, пункт 12 цього Закону передбачає «...до затвердження в установленому порядку стандартів фахової передвищої освіти заклади фахової передвищої освіти при розробленні освітніх, освітньо-професійних програм можуть використовувати затверджені галузеві стандарти підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста в якості

орієнтовних з урахуванням змін у законодавстві та вимог Національної рамки кваліфікацій» [188]. Також Розділ 1 стаття 1, пункт 11 цього Закону констатує, що має бути «створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти, включаючи надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії», чого ми можемо досягти в результаті виокремлення педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. На нашу думку, дослідження підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в перехідний період під час реформ дасть змогу запроваджувати педагогічні умови в роботу закладів фахової передвищої освіти і здійснювати підготовку фахівців на адаптивних засадах, що є майже універсальними і забезпечать їх успішне впровадження при підготовці майбутнього фахового молодшого бакалавра з незначними змінами.

Визначений освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста здобувають у коледжах, що мають фахове спрямування і студент після його закінчення отримує фах, що відповідає п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Нормативно-законодавча база дає інформацію про визначення поняття «молодшого спеціаліста», проте для повноти інформаційного поля маємо розглянути джерела науково-практичної літератури та простежити в працях вчених, що розробляли підготовку молодших спеціалістів визначення даного поняття. Автори начального посібника «Основи наукових досліджень» М. Корягін та М. Чік трактують «молодшого спеціаліста фахівцем, який отримав загальну культурну підготовку, знання за фахом, уміння і навички застосувати їх у вирішенні передбачених професійних завдань у різних галузях» [109, с. 136]. Викладач О. Богоніс у статті «Аналіз змісту професійної діяльності фахівця готельного та ресторанного сервісу» розглядає підготовку молодшого спеціаліста, яка відноситься до сфери обслуговування і дає визначення таким чином «... молодший спеціаліст

готельного та ресторанного сервісу буде конкурентоздатним на ринку праці за умови його високої не тільки професійної, а й економічної компетентності» [25]. Багато джерел інформації наукових досліджень визначають різні значення терміну «молодшого спеціаліста», вмінь та професійних навичок, якими має володіти випускник для їх практичного застосування в процесі роботи. Проте ми погоджуємось із тим, що молодші спеціалісти є саме практиками, які вміло та впевнено мають виконувати поставлені виробництвом послуг завдання.

Вимоги сьогодення на ринку праці формуються таким чином, що роботодавці очікують розвиненого і універсального фахівця у сфері послуг. Галузь сфери обслуговування змінюється та досить швидко оновлюється відносно техніки і технології надання послуг, запроваджуються нові форми та методики обслуговування споживачів. Оновлення галузі відбувається також через впровадження комп'ютерних технологій, новітнього комп'ютерного програмного забезпечення та мобільних додатків, процесів діджиталізації, що вимагає від сучасного професіонала володіти практичними навичками роботи з профільним програмним комп'ютерним забезпеченням. Увага при працевлаштуванні спеціалістів сфери обслуговування приділяється моральній та психологічній стійкості менеджерів при роботі по сервісному обслуговуванню замовників послуг.

Нові технологічні можливості у сфері обслуговування потребують підготовки молодших спеціалістів цієї галузі оновленого кваліфікаційного рівня з практичними навичками адаптації до змін на ринку послуг. Підготовка МССО на засадах адаптивності надасть можливості до забезпечення реалізації потреб ринку праці у фахівцях, що гнучко та мобільно зможуть виконувати професійні завдання.

Багато адаптивних процесів не виділяються в освітньому процесі, проте вони описуються, визначаються і тим самим вдосконалюють підготовку студентів, тому що в умовах ринкових змін молодь має бути готова до сприйняття та швидкого пристосування до нововведень у професійному

середовищі і у сфері обслуговування зокрема. Швидкі зміни умов ринкової економіки ставлять вимоги до підготовки МССО, що несуть випереджальну освіту і постійний розвиток фахівця, який отримує диплом молодшого спеціаліста, його здатність до самовдосконалення своїх вмінь та навичок протягом всієї професійної діяльності. Такі умови можна виконати при впровадженні адаптивних засад в процес навчання, що дозволять виконати мету постійного підвищення комунікаційного зв'язку у партнерських відносинах освітнього та професійного простору, а також для розвитку власного професіоналізму, здатності змінюватись, реагуючи на зміни вимог ринку праці.

В рамках нашого дослідження та виходячи з аналізу викладеного вище, пропонуємо таке визначення: *молодший спеціаліст сфери обслуговування – це фахівець, який має загальнокультурну, професійно-практичну, економічну підготовку, володіє адаптивністю до вирішення поставлених виробничих питань різних рівней складності, який має навички роботи з комп'ютерним програмним забезпеченням у сфері надання послуг, комунікаційну та психологічно стійку підготовку у роботі з колективом та клієнтами, лідерські та управлінські якості, сформоване бажання до самореалізації і саморозвитку.*

В межах нашого дослідження маємо необхідність розкрити зміст підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування.

Підготовка сучасного фахівця ґрунтується на галузевих стандартах вищої освіти, що формують зміст та освітній процес за певним напрямом спеціальності. Нормативним змістом освіти молодших спеціалістів є освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ) випускників, освітньо-професійні програми (ОПП) їх підготовки, засоби діагностики (ЗД) якості освіти студентів, а також навчальні плани та програми.

В ОПП визначається нормативний термін і безпосередній зміст навчання, форми державної атестації, встановлюються вимоги до змісту, обсягу і рівня освіти, професійної підготовки фахівців з напряму підготовки

молодшого спеціаліста сфери обслуговування. ОПП передбачає достатню кількість годин для теоретичної та практичної підготовки студентів.

Навчальним закладом розробляються варіативні компоненти ОПП та ОКХ з урахуванням потреб і вимог підприємств-роботодавців, а також з реалізацією можливостей вирішення питань здобуття безперервної та ступеневої вищої освіти.

ОПП є складовою стандарту освітньої підготовки закладу освіти і використовується під час:

- розроблення складової стандарту вищої освіти (засоби діагностики якості вищої освіти);
- планування та організації освітнього процесу (зокрема - розроблення навчального плану, програм навчальних дисциплін і практик, терміну навчання тощо);
- визначення змісту навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації; професійної орієнтації здобувачів фаху;
- ліцензуванні та акредитації, інспектуванні освітньої діяльності за спеціальністю.

ОКХ випускника коледжу є нормативним документом, в якому узагальнюється зміст вищої освіти, тобто відображаються цілі професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі галузей економіки держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей. ОКХ є своєрідним стандартом підготовки фахівців сфери обслуговування і виступає водночас складовою стандартів професійної освіти в цілому, в яких узагальнюються вимоги з боку споживачів-випускників до змісту освіти.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика відображає:

- соціальне замовлення на підготовку фахівця з урахуванням аналізу професійної діяльності та вимог до змісту освіти з боку окремих замовників роботодавців;

- професійне призначення й умови використання випускників коледжу зі спеціальності 015.16 «Професійна освіта. Побутове обслуговування», освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст у вигляді переліку первинних посад, виробничих функцій та типових задач діяльності;
- освітні та кваліфікаційні вимоги до випускників коледжу у вигляді переліку компетентностей, здатностей та умінь вирішувати задачі діяльності, вимог до атестації якості освіти та професійної підготовки випускників коледжу;
- відповідальність за якість освіти та професійної підготовки.

ОКХ є обов'язковою для ліцензування та акредитації освітнього закладу. Основними користувачами стандарту є: викладацький склад коледжу; експерти з ліцензування та акредитації освітньої діяльності; студенти, які відповідальні за ефективну реалізацію своєї навчальної діяльності; керівництво закладу освіти, яке відповідає за якість підготовки; особи, що проходять атестацію після закінчення навчання у закладах вищої освіти; фахівці, що проходять сертифікацію.

Навчальні програми визначають завдання, предмет, мету вивчення дисциплін і задають критерії знань та вмінь студентів, з яких повинні формуватися компетентності на основі компетенцій. В навчальних планах, що використовувались раніше, були визначені необхідні практичні навички молодших спеціалістів сфери обслуговування. Специфіка підготовки включає в себе декілька напрямів для вивчення. Так, фахівці повинні вміти одночасно виконувати роботи з надання послуг, встановлювати контакти з персоналом та клієнтами, визначати шляхи покращення роботи підприємства, створювати проєкти та стійко реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища на підприємстві або в організації. Тому зміст підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування повинен ґрунтуватись на галузевих стандартах, що науково формують та системно встановлюють логічну послідовність і взаємозв'язок різних компетенцій,

технологічних виробничих операцій, а також відображають економічні, соціально-психологічні відносини в організаціях, встановлення зв'язків при роботі з людьми через готовність до співпраці та міжособистісну взаємодію, інформаційно-комунікативну грамотність випускника, можливості реалізації його творчо-пошукового потенціалу.

Виходячи із зазначеного вище, пропонуємо таке визначення. *Зміст підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування – це система наукових знань, умінь і навичок, що ґрунтуються на галузевих стандартах підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування та періодично оновлюються за результатами маркетингово-моніторингових досліджень ринку праці й вимог роботодавців і оволодіння якими забезпечує професійну компетентність випускника, а також формує його здатність до самоорганізації, саморозвитку, самоосвіти та адаптації у мінливих умовах життя і праці.*

Далі перейдемо до визначення поняття адаптивність і адаптація. Адаптивні підходи у фаховій передвищій освіті є проблемним питанням у підготовці молодших спеціалістів в коледжах і технікумах. Проблеми адаптивного управління, зокрема соціально-педагогічними системами, досліджували Т. Борова, Г. Єльнікова, В. Маслов, О. Орлов, Г. Полякова, П. Третьяков, Т. Шамова та ін.

Слово «адаптивний» походить від англійського «to adapt» та означає пристосування до нових вимог та змін середовища [274]. На думку О. Кравець і І. Свириденко «адаптивне навчання дозволяє вчити без звичних, для масової освіти, численних прогалин в індивідуальній підготовленості студентів, досягати необхідної структури і бажаного рівня знань» [111].

Більшість науковців розглядають «адаптацію» як процес. Так Є. Чиженкова [254], І. Питайкіна [172], В. Ячменьова [266] визначають адаптацію як процес пристосування параметрів господарюючих суб'єктів і систем загалом до нових, невизначених умов зовнішнього середовища, який забезпечує підвищення ефективності їх функціонування.

У «Сучасному економічному словнику» поняття адаптація подається як пристосування економічних систем і окремих її суб'єктів, працівників до умов зовнішнього середовища, виробництва, праці, обміну, життя, що змінюється [192]. Вчений В. Казначеев розглядав адаптацію в широкому сенсі, а саме – процес пристосування людини до умов місця існування, які все більшою мірою створює він сам внаслідок перетворення природи, спрямований на збереження, розвиток людини і досягнення головної мети: прогресу людини [87].

Поняття адаптації П. Карако трактує в загальнонауковому розумінні, як особливу форму відбиття системами впливів зовнішнього внутрішнього середовища, що полягає в тенденції до встановлення з ними динамічної рівноваги, яка забезпечує гармонійне співвідношення системи з її внутрішнім і зовнішнім середовищем і розвиток даної системи [153, с.9].

Адаптація у соціології розглядається як пристосування систем, що самоорганізуються, до мінливих умов середовища [257]. Також вчені осмислюють адаптацію як важливий вид поведінки, діяльності, що має на меті забезпечити стійкість та стабільність соціального досвіду. Соціальна адаптація тлумачиться як процес пристосування соціального суб'єкта (індивіду, групи, інституту) до соціального середовища при взаємній взаємодії та поступовому узгодженні цілей діяльності та засобів їх досягнення [223, с. 183].

Адаптація у педагогіці, на думку вчених Т. Дмитренко і С. Копилової позначає здатність людини змінювати свій стан, поведінку, ставлення до чогось у залежності від зміни умов життєдіяльності; це процес переходу тих, хто навчається, з одного стану в інший, з однієї сфери діяльності в іншу [61]. Ця здатність проявляється у збереженні стану внутрішньої рівноваги та успішного виживання людини у різних соціально-психологічних, економічних та матеріальних умовах.

На думку В. Безрукової адаптація також позначає здатність людини викликати зміни середовища під впливом своїх дій, яка проявляється в умінні переконувати інших, спонукати їх діяти відповідно до власних поглядів,

умінні вести людей за собою, а також змінювати матеріальне становище [16, с. 26]. Аналізуючи подані вище поняття, розуміємо *адаптацію в педагогіці як збалансованість внутрішнього стану кожного учасника освітнього процесу із забезпеченням його розвитку, саморозвитку та гармонізацією як окремої особистості, так і системи підготовки в цілому за умов постійних трансформаційних перетворень освітнього середовища.*

З терміном адаптації пов'язано термін адаптивності. А. Максимович розглядає адаптивність з функціональної, структурної і поведінкової позиції. Ми розглянемо тільки поведінковий аспект, а саме адаптивність є стратегічним управлінням бізнес-структурами, урахуванням усієї сукупності внутрі- і міжфірмових стосунків і макроекономічних параметрів [141].

В. Ячменьова [266], І. Ладико, В. Сумцов [121] розглядають адаптивність як характеристику діяльності підприємства, яка є необхідною складовою для його збереження, пристосування в умовах нестабільності і зміни зовнішнього середовища.

Науковці Т. Ластев [124], А. Кайгородцев, К. Чуйко [255] трактують адаптивність як властивість, що полягає в її здатності успішно пристосовуватися до змін.

На відміну від цих авторів, І. Максимчук [142] розглядає поняття як реакцію на зміну чинників зовнішнього середовища за рахунок перебудови зв'язків і стосунків між суб'єктами.

Вчена В. Ячменьова визначає, що «адаптивність – це спроможність людини до адаптації, характеризується як природжена або набута здатність до адаптації, тобто пристосування до всієї багатоманітності життя при змінних умовах. Якщо людина володіє адаптивністю, то вона набагато легше переносить зміни в житті, має можливість адекватно зорієнтуватися в будь-якій ситуації, володіє більш високою емоційною стійкістю, а також здатна змінюватися, що не лякає, а тільки надихає її. Отже, адаптація розглядається як процес пристосування, зміни параметрів, складових і самої системи

загалом, а адаптивність розглядається як властивість, здатність і характеристика системи» [267].

Ми погоджуємось з думкою вчених Т. Дмитренко і С. Копилової [61], які відносять адаптивність до системи, у тому числі до людини та її поведінки, особистості та її діяльності. Автори зазначають, що у найбільш загальному вигляді адаптивність тлумачиться як здатність системи до адаптації, що в свою чергу, пов'язано з її пристосуванням до зміни умов. Зазначений підхід характеризує адаптивність, по-перше з точки зору врахування факторів впливу, а також особливостей ситуації (інформаційний аспект), по-друге, з позиції здатності до зміни (структурний аспект). Останню характеристику можна розглядати як таку, що описує можливості організованої системи перебудовуватися відповідно до умов процесу діяльності, що змінилися.

Підсумовуючи вищезначені трактування поняття формулюємо наступне – *адаптивність розглядаємо як характеристику змін або властивість і здатність до пристосувань соціально-педагогічної системи та особливостей її організації і функціонування відповідно до змінних умов діяльності.*

В нашому дослідженні проводимо аналіз педагогічних процесів в освітній діяльності закладів професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування, що визначають адаптацію та адаптивні процеси при взаємодії всіх учасників освітнього середовища для більш якісного формування компетентностей майбутніх фахівців.

1.3. Аналіз стану підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах у педагогічній практиці та визначення проблеми дослідження

Проводячи дослідження з питання створення відповідних педагогічних умов підготовки компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування ми провели анкетування різних учасників освітнього процесу, також

здійснили аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, в якому сьогодні працюють коледжі і технікуми. Проводячи аналіз практичного стану підготовки МССО майбутніх випускників ми визначили не достатню відповідність професійної підготовки до потреб роботодавців. Багато випускників почувають труднощі з професійною адаптацією на робочих місцях. Деякі випускники не можуть на практиці застосувати свої знання через невпевненість та недостатній рівень володіння комп'ютерною технікою. Багато з опитаних студентів випускників мають невисокий рівень з організації праці менеджера, аналізу і планування свого власного робочого часу та роботи з документацією, вміння визначати найкращі рішення тих проблемних питань, які виникають у роботі з підлеглими та своїм начальством.

Ці та інші проблеми визначають необхідність ретельного та всебічного розгляду підготовки МССО з метою виокремлення організаційно-педагогічних, методичних підходів та покращення освітнього середовища, в якому відбувається формування фахових компетентностей студентів коледжів і технікумів.

Завданням закладу фахової передвищої освіти є освітньо-виховна, практична діяльність, пов'язана з наданням рівня освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста за відповідними напрямками підготовки. У коледжі сформовано високопрофесійний педагогічний колектив, здатний забезпечити підготовку фахівців на сучасному високому рівні, створені достатні умови для плідної роботи педпрацівників і студентів. Проте маємо створити систему моніторингу діяльності закладу на адаптивних засадах. Формально характеризувати моніторинг в коледжі можна через виконання функцій звітної роботи на різних рівнях її виконання. Адже такий підхід в рамках економічно-соціальних перетворень, змін в освітній галузі не сприятиме рівню якості підготовки конкурентоздатних фахівців.

Для забезпечення адаптивних засад в роботі коледжу та при адаптованому управлінському процесі маємо постійну потребу спостерігати

за результативністю роботи педагогічного колективу і студентів, отримувати достатню інформацію та здійснювати аналіз освітнього середовища закладу. Отже, формуємо освітній моніторинг в коледжі, з метою аналітично-контролюючої обробки інформаційних даних та оперативного отримання фактичних повідомлень. Розглянемо семантику поняття «моніторинг в освітньому процесі».

Велика наукова робота була проведена українськими вченими для розробки і вивчення питань моніторингу. Для вирішення поставлених завдань обираємо метод моніторингу, який нині широко використовують в економіці, соціології, педагогіці.

Розробку методологічних засад моніторингових досліджень освіти та окремих аспектів використання педагогічного моніторингу проводили вчені В. Горб [54], Л. Засорина і Є. Плюсніна [82]; методології оцінювання освіти та створенням відповідного інструментарію для моніторингових досліджень – Е. Аліджанов [5], Г. Асауляк [10], А. Аспицька і Ю. Фоміних [11], В. Безверха [15], В. Беспалько [17; 18], І. Булах [33-34], Н. Голишева [50], Д. Горбатов [55], М. Грабар [56], О. Субетто [233] та ін.

Особливий інтерес у дослідників різних країн викликає *педагогічний моніторинг*, який трактується як тривале стеження за процесом інтеграції психолого-педагогічних знань в усіх його станах і проявах, співвіднесення одержаної інформації із заданим еталоном і прогнозуванням на цій підставі нового технологічного забезпечення цього процесу [16].

Вчений А. Майоров визначає, що під «освітнім моніторингом або моніторингом в освіті називають систему збору, опрацювання, зберігання та поширення інформації про освітню систему або її окремі елементи, яка орієнтована на інформаційне забезпечення управління й дозволяє судити про стан об'єкта в будь-який момент часу та прогнозує його розвиток» [138]. Об'єктами дослідження при цьому є різноманітні етапи освітньо-виховного процесу, зміст освіти, результати навчальної діяльності студентів (рівень навчальних досягнень), умови, що забезпечують можливість виховання та самовиховання особистості, моральні, етичні цінності студента тощо.

Система освіти не є ізольованою системою, отже, на її функціонування, кінцеві результати суттєво впливає соціальне середовище (так звані зовнішні чинники), у якому знаходиться й функціонує конкретний її елемент (навчальний заклад) та студенти. Саме тому для вироблення освітньої політики (як держави, так і конкретного регіону), прийняття управлінського рішення на будь-якому рівні державного управління освітою, організації педагогічної діяльності, спрямованої на подолання недоліків у вихованні й навчанні як конкретного студента, так і всієї студентської молоді, велике значення має проведення соціологічних досліджень.

Моніторингова діяльність має здійснюватися у межах системного аналізу всіх складових освітнього процесу і базуватися на систематичності, цілісності та комплексності досліджень. Це пояснюється тим, що освітній процес має цілісний характер, тому спостереження за ним та його оцінювання (тобто моніторинг) передбачає всебічне вивчення різних його аспектів, використання комплексу критеріїв та сукупності способів і методів контролю.

За Г. Єльніковою, сутність концепції моніторингу полягає в синхронності процесів спостереження, вимірювання, вироблення на цій основі нових знань про стан об'єкта з подальшим моделюванням, прогнозуванням та прийняттям відповідного управлінського рішення. Таким чином, моніторинг функціонально пов'язаний з усіма етапами управління, утворюючи з ними замкнений цикл регулювання. «Виходом» моніторингових процедур є база показників нового, більш високого рівня організації керованого об'єкта. Особливістю моніторингу є те, що в процесі його здійснення інформаційну систему управління неможливо відділити від системи ухвалення рішення [69].

Вчена Л. Щогольєва зазначає, що «моніторинг в освіті – це системна процедура, мета якої не лише відстеження певного стану об'єкта, а з'ясування чинників, які потрібні для його розвитку, для зміни ситуації» [263].

В адаптивному управлінні соціально-педагогічними системами вчені Г. Єльнікова і З. Рябова констатують, що «освітній моніторинг спрямований на виявлення та регуляцію деструктивних впливів зовнішніх і внутрішніх факторів освітньої системи і націлений на досягнення бажаних результатів її розвитку» [74].

Такі наукові розробки дають змогу створити на базі коледжу інформаційно-аналітичний центр, що буде визначати позитивні та негативні відмінності від запланованого стандарту в галузі освітньої підготовки МССО. В межах нашого дослідження таку роботу покладено на групу педагогічних працівників, методистів коледжу з метою інформаційного спостереження, аналізу і контролю за освітньою діяльністю коледжу, отриманням зворотної інформаційної бази про виконання покладених керівництвом завдань, реальний інформаційно-коригувальний супровід освітнього процесу загалом і по окремим напрямом роботи (Рис. 1.1).

Система моніторингу інформаційного освітнього простору коледжу

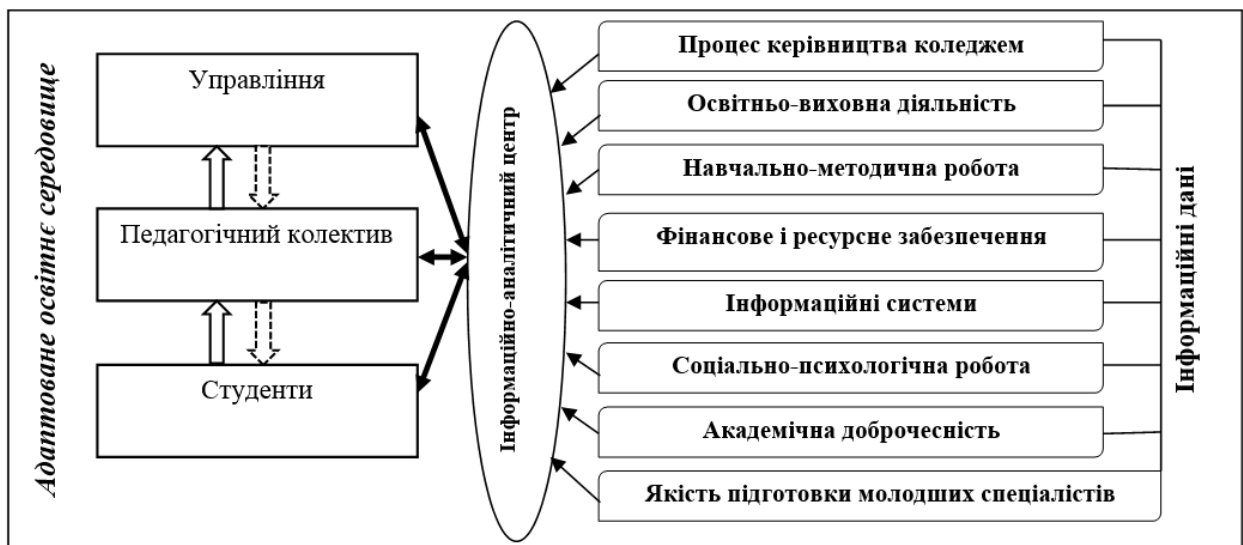

Рис. 1.1 Формування інформаційно-аналітичного центру у коледжі
(розроблено автором)

Процес адаптованого керівництва закладом освіти передбачає системний контроль та аналіз інформаційних даних для здійснення діагностичної, оцінювальної, коригувальної і орієнтовно-інформаційної функції процесу управління. Такі управлінські дії дають можливість

використовувати моніторинг як інструмент інформаційного забезпечення та супроводу процесу утворення управлінських рішень. Особливістю такої системи моніторингу в коледжі є адаптація до конкретного закладу фахової передвищої освіти і можливість використання різних варіантів складових освітнього інформаційного простору.

Для можливості визначення відповідності результатів роботи до запланованих змін освітнього середовища закладу, маємо інформаційну платформу, за яку умовно визначаємо інформаційно-аналітичний центр. Центр утворює систему моніторингу інформаційного освітнього простору коледжу, що постійно здійснює відстеження даних за окремими напрямками роботи закладу.

Для аналізу та обробки інформації ми створили у методичному кабінеті коледжу окрему групу експертів педагогів, методистів, які прийняли участь в інтерв'юванні, анкетуванні і виконували ролі збору, накопичування, аналізу та обробки інформації. Був складений план роботи, щодо методів та форм дослідження, заздалегідь визначені терміни часу, протягом якого повинна здійснюватися аналітична робота. В результаті утворилась команда одноступенів, які відстежували інформацію, збирали та аналізували її, фіксували результати.

Констатувальна частина нашого дослідження передбачала роботу в два етапи:

- діагностичний (з'ясування сутності проблем адаптації студентства; рівня професійної підготовки і готовності педагогів до змін у роботі, а саме на адаптивних засадах; діагностика через опитування роботодавців для отримання інформації про підготовку МССО у відповідності до вимог ринку праці; виявлення невідповідності та застарілості щодо змісту підготовки МССО);

- прогностичний (визначення мети і завдань дослідження, розроблення моделі підготовки професійно компетентних МССО на засадах адаптивності, формулювання гіпотези, прогнозування очікуваних результатів).

Однією з видів змін, що визначаються в системі освітньої галузі нашої країни є нові вимоги до рівня освітньої підготовки МССО та оновлення формування педагогічного процесу освіти і виховання молоді. Значна увага приділяється створенню умов для підготовки фахівця, який би мав впевненість у власних силах та впевненість в майбутній самореалізації у професійній діяльності. Ринок праці ставить прерогативи до молодших спеціалістів, які мають сформовані навички професійного та практичного спрямування, а й схильність до креативного та нестандартного мислення, здатність творчо вирішувати виробничі проблеми з швидким перевлаштуванням до змінних умов роботи та бути стресостійкими у професійних випробуваннях.

Професійні компетентності формуються в інтегрованому освітньому процесі, що надає більше можливостей контролювати виконання роботи підлеглих, бути обізнаними в формуванні міжособистісних стосунків у колективі і поза його межами.

Під час дослідження ми вияснили, що майбутні фахівці сфери послуг мають виконувати цілий ряд виробничих функцій: робота з персоналом, клієнтами, організація та контроль роботи виробничого підрозділу фірми по наданню послуг, робота з документами, оцінка внутрішнього та зовнішнього середовища фірми, обробка інформації, прийняття участі в управлінських рішеннях, вирішувати конфліктні ситуації в колективі. Завдяки отриманим професійним компетентностям МССО набувають якості, що допомагають їм розкрити свій потенціал у споріднених професіях. Такі основи закладаються у зміст підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування, а саме через дисципліни такі, як «Менеджмент», «Бухгалтерський облік та оподаткування», «Маркетинг», «Організація і технологія надання послуг», «Комерційне та трудове право», «Основи підприємницької діяльності», «Техніко-економічний аналіз».

У нашому дослідженні було проведено опитування студентів коледжу для з'ясування інформації відносно використання процесів адаптації в навчанні, роботі та у звичайному житті. Опитування студентів дало

можливість нам уявити та визначити наскільки молодь розуміє поняття адаптація та адаптивність і використовує такі знання у житті. Проведене анкетування засвідчило, що основна частка студентів знайомі з поняттями адаптація та адаптивність. Проте проведений аналіз показав, що студенти не знають чи використовують або не використовують знання з адаптації. Також 40% студентів важко швидко реагувати на зміни у навчанні та нові вимоги. Багато опитаних респондентів не зорієнтувались у питанні чи є адаптивні процеси під час навчання у суб'єкт-суб'єктних відносинах між викладачем і студентом. Однозначна більшість опитаних студентів визначила, що адаптивність може реально допомогти їм під час навчання та професійної діяльності. Це свідчить про те, що ми пропонуємо адаптивні засади в освітньому середовищі коледжів і технікумів, що фактично активізують результати освітньої діяльності в умовах постійних змін і нововведень. (Дод. Б).

Для визначення сутності професійної підготовки МССО було проведено опитування та аналіз відповідей педагогів коледжу. Викладачі відповідали на питання, що визначали їх готовність до роботи із студентами на засадах адаптивності. Опитані респонденти підтвердили, що знайомі з поняттями адаптації та адаптивності. Більша частка опитуваних викладачів погодиласть із тим, що процеси адаптації в роботі педагога можуть допомогти у проведенні занять. Також ми отримали позитивні результати відповіді про те, що вміння адаптуватись може реально допомогти під час не тільки навчальної, а й виховної, методичної роботи педагога. Досить серйозна частка педагогів стикається з труднощами під час потреби швидкого переналаштування на нові вимоги в освітньому процесі. Майже кожен педагог визнав, що сьогодні працювати за чітко встановленим планом на уроці практично неможливо. Заняття планується за визначеною темою, ставиться мета і обираються методи проведення уроку. Проте опитані респонденти погоджуються з адаптивним коригуванням плану уроку під впливом обставин: різні групи, різна підготовка студентів до заняття, різна

активність студентів до сприйняття нового матеріалу, різні міжпредметні зв'язки, різна атмосфера дисципліни на уроці тощо (Дод. Б 1, Б 2).

Таким чином, на підставі проведених розвідок ми з'ясували, що по факту організації освітнього процесу підготовка майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування має об'єктивну залежність від певних факторів (Рис.1.2).

Опитування роботодавців було проведено із залученням респондентів з представників будівельної, автотранспортної сфери, закладів побутового обслуговування, освітньої галузі, галузі сільського господарства і сфери торгівлі. Роботодавці інформують і через опитування дають нам зворотній зв'язок для оцінки підготовки наших випускників (Дод. В). Так працедавці зазначають, що приймають наших випускників відразу після закінчення коледжу не охоче, віддають перевагу більш досвідченим працівникам. Визначається певна тенденція до пропозицій роботодавцями молодим фахівцям роботи не за фахом, тобто бути або стажером, або виконувати роботу, яка не несе відповідальності та не потребує сформованих загально професійних компетентностей.

Рис. 1.2 Система факторів внутрішнього забезпечення підготовки МССО (розроблено автором)

Увагу роботодавців привертає заклад освіти, який закінчив молодий фахівець, це формує престиж коледжу, технікуму на ринку освітніх послуг, конкурентоспроможність і подальший розвиток освітньої діяльності закладу. Роботодавці більше віддають перевагу таким фахівцям, які мають професійні знання, навички роботи на комп'ютері, вміння працювати з людьми (встановлення контактів, підтримка етики та культури менеджменту на підприємстві). Також виділяють вміння міжособистісної взаємодії і співпраці, а саме вміння працювати в команді, ділового спілкування, правової культури.

Роботодавці відмічають таку вимогу до осіб, які претендують на вакансію менеджера сфери обслуговування, це здатність бути готовими до прийняття повноважень і відповідально ставитись до прийняття рішень згідно професійних компетентностей. Вільне користування персональним комп'ютером, вміти користуватись офісною технікою та засобами інформаційно-комунікаційного процесу.

Володіння мовами зараз достатньо серйозний показник конкурентоздатності претендентів на отримання вакансії менеджера сфери обслуговування.

До того ж, роботодавці визначають, що у майбутніх менеджерів сфери обслуговування мають бути сформовані такі професійно важливі якості: комунікабельність, відповідальність, акуратність, точність виконання розпоряджень, логічне мислення, порядність, працьовитість, чесність, стресостійкість, самомотивація до розвитку особистості, вміння переконати колектив, прагнення прибутку та розвитку підприємства, вміти швидко переорієнтовуватись до нових умов діяльності організації, постійно розвиватись та удосконалювати свої вміння та професійні навички, вмотивованість до професійного зростання.

Співпраця між закладами освіти і роботодавцями майже не відбувається, але підприємства цікавляться нашими випускниками і пропонують їм умови працевлаштування ще під час навчання. Партнерські відносини встановлюються між роботодавцями та закладом освіти під час

домовленості про проходження технологічної практики студентами на підприємствах та в організаціях сфери обслуговування. Найчастіше відносини щодо майбутнього працевлаштування випускників коледжу формуються саме у період проходження практики. В багатьох випадках ми отримуємо інформацію про те що задовольняє, а що не сподобалось обом сторонам після таких соціально-виробничих відносин.

Роботодавці відмічають, що підготовка МССО має бути максимально наближена до умов реального процесу надання послуг на підприємствах. Також вони хотіли б бачити таких робітників, які б без відриву від роботи займались підвищенням своєї освіти, тобто були студентами закладів вищої освіти заочної або дистанційної форм навчання.

Загальна оцінка випускників підготовки МССО роботодавцями створює уявлення про те, що вони професійні робітники з елементарним усвідомленням специфіки своєї професійної діяльності, не високим рівнем знань, умінь та навичок, частково мотивованих до своєї діяльності за професією.

Багато студентів бажають після закінчення коледжу вступати до закладів вищої освіти, щоб підвищити власну освіту та професійну кваліфікацію. Тут ми теж визначили, які саме зауваження або вподобання мають наші випускники, які продовжують навчання у вишах (Дод. Г). Проведене анкетування показало результати, що наші випускники, які вступають на подальше навчання мають бути відповідно підготовленими для підтримки іміджу коледжу. Також вони мають володіти адаптивними навичками при опануванні нових освітніх програм та мати мотивацію до саморозвитку і прагнути до кращих результатів навчання та самореалізації. ЗВО також звертають увагу і створюють комфортну атмосферу для спілкування і встановлення комунікаційних зв'язків студентів новачків із колективом студентів і викладачів. Це говорить про те, що тут більш розвинені адаптивні засади організації освітнього процесу і партнерські стосунки у структурі «студент ↔ викладач».

Основна частина опитуваних роботодавців зробила акцент на необхідності оновлення посадових інструкцій з метою внесення таких компетенцій фахівців як вміння володіти комп'ютерними технологіями, програмним забезпеченням і офісним обладнанням. Це свідчить про те, що освітній процес потрібно оновлювати, більше додавати інноваційних технологій і змін, що відбуваються в сфері послуг, таким чином враховувати під час навчання процес інформатизації та користування технікою за фахом підготовки. Такі вміння створять конкурентоздатність випускників на ринку праці.

Проведений нами аналіз зосереджує увагу на тому, що адаптивні засади мало використовуються в характеристиках освітнього процесу коледжів і технікумів. Майбутні фахівці МССО при формуванні компетентностей не володіють адаптивністю. Ми з'ясували необхідність встановлення адаптивних засад в освітній діяльності коледжу, а моніторинг уможливив показати своєчасне виявлення змін, що відбуваються в системі підготовки МССО та дозволив зумовити правильність наших пропозицій.

Моніторинг розкрив негативні тенденції щодо застосування адаптивних засад в діяльності та фахові передвищій освіти і дав змогу здійснити прогнозування розвитку процесів, що пропонуються на засадах адаптивності.

Таким чином, ми досліджували освітній процес коледжів і технікумів як цілісну систему в аспекті неперервності, інформативності, діагностування, науковості, зворотнього зв'язку.

Важливо відзначити, що завдяки нашому дослідженню ми виявили особливості освітнього процесу та певні педагогічні умови підготовки майбутніх МССО на адаптивних засадах.

Щоб відповідати рівню прогресивного навчання впроваджуються нові підходи до освітнього процесу, які формують теоретичні і практичні навички студентів коледжів і технікумів. Застосування адаптивних педагогічних

теорій і технологій допомагає у вирішенні питань відповідності сучасної підготовки МССО мінливим умовам ринку праці.

Фахова передвища освіта займається навчанням і вихованням значної кількості студентів, які формують тенденції розвитку виробничої верстви нашого суспільства. У рамках такої педагогічної діяльності ми розглядаємо підготовку МССО на адаптивних засадах та педагогічні умови опанування науково-технічними знаннями у відповідності до обраної професії із засвоєнням правил і норм взаємодії у професійному середовищі [200].

Поняттям адаптивності та адаптивних процесів в педагогічній науці приділяється багато уваги сучасних науковців. Науковець Г.В. Єльнікова зазначає: «відповіддю на виклики сьогодення є розвиток освітньої інноваційної системи, яка активізує адаптивні процеси в ході навчання. Пріоритетними становляться адаптивні технології, адаптивні методики і методи, що сприяють адаптивності учнів, їхньому гнучкому реагуванню на зовнішні зміни при досягненні первинно визначеної реалістичної мети» [75].

Сутність адаптивного навчального процесу в фаховій передвищій освіті передбачає виховування особистої здатності гнучко реагувати на зміни в умовах конкурентного ринкового середовища. Вчений В. Бондар зауважує, що «індивідуальні властивості особистості особливо рельєфно проявляються в майбутньому у стресових професійних ситуаціях, вирішення яких потребує розвиненої адаптивності й високої компетентності суб'єкта освітньо-професійної діяльності» [28]. В. Пішванова з'ясовуючи шляхи ефективності освітньо-виховної стратегії в сучасному світі, визначає роль та місце адаптивного навчання і виокремлює такі його принципи, як «індивідуалізація освітніх потреб, побудова індивідуальних освітніх стратегій, психологічне коригування стереотипів мислення й діяльності особистості, розробка адаптивного управління інноваційними моделями організації навчання» [176]. Зазначені принципи активно досліджуються, впроваджуються та випробовуються на різних рівнях освіти, але для всіх них

головною характеристикою є індивідуалізація мислення і механізми самореалізації особистості.

Вчена Г. Єльнікова зазначає «адаптивні технології – це технології, реалізація яких активізує адаптивні процеси для досягнення первинно визначеної мети при зміні умов, обставин, ситуацій» [70].

Ми розглядаємо адаптивні технології в контексті моделювання систем для розвитку навчально-розвиваючих та соціально-культурних компетентностей підготовки студентів у співпраці педагогів, студентів, джерел інформації, методичних та освітньо-виховних дій, які створюють обстановку співробітництва та практичних навичок до швидких змін економічного і виробничого середовища. Адаптивні педагогічні технології покликані забезпечити формування мотивації студентів до опанування матеріалів занять та підвищення власного успіху в навчанні. Сьогодення визначає різні можливості до формування та розвитку компетентностей студентів закладів фахової передвищої освіти.

Педагоги є головною складовою успіху навчання молодших спеціалістів у закладах освіти, так як вони є особами, які формують світогляд та професійну компетентність студентів в освітньому процесі.

Постає питання – наскільки педагоги готові змінювати свої погляди щодо підготовки занять, планування освітнього процесу, надання студенту можливості вибору різних підходів до оцінки своїх знань та покращення власних результатів, мотивації до самоосвіти.

Викладачі та майстри виробничого навчання працюють зі студентами на засадах формування компетенцій, які закладені в зміст підготовки молодших спеціалістів. Але нестача часу в освітніх програмах, різний рівень підготовки студентів до занять, не відповідальне ставлення до самостійної роботи студентів, не досить сучасне забезпечення освітніх закладів комп'ютерними новачіями ставлять проблемні питання у підготовці та проведенні занять. Для того, щоб уникнути таких перешкод найкращим підходом є процес навчання за адаптивними педагогічними технологіями.

Впровадження адаптивних засад в освітній процес підходить до підготовки будь-якого фахівця в системі фахової передвищої освіти та надає студентам більше можливостей до самореалізації в подальшому навчанні, на виробництві та у житті.

Адаптивні засади в освітньому просторі закладу можуть бути впроваджені тільки при активній взаємодії викладача та студента. Педагог є ведучим у процесі навчання, тому що студент зацікавлюється матеріалом заняття, неодмінно запам'ятовує, або на рефлексивному рівні для себе вивчає нове і застосовує знання в практичному навчанні, або у майбутньому професійному досвіді. Відношення педагогів до своєї методичної та аудиторної роботи на заняттях закладають основу до співпраці з студентами. Дослідники Л. Руденко та Н. Оверко зазначають, що «педагогічна майстерність викладача спеціальних дисциплін ПТНЗ пов'язана з професійною спеціалізацією та педагогічною функцією. Її високий рівень є гарантією успішної підготовки майбутніх фахівців до трудової діяльності в обраній галузі» [197]. Щодо підготовки майстрів виробничого навчання, В. Ковальчук констатує «...тільки високий рівень умінь предметної діяльності, заснованих на досвіді дозволить завоювати професійний авторитет, який є необхідною передумовою успішності навчального процесу» [99]. Тому підвищення рівня власної підготовки майстрів виробничого навчання, готовність до змін та трансформацій у практично-виробничому процесі закладають новий рівень у підготовці студентів на заняттях.

Викладач повинен обережно готуватись до занять, щоб не змушувати студентів до процесу адаптації, а навпаки підвести до нього добровільно. Процес взаємодії (робота з викладачем, або з командою студентів) на заняттях передбачає, що матеріали готуються в різній варіативній формі таким чином, що кожен крок адаптованого уроку визначає готовність до поступового опанування та послідовних результатів успіху студента. Його можливості визначає не оцінка викладача, а бажання до пізнання нового із

стимулюванням на рефлексивному рівні до нового етапу роботи. Так поступово розвивається самовпевненість і бажання покращити власні здобутки, виходити на новий рівень знань.

Заняття за адаптивною педагогічною методикою надають однакові можливості для студентів зі слабкою підготовкою до заняття і для студента, який не тільки володіє матеріалом, а й має свої пропозиції та ідеї щодо розвитку теми у діалозі викладач-студент. Педагог готує заняття за такими критеріями, які дозволяють досягти мети уроку з максимальним обсягом студентської аудиторії і з позитивним контролем оцінювання знань. Підготовка заняття не повинна бути спланована повністю, тому що неможливо передбачити наскільки студенти прийшли підготовленими, наскільки уважно вони поставляться до сприйняття нової інформації, наскільки вдало пройде контроль знань студентів у кінці уроку. Знаряддям педагогів при адаптивному навчанні виступають: наукові та прогресивні думки, факти, методичне забезпечення уроку, наочність, література, комп'ютерні технології, які дозволять взаємодію викладач-студент в реальному часі, а не по заздалегідь відпрацьованому плану уроку. Тобто до зміни у ході заняття повинні бути готові як викладачі так і студенти, і щоб до таких перемін на уроці були готові обидві сторони, не потрібно лякати і лякатись. Такий підхід автоматично забезпечує індивідуальну підтримку кожного студента, а спостереження викладача, увага, терпіння, атмосфера взаємоповаги дасть вільну реалізацію цілей заняття і освітніх цілей студентів зокрема.

Дуже багато залежить від уважності і спостережень педагогів під час навчання до студентів. При толерантному ставленні та паритетній співпраці викладачів і студентів, закладаються активні умови до отримання знань і формування спонукальної сили до навчання та досягнення кращих результатів. Адаптивні технології навчання учасникам пізнавального процесу надають бажання творчої професійної самореалізації, зокрема шляхом засвоєння студентами різноманітних професійно-значущих видів діяльності.

При спостереженні за досягненнями студентів на заняттях викладач повинен вчасно реагувати на не правильну роботу студента та скоригувати його до повернення на вірний результат за допомогою навідних запитань, заміни матеріалу завдання на інший, підказками, або заміною послідовності алгоритму дій.

Інформаційний розвиток сучасного українського трансформаційного суспільства визначається станом наукового потенціалу нації, що відображає рівень ефективності людського капіталу в реалізації науково-інформаційних та інноваційних технологій міжпредметних сфер суспільної життєдіяльності. Настанова та інноваційних розвиток сучасного транзитивного суспільства вимагає корекції змісту та спрямованості освітнього процесу, який має готувати соціально-адаптовану особистість до життя в умовах прискореного темпу змін й інтенсивності інновацій [92].

У зв'язку з прогресуючим науково-технічним прогресом, інформатизацією суспільства, сучасним світовим розвитком високого рівня життя маємо слідкувати та вчасно реагувати на зміни в освітньому просторі, тому що все частіше бачимо випереджальні кроки в сфері навчання і виховання молоді. Світовий досвід професійно підготовленої молоді підтверджує постійний розвиток сфери послуг, сервісу обслуговування, достатньо високий рівень інформаційно комп'ютерної підготовки, економічної та правової грамотності фахівців сьогодення і в майбутньому.

«В Україні недостатньо вивчені прогресивні світові тенденції розвитку сфери послуг, конструктивного досвіду розвитку відповідного бізнесу, який варто впроваджувати у вітчизняну економіку, враховуючи національні особливості господарювання, глобалізаційні процеси, інформатизацію та прискорення темпів життя» констатує вчена О. Богоніс [26]. У зв'язку з світовими тенденціями формування економічного ринку послуг, який швидко змінюється і розвивається, темпи підготовки МССО повинні набувати таких умінь та навичок, що дозволили б встановлення комунікативних та виробничих контактів на макро- і мікросередовищі

світового ринку послуг, щоб вчасно та професійно спрогнозувати динаміку розвитку тієї чи іншої інноваційної технології як на території нашої країни так і за кордоном.

Ринок послуг диктує закони конкурентного середовища. Саме в умовах жорсткої конкуренції бачимо підвищення сервісного обслуговування при наданні послуги, його якісного та змістового наповнення. З розвитком технологій та інформатизації простору кожна послуга у сучасній сфері обслуговування постійно оновлюється, зазнає перетворень або кардинально змінюється. Фахівці сфери обслуговування повинні не тільки забезпечити здійснення послуги, а й вивчати нові зміни, слідкувати за інноваційними технологіями і вміти впроваджувати їх в роботі свого підприємства. Відповідно персонал повинен бути гнучким, універсальним та високо компетентним.

Вчена Н. Ковальська дослідила, що «зараз у сфері послуг зайнято більше половини працездатного населення світу: у ФНР – 41 % робочої сили, в Італії – 38 %, у Нідерландах – 50 %, у США – 73 %. За рахунок виконання своїх функцій (економічної та соціальної) сфера послуг обслуговує процес виробництва матеріальних благ, відтворює робочу силу, створює додаткові матеріальні блага, задовольняє потреби населення в різних видах обслуговування, забезпечує зниження витрат і поліпшення умов праці в домашніх господарствах, допомагає реалізувати вільний час та забезпечує безпеку й нормальне функціонування держави. Можна вважати, що рівень розвитку сфери послуг відображає соціально-економічний стан країни, оскільки є основним чинником її динамічного розвитку та знаходиться під впливом непростих суспільно-економічних процесів» [98].

Сьогодні актуально розглядати сферу послуг в контексті окремої індустрії, яка є прогресивною галуззю економіки та приносить достатньо велику користь для споживачів послуг та впливає на високий рівень життя країни в цілому. «Саме послуги є джерелом довгострокового економічного зростання країн, що розвиваються, причому важливішим, ніж

промисловість» [102, с. 177]. Вчені С. Кучин і Н. Сарматицька визначають, що «зростання доходів населення – один із найважливіших факторів, що детермінує параметри і структуру розвитку сфери послуг, саме тому розвинена сфера послуг є атрибутом багатого суспільства. Цей взаємозв'язок реалізується через поведінку споживача, який розглядає свій дохід як засіб купівлі тих чи інших благ» [120]. «В умовах розвитку економіки сфера послуг стає вагомим чинником науково-технічного прогресу і розвитку суспільного виробництва в цілому, суттєво впливає на макроекономічні показники, зокрема ВВП» констатує вчена Н. Ковальська [98].

На основі аналізу праць науковців для розвитку та прибуткової діяльності сфери послуг необхідно в підготовку МССО включити наступне:

- поглиблене вивчення спеціалізації підготовки фахівців сфери послуг;
- утворення міжнародного співробітництва між закладами освіти на рівні коледжів і технікумів;
- розвиток малого бізнесу та мереж малих підприємств сфери обслуговування (в рамках професійної і практичної підготовки фахівців);
- активне впровадження в індустрію сфери обслуговування комп'ютерних технологій.

Такі осучаснення підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування потребують наявності фахівців з високим рівнем професійної компетентності. На жаль, останнім часом в Україні спостерігається невідповідність освітніх послуг до ринку праці. Випускники коледжів і технікумів, підготовлені в системі національної освіти користуються попитом на ринку праці, проте не мають змоги розкрити свої здібності та власний потенціал.

Розвиток інформаційно-технологічного потенціалу в сфері обслуговування вимагає швидкого реагування і випереджальних стратегічних змін в освітньому процесі для отримання «сучасного продукту». А всі зміни в освітніх процесах відбуваються досить повільно і не встигають за потребами сьогодення. Раніше змінами в освітньому процесі вважали

зміну навчальних програм, планів, або окремої їх частини. Зараз ми можемо стверджувати що таких змін не достатньо. Сучасний освітній процес повинен оновлюватись частіше (можливо кожні 3 – 4 роки) з метою випередження тих змін, які відбуваються в професійній діяльності підприємств сфери обслуговування.

Зміна формату, новітні досягнення, боротьба не тільки за якість надання послуг, а й за новий напрямок обслуговування, коли йде задоволення потреби замовника не через готовий продукт – послугу, а вплив на емоцію, почуття клієнта, створення спеціальної атмосфери свята і т.д.

Отже потрібно періодично переглядати та оновлювати освітні програми та плани підготовки фахівців, виявляти «застарілість» або «не актуальність» змісту навчання, впроваджувати можливості та фінансове забезпечення підвищення кваліфікації підготовки викладачів дисциплін фахового профілю підготовки.

До вагомих чинників здійснення освітньої підготовки та самопідготовки студентів в закладі освіти відносяться інформаційно-бібліотечні ресурси коледжу. Нами був проведений системний аналіз бібліотечних фондів нашого закладу, а також роботи бібліотеки, кількість читачів і забезпеченість освітнього процесу відповідною літературою (Дод. Е).

Проведене діагностування встановило ряд проблем щодо браку спеціальної навчальної літератури, підручників, посібників, довідників, що відповідали б оновленим навчальним програмам підготовки МССО. Також є певні негаразди з відвідуванням студентами бібліотеки, невмінням опрацювання необхідної інформації, роботи з літературою. Подальші етапи проведення нашого дослідження передбачають більш перспективну розробку інформації щодо забезпечення інформаційно-бібліотечними ресурсами підготовки МССО в коледжі.

Отже, аналіз практичного стану підготовки молодших спеціалістів у коледжі свідчить про традиційний і шаблонний підхід до освітнього процесу, що є не адаптованим до сучасних вимог і швидких змін на ринку праці. Тому

вирішення питання по підвищенню рівня підготовки майбутніх компетентних МССО може бути здійснений, завдяки виокремленню та науково-методичному обґрунтуванню педагогічних умов на адаптивних засадах та бути практично реалізованим. Підготовка фахівців сфери обслуговування на адаптивних засадах є актуальною, своєчасною і може бути застосована у підготовках молодших спеціалістів інших галузей фахової передвищої освіти.

На наш погляд, вивчення та слідкування за змінами в освітньому середовищі європейського простору слугуватиме конструктивною базою удосконалення підготовки молодших спеціалістів в Україні.

Інформатизація навколишнього сучасного суспільства дає змогу відступити від пропозицій, які надає державна та приватна форма освіти. По світовим тенденціям інтернет-технології дозволяють переходити на самоосвіту, тобто економія часу та бажання отримати конкретні знання дозволяють любому користувачу інтернету формувати власні компетенції без відриву від виробництва. Згідно з даними, наведеними у звіті NMC (The New Media Consortium), сьогодні кожен десятий студент в США навчається виключно на онлайн-курсах, попит на подібні доступні методи навчання постійно зростає, цим пояснюється пильна увага університетів до «змішаних» навчальних програм [278].

Тому постійне коригування та оновлення курсу підготовки фахівців сфери обслуговування має здійснюватися відповідно до світових тенденцій змін глобальної економіки та міжнародних стандартів.

Стрімкий розвиток сфери обслуговування в світі характеризує наявність росту можливостей навчання за різними освітніми програмами цього напрямку діяльності. Щороку ми бачимо різноманітність нових або оновлених інтегрованих освітніх програм, які є конкурентоспроможними і абсолютно відповідають запитам світового ринку праці у цій сфері. Наприклад, був складений рейтинг світових шкіл готельного менеджменту від TNS – це найбільша організація у світі в галузі досліджень та аналізу у Великій Британії Taylor Nelson Sofres.

Організацією було проведено широкомасштабне дослідження у галузі готельного бізнесу, у результаті якого було виявлено, що Швейцарія є світовим лідером освіти в сфері гостинності – 5 із 10 провідних університетів готельного менеджменту розташовані у цьому рейтингу. Дослідження проводилось шляхом опитування топ-менеджерів провідних міжнародних компаній по всьому світу (Табл. 1.2). У ході дослідження було отримано понад 180 анкет представників провідних компаній сфери обслуговування по всьому світу. До списку «ТОП – 10» також потрапили навчальні заклади США, Нідерландів, Іспанії, Франції, Великобританії [192].

Таблиця 1.2

Топ 10 світових шкіл готельного менеджменту для міжнародної кар'єри

<i>Місце</i>	<i>Навчальний заклад</i>	<i>Країна</i>
1	2	3
1	Ecole Hôtelière de Lausanne	Швейцарія
2	Les Roches International School of Hotel Management Bluche	Швейцарія
3	Glion Institute of Higher Education, Glion&Bulle	Швейцарія
4	Cornell University	США
5	Hotelschool The Hague	Нідерланди
6	Les Roches International School of Hotel Management Marbella	Іспанія
7	Hotel School Vatel	Франція
8	Oxford Brookes University	Британія
9	César Ritz Colleges, Le Bouveret, Brig	Швейцарія
10	Ecole Hôtelière de Genève	Швейцарія

TNS проводить свою діяльність у 70 країнах світу, що дозволяє забезпечити якісний своєчасний аналіз інформації, визнаний на міжнародному рівні.

Швейцарія є провідною країною у створенні еталонної моделі освіти у сфері готельного бізнесу та туристичної і ресторанної справи. Сучасні школи Швейцарії пропонують студентам інтегровані програми підготовки, в яких вивчають адміністрування готелю, маркетинг, міжнародні фінансові системи та фінансовий облік, організацію бізнесу, інформаційні технології, закон і етика у сфері туризму, планування і розвиток туризму, логістику, стратегічний менеджмент, іноземні мови. Вимоги до вступників висувують щодо наявності дипломів у галузі готельного менеджменту, але є переваги до заяв більш дорослих студентів без формальної кваліфікації, але з достатнім досвідом роботи і високим рівнем англійської мови, з бажанням навчатися [269].

Значна увага в освітніх програмах підготовки фахівців сфери обслуговування за кордоном націлена на формування професійних компетенцій студентів, а саме фінансово-економічної, інформаційно-комунікаційної, бізнес-компетенції.

Розглянемо особливості Німецької системи освіти, яка вважається одною з самих передових, тому що поєднує в змісті навчання професійну школу з виробничою практикою. Німецький досвід було використано в країнах Швейцарії, Австрії, Канади.

Німецька система професійної підготовки має назву дуальної освіти, що функціонує на основі наставництва, практичного навчання, розкриває активну участь роботодавців у підготовці кадрових ресурсів. Така система освіти робить значний внесок в розвиток економічної стабільності Німеччини.

Основною характеристикою Німецької системи професійної освіти є співробітництво, в основному між малими та середніми компаніями з одного боку, і професійно-технічними школами, що фінансуються державою з іншого боку. Таке співробітництво регулюється відповідним законом про професійну освіту 1969 року, в який було внесені поправки 2005 року. Студенти, які навчаються за німецькою системою освіти проводять одну частину кожного тижня в професійно-технічному закладі, а другу частину

тижня в компанії або на підприємстві. Таке навчання, як правило, триває від 2 до 3,5 років і закінчується набуттям практичної професії.

Німецька дуальна система освіти пропонує якісний підхід до розвитку навичок, що охоплює навчально-професійну освіту і навчання, подальше професійне становлення і подальше навчання, кар'єру, можливість працевлаштування, професійну компетентність та ідентичність. Завдяки дуальній системі освіти в Німеччині є низький рівень безробіття серед молоді і високий рівень кваліфікації професійної підготовки.

В Німеччині близько 50 відсотків випускників шкіл проходять професійну підготовку на підприємствах, що вважають дуальну систему освіти кращим засобом підготовки кваліфікованого персоналу.

Для освіти Німеччини характерно постійне оновлення правил здобуття освіти. Головними чинниками оновлення освітнього процесу виступають організації роботодавців, профспілки, коли мова йде про професійні профілі освіти та модернізацію подальшого навчання. Така співпраця та активна участь роботодавців у підготовці фахівців робить процеси трансформації освітніх професійних програм ефективнішими.

Вища та післяшкільна освіта в Німеччині здобувається в таких освітніх закладах як: вищі спеціальні школи (Fach hoch schule), технікуми (Fach schule) та ремісничі школи (Berufs schule). Популярним є Ausbildungim Betrieb (найчастіше Ausbildung) – професійне навчання, пов'язане з проходженням практичної роботи на виробництві щоденно. [271].

Німецька дуальна професійна система освіти складається з таких елементів: роботодавці та виробництва визначають зміст освіти; збалансована виробнича підготовка з навчанням у професійному закладі; навчання забезпечено кваліфікованими педагогами на підприємствах та у професійній школах; є гарантія якості освіти; перевірка і контроль знань проводяться уніфіковано при здачі національних іспитів за принципом незалежної перевірки результатів екзаменів.

В цілому освітній процес складається на 80% із занять, що проводяться на підприємстві і 20% – у професійному закладі. Тривалість навчання

становить, як вже зазначалося, від 2 до 3,5 років, середній вік учнів 19 років, при цьому підприємства та молодь укладають договір про навчання, який реєструють у спеціальних органах (торгово-промислова палата, реміснична палата), що виконують функцію контролю навчання та організацію іспитів. Студенти можуть отримувати стипендію [272].

Німеччина надає можливість здобути професію у приватній школі. Близько 40% учнів професійно-технічних закладів навчаються у приватних школах професійного навчання (Berufsbildende Schulen). Тут можна опанувати основи спектру професій для роботи у сфері економіки, готельної і ресторанної справи, техніки, соціального забезпечення, охорони здоров'я, косметології. [158].

Для планування стратегії розвитку системи підготовки фахівців України цінним є досвід Республіки Польща, яка здійснювала процес реформування професійної освіти так як і Україна. Польща практично одночасно з Україною почала реформування системи освіти за принципами Болонського освітнього процесу, але польська трансформована система освіти сьогодні значно випереджає українську, досягнуто суттєвих позитивних результатів. [243].

Польські науковці акцентують увагу на важливості реалізації таких принципів освіти: загальність, наступність, безперервність, широко профільне навчання, всебічний розвиток учня, державність, науковість та економічність освіти. [88]. На рис.1.3 зображено структуру освіти в Республіці Польщі.

У Польщі середня освіта поділяється на два рівні:

1. Перший етап середньої освіти – навчання протягом трьох років у гімназії(обов'язкове для усіх учнів – після закінчення початкової школи, всі діти повинні продовжити навчання в трирічній гімназії; кожна дитина має гарантоване місце в районній гімназії, за місцем проживання);

2. Другий етап середньої освіти, який включає декілька видів навчальних закладів: а. Ліцей загальноосвітній (liceum ogólnokształcące), закінчується іспитом на атестат зрілості (матура) – три роки навчання; б.

Технікум (technikum) закінчується отриманням професійного диплома і іспитом на атестат зрілості – чотири роки навчання; с. Професійна школа (branżową szkołę) – закінчується отриманням диплома, що підтверджує професійні кваліфікації в обраних професіях.

Для випускників ліцеїв та технікумів можливе продовження навчання в післяліцейних школах або – після здачі іспиту на атестат зрілості (матури) – у ВЗО.

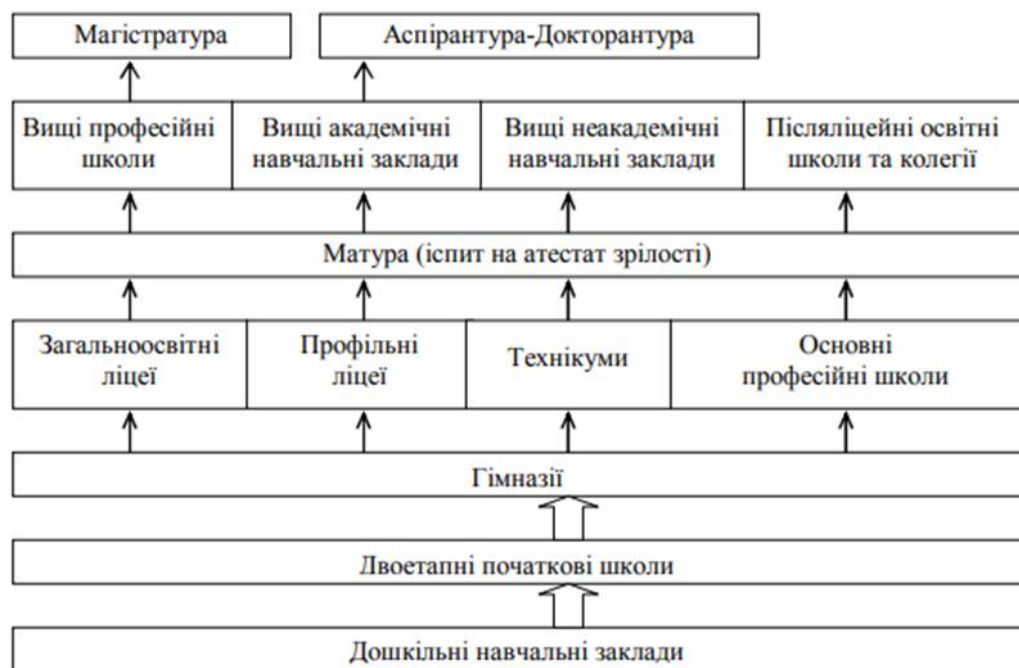

Рис.1.3. Структура освіти в Республіці Польща (за О. Карпенко)

Навчальні програми для усіх освітніх закладів визначає Міністерство освіти. Так, відповідно до положень ст. 47 Закону «Про освіту» від 14 грудня 2016 року, Міністр освіти визначає у вигляді постанови:

1) основи навчальних програм: а) закладів дошкільної освіти; б) закладів початкової освіти; в) загальноосвітніх ліцеїв; г) технікумів; д) професійних шкіл I ступеня; е) спецшкіл; ж) професійних шкіл II ступеня; з) закладів післядипломної освіти;

2) рамкові плани для кожного типу шкіл;

3) зміст навчального плану у сфері професійного консультування, умови та спосіб здійснення та організація професійного консультування у

школах та вимоги до підготовки осіб, які проводять професійне консультування у школах, беручи до уваги роль професійного консультування у підтримці студентів та учнів у процесі освітнього та професійного прийняття рішень;

4) організація навчального року з урахуванням, зокрема, дат початку та завершення дидактичних та освітніх заходів, канікул.

Дуже поширеним і популярним серед молоді в Європі, зокрема і в Польщі, є отримання професійної освіти в профтехучилищах, що являють собою базову професійну школу. Суттєвою перевагою професійно-технічної освіти є її невеликий термін навчання. В результаті навчання студент отримує диплом техника або кваліфікованого працівника з професій, що найбільш затребувані і необхідні на європейському ринку праці.

У більшості профтехучилищах Польщі навчання безкоштовне. Вже багато років прослідковується тенденція до щорічного зростання попиту на кваліфікованих фахівців на польському, європейському, а особливо німецькому ринку праці. Європейське суспільство в основному спрямоване на отримання вищої освіти та, так званої, «офісної роботи». Тим часом економіка вкрай потребує робочих рук та фахівців із таких спеціальностей як: механіки, інформатики, техніки, масажисти, косметологи, перукарі, медсестри, асистенти стоматолога, зварювальники, будівельники, вихователі та багато інших.

Наше дослідження зосереджується на професійній освіті у Польщі. Основна професійно-технічна школа в Польщі (*zasadnicza szkola zawodowa*) дає можливість отримати диплом європейського зразка, який визнається не тільки Польщею, а й країнами ЄС. Навчання відбувається нетривалий період та надає широкі можливості щодо отримання роботи на європейському ринку праці. Залежно від кваліфікації термін навчання становить від 2 до 3 років. Розклад занять є достатньо гнучким, а саме 1-3 дні на тиждень в післяобідній час, щоб забезпечити студентам можливість працювати. Іноземці, які навчаються в польських професійно-технічних школах, отримують дозвіл на проживання в країні та країнах Європейського Союзу. Закінчивши

професійну школу, випускник отримує свідоцтво кваліфікованого робітника і атестат про середню освіту. Далі можна продовжувати навчання у ліцеї або технікумі протягом трьох років.

Зміст навчання у професійній школі акцентується на вивченні сучасних технологій, практичного прийняття рішень, що будуть необхідні у подальшій кар'єрі. Майбутні фахівці польських навчальних закладів мають можливість вивчати фундаментальні, спеціалізовані, професійно-орієнтовані дисципліни, а також проходити навчально-виробничу, педагогічну та виробничу практики. Така навчальна програма дозволяє отримати кваліфікацію, достатню для виконання професійних функцій у сфері обслуговування.

Формування конкурентоздатних фахівців, що якісно виконують роботу та володіють навичками підприємництва, здатні працювати ініціативно – є пріоритетом навчальних закладів Польщі. Особлива увага у польській професійній освіті приділяється модулю «європейська освіта», що ґрунтується на посиленні інтеграційних процесів в освіті. Вчена Савина зазначає, що «згідно з цим документом співпраця між країнами у сфері освіти передбачає побудову єдиного загальноєвропейського освітнього простору й укріплення європейського виміру в освіті, вивчення мов країн-членів ЄС, обмін студентами й викладачами, взаємне визнання дипломів та уніфікацію термінів навчання у вищих школах».

Вчена Пальчук констатує тематику модуля «європейська освіта» через збереження характерних для демократичних держав універсальних цінностей: дотримання прав людини, формування громадянських якостей особистості, почуття національної ідентичності, розуміння ролі власного народу в розвитку загальноєвропейської культури, прихильність до загальнолюдських цінностей. Ключова роль в реалізації «європейської освіти» належить педагогам, а структурні елементи міжпредметного модуля скеровані до навчального закладу як до єдиного цілого, відповідальність за їхню реалізацію покладено на весь педагогічний персонал.

Освіта Польщі була реформована відповідно до Болонських пріоритетів. Органи місцевого самоврядування отримали змогу формувати і

проводити власну освітню політику відповідно до потреб освітньої політики країни. Польським навчальним закладам надано автономію, тим самим розширено можливості самоуправління, що на сьогодні є актуальним для України. На думку С. Сисоєвої, важливою умовою якісного розвитку професійної освіти Польщі є стандарти професійних кваліфікацій (PSKZ), що відображають систему усталених норм, які окреслюють вимоги до знань та професійних умінь, прописаних у відповідних дипломах і свідоцтвах, а також процедури реалізації процесу навчання та контролю за його результатами. Норми і результати визначені на основі вимог, що випливають із технологій продукції, а також способів реалізації послуг: суспільно-культурних норм, системи професійної освіти, європейських стандартів, професійних компетенцій (5 рівнів), професійної класифікації ISCO-88, норм якості серії ISO 900.

Процес розвитку освіти в Польщі сформував приватну вищу освіту, що зумовило підготовку висококваліфікованих фахівців і появу нових освітніх програм підготовки. Оскільки державні навчальні заклади не змогли переорієнтувати свою діяльність з урахуванням нових потреб ринку праці в межах ЄС, приватні заклади освіти запропонували рішення цієї проблеми через адаптовану гнучку підготовку фахівців за новими спеціальностями. Завдяки приватним закладам освіти в Польщі понад 30 % студентів змогли здобути професії, що свідчить про значний внесок приватних вищих шкіл у загальну розбудову системи освіти країни. Аналізуючи зарубіжний досвід професійної підготовки в різних країнах Європи, можемо зазначити, що в межах Європейського Союзу немає універсальної моделі освіти. Кожна країна має власну освітню систему, яку намагається адаптувати до вимог і стандартів загальноєвропейського ринку праці.

Висновки до розділу 1

Ми отримали результати підготовчого етапу дисертаційної роботи з вивчення теоретичних положень підготовки молодших спеціалістів сфери

обслуговування на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти з науково-педагогічних джерел літератури. Визначили основні дефініції дослідження, з'ясували педагогічний досвід науковців, практиків, які засвідчують певну вивченість проблеми підготовки майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування і визначають її актуальність у вимірі фахової передвищої освіти.

Аналіз теоретичних джерел щодо здійснення підготовки МССО проведено на методологічному, теоретичному і практичному рівнях. Методологічний рівень відображає взаємозв'язок наукових підходів при дослідженні діяльності професійної підготовки фахівців. Теоретичний рівень формує та уможливорює розроблення педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів на адаптивних засадах, а також дає систему початкових даних, параметрів, понять і положень з відображенням складників функцій та властивостей підвищення якості підготовки МССО. Практичний рівень дозволяє спрогнозувати педагогічний ефект за рахунок впровадження теоретично-наукової бази розроблених досліджень.

Визначено, що у педагогічній теорії практично відсутні наукові праці, які присвячені вирішенню питання створення педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах. Також з'ясовано, що є нестача забезпечення підготовки навчально-методичними матеріалами, навчальною літературою, посібниками, довідниками як друкованими, так і в електронному форматі.

На основі опрацювання науково-практичного досвіду, вивчення законодавчих та нормативно-правових документів за аналізом існуючої наукової термінології визначено базові поняття дослідження, а саме: «педагогічні умови»; «підготовка», «професійна підготовка»; «молодший спеціаліст сфери обслуговування»; «зміст підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування»; «адаптивність»; «адаптація». Встановлено, що для підготовки МССО на адаптивних засадах розглядаємо педагогічні умови як систему раціональних форм співпраці учасників освітнього середовища, що забезпечує, формує та втілює види, підходи та методологію підготовки як цілісного педагогічного процесу. Визначено, що формування підвищення

якості компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування є складним системним педагогічним процесом, який активізує навчально-пізнавальну діяльність студентів, сприяє формуванню особистості, професійному спрямуванню та відповідає фаховим вимогам.

До особливостей формування професійної підготовки МССО віднесено створення освітнього середовища, яке максимально насичене інформаційними технологіями, наявністю мотивації студентів до професійного саморозвитку та самореалізації, набуття особистої впевненості соціально-психологічного та культурологічного напрямку, перегляд та оновлення викладання провідних дисциплін підготовки з бракуванням випереджального розвитку освіти, наблизити відповідність професійної підготовки до потреб роботодавця на умовах адаптивності, з розвитком та підтримкою здатності нестандартного мислення та креативного і творчого підходу до вирішення виробничих проблем.

З'ясовано практичний стан підготовки МССО за допомогою моніторингового дослідження. Визначено, що в умовах постійного розвитку і змін ринку праці, впровадження в освітній процес педагогічних умов на адаптивних засадах є актуальним і своєчасним. Отримано результати підготовчого етапу дослідження, що говорять про розбіжності між підготовкою МССО та вимогами роботодавців цієї спеціалізації. Невизначеність студентів та викладачів під час освітнього процесу відносно застосування адаптивних процесів навчання, означає проблемне питання з традиційною застарілістю поглядів на професійно-освітнє середовище, що повинно функціонувати на належному рівні сучасних інноваційних методик і технологій.

Зазначене вище дозволяє дійти висновку, що впровадження адаптивних засад спрямує більш якісну підготовку молодших спеціалістів, що буде визначена, передусім, у здатності компетентно навчати і виховувати освіченого сучасного фахівця із сформованими адаптивними навичками.

Розглядаючи сферу послуг в контексті прогресивної галузі економіки визначені розбіжності у професійній підготовці фахівців за кордоном та

підготовкою МССО в Україні. Для цього було проведено дослідження з досвіду закордонних освітніх підготовок таких країн, як: Швейцарія, Німеччина, Республіка Польща. Пропозиції по підготовці фахівців у цих країнах є привабливими не тільки для своєї молоді, а й для закордонних студентів, наприклад українців. Це свідчить про проблему формування підготовки МССО не як окремого освітнього процесу, а як сформованого потребами нашого суспільного ринку послуг, економічно привабливого і такого, що дає надію на майбутній розвиток і успіх. Таку співпрацю розглянемо в окремому векторі нашого подальшого науково-педагогічного пошуку. Розглядаючи закордонний досвід професійної підготовки фахівців, наше дослідження визначило, що підготовка МССО має наближатися до зразка загальноєвропейського фахівця сфери послуг.

Отже, інформаційні та аналітичні дані вивчення стану розробленості проблеми нашого дослідження в педагогічній теорії та практиці підтверджують актуальність і доцільність дисертаційної роботи.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях [201], [202], [204], [206], [208].

РОЗДІЛ 2

ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Зміст підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах

Сучасне суспільство та науково-технічний процес, суспільна інформатизація навколишнього середовища обумовлює всезростаючу значущість загальної освіченості нації. Зв'язок розвитку НТП та суспільства в цілому нерозривно пов'язаний з досягненнями науковців, проте здобутки в педагогічній діяльності впливають на відкриття у всіх сферах життя та виробництва, тому що видатні досягнення в економічному розвитку сучасних країн, насамперед, тісно пов'язані з успіхами освіти, які науковці отримують та використовують протягом всього життя.

В першому розділі нашого дослідження з'ясовано стан підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах у педагогічній практиці, що дає змогу перейти до опрацювання особливостей формування професійної компетентності майбутнього фахівця в рамках освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти.

Формування сучасного молодшого спеціаліста нерозривно пов'язане зі становленням його як цілісної, гуманної, всебічно розвиненої особистості, а також його професійною підготовкою, здійснюваною у системі ЗФПО. Підвищення соціального статусу фахівця у певній професійній сфері вимагає перегляду усієї системи його підготовки, що має орієнтуватися на принципах саморегуляції, взаємодії й розвитку освітніх, наукових і педагогічних структур.

Теоретичні основи, накопичений досвід дозволяють на сучасному етапі освітніх реформ висувати об'єктивні вимоги до системи професійної підготовки молодших спеціалістів у світлі реалізації завдання формування особистості, що є адаптованою до сучасних історично-соціальних обставин і усвідомлює себе елементом відповідної виробничо-професійної галузі, членом сучасного суспільства.

Завдання освіти фахівця полягає у тому, щоб навчити студентів мислити і діяти методами, категоріями науково-обґрунтованими, бачити свою галузь знань та професійну діяльність очима дослідника, тобто набуті знання повинні бути не предметом освітньої діяльності, а засобом професійної діяльності і професійних досягнень.

Зауважимо, що освітній процес у коледжах і технікумах – це не лише повідомлення і засвоєння знань, прищеплення вмінь та навичок, це складна система організації, управління і розвитку пізнавальної діяльності студентів, це процес різнобічного формування майбутнього фахівця. Така система вимагає чіткої організації, функціонування, усебічної методологічної аргументованості, глибокого аналізу умов свого розвитку, що викликає необхідність засвоєння майбутніми фахівцями новітніх знань науки і техніки, знайомства з сучасними інформаційними продуктами і технологіями, а також максимального розвитку активності та самостійності студентів.

Отже, освітній процес має виконувати системотворчу функцію педагогічної діяльності, оскільки майбутні фахівці повинні відчувати конкурентну перевагу на ринку праці.

Ринок послуг та його економічне значення для розвитку нашої країни має досить серйозне значення. Розвиток та розширення сфери послуг сьогодні є дуже актуальним і суттєво прогресує. Це означає, що створюються нові робочі місця і зростання такої діяльності сприяє оновленню та модернізації економіки країни. Професійна підготовка МССО актуальна в контексті потреб ринку праці. Тому значно підвищується інтерес до

формування сучасного фахівця, який буде відповідати вимогам і потребам сфери надання послуг.

В умовах розвитку ринкової економіки на перший план виходять питання керованої/самокерованої активізації адаптивних процесів, без чого неможливо досягти визначеної мети через мінливість потреб ринку. Тому підготовка молодших спеціалістів сфери обслуговування має здійснюватися на адаптивних засадах. Проте зазначені питання недостатньо досліджені у вітчизняній та зарубіжній практиці. Виходячи з цього, у першому розділі нашого дослідження, ми проаналізували базові поняття щодо підготовки майбутніх фахівців на адаптивних засадах, що в результаті визначають зміст освітньої підготовки та перспективні напрями її впровадження в освітню діяльність закладів фахової передвищої освіти.

Сфера обслуговування є значною частиною економіки нашої країни, тому вимоги до фахівців по наданню послуг суттєво підвищуються. З розвитком ринку послуг відбуваються зміни та процеси перетворення у сфері обслуговування. Виникають нові потреби ринку праці щодо професійних компетентностей молодших спеціалістів даної галузі, зміст і технології підготовки яких не встигають оновлюватися відповідно до змінюваних вимог. Це потребує більш глибокого вивчення питань підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування з активізацією адаптивних процесів до змінного середовища галузі.

Адаптивні засади в системі фахової передвищої освіти мають підвищити якість підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування, дозволити розвиток особистісних психологічних стереотипів успішного та впевненого фахівця, налагодити систему підвищення мотивації студентів до саморозвитку і самоосвіти, уможливити розвиток адаптивного освітнього простору в закладах фахової передвищої освіти.

Реформування освітнього процесу та зміни щодо змісту підготовки молодшого спеціаліста зумовило потребу розвитку компетентнісного підходу до навчання студентів коледжів. Методологічною основою сучасного

освітнього процесу є використання компетентнісного підходу на ряду з особистісно зорієнтованим. Така методологічна основа дозволяє узгоджувати вимоги щодо якості підготовки фахівців сфери обслуговування, що ставлять стандарти освіти, суспільство, ринок праці та особисті результати освіти випускника коледжу.

Процеси перетворень, у зв'язку із компетентнісною основою процесу освіти, досліджувалась багатьма вченими такими, як В. Байденко, П. Гальперін, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Овчарук, І. Прокопеко, Дж. Равен, В. Радкевич, та інших. Так, наприклад, вчена О. Овчарук зазначає, що «особливого значення сьогодні набуває так званий компетентнісний підхід, що розглядається багатьма системами освіти як новий, такий, що впливає не тільки на саму структуру знань, а й на якість освіти в цілому» [155, с. 4–33]. Дослідниця Н. Веселовська констатує, що «компетентнісний підхід зможе привести у відповідність професійну освіту й потреби ринку праці, оскільки даний підхід пов'язаний із замовленням на освіту з боку роботодавців – тих, кому потрібен компетентний фахівець. Компетентнісний підхід – це підхід, що акцентує увагу на результатах освіти, які визнаються вагомими за межами системи освіти. Причому як результат розглядається не обсяг засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях» [41]. Щодо розробок іноземних вчених, то науковець з Шотландії Дж. Равен моделює поведінку людини відносно факторів, що впливають на компетентність, а саме «інтегральною частиною компетентності є мотивація, оскільки компоненти компетентності у людини будуть з'являтися і формуватися лише у процесі виконання цікавої для людини діяльності; конкретна ситуація, в якій опиняється людина, цілком впливає на цінності, що в неї формуються, і на можливості розвитку й оволодіння новими компетентностями; на поведінку впливає те, як людина сприймає ситуацію, в якій опинилася, наскільки розуміє стиль роботи в даній організації та очікування певної реакції з боку інших людей; компоненти компетентності можна оцінювати лише відносно значущих для індивіда завдань; люди

будуть проявляти всі свої компетентності лише тоді, коли сприйматимуть ситуацію, в якій вони перебувають, придатною для занять цікавою для них діяльністю у суспільстві [192].

Наші роздуми у дослідженні співпадають з розробками науковців, що дає змогу використовувати основу компетентнісного підходу в освітньому процесі для формування професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування та застосувати адаптивність для швидкої та гнучкої реакції на зміни професійних вимог при нестабільних умовах ринкової економіки нашої країни.

Для розробки освітнього середовища підготовки МССО на адаптивних засадах та вирішення потреби підготовки високоякісного фахівця сфери послуг маємо визначити особливі професійні компетентності випускників. Мета освітньої діяльності сучасного закладу освіти – це підготовка фахівців, здатних конкурувати на світовому ринку. Акцент все більше робиться на якості освіти, універсальності підготовки випускника та його адаптованості до світових тенденцій розвитку та запитів суспільства, на особистісну орієнтованість освітнього процесу, його інформатизацію, визначальну важливість освіти у забезпеченні сталого людського розвитку. Необхідність цих процесів диктується європейською орієнтацією України загалом та входженням України у європейське освітнє і наукове товариство. Головним завданням закладів фахової передвищої освіти є надання майбутнім фахівцям системи компетентностей, що гарантують виконання ними своїх функціональних обов'язків, а також забезпечення культурного і духовного розвитку особистості кожного студента, виховання їх у дусі найкращих людських цінностей.

Вчені дослідили компоненти компетентності, що характерні спеціальній професійній сфері життєдіяльності для застосування, а саме: когнітивний, мотиваційний, аксіологічний, практичний, емоційно-вольовий [86]. Проте кожна професійна підготовка визначається окремою галуззю знань, освітньо-професійною програмою та освітньо-

кваліфікаційною характеристикою, де обираються і прописуються компетенції академічного та професійного профілю.

Спираючись на досвід науки і практики і для формування професійних компетентностей підготовки МССО, наведемо стисло характеристику кожного з компонентів: *когнітивного, мотиваційного, особистісного, соціально-психологічного, практично-технологічного* (Рис. 2.1).

Науковці розглядають когнітивний компонент компетентності з різних напрямів. До когнітивної сфери відносять усі психічні процеси, що виконують функцію раціонального пізнання (від лат. *cognitio* – знання, пізнання, вивчення, усвідомлення) [44]. Вчені М. Гамезо та І. Домашенко виділяють такі складники когнітивної сфери: мислення, сприйняття, увага, пам'ять, уява, а також чуттєву (подразники, що діють на органи чуття) і логічну сферу (базується на чуттєвому пізнанні і втілюється у конкретні образи і поняття, що поєднуються істотними зв'язками) пізнання [46]. На практиці «когнітивними» називають психічні процеси, які можливо уявити як логічну й осмислену послідовність дій з переробки інформації [102]. У вузькому розумінні концепція когнітивного розвитку Ж. Піаже визначає, як деякий інтелектуальний простір особистості, що містить різні форми індивідуальних когнітивних адаптацій [170]. В. Шадриков наголошує, що когнітивні здібності становлять ієрархічно організований системний стрижень особистості: когнітивні здібності взаємопов'язані й утворюють динамічну, багатокомпонентну структуру [256]. На нашу думку, *зміст когнітивного компоненту професійної компетентності МССО визначається системою певних знань загального формування, що характеризуються потребою у пізнанні та здобуттям нових професійних знань проблемного і ситуаційного спрямування, адаптованих до застосування у професійній взаємодії та суспільній діяльності зокрема.*

Окрему увагу науковці приділяли визначенню мотиваційного чи мотиваційно-ціннісного компоненту компетентності. Наприклад, вчений А. Леонтьєв вважає, що мотивація є ключовим психологічним фактором, що

впливає на характер взаємодії між фахівцями, які вступають у спілкування, оскільки у них є до цього мотив («рушій діяльності», «вербалізація мети і програми, що дає можливість особистості розпочати певну діяльність») [126]. Науковець С. Кожушко дає таке визначення мотиваційному компоненту професійної компетентності, а саме «провідна функція мотиваційного компоненту полягає: у глибокому розумінні майбутнім фахівцем універсальних людських цінностей освіти, знань, навчання, розвитку, що зумовлюють фахові цінності; усвідомленні комунікативних цінностей; пробудженні у студентів інтересу до осмислення потреби професійної взаємодії, оволодіння різновидами тактик та стратегій взаємодії, діалогу, зокрема іншомовним, оскільки іншомовний діалог дає можливість майбутньому фахівцю глибше осмислити особливості вітчизняних та міжнародних торгівельно-економічних відносин. Цей компонент відображає систему мотивів, ціннісних орієнтацій і смислових установок фахівця, які визначають загальну спрямованість ділового спілкування, характер та успішність взаємодії з партнерами» [101]. Ми підтримуємо розробки вчених і вважаємо, що *зміст мотиваційного компоненту професійної компетентності підготовки МССО визначається формуванням стійкої потреби до підвищення професійного майстерства, з використанням ІКТ, вирішенням практично-орієнтованих ситуаційних завдань за допомогою фахових знань, прийняттям участі в конкурсах, олімпіадах, майстер-класах, фахових та предметних тижнях на рівні міста та області, що закладає у здобувачів коледжу перевагу та значущість обраної професійної діяльності та бажання постійного саморозвитку в ній.* Для такої педагогічної діяльності на адаптивних засадах було розроблено формування професійної мотивації студентів і розвитку їхнього професійного самовизначення як факторів конкурентоздатності на сучасному ринку праці, що дозволяє вивчити наступні психолого-педагогічні умови забезпечення стійкої професійної мотивації студентів. Мінімізація високої особистісної і ситуативної тривожності окремих студентів, їхньої невпевненості щодо

майбутньої професійної діяльності можливе при створенні для студентів «ситуацій успіху», на адаптивних засадах, спрямованих на високій рівень реалізації власних здібностей. Як наслідок, у студентів формується життєва перспектива, самоідентифікація з успішним професіоналом, ставлення до себе як до відповідального управлінця фахової діяльності.

Звернемо увагу на те, що нині вчені приділяють увагу і виділяють при розробці професійних компетентностей особистісний компонент. Аналіз літератури з дослідження особистісного компоненту фахівця дає різнобічні погляди науковців, щодо його змісту. Проте, науковці виділяють особистісні якості, якими має володіти випускник закладу освіти, незалежно від фаху: відповідальність перед справою та людьми, добропорядність, соціопривабливість, єдність слова та діла (О. Мельничук, А. Яковлева); фізичне, психічне та моральне здоров'я, освіченість, загальнокультурну грамотність (Г. Скок); креативність, контактність, самоконтроль (В. Пищулин) [173]. На думку М. Лук'янової, мають бути такі особистісні якості, що «виступають в ролі тих внутрішніх умов, «проходячи» через які зовнішні характеристики та вимоги діяльності перетворюються в компетентність [133]. Дослідниця О. Марченко виокремлює, що серед професійно важливих якостей, які є особистісною основою компетентності, є «комунікативність, що характеризується потребою у спілкуванні, контактністю, здатністю викликати позитивні емоції у співбесідника; перцептивні здібності, що передбачають професійну проникливість, уважність, інтуїцію, здатність сприймати та розуміти іншу людину; сугестивні здібності – динамізм особистості, що виражаються в наявності вмінь за допомогою доброго слова, волі емоційно та активно впливати на людей; емоційна стабільність, яка забезпечується здатністю щодо володіння собою, збереження самоконтролю, здійснення саморегуляції, протистояння емоційному зриву; емпатію, доброзичливість; оптимістичне прогнозування розвитку особистості; креативність, що проявляється у здібності до творчості, генерування» [144].

Проаналізувавши різні підходи до визначення особистісного компоненту професійної компетентності фахівця, можемо зробити уточнення щодо змісту особистісного компонента професійної компетентності МССО, а саме: *змістом особистісного компоненту професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування має бути система знань та навичок, оволодіння якими дозволять виконувати професійну діяльність на високому рівні, вирішувати виробничі проблеми та ситуації, що виникають в реальному професійному середовищі на правовій основі, використовуючи комунікативні та нестандартні можливості вирішення та налагодження співпраці, а також підтримка і розвиток професійної культури та формування власної репутації.*

Зауважимо, що на ринку праці спеціальність менеджер сфери обслуговування є затребуваною і має відношення до числа масових у різних організаціях. Такі спеціалісти можуть працювати як у сфері послуг так і відкривати власний бізнес, розширювати спектр своєї діяльності самостійно.

Сьогодення ставить вимоги перед коледжами розробки нових підходів до формування професійних компетентностей фахівця сфери обслуговування, інтегруючи професійну освіту та практичну підготовку до виконання нових інформаційних та сервісних завдань на ринку надання сучасних послуг в країні. Тому, вважаємо наше дослідження актуальним та відчуваємо необхідність до розробки наступних компонентів професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування, що забезпечать сформованість цілісної системи підготовки майбутніх фахівців сфери послуг.

Безсумнівно, багато вчених займаються розробкою соціально-психологічного компоненту професійної компетентності фахівців. Маємо думку, що це пов'язано з перебудовами у суспільстві, впровадженням інновацій у виробничу сферу економіки, динамічним розвитком людини в професійній діяльності. Наприклад, вчена Н. Демічева зазначає такі пропозиції, щодо формування надпрофесійних компетенцій, а саме:

Загальна структура професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування

Рис.2.1. Загальна структура професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування

«соціальні та особистісні, а у складі професійних компетентностей «професійна мобільність», «правова культура», «культура праці». Також, продовжує думку вчена, що «оволодіння комунікативної культурою передбачає грамотне і логічне (у письмовій і усній формі) вираження власного погляду, вільне використання професійної лексики, термінології, неприпустимість ненормативної лексики, просторічних висловлювань», а «правова культура забезпечується знанням основних законодавчих нормативних документів щодо здійснення професійної діяльності» [58, с. 77–78]. Дослідники О. Кронік, Г. Гозен, А. Реан, Т. Шибутані виявили, що чим вищий рівень самоповаги, тим краще суб'єкт пізнання оцінює інших і, навпаки, чим він нижчий, тим гірша оцінка, що дається суб'єктом іншим людям [260, с. 293-294]. Цей факт було покладено нами в основу психолого-педагогічної підготовки студентів професійно-педагогічного коледжу, оскільки спеціальність наших випускників має інтегрований склад. Науковець М. Росток, опрацювавши наукові праці зарубіжних дослідників зробила наступні висновки, а саме «підґрунтям соціально-психологічного компонента є професійно-етичні цінності, які реалізуються у процесі створення обставин взаєморозуміння у колективі, терплячості один до одного, у практичній реалізації – допомозі людям. Саме так, як умову існування повноцінного суспільства у базисі етичних принципів визначено ідею взаємодопомоги» [196, с. 77]. Ми погоджуємось з наробками вчених і уточнюємо зміст соціально-практичного компоненту професійної компетентності, що визначає підготовку МССО в закладах фахової передвищої освіти. *До змісту соціально-психологічного компоненту професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування відносимо системну, послідовну неперервну потребу набуття знань та навичок професійного спрямування з формуванням впевненого соціально-комунікативного зв'язку, саморозвитку, інтерактивності в обраній спеціальності та набуттям стійких адаптивних навичок поведінкового та виробничого спрямування.*

Підґрунтям для формування соціально-психологічного компоненту при формуванні професійної компетентності студентів у коледжі є вивчення таких дисциплін, як «Соціологія», «Психологія», «Основи підприємницької діяльності», «Організація і технологія надання послуг», «Менеджмент». Створюючи умови для розвитку «Успішного випускника коледжу» викладачі закладу використовують в освітньому процесі: проблемні методи при вивченні дисциплін циклу професійної та загальної підготовки; інтерактивні технології; участь студентів в науково-практичних конференціях ЗВО, засіданнях студентських наукових товариств; конкурси, квести, круглі столи, семінари тощо.

Практично-технологічний компонент для формування змісту професійної компетентності розглядаємо як важливу складову підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування. За справедливим твердженням дослідників Г. Селевко [215] і С. Сисоєвої [220], вирішення проблеми професійного розвитку при умові сформованої компетентності можливе за технологічною організацією освітнього процесу. Доцільно зауважити, що молодші спеціалісти сфери обслуговування опановують професійну компетентність, що визначається технікою і технологією галузі, як трудову діяльність, тобто послуги надаються замовникам за певною виробничою технологією (Дод. К). Виконання практичних робіт під час занять та виходячи на практику, студенти коледжів мають володіти різносторонніми загальними та спеціальними професійними навичками, що відповідають рівню підготовки фахової передвищої освіти. Студенти коледжів мають бути підготовленими до виконання професійної діяльності на базі сформованої практично-технологічної компетентності, а саме економічної, управлінської, мовної, інформаційно-комп'ютерної, організаційної, комунікаційної тощо.

Технологічний компонент професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування формується за рахунок професійних технологічних знань, умінь та навичок випускників коледжу і має такі властивості, як загальність, синергізм, спроможність до виконання робіт у

сфері послуг, враховуючи технологізацію виробничого процесу. Формування змісту технологічного компонента професійної компетентності студентів нерозривно пов'язане з практичною підготовкою.

В навчальному плані підготовки МССО закладено дисципліни, що забезпечують формування практично-технологічного компоненту професійної компетентності: «Інформатика та комп'ютерна техніка», «Економіка підприємства», «Техніко-економічний аналіз», «Навчальна практика», «Технологічна практика». Дисципліна «Організація і технологія надання послуг», та «Менеджмент» є основними у професійно-практичній підготовці майбутніх менеджерів сфери обслуговування і зміст цих дисциплін регламентований навчальним планом підготовки.

Проведений аналіз дозволяє зробити наступне визначення: зміст практично-технологічного компонента професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування має складний системний та комбінований склад і утворюється цілеспрямованою навчальною практично-технологічною діяльністю на адаптивних засадах, що є результативною при опануванні студентами практично-технологічних навичок і впевненім здійсненні професійної діяльності під час проходження практик.

Виокремлення та уточнення компонентів професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування дозволяє визначити чинники її результативного формування. Розробка переліку компетентностей та реалізація їх формування через виробничі функції мають бути конкретизовані через змістове наповнення кожної спеціальності і підготовки, в освітньо-професійних програмах. Проаналізувавши перелік компетентностей, що обрані для підготовки МССО та у процесі розробки інформаційного додатку до ОПП було сформовано адаптивні матриці: забезпечення програмних результатів навчання відповідними знаннями та вміннями (Дод. О; П), відповідності результатів навчання та формування компетентностей.

На основі наших теоретичних обґрунтувань, можемо візуалізувати взаємозв'язки компетентностей підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування в закладах фахової передвищої освіти через розробку адаптивних матриць за системним підходом. Він передбачає логічну послідовність дій від визначення компетентностей, що необхідні для виконання своєї роботи, до детальної розробки освітнього процесу, який спрямований на формування цих компетентностей і оцінки такого навчання. Системний підхід при розробці адаптивних матриць є найбільш ефективним та всебічним, що забезпечить врахування всіх важливих елементів освітнього процесу. Системний підхід також дасть гнучкість з метою адаптації до нових тенденцій та перетворень в освітній діяльності, наприклад адміністративний контроль і відповідальність за роботу педагогів, для забезпечення належної оцінки кваліфікаційної підготовки здобувачів освіти у ЗФПО.

При розробці матриць взаємозв'язку професійних компетентностей молодших спеціалістів сфери обслуговування заповнюються горизонтальні та вертикальні стовпці (блоки), що обираються та кодуються по відповідним параметрам. Так, в адаптивних матрицях визначені коди компетентностей, уміння, компоненти підготовки МССО такі, як знання, уміння, комунікації, автономність і відповідальність. Для встановлення взаємозв'язків результатів підготовки з сформованими компетентностями ставимо знак «+». Чим більше «плюсів» на перетині програмних результатів навчання, тим більше встановлюється відповідність фахової підготовки здобувачів з очікуваними результатами освітньої програми. Слід враховувати, що при створенні матриць можна побачити, як визначається взаємозв'язок між компонентами та отриманими компетентностями фахівців даної підготовки. Не рідко прослідковується взаємозв'язок однієї й тієї самої компетентності з різними компонентами освітньої програми підготовки фахівців, що свідчить про об'єднання видів компетентностей з виробничими функціями у майбутній професійній діяльності МССО.

Створюючи матриці для підготовки МССО, називаємо їх адаптивними тому, що вони легко трансформуються в матриці для підготовки фахівців іншого напрямку підготовки. Можемо стверджувати, що адаптивні матриці взаємозв'язку професійних компетентностей, що об'єднують їх види з виробничими функціями майбутнього фахівця сфери послуг, визначають логічність та послідовність зв'язків окремих компонентів підготовки МССО в єдину графічну структуровану таблицю, що уможливорює наглядно відтворити та конкретизувати компоненти професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Такі припущення дають змогу виділити відповідні педагогічні умови, що створять траєкторію практичної реалізації створення освітнього середовища коледжу на адаптивних засадах та підвищення професійної компетентності випускників коледжу МССО.

В основі адаптивних засад підготовки молодших спеціалістів лежить теорія адаптації, яку використовують в освітньому процесі на основі взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Адаптивні засади, адаптивні системи, особливості адаптивних педагогічних технологій освіти викликають інтерес до вивчення і мають впроваджуватись в закладах фахової передвищої освіти для реалізації підвищення якості підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування саме у професійній підготовці фахівців.

Такі вимоги можна задовільнити якщо запровадити адаптивні засади до освітнього середовища коледжів при формуванні професійних компетентностей та навичок фахівців.

Створення відповідних педагогічних умов адаптованого освітнього простору для підготовки молодших спеціалістів дають можливість виокремити наступні адаптивні засади: *адаптивне управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування; адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів; забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування; адаптація*

педагогічних технологій для професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Дамо більш конкретну трактовку змісту адаптивних засад освітнього простору коледжу.

1. *Адаптивне управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування.* Першим елементом створення освітнього простору коледжу на адаптивних засадах є необхідність в адаптивних підходах при управлінні закладом освіти. Це має суттєвий вплив на покращення діяльності та уникання конфліктних ситуацій при обговоренні та вирішенні різних проблем. Враховуючи зміни в законодавстві та дію реформ, можна стверджувати, що тільки адаптивне управління освітньою діяльністю дозволить витримати вимоги та подолати проблеми існування в сучасному освітньому середовищі.

У працях Г. Єльнікової поява адаптивного управління пов'язується з необхідністю врахування ситуацій нестабільності при розвитку ринково економічних відносин, які змінюють внутрішні механізми управлінського процесу. Управління стає гнучким й динамічним, беручи до уваги потреби не тільки суб'єкта, а й об'єкта управлінської діяльності, що інтегрується в спільній меті. Розвиток засад адаптивного управління вчена бачить в еволюційному розвитку менеджменту соціально-економічних систем, виділяючи системно-ситуаційний підхід, який потребує гнучкості та адаптації до постійних змін оточення. Науковець Г. Єльнікова визначає, що адаптивне управління закладом освіти це «особливий вид людської діяльності в умовах постійних змін внутрішнього і зовнішнього середовища, який забезпечує цілеспрямований вплив на керовану систему для збереження і впорядкування її у межах заданих параметрів на основі закономірностей її розвитку та дії механізмів самоуправління». Основою в соціальному управлінні є взаємодія керуючої і керованої підсистем, а принципами їхньої нормативної взаємодії є ієрархія, самоорганізація і саморегулювання. Таким чином, на її думку, адаптивне управління спрямовує суб'єкти діяльності на

самоуправління й саморозвиток і характеризується змістом (функції), організаційною структурою (напрямок взаємовпливу і порядок взаємодії учасників управлінського процесу) і технологією (послідовність етапів, порядок здійснення, способи, методи і засоби реалізації механізму взаємоузгодження: спрямованого впливу й одночасного вивільнення ступенів свободи для саморозвитку). Вчена зазначає, що адаптивне управління з'явилося як об'єктивна необхідність для узгодження різноспрямованих впливів в умовах розвитку ринкової економіки. Появу адаптивного управління вона пов'язує з необхідністю врахування ситуацій нестабільності при розвитку ринково-економічних відносин. На думку авторки, ці ситуації активізують комунікативні стосунки й змінюють внутрішні механізми управлінського процесу. Для задоволення власних потреб учасники управлінського процесу об'єднують в свої зусилля, досягнення спільної мети. Таке управління має адаптивні засади, тому отримало назву адаптивного [76]. Науковець І. Назарук констатує, що адаптивне управління – це управління, яке засноване на діалогічній адаптації та кооперації дій керуючої та керованої підсистем, викликає відкритість взаємодії й реалізується в умовах невизначеності, що потребує додаткової орієнтації. [149].

Метою адаптивного управління є постійне підвищення якості знань, умінь та навичок працівників за допомогою своєчасної адаптивної реакції на зміну параметрів зовнішнього і внутрішнього освітнього середовища закладу освіти та внесення корективів в роботу підрозділів, що забезпечують процес навчання. Також І. Назарук зазначає, що «методологічною основою теорії адаптивного управління є знання певних закономірностей та принципів, відповідно до яких функціонують адаптивні системи» [149].

Важливою рисою адаптивного управління є спрямування його на самоконтроль, самоаналіз та саморозвиток кожного педагогічного об'єкта, що значно підвищує потенціал кадрової політики, створює умови для

розвитку творчості, розкриття талантів та можливостей кожної особистості, робити адаптивну систему відкритою і демократичною.

Введення в управлінську діяльність керівників коледжу адаптивного управління освітньою діяльністю сприяє значному розвитку педагогічного колективу тому, що спрацьовують механізми саморозвитку особистості, при яких підвищується продуктивність роботи. І. Назарук визначає, що «перспективність адаптивного управління навчальним процесом полягає в створенні системи нелінійного, своєчасного й адекватного реагування на зміни з урахуванням специфіки навчального закладу. Тим самим забезпечується управлінська діяльність, що передбачає не лише усвідомлений вплив на учасників навчально-виховного процесу, а й розвиток у них ключових компетентностей завдяки залученню до активної діяльності. Реалізація адаптивного управління навчальним процесом надає змогу керівникам та педагогам проектувати власну педагогічну діяльність, самовдосконалюватися та створювати відповідні умови для саморозвитку та самоорганізації» [149].

Одним із досягнень нашого коледжу в управлінні освітнім процесом є перехід до освітнього моніторингу як механізму адаптивного управління. Діагностика рівня задоволеності педагогів взаємодією з керівниками коледжу засвідчила, що на даному етапі контроль в педагогічному процесі сприяє поліпшенню якості освітнього процесу, стимулює педагогів до творчого пошуку під час реалізації поставлених завдань, гармонізує взаємодію адміністрації з колективом.

Сучасний стан реалізації управління освітнім процесом вказує на актуальність проблеми дослідження та необхідність удосконалення системи управління в умовах адаптивного управління.

Протягом останніх років професійна компетентність педагогів закладу покращувалася, презентуючи особистість як величину перманентного зростання лідерських якостей і несхильного прагнення до саморозвитку. Кожного року в коледжі проводиться нетрадиційна педагогічна рада, що

покладає на себе управлінську функцію вивчення та аналізу освітнього середовища; визначення сильних та слабких сторін коледжу; розгляд проблем та ряду чинників, які впливають на роботу педагогічного колективу; підтримку творчої ініціативи колективної роботи; розробку структурної моделі конкурентоспроможного коледжу та використання її на практиці; планування розвитку коледжу та колективу.

Перспективне планування подальшої діяльності закладу освіти є невід'ємною частиною процесу управління. Адже сучасний етап розвитку освіти України характеризується особливим загостренням конкурентної боротьби на ринку освітніх послуг. Репутація закладу освіти має вагу для роботодавців на ринку праці, для закладів вищої освіти, що приймають на навчання випускників коледжів та технікумів, а також для встановлення високого рейтингу при бажанні абітурієнтів вступити до нього.

Ринкові відносини ставлять завдання перед закладами освіти бути конкурентоспроможними між собою, створювати репутацію закладу, вести діяльність публічно, тобто з відображенням всіх процесів освітньої роботи в мережі Інтернет, через сайти закладів. У науковій літературі поняття «конкурентоспроможність закладу освіти» є не однозначним. Н. Пащенко під конкурентоспроможністю закладу освіти передбачає, що це є «...його наявні та потенційні можливості надання відповідного рівня освітніх послуг, що задовольняють потреби суспільства під час підготовки висококваліфікованих спеціалістів, а також потреби в розробленні створенні та реалізації науково-методичної та науково-технічної продукції як сьогодні так і в майбутньому» [160]. Дослідниця І. Романова констатує що, «конкурентоспроможність закладу освіти – це характеристика, що визначає долю релевантного ринку освітніх послуг, яка належить даному закладу і можливість протистояти перерозподілу цього ринку на користь інших суб'єктів» [195]. Вчена К. Кравченко трактує конкурентоспроможність закладу освіти – як «здатність пристосуватися до потреб замовників, постійно розвиваючись у розробленій стратегії та місії, враховуючи тенденції

конкретного сегмента освітнього ринку, спираючись на ефективне використання наявних ресурсів та довгострокову співпрацю з партнерами» [113].

Розглянувши зміст поняття «конкурентоспроможного закладу освіти» можемо підсумувати, що робота коледжу має бути розглянута і досліджена з урахуванням впливу факторів формування попиту на освітню послугу та на засадах адаптивності до навколишнього освітнього середовища. Тому зміни та реформи в діяльності освітніх закладів передбачають переосмислення порядку керівництва освітньою діяльністю із виділенням адаптивної складової управлінського процесу (рис. 2.2.). Велике значення в умовах процесу постійних змін та нововведень щодо діяльності закладів освіти має адаптоване керівництво закладом освіти. Оскільки процес керівництва коледжем є системою взаємодії та встановлення відносин в колективі та за його межами, слід виокремлювати адаптивні засади співпраці всіх учасників освітнього процесу. Створення такого освітнього простору, в якому основою мають бути взаєморозуміння та плідна співпраця з метою забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців на сучасному рівні є завданням керівництва коледжу. Реалізація цих завдань дозволить вдосконалити процес підготовки молодших спеціалістів та сформувати напрями розвитку діяльності закладу в цілому.

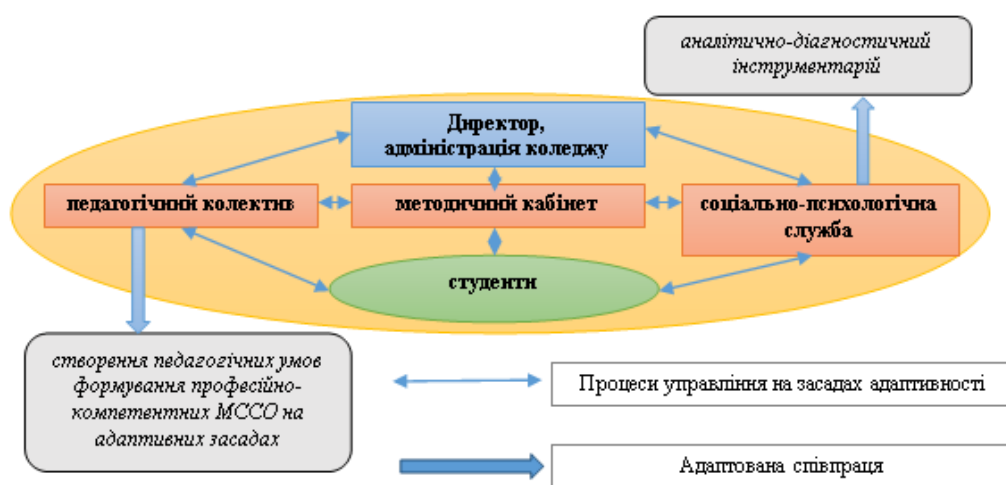

Рис.2.2. Система управління освітньою діяльністю коледжу на засадах адаптивності (розроблено автором)

Отже, управлінський процес в коледжі являє собою систему дій та відносин, що спрямовані на досягнення кращих результатів якості підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів, постійні адаптивні пристосування в роботі керівництва мають суттєве значення. Окрема увага приділяється розробці концепції стратегічного планування діяльності закладу протягом наступних п'яти років на адаптивних засадах.

Основою для розробки планів та цілей, що необхідно досягати з кращими показниками, є певні дослідження, що проводяться постійно в коледжі. Процес планування діяльності закладу освіти визначає його місце в конкурентному середовищі ринку освітніх послуг, тому передумовою для вироблення стратегії розвитку є необхідність дослідити зовнішні і внутрішні чинники формування конкурентоспроможності та оцінити рівень роботи закладу фахової передвищої освіти.

При дослідженні чинників зовнішнього освітнього середовища, що впливають на керуючі процеси в коледжі, було проведено ґрунтовне визначення факторів впливу на діяльність закладу і формування попиту на освітню послугу зокрема. Оскільки ринок освітніх послуг представлений великою кількістю закладів освіти різних форм власності та спеціалізацій, вартістю навчання та ін., маємо формування конкуренції серед закладів, що працюють в сегменті підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування у боротьбі між собою за вступників.

Отже, дослідження конкурентоспроможності закладу освіти – є необхідною передумовою існування, а також свідченням впровадження адаптивних засад в управлінську діяльність коледжу. Ми провели діагностування, що повністю вичерпує питання порушеної проблеми. Дослідження внутрішнього і зовнішнього освітнього середовища дали результати, які характеризують стан змін і трансформацій, на які потрібно в першу чергу звертати увагу при запровадженні адаптивних засад в управлінську діяльність керівників закладів фахової передвищої освіти.

Результатом проведення цього дослідження стала комплексна матриця оцінки середовища, у якому функціонує коледж, що розроблена за допомогою універсального методу, що використовується у процесі стратегічного планування діяльності будь-якої організації, в тому числі і закладу освіти. Це матриця SWOT-аналізу. Його сутність полягає у розділенні факторів і явищ, що впливають на функціонування та розвиток закладу освіти, на 4 категорії: сильні та слабкі сторони, можливості та загрози (Дод. Ж).

Загалом, зі SWOT-аналізу коледжу можна побачити, що існує більше сильних сторін та можливостей, ніж слабких сторін та загроз. І щоб утримати свої позиції на ринку освітніх послуг необхідно просувати і розвивати сильні сторони, активно усувати недоліки, диверсифікувати перспективи і ліквідувати основні загрози.

Побудова будь-якого конкурентоспроможного закладу освіти базується на основних функціональних засадах (Рис.2.3).

Всі результати даного аналізу були покладені в основу стратегічної програми розвитку коледжу на адаптивних засадах, що передбачає реалізацію наступних завдань: удосконалення організації і змісту освітнього процесу з метою наближення його до європейських стандартів із збереженням найкращих освітніх традицій України; забезпечення системного підвищення якості освіти, психолого-педагогічного та науково-методичного супроводження освітнього процесу на інноваційній основі, у тому числі на засадах дотримання академічної доброчесності; перебудова освітнього процесу на засадах розвивальної педагогіки та педагогіки успіху задля забезпечення всебічного розвитку, гармонійності і цілісності особистості, її здібностей і обдарувань, збагачення інтелектуального потенціалу молоді, її духовності і культури, формування громадянина, здатного до самостійного мислення, свідомого вибору діяльності, спрямованої на процвітання України; модернізація освітньої, науково-методичної та матеріально-технічної бази, програмного забезпечення освітнього процесу; подальший розвиток

матеріально-технічної бази коледжу; поповнення бібліотеки сучасною літературою та комп'ютерною технікою; поширення використання інформаційних комп'ютерних технологій в освітній роботі, ресурсів

Рис.2.3 Модель конкурентоспроможності коледжу (розроблено автором)

поступове входження у світовий освітянський простір; створення умов для удосконалення педагогічної майстерності, методичної роботи педагогічних працівників та студентів, створення умов для перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників; залучення роботодавців до співпраці в організації проходження практики студентами та надання першого робочого місця випускникам; розвиток співробітництва з провідними закладами вищої освіти України та іноземних держав; забезпечення загальнодержавної концепції безперервної освіти.

Складовими концепції розвитку коледжу на адаптивних засадах по кожному напрямку роботи виступають такі елементи: сутність стратегічного напрямку; завдання стратегічного напрямку; мета стратегічного напрямку; учасники стратегічного напрямку; показники стратегічного напрямку; індикатори стратегічного напрямку; системні складові стратегічного напрямку; етапи і терміни реалізації стратегічного напрямку; очікувані результати реалізації стратегічного напрямку; відповідальні виконавці стратегічного напрямку; нормативні документи. (Дод. 3.)

Ідея розробки концепції управління освітньою діяльністю на адаптивних засадах увійшла до нашого дослідження тому, що педагогічний колектив – це живий організм, який повинен розвиватися і рухатися, тому

важливо окреслити перспективні шляхи розвитку коледжу, що приведуть до стабільності, конкурентоспроможності, сучасності та успішності всіх учасників освітнього процесу. Отже, впровадження системи адаптивного управління дає позитивні результати.

2. Наступним елементом створення освітнього простору на адаптивних засадах є *адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів*. Ці напрями взаємодії визначає як навчальна, так і практична підготовка студента, психологічна та моральна готовність до сприйняття освітнього процесу.

Економічні і соціокультурні зміни в суспільстві диктують необхідність вдосконалення підготовки педагогічних кадрів. Вважається, що одна з основних цілей фахової передвищої освіти це підготовка фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, такого, що вільно володіє своєю професією і орієнтується в суміжних областях діяльності, здібного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності.

Багато науковців працювали над питанням підвищення педагогічної майстерності викладачів та майстрів виробничого навчання в професійній освіті, розглядаючи різні її аспекти, а саме: Ю. Азарова, Ш. Амонашвілі, Н. Брюханова, В. Гриньова, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Сухомлинський. Головне завдання викладача сучасності - не «донести», «пояснити» й «показати», а організувати спільний пошук розв'язання певних проблем. Такі умови навчання вимагають від викладача вміння вислухати думку всіх студентів, стати на позицію кожного з них, щоб зрозуміти логіку їхнього міркування, проаналізувати відповіді й пропозиції кожного і непомітно спонукати їх до правильної відповіді.

Серед важливих компетентностей таких як саморозвиток і самовдосконалення чи не головне місце зараз займають такі критерії як: креативність, гнучкість, адаптивність, стресостійкість. Дослідженням

проблем продуктивного мислення у західноєвропейській та американській психології займалися Дж. Гілфорд, В. Келлер, Н. Майер, П. Торранс, В. Франкл, Е. Фром та інші, у вітчизняній психології цей напрямок представлений у працях О. Брушлинського, З. Калмикової, Б. Кедрова, Я. Пономарьова, С. Рубінштейна та багатьох інших.

За сучасних умов поняття «креативність» активно використовується в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів (В. Дружинін, Л. Єрмолаєва-Томіна, М. Козленко, М. Лещенко, О. Лук, А. Маслоу, О. Матюшкін, В. Моляко, В. Петухов, К. Тошина та ін.).

Креативність - творчі здібності індивіда, які характеризуються готовністю до створення принципово нових ідей, які відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення. Креативність - здатність людини творити незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

Термін ввів у 1950 році Президент Американської психологічної асоціації Джордж Гілфорд для позначення здатності індивіда до творчості, хоча і сьогодні немає єдиної думки щодо визначення цього поняття.

Креативний викладач - це викладач, який має власний стиль викладання, який формується під впливом як внутрішніх (попередніх знань, досвіду, професійних якостей), так і зовнішніх факторів (нормативних засад професійної діяльності, необхідності постійного підвищення кваліфікації) (Табл.2.1).

Складовими креативності викладача є сила розуму, гнучкість розуму, витривалість, координація розуму. Основними ознаками креативної особистості є: інтелект, знання та досвід; широта кругозору; самостійність і сміливість мислення; здатність до критичного оцінювання попереднього досвіду і навколишньої дійсності; діалектичний світогляд; індивідуальність, оригінальність і незалежність у прийнятті рішень; альтернативність; здатність фантазувати; широке використання наукового підходу в практичній діяльності.

Таблиця 2.1

Параметри і чинники креативності педагога

<i>Параметри креативності</i>	<i>Чинники креативності</i>
1	2
здатність до знаходження і постановки проблеми	чіткість і гнучкість мислення
здатність до генерування великої кількості ідей	чутливість до проблем
гнучкість – здатність до продумування різноманітних ідей	оригінальність
оригінальність – здатність відповідати на стимули нестандартно	винахідливість
здатність удосконалювати об'єкт, додаючи деталі	конструктивність
здатність розв'язувати проблеми, тобто здатність до аналізу та синтезу	гнучкість мислення

Ми погоджуємось з думкою Н. Петрушової, яка вважає, що «сучасний вчитель має не лише володіти усіма новітніми педагогічними технологіями, але й уміти втілювати їх у життя – творчо і цікаво для учнів. Відповідно до цього, завданням викладача є, по-перше, використовувати якомога більше творчих методик та завдань для студентів, по-друге, захопити своїм прикладом, стилем викладання та подання матеріалу, залучити до процесу самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення [166]. Якщо вчитель перестає тренуватися, давати собі додаткове навантаження (зупиняється на досягнутому, звужує коло своїх інтересів, припиняє шукати нові рішення), він втрачає креативну форму. Вчена О. Антонова зазначає, що «педагогічна креативність учителя розвивається упродовж усієї педагогічної діяльності і є вирішальним чинником його просування до вершин педагогічної майстерності. Будь-яка діяльність вважається творчою, якщо її продукт характеризується новизною, яка може мати як об'єктивний, так і суб'єктивний, характер. У педагогіці таким продуктом можуть бути нові навчальні технології, форми, методи навчання і виховання, зростання педагогічної майстерності вчителя» [8]. Креативний студент є дзеркальним

відображенням креативного викладача. Головне, без чого не може обійтися педагог, – це активна позиція вчителя-творця, а не спостерігача.

Ще однією вимогою до сучасного викладача є гнучкість, а саме гнучкість мислення. Гнучкістю мислення називають здатність людини перемикатися з однієї думки на іншу, обмірковувати кілька речей одночасно, використовувати творчий підхід при вирішенні тих чи інших завдань, а також зміну алгоритму на принципово інший, зміну шаблону аналізу і синтезу.

Психологи доходять висновку, що педагог часто буває не готовий до великих інтелектуальних навантажень, уникає ситуацій прийняття рішень, неохоче змінює своє мислення й поведінку. Зі стажем роботи у викладача зростає стереотипність мислення, закріплюються захисні психологічні реакції, що призводять до зниження критичності, підвищення авторитарності, нездатності прийняти іншу точку зору.

Гнучкість мислення є одним із проявів пристосування і адаптації здібностей людини. Тобто, гнучкість мислення – це: вміння людини швидко реагувати; легко знаходити нові відмінні один від одного варіанти вирішення будь-якої проблеми; уміння вільно розпоряджатися наявними ресурсами (матеріальні, інформаційні); виявляти закономірності; складати асоціативні зв'язки; вміти мислити і діяти в широкому діапазоні побачених можливостей.

Дослідження в області гнучкості людського мислення довели його прямий зв'язок з обсягом наших знань, навичок, здібностей і умінь. Проведені експерименти свідчать також про те, що накопичений життєвий досвід не тільки не сприяє формуванню нових ідей і стратегій, а, навпаки, гальмує і перешкоджає цим процесам.

Третьою рисою сучасного викладача обов'язково має бути адаптивність. Ми погоджуємось із думкою Т. Опалюк, що «якщо навчання трактується як взаємодія досвідів того, хто вчить, і того, хто навчається, то викладач насамперед має враховувати особливості студентів, з якими організовується навчальна діяльність, рівень їх актуального розвитку,

інтелектуальних можливостей, пізнавального інтересу, рівень сформованості навчальної діяльності (вміння вчитися), здатність до оцінно-рефлексивної діяльності та ін. Врахування індивідуально-типологічних особливостей студентів є також формою адаптації викладача до суб'єкта навчальної взаємодії, а отже і до реальних умов навчальної діяльності» [157].

Адаптивність викладача це витримка, комунікабельність, висока працездатність, психічна та фізична гармонійність. Проявляється вона в першу чергу в екстремальних ситуаціях, у перемаганні труднощів. Існує низька, середня і висока адаптивність. Та критерії адаптованості відносні. До проявів високої чи нормальної адаптивності відносять: сприятливі психофізичні дані, високу працездатність, витривалість, стресотолерантність, психічну і фізичну гармонійність, гармонійність природжених і сформованих за життя особистісних якостей.

При цьому рівень адаптивності підвищується чи знижується під впливом виховання, навчання, умов і способу життя, а полегшують чи утруднюють адаптацію людини у реальному житті її особистісні особливості, орієнтації, вибір, ієрархія систем цінностей, цілей і потреб, рівень вербального інтелекту і культури, емоціональної експресії і міжособистісних стосунків. Адаптивні можливості людини характеризують її здатність швидко і ефективно ліквідувати або компенсувати дію несприятливих факторів оточуючого середовища.

І четвертою вимогою до сучасного викладача, та й не тільки викладача, а взагалі до кваліфікованого педагогічного працівника, на нашу думку, стала така риса як стресостійкість.

Сучасний технологічний процес, соціальні, політичні, екологічні умови життя людини нерідко призводять до виникнення синдрому розумово-емоційного напруження, а точніше кажучи, стресу. Найбільше стресовим ситуаціям піддаються люди, які працюють в інтелектуальній сфері, оскільки саме розумове напруження стає причиною стресу.

Позиції підтримки та супроводу студентів, їх адаптації в освітньому середовищі відповідає, на нашу думку, тьюторство. Слово «tutor» в перекладі з англійської мови означає «молодший викладач вузу» або «керівник групи студентів».

Педагогічні дослідження вітчизняних науковців у вивченні тьюторської діяльності педагога, що здійснює супровід дітей в освітньому просторі, вивчалися в роботах Т. Ковальової, О. Колосової, О. Літовки, О. Степаненко, Г. Андреева, Д. Тараджук, К. Осадчої та ін. Наприклад, дослідниця Е. Колосова визначає, що «тьюторство в сучасній освіті – це педагогічна позиція, яка пов'язана зі спеціальним чином організованою системою освіти. Навчальний процес, режим і характер занять вибудовуються і складаються, виходячи з пізнавальних інтересів, нахилів, здібностей, особливостей сприйняття. Рушійні сили в ньому – це педагог – тьютор і його підопічні. Тьютор супроводжує учня в його опануванні способами нової діяльності» [104, с.23]. О. Літовка зазначає що, «тьютор – це не тільки організатор навчання, але ще й індивідуальний тренер. Певну кількість годин в день він зобов'язаний перебувати в зазначеній йому аудиторії і приймати студентів для індивідуальної бесіди, особистої консультації.» [129].

Така робота педагога надає більше можливостей досягти успіху при індивідуальному векторі розвитку студентів. Наприклад, слабо встигаючі студенти мають можливість з'ясувати для себе ту інформацію, яка була для них не зрозумілою на занятті, або під час самостійної роботи. А студенти, які впевнено справляються з навчальним навантаженням мають можливість додатково опановувати та займатись саморозвитком своїх інтелектуальних здібностей під контролем та з підтримкою викладача. Також тьютор це той, хто вміє вибирати методи, засоби та інструменти для вирішення професійних завдань в роботі зі студентом. Він володіє сучасними освітніми технологіями, є фахівцем в своїй педагогічній сфері, може підтримати та адаптувати пошуки свого підопічного в науковій, дослідницькій діяльності.

Тьюторство передбачає несення відповідальності викладача за виконання різних функцій в освітньому процесі (Дод. И). Тьютор може бути вчителем і при використанні адаптованого навчально-методичного супроводу, проводити освітній процес, консультації, додаткові заняття. Також він може бути консультантом, який проводить моніторинг прогресу успішності своїх студентів, проводить вчасно і у формі індивідуальних або групових зустрічей направляє, консультує і допомагає у проведенні самоосвітньої та самостійної роботи студентів, аналізує та проводить оцінку власної діяльності для підвищення ефективності тьюторського процесу, тобто вміння саморефлексії. Тьютор може бути менеджером (організатором) освітнього процесу, коли готує та розробляє плани занять, контроль знань студентів, робочу програму, графік самостійної роботи студентів і т. д.

Зауважимо, що тьютор має виконувати як традиційні функції педагога, так і нові, передбачені трансформованими умовами організації освітнього процесу. Для цього потрібна адаптація педагога до реалізації нових професійних завдань. Зокрема тьютор має виступати в ролі фасилітатора, що визначає налагодження та підтримку комунікаційних зв'язків між студентами та іншими учасниками освітнього процесу при врегулюванні конфліктних ситуацій, при вирішенні різних проблем, при адаптації студентів до нових умов освітнього середовища закладів фахової передвищої освіти.

Саме взаємодія на засадах партнерства між педагогами та студентами визначить здатність ставити цілі в адаптивному освітньому процесі та викличе бажання і можливість їх досягти. Викладач в освітньому процесі має сприймати студента як особистість, з якою потрібно на партнерських засадах працювати в індивідуально спрямованому темпі, об'ємі, змісті та контролем результативності досягнень студента. Пріоритетом освітнього середовища на адаптивних засадах визначаємо однакові умови прийому на навчання студентів з різною за рівнем інтелектуальною і розумовою підготовкою, а на випуску отримуємо випускника, який опанував програму підготовки і має сформовані професійні компетентності. Саме за допомогою адаптивного

навчання ми можемо побудувати роботу зі студентами таким чином, щоб поступово привести рівень підготовки кожного до початкового рівня засвоєння матеріалу, а потім запропонувати особисту траєкторію вибудовування власного освітнього успіху в навчанні. Такі методи адаптивної роботи викладача і студента поступово, на добровільних засадах, формують успіх і мотивацію до навчання у студентів. Добровільні засади виділяємо тому, що в кожного студента сформовано сприйняття та засвоєння матеріалу курсу підготовки на індивідуальному рівні. Також мотивація до навчання визначає спроможність студента прагнути досягти кращих успіхів і бажання до самовдосконалення та саморозвитку.

В межах нашого дослідження розкриємо значення «адаптивного навчання» з наукових робіт вчених. Є. Тищенко і А. Стрюк дають визначення «адаптивне навчання полягає в тому, що індивідуалізований метод навчання допоможе студенту вчитися швидше, ефективніше та з більшим розумінням» [244]. Науковець О. Ляшенко розглядає адаптивне навчання, як «таку дидактичну систему набуття компетентності, яка враховує індивідуальні особливості в організації навчальної діяльності учнів, що надає їм можливість вибудувати власну освітню траєкторію, зважаючи на індивідуальний темп навчання, глибину освоєння змісту й освітні потреби» [137]. В. Бондар формулює адаптивне навчання «як цілісне уявлення про адаптивну функцію навчання професії з психолого-дидактичними механізмами її реалізації в процесі фахової підготовки та вважає, що індивідуальні властивості особистості краще виявляються у стресових професійних ситуаціях, вихід із яких потребує розвиненої адаптивності й відповідної компетентності суб'єкта освітньо-професійної діяльності» [28]. Педагоги Національного технічного університету «ХП» Ю. Бунтурі, О. Каніщева, М. Вовк, І. Лютенко вважають основні переваги адаптивної системи навчання із застосуванням інформаційних систем, досліджують проблему адаптивного навчання в сучасних інформаційних навчальних системах і визначають, що планування й організація навчального

процесу, підбір типів завдань, рівнів їх складності, послідовності подачі матеріалу, проведення різних видів контролю, визначення критеріїв оцінки кожного виду завдання належать до методичних аспектів адаптивного навчання в інформаційних навчальних системах [34, 66].

Реалії реформ в освітній галузі визначають пріоритетність адаптивного навчання тому, що у сучасній концепції «Нової української школи» виходить на перший план обов'язкове врахування інтересів кожного учасника освітнього процесу, врахування його вікових та індивідуальних особливостей розвитку, а також створення морально-психологічного клімату, комфортного для кожного учня. Отже, адаптивне навчання спрямоване забезпечити саме реалізацію індивідуальних вимог та запитів учня, з виокремленням пристосування та підлаштування до розкриття особистості дитини.

Взаємна робота викладача та студента не може бути успішно побудована, якщо не присутня взаємна адаптація. Встановлення комунікаційного зв'язку із зворотнім ефектом між викладачем та студентом є дуже важливим елементом адаптивного навчання, коли студент може не тільки питати щось незрозуміле, а й висувати власні пропозиції, ідеї, думки з приводу розв'язання завдання на уроці. Викладач, в свою чергу, має запропонувати таку систему спілкування, що відповідає очікуванням студента і об'єднує його інтереси та цілі викладача. Адаптивне навчання в найбільшій мірі підходить для такого перспективного діалогу і взаємної партнерської освітньої співпраці.

3. Третьою частиною для створення освітнього простору на адаптивних засадах вважаємо *забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування*. Щоб процес навчання був корисним, правильно сформованим, необхідно на засадах адаптивності створювати зміст навчальних програм підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування, приймати до уваги реального конкретного фахівця, котрий може професійно виконувати свої виробничі

завдання, відповідати вимогам ринку праці, який постійно змінюється в умовах ринкової економіки.

Зміст професійної підготовки має бути наближений до життя, інтегрований з наукою і виробництвом, при цьому потрібно стимулювати просування найбільш обдарованих, краще підготовлених студентів на більш високі ступені освіти.

В умовах ринкової економіки підготовка фахівця у сфері обслуговування має бути більш гнучкою та універсальною, а саме адаптованою до змін та нововведень, що забезпечить виконання професійних завдань і дасть можливість реалізувати свої здібності на ринку праці. Відступивши від традиційної системи підготовки МССО, застосовуючи педагогічні методики і технології, проведений моніторинг щодо якості підготовки студентів виявив прогалини в знаннях та в набутті ними професійних компетентностей.

Дослідження освітнього середовища коледжу показало, що випускники мають певні труднощі в засвоєнні дисциплін та отриманні необхідних навичок через перевантаження навчальних планів (Дод. Д, Д 1). У зв'язку із цим була проведена робота по оснащенню педагогічного процесу коледжу системним комплексом нормативно-правової документації по формуванню змісту освітньої підготовки, з урахуванням організаційно-технічних умов і застосуванням на адаптивних засадах.

Зміст підготовки молодших спеціалістів визначається Державними стандартами освіти, що сформовані з освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ), освітньо-професійної програми (ОПП), засобів діагностики (ЗД) якості освіти студентів. На основі стандартів розробляється планування освітнього процесу у вигляді навчального плану. Навчальний план розробляється на адаптивних засадах через інтеграцію його змісту з навчальними планами закладів професійно-технічної освіти (ЗПТО) тому, що вступниками на підготовку молодшого спеціаліста в наш коледж є випускники ЗП(ПТ)О. Таке планування освітнього процесу допомагає

вступникам краще адаптуватись до формування професійних компетентностей під час навчання в коледжі, сприяє самореалізації студентів і мотивує до саморозвитку.

Проаналізувавши вимоги до професійних компетентностей студентів, постала можливість оптимізувати навчальний план роботи підготовки МССО. Навчальні плани мали велику кількість дисциплін, і в окремих частинах дублювали тематику, що віднімало навчальний час і не дозволяло розкрити в повній мірі змістовно-практичну складову дисципліни. Наприклад, кількість нормативно-навчальних дисциплін налічувала 29 дисциплін, а цикл вибіркових навчальних дисциплін складав 14 дисциплін. Також в навчальний план закладається практична підготовка студентів і в цілому ми отримуємо перенавантаження кількістю дисциплін і об'єктивні труднощі при здачі сесії студентами.

Зміст підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування визначаємо як систему наукових знань, умінь і навичок, що ґрунтуються на галузевих стандартах підготовки МССО та періодично оновлюються за результатами маркетингово-моніторингових досліджень ринку праці й вимог роботодавців і оволодіння якими забезпечує професійну компетентність випускника, а також формує його здатність до самоорганізації, саморозвитку, самоосвіти та адаптації у мінливих умовах життя і праці.

Для розробки та узгодження оновлених навчальних планів ми зосередили увагу на організації навчальних планів закладів вищої освіти (ЗВО), щоб підготовка МССО не йшла окремо від стандартів вищої освіти і щоб випускники мали можливість при вступі до ЗВО швидше пройти адаптацію в умовах оновленого освітнього процесу. Оскільки випускники коледжів часто виявляють бажання продовжувати навчання у ЗВО за освітнім ступенем бакалавра, співпраця з університетами та академіями має бути не тільки корисною педагогічною співпрацею, а й формувати реалізацію прагнень випускників на подальше навчання із збалансованим освітнім навантаженням та відповідним адаптованим змістовним наповненням

освітньої підготовки молодшого спеціаліста. Також при розробці нових оптимізованих навчальних планів ми мали врахувати вимоги сучасних роботодавців, щоб забезпечити рівень конкурентоздатності фахівця, практично та професійно компетентного в сфері послуг.

Розробка навчального плану складається з нормативної частини, професійної та практичної підготовки. Варіативна частина навчального плану об'єднує дисципліни, що визначають зміст і особливості (специфіку) отримуваної професійної підготовки та складають 21% від загального обсягу навчального часу, самостійна робота студентів закладена в розмірі 48%. В оновленому навчальному плані дисципліни, що несли змістову подібність були з'єднані і в окремих дисциплінах з'явилися додаткові змістовні модулі знань, що доповнили та поглибили вивчення курсу підготовки. Це дозволило краще визначити дисциплінарний та міждисциплінарний зв'язок, що більш мотивує студентів на успіхи в навчанні.

Освітній процес у коледжі здійснюється за блочно-модульною технологією навчання і контролю знань студентів. Модульна система навчання і контроль знань, як одна із сучасних технологій навчання, являє собою підхід до процесу підготовки фахівця, який реалізує останні досягнення педагогічної науки шляхом переорієнтації методики навчання на акцентування розвитку творчого мислення при домінуючій самостійній діяльності майбутнього спеціаліста, формування його інтелектуального потенціалу і пізнавальної активності, поглиблення гуманітаризації освіти, спрямованої на забезпечення високоморального виховання студентів, формування загальної та професійної культури особистості, націленої на максимальне задоволення потреб суспільства та молоді зокрема.

Завданням педагогічної технології є вдосконалення теоретичної і практичної підготовки фахівця за рахунок чіткого визначення місця студента за результатами навчання, проте запровадження має здійснюватися адаптовано до кожного учасника освітнього процесу. Технологія передбачає

введення елементів змагання і систематичну інформацію викладачу про якість і рівень засвоєння студентом навчального матеріалу.

Блочно-модульна побудова навчально-виховного процесу у коледжі містить п'ять основних блоків: блок дисциплін загальної підготовки; блок дисциплін професійної підготовки; блок практичного навчання; блок позанавчальної самостійної роботи.

Кожен вищезначений блок розв'язує свої, притаманні тільки йому задачі і включає в себе певну кількість модулів-дисциплін. У свою чергу кожна дисципліна-модуль містить у собі внутрішні блоки та змістові модулі, з яких складається робоча програма даної дисципліни. Виділення таких блоків дає можливість з одного боку більш чітко з'ясувати і визначити роль та місце кожного з них у формуванні основних функцій, алгоритму діяльності майбутнього спеціаліста, а з іншого боку оперативно реагувати на потреби замовника у відношенні до підготовки спеціалістів, не змінюючи при цьому навчального плану і одночасно посилюючи його за рахунок зміни та доповнення тим чи іншим модулем-дисципліною.

Викладання дисципліни з застосуванням блочно-модульної технології має свої загальні закономірності та особливості. Перш за все це організація процесу навчання в рамках модуля. Важливою особливістю, яка визначає суть модульної системи навчання являється розподіл навчального матеріалу на модулі та визначення відповідного змісту роботи за модулями.

Така адаптована технологія організації освітнього процесу дає можливості розподілити навчальний матеріал за рівнями та диференційовано працювати зі студентами, формуючи професійну компетентність майбутнього фахівця індивідуально, на кожному етапі навчання. Відповідно до таких цілей освітнього процесу розробляються робочі навчальні програми з кожної дисципліни, що входять до курсу підготовки.

Далі систематизується та осучаснюється навчально-методичний матеріал в рамках модулів, розробляються пакети різноманітних засобів контролю знань з кожного навчального модулю окремої дисципліни.

Наприклад, модульний контроль знань з дисципліни «Менеджмент» проводиться в письмовому вигляді, завдання розраховано на 40 хвилин, розробляється в трьох варіантах (Дод. С).

Завдання з модульного контролю знань складено на адаптивних засадах, де встановлені рівні виконання завдань, що об'єднують питання, кількість питань в кожному наступному рівні збільшується. Така форма модульного контролю стимулює студента відповісти на більшу кількість питань і тим самим отримати вищу оцінку. Відповіді повинні бути чіткими, логічними і змістовними. Спочатку студент отримує від викладача завдання модульного контролю знань і пояснення того, що питання поставлені не за репродуктивним методом, тобто не має чітко визначеної відповіді на питання. Студент має сформулювати на рефлексивному рівні відповідь і вміти довести її справедливості, при цьому перший рівень завдання розрахований на просте тестове питання, відповідь на яке дасть розуміння чи орієнтується студент в матеріалі модулю частково або фрагментарно.

Далі питання модульного контролю будуються за принципом поступового ускладнення завдання. Другий рівень передбачає не тільки елементарні знання, а й можливість студента обирати правильний напрям відповіді, вміння навести приклад і т.д. Третій рівень модульного контролю знань передбачає логічну відповідь студента, ґрунтовну, з елементами моделювання і доведення своєї точки зору, вмінням аналізувати і робити висновки. Останній четвертий рівень ставить одне питання, конкретну ситуацію виробничого характеру, що передбачає або розрахунок, або аналіз запропонованої професійної ситуації управлінського характеру. Тут потрібно самостійно провести оцінку ситуації з системними або багатоваріантними можливостями розв'язання, спроектувати свою відповідь, проявити креативність або нестандартне рішення. В такому адаптованому модулі контролю знань студенти знаходяться всі в однакових умовах спочатку і кожен має можливість самостійно визначитись скільки завдань він може опрацювати, яким чином дати відповідь, як провести аналіз поданої ситуації.

Адаптивна складова таких завдань дає найкращі результати в мотивації студента до формування відповідальності за свою роботу. Випрацьовується навичка тайм-менеджменту, що теж відноситься до набуття важливої якості майбутнього керівника професіонала.

Адаптивність подібної форми контролю знань дає можливість отримати абсолютно різні роботи за змістовним наповненням, проте в цілому успішність засвоєного матеріалу лекційних та практичних занять відразу формує результат успішної відповіді і складання модулю. Саме форма адаптованого контролю знань студентів по кожному модулю дає можливість відстежувати успішність та невдачі в опануванні знань та практичних навичок кожного студента. Мотивація і стимулювання до кращих показників власного успіху та побудови індивідуальної освітньої траєкторії студента визначається на кожному етапі блочно-модульного контролю освітнього процесу. За такими інформаційними даними можна коригувати організацію і підготовку до занять як викладачу так і студенту. Будемо називати це адаптивними коригуваннями. Така технологія адаптивних коригувань освітньої діяльності дає можливість змінити якість підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування і більше звертати увагу студента на якість виконаної самостійної роботи для підготовки до занять.

Самостійна робота студента має велике значення в загальних показниках якості навчання, проте від того наскільки вона правильно організована залежить чи буде вона допомагати студенту, чи виявиться даремно витраченим часом. Оскільки в наш час маємо розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, самостійну роботу студента маємо організувати на адаптивних засадах тому, що таким чином система самостійної підготовки може бути підлаштована до потреб кожного студента окремо, враховуючи його індивідуальні особливості підготовки.

Навчально-методичний супровід студентів на стаціонарній формі навчання не реалізує адаптивні засади формування компетентно професійних

фахівців. Викладач працює в рамках навчального плану по одним і тим самим темам дисципліни, вписаним в конкретний часовий проміжок, з різними групами студентів, не враховуючи їх індивідуальний розвиток та здатностей до опанування нових знань. При цьому в одній групі студенти підготовлені старанно, на високому рівні, а в іншій не готові до заняття. Комусь із студентів легко орієнтуватись у новому матеріалі заняття, а комусь важко і потрібно зупинитись, повторити або приділити додаткову увагу. Тому в рамках коригування процесу навчання, маємо створити *адаптований корекційний блок знань по модулям при самотійній роботі студента*. На кожному проміжному етапі контролю знань запроваджуємо додаткові самотійні напрями роботи студентів саме в тій темі, знання з якої мають не достатній рівень для успішної здачі модулю з дисципліни.

Для організації такого корекційного блоку знань потрібна велика методична робота викладача, що обирає окрему додаткову літературу для самотійного вивчення студентом, розробляє додаткові завдання для оцінки самотійної роботи студента з різними рівнями складності. Багато викладачів використовують в роботі по проміжному контролю знань студентів тести. Така форма контролю також не завжди здатна розкрити здібності студента до розкриття своєї відповіді. Наприклад, як відповісти за нестандартною формою на тестове питання, в якому вже є варіанти відповідей, проте вони не відтворюють творчу складову знань студента.

Робота по адаптації самотійної роботи студента потребує від викладача уваги до кожного студента, витрат часу на супровід такої роботи, створення додаткових можливостей для оцінки сформованості результатів знань студентів. Проте, таку роботу можна організувати за допомогою комп'ютерного забезпечення, інтернету, що дозволить скоординувати додаткову самоосвітню діяльність студентів у будь-який зручний для цього час.

4. Елементом створення освітнього простору на адаптивних засадах є *адаптація педагогічних технологій для професійної підготовки молодших*

спеціалістів сфери обслуговування. Освітній простір на адаптивних засадах передбачає постійне проведення роботи по осучасненню та оновленню навчально-методичного супроводу дисциплін з визначенням адаптивної складової в процесі освіти.

Педагог є ведучим у процесі освіти, тому що студент зацікавлюється матеріалом заняття, неодмінно запам'ятовує, або на рефлексивному рівні для себе вивчає нове і застосовує знання в практичному навчанні, або у майбутньому професійному досвіді. Відношення педагогів до своєї методичної та аудиторної роботи на заняттях закладають основу до співпраці зі студентами. Дослідники Л. Руденко та Н. Оверко зазначають, що «педагогічна майстерність викладача спеціальних дисциплін ПТНЗ пов'язана з професійною спеціалізацією та педагогічною функцією. Її високий рівень є гарантією успішної підготовки майбутніх фахівців до трудової діяльності в обраній галузі» [197]. Щодо підготовки майстрів виробничого навчання, В. Ковальчук констатує «...тільки високий рівень умінь предметної діяльності, заснованих на досвіді дозволить завоювати професійний авторитет, який є необхідною передумовою успішності навчального процесу» [99]. Тому підвищення рівня власної підготовки майстрів виробничого навчання, готовність до змін та трансформацій у практично-виробничому процесі закладають новий рівень у підготовці студентів на заняттях.

В межах нашого дослідження ми провели діагностику розуміння та використання адаптивної складової педагогічної взаємодії на своїх заняттях викладачами та майстрами виробничого навчання коледжу. Було опитано 53 викладача і майстра виробничого навчання коледжу загалом (Дод. Б 1, Б 2). Результати опитування дозволили побудувати діаграму відповідей педагогів (рис. 2.4).

Аналіз анкетування дає змогу зробити наступні висновки: педагогічний колектив коледжу має знання щодо поняття адаптивності, проте не визначає його в освітньому процесі в окрему педагогічну взаємодію зі студентами.

Більшість викладачів та майстрів відступають від підготовленого плану заняття, по різних причинах. Визначається також не дуже велика адаптивна навичка самих педагогів, тільки 30% з опитаних респондентів визнали швидку гнучкість у власній мобільності до нових вимог в освітньому процесі. Питання №6, №7, №8 змусило замислитись наших опитаних педагогів про адаптивні педагогічні зміни у процесі навчання, визвали зацікавленість адаптивними технологіями.

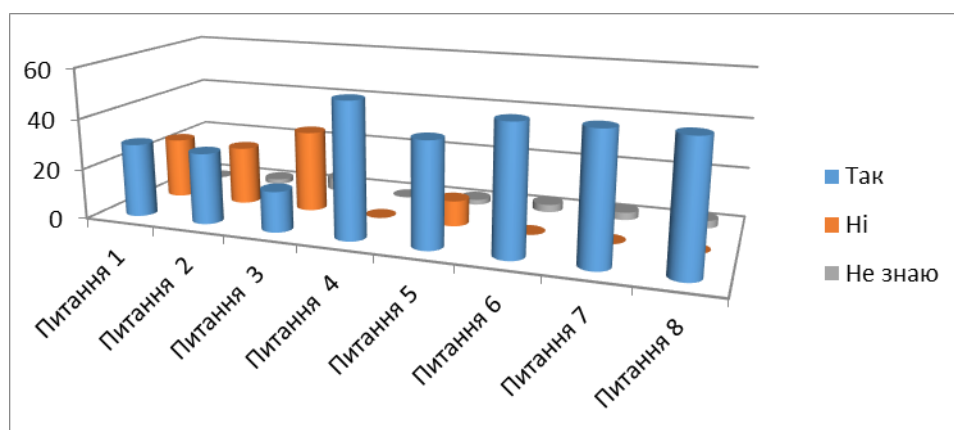

Рис. 2.4. Діаграма відповідей педагогів коледжу на анкету Б 1

Викладач повинен обережно готуватись до занять, щоб не змушувати студентів до процесу адаптації, а навпаки підвести до нього добровільно. Процес взаємодії (робота з викладачем, або з командою студентів) на заняттях передбачає, що матеріали готуються в різній варіативній формі таким чином, що кожен крок адаптованого уроку визначає готовність до поступового опанування та послідовних результатів успіху студента. Його можливості визначає не оцінка викладача, а бажання до пізнання нового із стимулюванням на рефлексивному рівні до нового етапу роботи. Так поступово розвивається самовпевненість і бажання покращити власні здобутки, виходити на новий рівень знань.

Заняття за адаптивною педагогічною методикою надають однакові можливості для студентів зі слабкою підготовкою до заняття і для студента, який не тільки володіє матеріалом, а й має свої пропозиції та ідеї щодо

розвитку теми у діалозі викладач-студент. Педагог готує заняття за такими критеріями, які дозволяють досягти мети уроку з максимальним обсягом студентської аудиторії і з позитивним контролем оцінювання знань. Підготовка заняття не повинна бути спланована повністю, тому що неможливо передбачити наскільки студенти прийшли підготовленими, наскільки уважно вони поставляться до сприйняття нової інформації, наскільки вдало пройде контроль знань студентів у кінці уроку. Знаряддям педагогів при адаптивному навчанні виступають: наукові та прогресивні думки, факти, методичне забезпечення уроку, наочність, література, комп'ютерні технології, які дозволять взаємодію викладач-студент в реальному часі, а не по заздалегідь відпрацьованому плану уроку. Тобто до зміни у ході заняття повинні бути готові як викладачі так і студенти. Такий підхід автоматично забезпечує індивідуальну підтримку кожного студента, а спостереження викладача, увага, терпіння, атмосфера взаємоповаги дасть вільну реалізацію цілей заняття і освітніх цілей студентів зокрема.

Дуже багато залежить від уважності і спостережень педагогів під час навчання до студентів. При толерантному ставленні та паритетній співпраці викладачів і студентів, закладаються активні умови до отримання знань і формування спонукальної сили до навчання та досягнення кращих результатів.

Адаптивні технології навчання учасникам пізнавального процесу надають бажання творчої професійної самореалізації, зокрема шляхом засвоєння студентами різноманітних професійно-значущих видів діяльності. При спостереженні за досягненнями студентів на заняттях викладач повинен вчасно реагувати на неправильну роботу студента та скоригувати його до повернення на вірний результат за допомогою навідних запитань, заміни матеріалу завдання на інший, підказками, або заміною послідовності алгоритму дій.

Така організація роботи викладача на адаптивних засадах дає додаткове навантаження та збільшення обсягів навчально-методичного забезпечення

кожної дисципліни. Студенти по різному реагують і включаються в процес пізнання, що потребує від викладача багатьох варіантів розробки занять та застосування різноманітних сучасних технологій.

Ми розглядаємо адаптивні технології в контексті моделювання систем для розвитку навчально-розвиваючих та соціально-культурних компетентностей студентів у співпраці педагогів, студентів, джерел інформації, методичних та освітньо-виховних дій, які створюють обстановку співробітництва та формування практичних навичок до швидких змін економічного і виробничого середовища.

Під час розробки нашого дослідження в коледжі було запропоновано на адаптивних засадах запроваджувати педагогічну технологію «Створення ситуації успіху» в роботу педагогічного колективу зі студентами. Для запровадження педагогічної технології було створено адаптоване середовище тому, що, за нашою думкою, будь-яка технологія може буде запроваджена, тільки якщо і студент і викладач буде знаходити реалізацію своїх цілей в умовах адаптивної взаємної співпраці та взаємодії. Передумови до освітнього процесу створені починаючи з того, що педагогічний колектив визначив пріоритетним в своїй роботі всебічну підтримку студента не тільки під час занять, а й в позаурочний час. Створення сприятливого адаптованого середовища для розвитку та набуття компетентностей студентами, актуалізація та підтримка здібностей, відчуття радості від досягнення успіху, здобуття віри у власні сили – забезпечує педагогічна технологія успіху, що запроваджується на адаптивних засадах. Головне завдання педагогів та викладачів – допомогти особистості адаптуватись в умовах та вимогах освітнього процесу і подолати труднощі, сприяти розвитку впевненості у власних силах та бути успішним. Така стратегія роботи дозволяє виконати багато мотивуючих та коригуючих дій в освітньому процесі з метою виховання у студентства впевненості у можливій самореалізації і втілення прагнень до самоосвіти.

Впровадження адаптивних засад в роботу коледжу визначаємо формування змісту освітньої підготовки через адаптацію педагогічних технологій, що застосовуються в роботі педагогів та майстрів виробничого навчання закладу.

Багато вчених працюють над методикою застосування педагогічних технологій в освітній процес. Науковець О. Загіка дає таке тлумачення адаптивної педагогічної технології: «...це систематизований педагогічний процес, який реалізує науково обґрунтовану освітню мету, дидактичний комплекс (принципи, педагогічні умови, навчальне середовище), включає суб'єктів та комплекс педагогічних технологій (форм, методів, засобів) організації навчальної діяльності учнів, забезпечує досягнення спроектованого результату завдяки гнучкому реагуванню на зміни вимог соціокультурного та виробничого середовища через оптимальний підбір та розподіл ресурсів і має більш високий ступінь ефективності, надійності і гарантованості результату, ніж це властиво традиційним технологіям навчання» [81]. Вчена О. Загіка характеризує адаптивну педагогічну технологію дуже детально та за окремими компонентами систематизованого педагогічного процесу, з чим ми погоджуємось, проте хочемо наблизити таку теорію до підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування в коледжі. Реалізація освітньої діяльності починає вносити корективи в навчання студентів. Це виникає тому, що кожен із студентів має практично та інтелектуально різний рівень підготовки і різну базу знань, коли починає здобувати освіту в закладах фахової передвищої освіти. В таких ситуаціях необхідно застосовувати різні педагогічні технології, інтегрувати їх для того, щоб взаємодоповнити та розширити умови для формування компетентностей. Для цього навчально-методичний матеріал потрібно адаптувати під різні рівні знань і надавати можливість студентам обирати завдання, з якими вони можуть справитись і мотивувати їх таким чином до опанування більш складним матеріалом.

Професійна педагогічна діяльність викладача розглядається, як цілісна динамічна система. Але кожен з нас поняття «сучасний викладач» розуміє по-своєму. При проведенні дослідження нас зацікавило питання, якими ж бачать сучасного викладача студенти? Ми провели опитування студентів випускників, яким було запропоновано сформулювати продовження наступного речення «Сучасний викладач повинен бути...».

Результати опитування показали, що до п'яти основних якостей педагога студенти відносять такі професійні якості, як почуття гумору, доброту, справедливість, розум і тактовність. А серед однієї з останніх сучасних характеристик педагога студенти обрали - бути прикладом. Такі якості професійної співпраці педагог ↔ студент можливо розвивати за умови нових адаптованих підходів до педагогічної реалізації.

Адаптивні засади дають можливість запровадити педагогічну адаптивну технологію, що має включати в себе навичку варіативності пристосування фахівця галузі до швидких змін вимог ринку праці і виховувати в нього можливість постійного самоствердження та самореалізації в процесі отримання професії в закладі освіти. За допомогою виокремлення адаптивних засад в процесі підготовки МССО покращиться взаємозв'язок та взаємодія учасників процесу освіти, а саме викладач – студент – професійна майстерність (компетентність). Таким чином, на рефлексивному рівні визначається значимість саморозвитку особистості фахівця в освітньому процесі, що дає в результаті конкурентоздатного випускника з високим рівнем професійної компетентності. Такі переваги в професійній діяльності майбутнього працівника сфери послуг дозволять реалізувати його вміння щодо швидкої адаптації до змінних вимог роботи (професійна мобільність), налагодження контакту (гнучкість спілкування) з оточуючими як співробітниками так і замовниками послуг, а також тим самим, отримати соціальний ефект – адаптованого професіонала.

Неможна не враховувати практичні складові освітнього простору на адаптивних засадах у ЗФПО та їх необхідне забезпечення для якісної

підготовки МССО, а саме такі, як *осучаснення навчально-методичної літератури, книг та більш сучасних підручників професійної підготовки.*

Важливим фактором реалізації державної політики в галузі освіти та виховання молоді є інформаційно-бібліотечне забезпечення навчально-виробничого процесу закладів освіти якісними джерелами інформації та літератури спеціалізованого професійного спрямування.

Діяльність бібліотеки спрямована на оперативне, своєчасне забезпечення навчальною, методичною літературою та інформацією для організації навчально-виховного процесу в коледжі. Метою роботи бібліотеки є створення умов для підготовки конкурентоспроможного фахівця для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави.

Книжковий фонд бібліотеки ХДППК імені В.І. Вернадського складає 65618 примірника літератури. Ми проаналізували середню кількість читачів, які користуються бібліотечним фондом, їх кількість складає від 600 до 700 осіб кожного навчального року. Послугами бібліотеки користуються різні категорії читачів з різними інформаційними потребами – студенти, викладачі, майстри виробничого навчання, адміністрація і співробітники коледжу. Робота бібліотеки є цінним елементом освітнього процесу та створює умови для розвитку педагогів, студентства, та закладу освіти зокрема. Від організації та інформаційного простору бібліотечного фонду коледжу залежить навчальна, виховна, методична робота закладу, успішність підготовки майбутнього фахівця, розвиток комунікаційно - інформаційної культури колективу закладу освіти.

Бібліотека коледжу виконує наступні завдання:

1. Застосування сучасних інформаційних технологій і методик організації освітнього процесу;
2. Удосконалення навчально-методичного, психолого-педагогічного та бібліотечно-інформаційного забезпечення учасників освітнього процесу;

3. Підвищення комп'ютерної грамотності, удосконалення програмного забезпечення, Інтернету та мультимедійних ресурсів;
4. Забезпечення практичної спрямованості знань, орієнтованих на отримання конкретних практичних навичок, вивчення спеціальних дисциплін на основі інформаційних і комунікаційних інтернет-технологій;
5. Створення комп'ютерних технологій навчання, спеціалізованого програмного забезпечення, електронних методичних посібників;
6. Створення системи дистанційного та змішаного навчання для студентів коледжу та студентів заочного відділення зокрема.

Бібліотека коледжу є активним учасником освітнього процесу тому, що саме тут відбуваються бесіди, виховні години за визначеною тематикою, презентації, тематично-літературні вечори, перегляд документальних фільмів, організація виставок педагогічних досягнень викладачів, новинок психолого-педагогічної, методичної літератури, педагогічної преси тощо.

Досліджено, що важливим фактором є реалізація державної політики в галузі культури та освіти щодо інформаційно-бібліотечного забезпечення освітньо-виховного процесу в коледжах і технікумах якісними сучасними джерелами інформації галузевого спрямування.

Інноваційні зміни відбуваються у векторі створення електронної сторінки бібліотеки на сайті коледжу. Вона пропонує користувачам навчальну літературу на електронних носіях у мережевому доступі, інформаційно-методичні збірники в електронному вигляді, новинки сучасної української літератури та посилання на інтернет-ресурси онлайн книгарень, які постійно поповнюються, та бібліографічний огляд фахових періодичних видань. Але цього не достатньо.

Адаптивні засади проведення якісного освітнього процесу та кількість самостійного виконання робіт, що плануються в робочих програмах дисциплін, передбачають наявність в бібліотеці сучасних комп'ютерних технологій, програмного забезпечення та налагодження мережевого доступу до Інтернету. Такі перетворення дозволять збільшити кількість студентів та

відвідувачів бібліотеки, а також корисність користування інформаційно-бібліотечними базами та ресурсами взаємозв'язків через мережу Інтернет. Для подальшого покращення та зручності роботи бібліотеки необхідно оновлювати підручники, навчально-методичні посібники та художню літературу.

Наявність серйозного комп'ютерного забезпечення навчання та сформованих навичок комп'ютерної компетентності педагогів при створенні та проведенні занять є дуже важливим при забезпеченні освітньої діяльності в закладах фахової передвищої освіти. Знаряддя педагогів при адаптивному навчанні виступають: наукові та прогресивні думки, факти, методичне забезпечення уроку, наочність, література, комп'ютерні технології, які дозволяють взаємодію викладач-студент в реальному часі. Тому до важливих складових освітнього простору коледжу на адаптивних засадах відносимо комп'ютерну техніку та використання інформаційних технологій як фактор вирішення питань з інформатизації освітнього процесу. Педагоги готують та проводять у різноманітних форматах заняття, проте, як визначають науковці, якісна підготовка фахівця не можлива без системних та впевнених навичок роботи з комп'ютером. Вчені А. Торубара, Е. Клейно визначають, що «великого значення набувають проблеми підготовки фахівців до нової діяльності інформаційного середовища, бо правильно оброблена інформація стає основою професійного успіху людини, а її цілеспрямованість у використанні – головний компонент майбутнього фахівця» [246]. Науковці І. Семенишина, І. Герасимчук розглядають питання інформатизації освітнього простору таким чином, що «для ефективного впровадження інформаційних технологій науково-педагогічним працівникам необхідно знати цілі та завдання, провідні тенденції, напрями та шляхи впровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес вищого навчального закладу. Слід усвідомлювати можливості комп'ютерної техніки та спеціалізованого програмного забезпечення в поданні навчального матеріалу та в управлінні пізнавальними діями студентів» [219]. У відповідності до

Національної доктрини розвитку освіти передбачено, що «пріоритетним завданням є впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій, що забезпечують подальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві» [183]. Тенденції до збільшених вимог у інформатизації суспільства та освіти зокрема продиктовані економічними змінами в країні та розвитком сучасних інформаційних технологій. Встановлено, що професійна компетентність МССО включає впевнені уміння, пов'язані з використанням ІКТ, при змінах прикладних комп'ютерних програм та здатності орієнтуватися в інформаційному просторі, використанні інформації, що відповідає розвитку професійних потреб і галузі сфери обслуговування. Вагомим фактором набуття інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх молодших спеціалістів є набуття і застосування інноваційних програмних продуктів для саморозвитку педагогів, що мають розробляти нові засоби навчання за допомогою ІКТ. Тому важливою передумовою є готовність педагогічного колективу до створення електронних навчально-методичних комплексів, електронних посібників, підручників, програм тестування, презентаційних матеріалів, опанування сучасних електронних платформ для розширення електронного освітнього простору, хмарних технологій для створення дистанційних курсів дисциплін та розроблення STEM технологій навчання, тощо.

Завдяки розширенню потреб ринку праці до кваліфікованих МССО та швидкому темпі розвитку ІКТ, маємо завдання щодо збільшення кола комп'ютерних навичок та інформаційної орієнтації випускників, що мають бути інноваційно налаштованими і адаптивно сприймати швидкий розвиток інформаційних технологій. Вирішення цього завдання, на нашу думку, має здійснити створення інформаційного середовища на адаптивних засадах, що дасть додаткові можливості для підвищення фахової компетентності випускників МССО та підвищення кваліфікаційних навичок використання ІКТ педагогічним колективом коледжу. Розвиток сучасних технологій задає

нові темпи освітнього процесу, ставить задачі збільшувати роботу студентів і педагогів в електронному та віртуальному просторі. Перехід на дистанційну форму опанування знаннями раніше розглядався в коледжах як засіб покращення рівня знань студентів, які не відвідували заняття з будь-яких причин, мають недостатньо навчально-методичного матеріалу для відтворення прогалин в підготовці студента. Для початку формувались списки додаткової літератури з конкретних тем і тезисно викладався конспект лекційних матеріалів для студентів з конкретних тем або модулів. З часом стало зрозуміло, що студенти не відповідально ставляться до виконання самостійних робіт, тому дистанційна робота з студентами набула розвитку. Створена система дистанційних робіт, що виконують викладачі разом зі студентами в режимі онлайн та офлайн. Така дистанційна електронна платформа навчання має певні «плюси» та «мінуси». До позитивних чинників дистанційної роботи зі студентами можна віднести мобілізацію педагогів з метою підвищення власного досвіду роботи на комп'ютері, в мережі інтернет, робота з Google платформою. Також можна стверджувати, що робота в дистанційній формі має дуже зручні умови, коли в мережу можна заходити і виконувати завдання в той час, коли зручно, мати власний навчальний вектор розвитку, встановлювати більш швидкий та навпаки повільніший темп навчання, загалом спостерігається, що здійснення освітнього процесу через електронні платформи це цікаво та створює адаптивні можливості для реалізації творчості педагогів і студентів без меж.

При створенні освітнього простору на адаптивних засадах окрему увагу слід приділити саме тим діям викладача, що він має перетворити із звичайного освітнього процесу в електронно-дистанційний. Педагог переглядає організацію своєї роботи, відповідність власної підготовки до нових умов та вмінь до діяльності із застосуванням комп'ютеру та мережевих технологій, знань інтернет просторів. Викладач задається питаннями наскільки актуальною є його робота та співпраця із здобувачами, тому що студенти будуть мотивовані до співпраці через електронно-дистанційну роботу з викладачем тільки в тому випадку, якщо обраний контент його

зацікавить і він буде просуватись по ньому, формуючи нове адаптоване освітнє середовище. Робота педагогів, що має організацію через електронну дистанційну форму навчання, трансформується в роль коуча, тьютора, фасилітатора, тобто має характер адаптованої до нових завдань, що ставлять перед собою всі учасники освітнього процесу. Такими завданнями освітньої співпраці є не стандартне навчання, а роль педагога провідника, радника, який супроводжує і направляє, проте мотивація студента формується самостійно, так би мовити автоматично тому, що він отримує від такого процесу освіти задоволення і більшу вагомість здобутих знань. Також студенти загалом роблять для себе переоцінку можливості займатися з педагогом поруч, коли є можливість звернутися в будь-який час за допомогою і роз'ясненнями, а не витратити власний час на фільтрацію та переопрацювання інформації особисто. Потрібно тут враховувати інтелектуальну здатність кожного окремого студента до самостійного навчання, його дисциплінованості, розвитку самостійної складової в процесі навчання.

Виклики часу вимагають швидких трансформацій та мобільності як навичок та вмінь учасників освітнього процесу, так і комунікаційного простору закладу освіти, його можливостей до постійного оновлення програмного забезпечення комп'ютерів і осучаснення самих комп'ютерів технічно, можливість постійного доступу в інтернет простір, а також створення на постійній основі *«школи розвитку інформаційних навичок педагогічного колективу»* коледжу. Не всі педагоги можуть швидко адаптуватись до змін в освітньому середовищі коледжу, тому заняття індивідуального характеру можливо організувати використовуючи власні ресурси закладу, а саме комп'ютерні класи, лабораторії і викладачів інформатики, що цікавляться та швидко опановують новації в електронно-інформаційному просторі. В сучасному світі є можливість також неформальної освіти, що дає можливість без відриву від основного місця роботи отримати розвиток навичок роботи в онлайн середовищі і створювати власні освітні засоби навчання, використання яких має позитивний результат

для підготовки сьогоднішніх студентів. Через електронні платформи можемо набувати знань та оновлених підходів до організації проведення як окремих етапів уроку так і заняття в цілому. Тенденції нового електронно-інформаційного простору дають змогу зробити висновок, що використовувати один і той самий конспект лекцій на протязі багатьох років не можливо. Сучасна освіта – це постійно оновлена адаптована інформація та сформовані професійні навички, що людина має вміти використовувати і вдосконалювати їх постійно, протягом життя.

Оновлення матеріально-технічної бази закладу освіти визначаємо чинником, що впливає на перебіг якісної підготовки МССО. Роки незалежності нашої держави змушували сприймати ситуацію недофінансування закладів освіти як процес наслідків нестабільності економічної ситуації та формування реалізації освітньої діяльності по «залишковому принципу». Проте науковці вивчають не тільки педагогічну складову процесу навчання, а й соціально-управлінську сторону формування матеріально-технічної бази закладу освіти і його впливу на результати освітньої діяльності. Наприклад, науковець Т. Сорочан стверджує, що «стосовно забезпечення якості, належних умов для навчання, виховання, розвитку, комфорту всіх учасників навчально-виховного процесу слід додати до цієї сукупності поняття освітньої інфраструктури або інфраструктури навчального закладу» і ще «поняття матеріально-технічної бази, матеріальних ресурсів навчального закладу більше відповідає тенденціям гуманізації освіти, підкреслює піклування про комфортність освітнього середовища, орієнтує на цілісне бачення сукупності проблем якісної освіти, здоров'я, соціалізації молодого покоління, професійного розвитку педагогів» [224].

Чималий вплив на світогляд молоді і студентів має велика різниця між практикою у сфері послуг та закладом освіти, де матеріально-технічна база є застарілою, що не додає впевненості в тому, що майбутня спеціальність буде здобута належним чином на конкурентоспроможному рівні. Керівники закладів освіти не можуть самостійно приймати рішення щодо оновлення та

осучаснення матеріально-технічної бази коледжів. Такі справи не додають популярності серед майбутніх абітурієнтів, тому вважаємо цей чинник важливим у створенні умов для здійснення освітньої діяльності належного рівня.

Значною частиною освітнього простору на адаптивних засадах бачимо у створенні сприятливих умов навчання в закладі освіти через не стандартний інтер'єр, наявності оновленої матеріально-технологічної бази майстерень, лабораторій та навчальних аудиторій. Вчені Л. Гнатюк, Ю. Кучеренко визначають, що «...проектування середовища розвивається в різних напрямках: акцент на індивідуальний підхід, розробка нових методологічних основ навчання, інтеграція віртуального середовища. Головними засобами для реалізації цих підходів стають багатофункціональність, високі технології, комплексне проектування, інноваційна просторова структура, відтворення естетичного образу навчального закладу, орієнтований на нове сприйняття світу, і головне – креативний підхід при розробці дизайн – середовища, що допомагає дитині самостійно розвивати свої творчі та інтелектуальні здібності» [48]. Погоджуючись з авторами вислову, можемо зробити такий підсумок, що за сприятливих та зручних умов для здобувачів, створених в коледжі, їхній навчальний процес, бажання саморозвитку і самореалізації буде проходити з більшою результативністю.

2.2. Модель підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах

Результати теоретичного дослідження та наукових розробок вчених, досвід формування професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування, визначення педагогічних умов підготовки на адаптивних засадах дає змогу розробити структурно-функціональну модель процесу формування професійних вмінь та навичок майбутніх фахівців сфери послуг і визначити організацію освітнього процесу коледжу.

Розробка і процес створення моделі передбачає уточнення поняття «модель» і «моделювання». Поняття «модель» за визначенням словника іншомовних слів має тлумачення «зразок якого-небудь нового виробу, взірцевий примірник чогось» [23, с. 375]. Модель (фр. *modele*- зразок) – це уявна або матеріально реалізована система, що відображає і відтворює об’єкт дослідження (природний чи соціальний) і здатна змінювати його простішим прототипом так, що її вивчення дає нову інформацію щодо цього об’єкта [35]. У філософських трактовках «модель – предметна, знакова чи мислена система, що відтворює, імітує або відображає якісь визначальні характеристики, тобто принципи внутрішньої організації або функціонування, певні властивості чи ознаки об’єкта пізнання, пряме, безпосереднє вивчення якого досліджується, з метою отримання знань про нього» [251, с. 391]. На думку В. Штоффа, з якою ми погоджуємось, модель – це «... специфічна, якісно-своєрідна форма і одночасно засіб наукового пізнання» [262, с. 87].

Досліджуючи поняття «моделювання» вчені не однозначні у його трактуванні. Соціологічний словник дає таке тлумачення «моделювання – це науковий метод пізнання явищ та процесів за допомогою відтворення їх характеристик на інших об’єктах – спеціально створених цією метою моделях» [225, с. 337]. Вчений В. Краєвський визначає «моделювання – як метод пізнавальної та управлінської діяльності, який унеможливорює адекватний опис і цілісне відображення в модельних уявленнях сутності, найважливіших якостей та компонентів системи, отримання інформації про її минулий та майбутній стан та умови побудови, функціонування та розвитку» [114, с. 120]. Вчена Н. Ничкало зауважує, що «в моделюванні системи слід зважати на те, що вона складається на основі єдності мети, завдань, різноманітних видів діяльності, організаційних форм, критеріїв функціонування системи в цілому, так і окремих її підсистем» [151, с. 285]. Процес моделювання, як метод, дає можливість детально вивчити складові об’єкта дослідження, створює нові теоретичні припущення та виступає

засобом їх обґрунтування, дозволяє обирати найбільш результативну систему педагогічної діяльності.

Моделювання у фаховій передвищій освіті набуває розвитку, тому що педагогічні моделі відображають складності та особливості освітнього процесу, логічний взаємозв'язок елементів системи, умови педагогічного процесу при постійних сучасних перетвореннях і змінах. Зазначені цілі ставимо перед дослідженням освітнього процесу підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування. Проведення нашого дослідження передбачає використання різних підходів методологічної концепції для забезпечення реалізації завдань, а саме аксіологічний, компетентнісний, соціально-адаптивний, особистісно орієнтовний, системний, технологічний, кваліметричний, міждисциплінарний.

Аксіологічний підхід дає змогу прослідкувати «концепцію взаємозалежного, взаємодіючого світу...важливо навчитися бачити те загальне, що не тільки об'єднує людство, а й характеризує кожную окрему людину» [108]. В нашому дослідженні за допомогою аксіологічного підходу аналізуємо процес підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах через ціннісне ставлення всіх учасників освітнього середовища у фаховій передвищій освіті, також з позиції формування особистих якостей майбутніх фахівців до професійної діяльності. Розкриття компетентнісного підходу розробляють багато науковців. І. Бех визначає, що «компетентнісний підхід має забезпечити вищий рівень компетентності суб'єктів навчання. Цей підхід репрезентується сформованістю у суб'єкта наукового поняття «компетентність» як єдності, де науково орієнтована основа дії визначає логіку її практичного виконання, що полягає в інтелектуально-моральній саморегуляції, спрямованій на ефективне подолання певних життєвих проблем» [21]; В. Лунячек зазначає, що компетентнісний підхід забезпечує «Формування компетентності відбувається шляхом придбання під час навчання суми компетенцій, які є комбінацією характеристик (що відносяться до знань і їх застосування, умінь,

навичок, здібностей, цінностей і особистих якостей) і дозволяють забезпечити виконання професійних обов'язків на високому рівні» [135]. Компетентнісний підхід визначається наступною метою – формуванням професійних компетентностей майбутніх МССО на адаптивних засадах, що забезпечить дію не окремих їх компонентів таких, як теоретичні знання, практичні уміння, особисті характеристики, а для комплексної дії всіх структурних компонентів професійних компетентностей фахівця сфери послуг. Такий підхід дозволить підвищити професійні компетентності здобувачів освіти в ЗФПО та реалізує вміння практично застосовувати знання на практиці майбутніми МССО. Актуальність використання особистісно орієнтованого підходу в своїх наукових працях висвітлювали такі науковці, як І. Бех, С. Гончаренко, О. Савченко та інші. Ми розглядаємо особистісно орієнтований підхід для врахування індивідуальних особливостей професійної діяльності майбутніх МССО; при організації освітньої діяльності у ЗФПО; актуалізації професійної та природної адаптивності при розв'язанні виробничих завдань; при саморозвитку та самореалізації у професійній діяльності. Соціально-адаптивний підхід вивчали вчені Г. Єльнікова, О. Загіка, Г. Полякова, М. Росток, Л. Фесік, як питання розвитку управління закладами освіти. Оскільки концептуальна педагогічна модель, яку ми розробляємо для підготовки МССО на адаптивних засадах включає конструктивно-управлінський блок, в методологічні підходи включаємо соціально-адаптивний підхід. Він базується на припущенні, що необхідно узгодження впливів внутрішнього та зовнішнього середовища на професійну підготовку компетентних фахівців, що забезпечує процес адаптації, дасть набуття педагогічній моделі гармонійності та створить умови для позитивної динаміки якості підготовки МССО. Наступним підходом визначаємо системний. Його характеризували та констатували в своїх дослідженнях вчені Ю. Бабанський, С. Гончаренко, Д. Коваленко, М. Лазарєв, як напрям у спеціальній методології науки, завданням якого є розробка методів дослідження й конструювання складних за організацією об'єктів як систем, що спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлених у

них різноманітних типів зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину. В контексті нашого дослідження системний підхід використовуємо як цілісне системне явище педагогічної моделі та враховуємо вплив і вагомість кожного фактора, елемента, взаємодію між собою складових і блоків досліджуваної підготовки.

Методологія дослідження реалізується із використанням технологічного підходу, що розглядаємо як основу підготовки конкурентоспроможного компетентного молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах. Оцінку підготовки професійно компетентних МССО на адаптивних засадах проводимо на основі моніторингової діяльності. При цьому розробляємо, конкретизуємо та адаптуємо кваліметричний інструментарій, що забезпечує застосування кваліметричного підходу.

Міждисциплінарний підхід визначає мультидисциплінарні та трансдисциплінарні зв'язки, які формують процес і результат інтеграції різних галузей знань для комплексної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування. Вчений Б. Ломов зазначає, що «концептуальна модель як операційний образ формується в результаті взаємодії структурних та статистичних компонентів, які входять до її складу» [132]. Враховуючи думку вченого, створюємо структуру взаємопов'язаних елементів та компонентів, що враховують визначені педагогічні умови дослідження і зосереджують увагу на різних формах, методах та адаптивних засадах педагогічного процесу коледжу (Рис. 2.5.). Таке концептуальне моделювання має створити своєрідний алгоритм освітнього процесу коледжу та відобразити логіку нашого наукового дослідження.

Моделювання професійно компетентних МССО на компетентнісній основі з випереджальними напрямками освітнього процесу на надання послуг та сферу обслуговування, на вдосконалення всіх складових, що сформовані в окремі блоки та педагогічні умови для позитивної динаміки якості підготовки. Критерієм, що має допомогти із впровадженням даної моделі, є

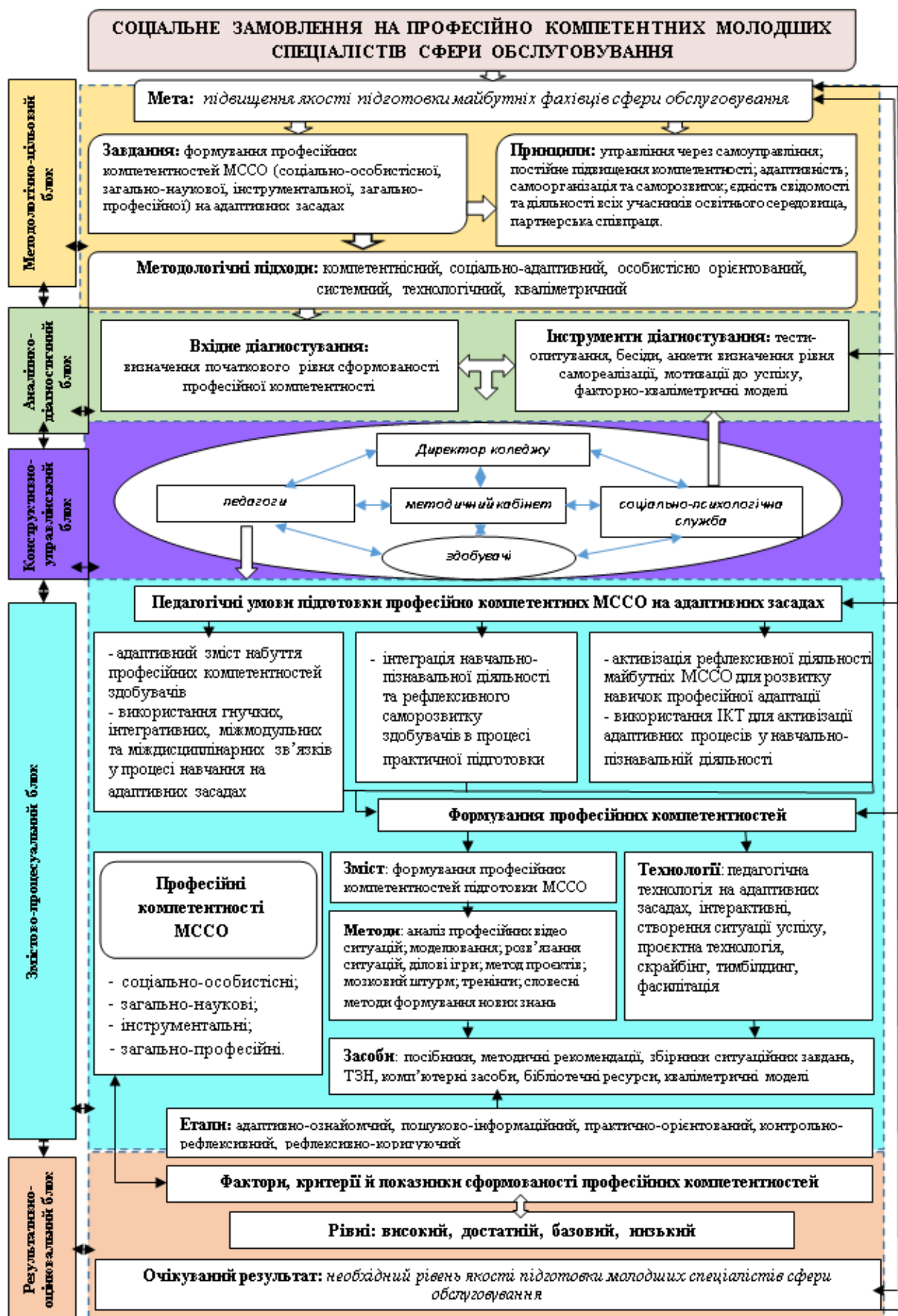

Рис. 2.5. Модель підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах

адаптивні засади, що забезпечать збалансованість у взаємодії всіх учасників освітнього процесу та підвищать сформованість професійної компетентності та конкурентоздатності майбутніх фахівців сфери обслуговування, що в свою чергу необхідно для економічно нестабільного ринку праці. При дотриманні всіх складових педагогічної моделі передбачаємо виконання кількох функцій: є засобом дослідження формування професійної компетентності МССО; формулює логіку особистісного професійного вдосконалення підготовки студентів; визначає освітній процес, з певними результатами і дає можливість на постійну адаптивну трансформацію.

Забезпечення максимальної орієнтації на професійну діяльність є актуальним, про це свідчить кількість вакансій в службах зайнятості населення та кадровій потребі менеджерів сфери обслуговування. Така тенденція дозволить більше випускників залучати до професійної діяльності і до створення власного бізнесу, що є актуальним в змінах економічного стану нашої країни та збільшить інтеграційні можливості впровадження теоретичних знань в практичну діяльність фахівців.

Сформована педагогічна модель показує необхідність відмови від застарілих традиційних педагогічних методів та технологій, що дасть розвиток особистості та нової формації майбутніх фахівців сфери обслуговування. Основними векторами впровадження педагогічної моделі бачимо використання інтерактивних технологій, інтеграцію змісту дисциплін та професійних знань студентів в практичну та професійну діяльність, забезпечення методу компетентнісного індивідуального та особистісно-орієнтованого навчання з мотивацією студентів на високі результати розвитку та саморозвитку в професійному середовищі, дотримання соціально-психологічних та культурологічних принципів до фаху менеджера, впровадження адаптивних засад на різних рівнях роботи коледжу, що вирішить актуальні проблеми формування особистості, професійних навичок, суспільних потреб.

Педагогічна модель розроблена на основі взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, що представлені у вигляді логічної структури.

Вона складається з п'яти блоків, що мають окреме наповнення, проте послідовно характеризують формування професійної підготовки МССО, а саме: *методологічно-цільовий блок* де визначена мета процесу професійної підготовки, що визначає завдання та принципи побудови педагогічної діяльності коледжу; *аналітико-діагностичний блок*, що описує вхідне діагностування та інструменти діагностики для визначення порядку проведення моніторингового дослідження та адаптивних коригувань в процесі професійної підготовки компетентних МССО; *конструктивно-управлінський блок* включає систему управління коледжем на засадах адаптивності при співпраці з педагогічним складом, соціально-психологічною службою, роботою методичного кабінету, що виконує багато функцій в організації та здійсненні освітнього процесу коледжу, сприяє впровадженню методологічних підходів, дидактичних принципів на адаптивних засадах в роботу і є провідною ланкою між педагогічним колективом, студентами та адміністрацією закладу; *змістово-процесуальний блок*, що констатує порядок взаємодії та створює систему педагогічних умов і дій по формуванню професійної компетентності МССО на адаптивних засадах, на яких базується розкриття способів організації освітньої діяльності студентів через зазначені методи, форми, технології, засоби та етапи; *результативно-оцінювальний блок* дає можливість проконтролювати результати досягнень підготовки МССО через впровадження педагогічних умов та виділення адаптивних засад в процесі підготовки компетентних випускників, сформованість їх професійних вмінь та навичок, критеріїв та рівнів досягнення, очікуваних результатів нашого дослідження.

Визначальними чинниками реалізації розробленої нами моделі є: формування змісту підготовки через об'єднання вимог сучасних галузевих стандартів світи і партнерської співпраці з підприємствами сфери обслуговування, що прокладе шлях до вирішення проблем осучаснення

освітньої підготовки МССО коледжу та наблизить її до реалій професійної діяльності фахівців; створить нові дослідницькі розробки щодо визначення передових технологій та форм педагогічного процесу коледжу, дослідження міждисциплінарних та практичних зв'язків; дозволить перехід від традиційних форм освіти до навчання на випереджальній основі, за інноваційними підходами до підготовки сучасного менеджера сфери послуг; створення інформаційного простору коледжу, що дозволить розвивати компетентності студентів та відноситись до процесу інформатизації системно, на постійно діючій основі.

Завдання нашої педагогічної моделі відображає спрямованість на дослідницьку роботу по підготовці МССО на адаптивних засадах, на систематичний розвиток особистості студентів в контексті експериментального впровадження авторської педагогічної технології, розробленої на адаптивних засадах, з можливістю проведення діагностики за допомогою кваліметричного інструментарію та досягнення запланованого результату. До завдань експериментальної моделі додаємо педагогічний супровід процесами самоосвіти та самовиховання студентів для всебічного розвитку молоді, сталий інтерес майбутніх фахівців до професійної діяльності. Також модель включає методологічні підходи до формування професійної компетентності студентів, що має такі компоненти, як когнітивний, мотиваційний, особистісний, соціально-психологічний, практично-технологічний. Принципи реалізації педагогічної технології виходять з поставленої мети, завдань, що можливо на основі самоуправління, мотивації, адаптивності, постійна самоосвіта, єдність ідей та дій в процесі підготовки МССО при партнерській співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Головним елементом даної педагогічної моделі вважаємо виокремлені педагогічні умови формування професійної компетентності МССО на адаптивних засадах. Змістово-процесуальний блок уможливорює вирішення поставлених завдань підготовки і через конструктивну побудову, що включає

в себе зміст (розвиток ключових компетентностей), методи (аналіз професійних відео ситуацій, моделювання, розв'язання ситуацій, ділові ігри, метод проєктів, мозковий штурм, тренінги тощо), форми (навчальні заняття, дискусії, семінари, бесіди, інноваційні, адаптовані навчальні завдання), технології (педагогічна технологія на адаптивних засадах, інтерактивні, створення ситуації успіху, проєктна технологія, скрайбінг, тимбілдинг, фасилітація), засоби (посібники, методичні рекомендації, збірники ситуаційних завдань, ТЗН, комп'ютерні засоби, бібліотечні ресурси, кваліметричні моделі) та етапи (адаптивно-ознайомчий, пошуково-інформаційний, практично-орієнтований, контрольнорефлексивний, рефлексивно-коригуючий) формування професійних компетентностей студентів коледжу. Всі ці елементи взаємопов'язані між собою й успішно створюють позитивні результати набуття студентом професійних компетентностей молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Результативно-оцінювальний блок включає в себе професійні вміння та навички, які опановує випускник закладу освіти, критерії, та рівні на останньому етапі оцінки досягнутих результатів навчання.

Результат визначаємо як позитивну динаміку якості підготовки професійно-компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування.

2.3. Педагогічні умови підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах

Завданням нашого дослідження є розробка та обґрунтування педагогічних умов підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах, створити експериментальну педагогічну модель і провести експеримент із використанням кваліметричного інструментарію. При розв'язанні завдання визначаються основні напрями нашого подальшого наукового пошуку. Розгляд дефініції «педагогічні умови» засобом структурно-семантичного аналізу було визначено в пункті 1.2. таблиці 1.1.

нашого дослідження, при цьому було сформульовано нове трактування педагогічних умов на адаптивних засадах, що найкраще відповідає закладам рівню фахової передвищої освіти (с. 42). Створення експериментальної педагогічної моделі професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування було розроблено та описано в пункті 2.2 Рис. 2.5 (с. 142). Педагогічні умови виокремлюються для кращого формування професійної компетентності майбутніх менеджерів сфери обслуговування в закладах фахової передвищої освіти.

Наше дослідження побудовано на створенні педагогічних умов, що сприяють не тільки освітньому процесу в цілому, а й формують професійні компетентності кожного студента через диференційований, рівневий та індивідуальний підходи. Ми розглядаємо адаптивні технології в контексті моделювання систем для розвитку навчально-розвиваючих та соціально-культурних компетентностей студентів у співпраці педагогів, студентів, джерел інформації, методичних та освітньо-виховних дій, які створюють обстановку співробітництва та формування практичних навичок до швидких змін економічного і виробничого середовища.

Для обґрунтування педагогічних умов повернемося до адаптивних засад, що є основою, на базі якої розробляється наше наукове дослідження та є способом або методом здійснення результатів його реалізації з високою ефективністю в коледжах (с. 99-100). До першої адаптивної засади ми визначили необхідність адаптивного управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування. Ця основа стосується організації роботи керівника та адміністрації закладу освіти і має потребу у компетентному здійсненні управлінських функцій. Другою адаптивною засадою визначаємо адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів. Саме така співпраця є основою підвищенні фахової педагогічної майстерності викладачів коледжу, майстрів виробничого навчання і формує індивідуальний вектор розвитку кожного студента особисто, що дає впевнені навички професійної управлінської

компетентності майбутнього фахівця сфери обслуговування. Така співпраця викладач ↔ студент мотивує, самоорганізовує, свідомо створює адаптивне сприйняття один одного в процесі навчання та практичної підготовки як з боку викладацького колективу так і студентів, що сприяє саморозвитку та формуванню впевненості у власних силах. Така основа акцентує необхідність визначення адаптивних засад в освітньому процесі коледжу. Третьою адаптивною засадою було сформульовано, що якісна підготовка МССО потребує забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту професійної підготовки. Це відіграє роль адаптивного відношення до швидких змінних умов ринку праці та насиченість змістового контексту спеціалізації. Змінними параметрами можуть бути кількість дисциплін, що вивчаються на кожному курсі та можливість вільного вибору дисциплін вибіркового циклу. Четвертою адаптивною засадою ми встановили адаптацію педагогічних технологій для професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування. Професійна компетентність має багато взаємопов'язаних компонентів (с. 94, рис. 2.1), що забезпечують реалізацію підготовки професійно компетентних МССО. Для забезпечення формування компетенцій студентів маємо постійно опрацьовувати та оновлювати навчально-методичні матеріали, що впливають на якість освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти. Професійна підготовка має низьке забезпечення сучасною літературою та підручниками і основними засобами навчання виступають розроблені педагогами та відповідними цикловими комісіями методичні та дидактичні матеріали. Тому вважаємо важливим, наскільки педагогічний колектив розвиває власні компетенції та застосовує нові досягнення у професійній галузі підготовки, відслідковує змінні вимоги ринку праці до фахівця і вносить осучаснення в навчально-методичні матеріали відповідних дисциплін та адаптують їх до освітнього процесу підготовки МССО. Сучасні трансформації в освітніх технологіях та педагогічних методиках навчання потребують постійно слідкувати за ними і впроваджувати в сьогоденні підготовках студентів. Проте не кожна

технологія та педагогічні прийоми спрацьовують на очікуваному рівні. Тому результативність застосування інновацій та різноманітних форм навчання потребують активізації адаптивних процесів і їх застосування для досягнення оптимальних результатів підготовки МССО. До практичної реалізації адаптивних засад також визначили осучаснення навчально-методичної літератури, книг та більш оновлених підручників. Кожна професійна діяльність має розвиток та постійні зміни, проте випуск відповідних підручників та навчальних посібників не відповідають викликам сучасних перетворень. Багато літератури має застарілу інформацію, оснащення більш сучасними підручниками коштує досить дорого, що не допомагає освітній діяльності, проте надає нові можливості. Робота бібліотеки розвивається через використання електронних можливостей, створюється власна електронна бібліотека для викладачів та студентів з професійного спрямування за галузями підготовки. Також важливим є наявність серйозного комп'ютерного забезпечення навчання та сформованих навичок комп'ютерної компетентності педагогів при створенні та проведенні занять. Сьогодення спрямовує наше суспільство на перехід до комп'ютерної грамотності та впровадження процесу діджиталізації в життя. Професійна діяльність сфери обслуговування має теж стрімкий розвиток та відзначає прогресивність у використанні власних сайтів, спеціальних комп'ютерних програм, організації обліку та контролю за власною роботою. Тому вважаємо можливостями до посилення та підвищення якості підготовки МССО саме через підтримку комп'ютерного та програмного забезпечення закладу освіти. Проте для результативності професійної підготовки студентів та досягнення оптимального рівня сформованості професійної компетентності МССО важливим фактором є достатньо висока компетентність педагогів у використанні комп'ютерних та інтернет можливостей в освітньому процесі. Оновлення матеріально-технічної бази закладу освіти вважаємо одним із важливих практичних чинників забезпечення адаптивних засад в ЗФПО. Такі адаптивні засади та практичні чинники формують розвиток особистісного

компонента професійної компетентності студентів, престиж закладу освіти, що вплине на підвищення мотивації студентів до опанування спеціальністю, відображення престижності за обрання професійної сфери.

Враховуючи все зазначене вище можемо визначати педагогічні умови формування професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування. Оскільки за основу були запропоновані вище адаптивні засади, зазначимо, що перша адаптивна засада відносно роботи керівника закладу освіти формує зміст всіх компонентів професійної компетентності майбутніх МССО, постійно приймаючи управлінські рішення, що відповідають сучасним вимогам ринку праці та галузі освіти в цілому. Керівник бере на себе відповідальність і використовує владні повноваження для вивчення нормативної документації, відслідковує зміни в професійному середовищі, моделює процес підготовки, контролює внутрішнє середовище освітньої діяльності коледжу, що забезпечує формування професійної компетентності випускника закладу.

Адаптивні засади чотири, три створюють мотиваційну основу набуття професійної компетентності опанування спеціальності молодший спеціаліст сфери обслуговування. Необхідно звернути увагу на те, що набуття знань з дисциплін циклу професійної підготовки МССО, в комфортних умовах закладу забезпечує формування професійних навичок та сприяє їх відтворенню під час проходження практик та формує професійну компетентність майбутніх фахівців. Студенти, які актуалізують і розширюють набуті спеціальні знання в коледжах націлені на формування та опанування багатьох професійних компетентностей, що створює мотиваційну основу для набуття фахових навичок у сфері послуг.

Четверта і друга адаптивні засади, враховуючи практичні складові освітнього простору коледжу, створюють професійну впевненість з боку опанування знань та навичок ІКТ, їх застосування під час професійного саморозвитку.

Адаптивні засади два, три інтегрують педагогічний підхід з адаптивною складовою процесу освіти в коледжі, визначають партнерську співпрацю у взаємодії «викладач – студент» на адаптивних засадах.

Таким чином виокремлюємо наступні педагогічні умови:

1. Адаптивний зміст набуття ключових та професійних компетентностей здобувачів освіти.
2. Використання гнучких, інтегративних, міжмодульних та міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання на адаптивних засадах.
3. Інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивного саморозвитку здобувачів в процесі практичної підготовки.
4. Активізація рефлексивної діяльності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування для розвитку навичок професійної адаптації.
5. Використання ІКТ для активізації адаптивних процесів у навчально-пізнавальній діяльності здобувачів.

Наведемо роз'яснення реалізації кожної із визначених умов.

Умова *адаптивний зміст набуття ключових та професійних компетентностей здобувачів освіти* виділяється для формування професійної компетентності майбутніх МССО. Розробка будь-якої педагогічної системи визначає характеристики, властивості та тенденції, що сприяють розвитку конкретного об'єкта, в нашому випадку підготовки професійно компетентних МССО. Тому ми зосередили увагу на виділенні адаптивних засад, що мають допомогти співпраці всіх учасників освітнього процесу і адаптувати організацію підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування в сучасному закладі фахової передвищої освіти. Аналіз науково-педагогічних джерел дає різнобічне уявлення щодо формування ключових та професійних компетентностей студентів, які є конкурентоздатними на ринку праці. Ми погоджуємось із науковими розробками вчених, а саме Г. Ковальчук зазначає, що «професійна компетентність фахівця містить певні складові, визначаючи таким чином

модель компетентності: теоретичні знання, навички та їх практичне застосування, здатність до ефективної соціальної взаємодії і ефективного спілкування, здатність самостійно розв'язувати проблеми, здатність організувати свою роботу, особистісна компетентність, реальна самооцінка, відповідальність, культура праці, здатність до соціальної та професійної адаптації, саморозвиток, самонавчання тощо» [100]. Науковець О. Вартанова формулює щодо професійної компетентності наступне, відносно вимог конкурентного середовища ринку праці «працівник повинен мати певний набір професійно-важливих якостей, який змінюється, удосконалюється під впливом умов професійної діяльності, набуває більш високого розвитку, переходячи у ширше поняття – компетентність, яка передбачає професійно-важливі характеристики та якості, що впливають на ефективність роботи персоналу на конкретному підприємстві, та особистісні характеристики, які цінуються практично скрізь (комунікативні навички, організованість, швидка адаптивність, адекватність, захопленість своєю роботою, стресостійкість)» [37]. Вчені розглядають різні компоненти та складові компетентності фахівців і дають різну концепцію формування компетентностей, проте ми визначаємо педагогічну умову, що зможе на адаптивних засадах сформувати професійно компетентного МССО не тільки за вимогами галузі освітньої підготовки, а й за вимогами сучасних роботодавців сфери послуг. Така умова запровадить алгоритм виділення адаптивної складової педагогічної взаємодії всіх учасників освітнього процесу як основу для формування професійно компетентного фахівця сфери послуг.

На сучасному етапі змін освітнього середовища закладів фахової передвищої освіти виконання педагогічної умови позитивно вплине на виконання основного завдання надання освітніх послуг закладами, а саме підвищення професійного та практичного рівня підготовки молодших спеціалістів. Галуззю підготовки закладаються перелік навичок та професійних вмінь, якими має володіти потенційний випускник коледжу.

Проте, розглядаючи закордонний досвід професійної освіти, наше дослідження визначало, що підготовка МССО має наближатися до зразка загальноєвропейського фахівця. Це надасть можливість нашим студентам більш якісно проходити практику в країнах Євросоюзу та відповідати вимогам ринку праці не тільки нашої країни. Інститут майбутнього (The Institute for the Future – IFTF) спільно з науково-дослідним інститутом Фенікса (The Phoenix Research Institute) опублікував статтю “Навички Майбутнього” (Future Work Skills) [147]. В ній були визначені здібності, що необхідні для отримання престижної роботи в найближчі роки, ми обрали лише деякі, а саме: фахівець має визначати правильні рішення; володіти соціальним інтелектом для спілкування у професійній сфері, мати вплив на своє оточення, успішно будувати кар’єру; мати нестандартне і адаптивне мислення для змоги знаходити неординарні рішення проблем, втілювати нестандартні ідеї, справлятися із завданнями будь-якої складності; міжкультурна компетентність, що передбачає знання не тільки різних мов, а для встановлення успішної взаємодії необхідно знати традиції, особливості культури різних народів, урахування етичних і моральних норм для налагодження відносин з важливими бізнес-партнерами; обчислювальне мислення, що передбачає вміння працювати з великими масивами інформації і вміти оперативно її обробляти; віртуальна співпраця має за мету при розвитку інформаційних технологій організувати робочий процес у віртуальному середовищі, вміти ефективно керувати ним і забезпечувати його продуктивність. Беручи таку інформацію до уваги зазначаємо, що поряд із розробленою нашими науковцями «концепцією компетентностей» фахівця, необхідно враховувати тенденції глобалізації інформаційного суспільства і на нашу думку, педагогічна умова виокремлення елементів адаптивних навичок в освітньому процесі дасть змогу запровадити набуття студентами гнучких навичок «Soft skills», що передбачають креативний підхід до справи, уміння переконувати і впливати на персонал, співпрацю в різних умовах, швидку адаптацію до змін, уміння раціонально розраховувати свій час тощо,

чим значно посилює формування ключових та професійних компетенцій випускників коледжу. Така педагогічна умова реалізується в коледжі за програмою участі студентів і студентських команд в конкурсах міжнародного та міжміського рівня. Студенти за допомогою викладача, який керує організацією та процесом підготовки до участі в змаганнях, дає настанову на перемогу, формує сприйняття такої командної роботи як розвиток професійних компетентностей, досвіду співпраці, вплив на аудиторію та можливості відстоювання своїх проєктів, їх реальне втілення та результати такої роботи.

Наступною педагогічною умовою нами визначено *використання гнучких, інтегративних, міжмодульних та міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання на адаптивних засадах*. Міждисциплінарний зв'язок і використання інформації педагогом з різних наук сьогодні не новий феномен, проте дуже дієвий інструмент для підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Велика плеяда вчених розробляли питання міждисциплінарних зв'язків під час формування змістової частини підготовки, а саме А. Беляєва, С. Гончаренко, В. Євдокимов, В. Лозова, В. Ільченко, Ю. Чабанський. Ми погоджуємось з вченою А. Лісневською, що вивчає механізм встановлення міждисциплінарних зв'язків та їх роль під час формування цілісної моделі професійної діяльності майбутніх фахівців на засадах використання інноваційних технологій [128]. Науковець Ю. Кузь вважає, що теоретична модель міжпредметних зв'язків навчальних дисциплін в умовах ВНЗ – це дидактична система, що спрямована на забезпечення якості професійної підготовки. За його дослідженням ця система сприяє формуванню у суб'єктів навчання здатності й готовності до засвоєння міжпредметного матеріалу суміжних навчальних дисциплін, уміння використати його науковий зміст як методологічний, теоретичний та інформаційно-технологічний засіб вирішення міжпредметних навчальних і професійних завдань, обґрунтування й виконання цільових видів пізнавальної і професійної діяльності, розвитку практичного мислення й

наукового світогляду [117, с. 8]. Британські вчені Catherine Lyall, Ann Bruce, Joyce Tait and Laura Meagher досліджують проблематику міждисциплінарності та її роль під час формування креативної особистості [275], що також важливо при оцінці сформованих компетентностей студентів коледжу.

Інтеграція економічних, фінансових, управлінських, педагогічних досліджень дає більш сформовані професійні компетентності студентів, що мають бути управлінцями у сфері послуг. Студенти ХДППК імені В.І. Вернадського мають об'єднання дисциплін на рівні окремих галузей (освіта, сфера обслуговування) і з боку дисциплін психолого-педагогічного циклу, тому що за фахом отримують інтегровану спеціальність майстра виробничого навчання – менеджера. Важливим сьогодні є те, що процеси інформаційного, економічного, суспільного напрямку змінюються та поглиблюють професійну багатофункціональність фахівця і розширюють знання, навички, що необхідно мати при реалізації міждисциплінарного підходу.

Розвиток студентів з професійно практичного напрямку викликає мотивацію їх навчальної діяльності і надихає на нові досягнення та здобутки під час опанування спеціальністю. При організації педагогічного процесу в коледжі застосовуються різні методики для формування професійних компетенцій студентів. Під час інтегрованих занять переглядаються відео матеріали та аналізуються з професійного погляду, з погляду захисту прав замовника послуги, що формує різнобічність сприйняття виробничих ситуацій і розвиває світогляд студентів. В освітньому процесі досить часто проводяться заняття за ігровими методиками, адаптовані до сприйняття студентами, де вони можуть відчути на собі роль керівника, мотивують студентів до більш старанного відношення по підготовці до таких занять і дають упевненість у правильно обраній професійній діяльності. Така мотивація студентів є значно кращою, визначає почуття гордості до

майбутньої справи, надає бажання до саморозвитку та самореалізації при виході на практику, при спробі працювати за фахом.

Формування ключових та професійних компетентностей студентів залежить від того, які педагогічні технології, засоби навчання, форми організації освітньої діяльності використовує педагог під час вивчення дисциплін фахового спрямування. Сьогодення має на практиці дуже багато освітніх технологій та різних підходів до спеціальної професійної підготовки студентів. Проте ми зазначали, що велика роль викладача у виборі тих методів і форм проведення занять, організації партнерської співпраці в освітньому процесі, що будуть ефективними і результативними. Вчений І. Зязюн зазначає і ми погоджуємось з його думкою про те, що «особливість компетентнісного підходу полягає в створенні нової моделі освіти, яка, ґрунтуючись на результатах навчання, регулює саморозвиток студентів, викладачів, всієї системи освіти» [84]. Відомо, що компетентнісний підхід має зміцнювати базу знань кожного студента, проте без застосування адаптивних засад, така мета не завжди досяжна. Тому вважаємо доцільним вибір та застосування сучасних педагогічних технологій та методик проведення освітнього процесу, адаптованих до потреб кожного студента, окремої групи або навчального курсу, що дозволить досягти більш стабільних високих результатів професійного розвитку студентів при оптимальних витратах зусиль, ресурсів, засобів. Розкриття освітніх потреб студентів буде супроводжуватись сприйняттям та розвитком когнітивного компоненту професійної компетентності студентів, що сприяє підвищенню професійної майстерності майбутнього фахівця сфери послуг.

Третьою педагогічною умовою нашого дослідження було визначено *інтеграцію навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивного саморозвитку здобувачів в процесі практичної підготовки*. Розглядаючи стан професійної підготовки в нашому дослідженні, ми дійшли висновків відносно того, що підготовка МССО не достатньо відповідає потребам роботодавців. Як показало опитування випускників коледжу вони відчують труднощі із

застосування в практичній професійній діяльності своїх знань в різних напрямках роботи, як менеджери середньої ланки навантажені значно більшим об'ємом виконуваної роботи, ніж передбачено стандартним інструкційним положенням, не відчують впевненості у встановленні контактів з різними категоріями оточуючих, не завжди справляються з самоорганізацією власного робочого часу, не можуть швидко адаптуватись до змінних умов виробничої необхідності тощо. Зрозуміло, що основною причиною у недосконалої практичних навичок майбутніх фахівців є недостатня практична підготовка студентів, яка б відповідала профілю підготовки, сформувала б управлінське мислення у майбутніх фахівців. Відтак одним із завдань, що постають перед закладами фахової професійної освіти є розширення баз проходження практики студентів, що розробляли б перспективні програми розвитку молодших спеціалістів сфери обслуговування. Вирішення цього питання вважаємо можливим при розробці педагогічної умови, що формує практичну діяльність студентів на базі отриманих теоретичних знань та рефлексивної оцінки діяльності під час виконання професійних завдань.

Розробкою питання підвищення професійно практичної складової підготовки фахівця було приділено науковцями В. Беспалько, А. Беляєва, Н. Ничкало, В. Радкевич, М. Саєнко, С. Шапоринського, Ю. Якуби та ін. Проблему практичної підготовки до умов виробництва досліджували Л. Поважна, О. Щербак, Т. Якимович та ін. Розгляд питань щодо рефлексії в педагогіці був в роботах В. Давидова, В. Краєвського, С. Немченко, Г. Щедровицького. У «Філософському енциклопедичному словнику» зазначається, що інтегративний підхід веде до інтеграції змісту освіти, тобто доцільного об'єднання його елементів у цілісність. Результатом інтегративного підходу можуть бути цілісності знань різних рівнів – цілісність знань про дійсність; про природу; з тієї чи іншої освітньої галузі; предмета, курсу, розділу, теми. Інтегративний підхід реалізується під час вивчення інтегрованих курсів чи окремих предметів з освітньої галузі, коли

цілісність знань формується завдяки інтеграції їх на основі спільних для всіх предметів понять, застосуванню методів і форм навчання, контролю і корекції навчальних досягнень учнів, студентів, що спрямовують навчальний процес на об'єднання знань [250, с. 342]. Звертаючись до компетентнісного підходу в організації освітнього процесу коледжу можемо розглядати професійну компетентність як якісну та ґрунтовну підготовку молодшого спеціаліста, що має реалізовуватись як володіння професійною технологією і здатністю відтворювати знання та вміння під час виробничої діяльності для вирішення конкретних проблем, вміння довести та переконати у правильності обраного рішення, вміння налагоджувати співпрацю в колективі тощо.

Сформованість знань та навчальних практичних навичок залежить від ряду факторів, а саме: мети навчання, свідомості, уявлень щодо професійної самореалізації, поглядів, переконань студента; організації педагогічної діяльності; педагогічної майстерності викладачів; наявності відповідної матеріальної бази; збіг інтересів отримувача освітньої послуги з потребами і вимогами роботодавців та ін. Тому увага приділяється виділенню адаптивних засад, що забезпечать виконання цих факторів та надасть процесу підготовки фахівця більш переконливі практичні навички. Зміст освітнього процесу передбачає що фахівці мають отримати характерні особисті компетенції, що сформовані в певну систему знань, вмінь та навичок для забезпечення умови підготовки компетентного молодшого спеціаліста. Студент може розраховувати на реалізацію особистісних та професійних можливостей тільки якщо освіта гарантує йому професійний кар'єрний розвиток, що відповідатиме запитам роботодавців та дасть можливість для розвитку власних перспектив через освіту у ЗВО.

Знання дисциплін з циклу професійної підготовки дають потрібну базу знань, проте завершеним процес освіти може бути лише після проходження студентами практик, що формують використання знаннєвої складової у практичні навички, коли студент може застосувати на практиці отримані

знання та самостійно вирішувати виробничі завдання. Практична підготовка в коледжі є невід'ємною частиною освітнього процесу. Під час освітньої підготовки МССО в програму підготовки фахівця заплановано три види практик, що дають студенту можливість поступово сформувати практичні навички щодо отримуваної спеціальності та бути при випуску конкурентоспроможними на ринку праці.

У системі підготовки майбутніх молодших спеціалістів практика виконує навчальну, розвивальну та виховну функції. Реалізація її навчальної функції пов'язана з тим, що у процесі проходження практики доповнюється і збагачується теоретична підготовка студентів, створюються можливості для закріплення і поглиблення отриманих знань. У ході педагогічної практики проходить процес розвитку сформованих під час аудиторного навчання основних професійних умінь та навичок. Метою кожного виду практики є оволодіння студентами сучасними технологіями навчання, навичками майстерності в галузі майбутньої професії, формування професійних умінь та навичок майбутніх конкурентоспроможних фахівців. В коледжі перед початком кожного виду практики проводяться інструктивні наради з керівниками практик та студентами. За наслідком проходження практики організовано проведення чотирьох педагогічних конференцій та відкритих захистів звітів з технологічної практики в групах менеджерів.

Здобуті знання та навички закріплюються під час проходження практики студентами та формують уяву про суміжність спеціальностей та професійних задач у сфері обслуговування, демонструють взаємозв'язки з іншими дисциплінами професійного циклу підготовки, на рефлексивному рівні дають змогу систематизувати отримані знання в єдине ціле і використовувати їх в комплексний підхід до вирішення поставлених виробничих завдань. Здобутками практичного навчання студентів є розширення, поглиблення, закріплення знань теоретичного циклу дисциплін, формування та практичне застосування навичок в умовах виробничого процесу, вдосконалення професійної майстерності, отримання досвіду праці з

різними технологіями та сучасним виробничим процесом в організаціях з надання послуг, а також збір фактичних матеріалів для використання при дослідницькій роботі студентів під час виконання курсового проектування.

Наступною педагогічною умовою підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах визначили *активізацію рефлексивної діяльності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування для розвитку навичок професійної адаптації*. Науковці багато уваги приділяють вивченню рефлексивних процесів при формуванні професійної компетентності та її вдосконаленні протягом часу. Так, за О. Леонтьєвим зазначається, що «шляхом рефлексії відбувається пошук відповідності між зовнішньою практичною і внутрішньою розумовою діяльністю [127, с. 24]. Значення рефлексії в розвитку особистості сформульовано П. Тейар де Шарденом: «Рефлексія – це набута свідомістю здатність зосередитися на самому собі й оволодіти собою як предметом, що має власну специфічну стійкість і своє специфічне значення, – здатність вже не тільки пізнавати, а пізнавати самого себе; не просто знати, а знати, що знаєш...» [239, с. 136]. Загальновизнаною є думка, що рефлексія виступає неодмінним компонентом структури діяльності, тому є важливим фактором особистісного і професійного розвитку людини. Тлумачний словник трактує поняття «рефлексія» як самоаналіз, роздуми людини над власним душевним станом; відображення, а також дослідження процесу пізнання. У психологічній літературі [23, 251] рефлексію визначають, як якість, що необхідна професіоналу, оскільки дає можливість ефективно і адекватно реалізувати себе і свої здібності, забезпечуючи процес саморозвитку.

Освітні процеси мають нести характер вивчення особистого внутрішнього відчуття, адже здатність до рефлексії є психологічною характеристикою людини. Прикладні дослідження показали, що «таке спеціально організоване навчання оптимізує процес і результат професійної підготовки, оскільки сприяє осмисленню взаємовідносин з іншими

студентами і викладачами, полегшує процеси адаптації і соціалізації, закладає основи успішної професійної діяльності» [214, с. 121].

В наших спостереженнях можемо сказати, що у студентів коледжів часто виникають труднощі рефлексивного характеру в освітній діяльності. Студенти не володіють навичками самопізнання, не впевнені у правильності власної думки, не можуть здійснювати аналітичну роботу, невпевнені у власних силах, що дає значне уповільнення до опанування знаннями і навичками професійно-практичного циклу занять. Такі недоліки у самопізнанні негативно впливають на процес навчання і на підготовку професійно-компетентних молодших спеціалістів. Таку ситуацію можна вирішити через активізацію рефлексивної діяльності студентів під час теоретичного курсу навчання на заняттях в коледжі, застосовуючи виховні чинники, що сформують та допоможуть студентам подолати психологічні професійні проблеми, вмотивують до самопізнання, дадуть впевненість у подоланні страхів щодо прийняття рішень професійного напрямку і на рівні самовиховання підвищити самосхвалення власних дій і самоповаги при заняттях виробничою діяльністю. Такий супровід у педагогічній діяльності забезпечить адекватне відношення студентів до проблем виробничого середовища і сформує задатки лідера, що надасть в майбутньому перспективи до реалізації своїх якостей керівника професіонала.

Формуючи уявлення про рефлексію студентів, маємо сформувати такі умови під час освітнього процесу, що дадуть поштовх до того, щоб замислитись над причинами власних невдач у навчанні. Наприклад: використання на заняттях завдань із проблематикою, що потребує активності від студентів для їх вирішення; участь у проектуванні власних ідей та їх реалізації, що розвиває творчу умову вирішення завдань і роботу особисту та в команді, конкурсні засади дадуть здорову конкуренцію результатів роботи студентів; розвине дослідницько-пошукову діяльність, що допомагає формуванню навички аналізувати масиви інформації, або роботу з базами даних. З цього питання дослідниця Д. Шатіло зазначає, що «у такий спосіб

рефлексія майбутнього фахівця як його внутрішня психічна діяльність спрямована на самопізнання й осмислення їм свого духовного світу, власних дій і станів, ролі й місця в праці. Вона помітно сприяє продуктивному розвитку рефлексивних умінь й використанню їх на практиці» [259]. Такі умови та багато інших створюють середовище для формування рефлексивних умінь студентів і спрямує свідомі процеси на професійно-практичну орієнтацію освітньої діяльності та дасть позитивні результати у формуванні професійно-значущих адаптивних якостей менеджерів.

Визначення умови активізації рефлексивної діяльності майбутніх МССО розглядаємо в контексті розвитку навичок професійної адаптації. При виділенні адаптивних засад, ми визначали, що за результатами опитування студентів випускників ми отримали інформацію про те, що не всі студенти мають сформовані уявлення адаптивних професійних навичок, для їх застосування у виробничій діяльності. Тому така педагогічна умова дасть змістово-процесуальні характеристики освітнього процесу, що активізують рефлексивну діяльність студентів і дадуть змогу більш поглиблено звертатись до адаптивних процесів під час швидкоплинних змін в галузі надання послуг. Більше привертається увага до технологій, що потребують від студентів роботи рефлексивного мислення і обрання певної моделі поведінки в складних конфліктних ситуаціях при роботі з колективом працівників. Тому, на нашу думку, при практично-професійній діяльності студентів на рефлексивній основі для самооцінки власних сил та можливостей, як особистих якостей, забезпечить формування адаптивних навичок, що сприятимуть саморозвитку та професійному ствердженню фахівця і досягненням професійної майстерності у своїй діяльності.

В освітньому процесі коледжу формування і розвиток адаптивних навичок студентів на рефлексивній основі відбувається під час проходження практик на підприємствах сфери послуг, участі та підготовки до участі студентів у конкурсах професійної та технічної творчості, семінарів-

практикумів, підготовки майстер-класів, під час проведення ділових ігор, професійних дискусій та диспутів тощо.

П'ятою педагогічною умовою формування професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування зазначили необхідність *використання ІКТ для активізації адаптивних процесів у навчально-пізнавальній діяльності здобувачів*. Розробка питання освітньої підготовки менеджерів визначає, що професія розвивається в міжгалузевому просторі на принципах інформатизації та забезпечені налагодження ефективного комунікаційного процесу між всіма учасниками бізнесу. При розробці нашого дослідження було проаналізовано доцільність впровадження широкого спектра електронних засобів навчання у підготовку, організацію та проведення педагогічного процесу в коледжі. Отримані дані свідчать про те, що запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес коледжу є доцільним і підвищує фахові знання як викладачів так і студентів.

Питання запровадження сучасних технологій та засобів ІКТ в навчальній діяльності закладів освіти з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів розробляли у наукових працях багато вчених, а саме М. Жалдак, Ю. Жук, Н. Апатова, В. Лапінський, Ю. Машбиць та інші дослідники.

Сучасне суспільство використовує ІКТ майже у всіх сферах виробництва та життя, тому вважаємо, що необхідно приділити більшу увагу впровадженню педагогічних умов, що формують інформаційно-комунікаційну компетентність студентів. М. Жалдак дає тлумачення інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) як «сукупність методів, засобів та прийомів пошуку, зберігання, опрацювання, подання і передавання графічних, текстових, цифрових, аудіо та відеоданих на базі персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж і засобів зв'язку» [78, с. 6-9]. В нашому дослідженні будемо розглядати ІКТ як інструмент для активізації навчально-

виробничої, пошуково-дослідницької, нестандартної креативної діяльності, що дасть значне підвищення якості підготовки МССО на адаптивних засадах.

Сучасна освітянська спільнота впроваджує нові підходи до організації та проведення педагогічного процесу, використовує нові форми, методики, педагогічні прийоми, що оновлюють та осучаснюють освітній простір навчального закладу. Проте, важливість застосування в повсякденній підготовці занять інформаційних комп'ютерних технологій беззаперечна. В нашому контексті дослідження педагогічної умови застосування ІКТ для активізації навчально-пізнавальної діяльності значною вимогою при підготовці навчального матеріалу мають такі заняття, під час яких студенти будуть замислюватись, розмірковувати, аналізувати логічний зміст інформації, розрізняти правдиву інформацію від перевернутої, бачити зв'язок з іншим повідомленням та встановлювати її послідовність. Під час такої педагогічної співпраці навчання перетворюється в дослідження та пошук фактичних даних, що визиває у студентів мотивацію до навчання, цікавість та задоволення проведеною роботою, а також активізує запам'ятовування, сприяє розвитку мислення. А при застосуванні адаптивних засад ми ще прослідковуємо, що зникає страх зробити помилку в своїй роботі, а навпаки, знаходячи неточності, виправляти і мати впевнені судження та переконання всіх у правоті своїх припущень.

Застосування ІКТ та сучасних інноваційних технологій в освітньому процесі забезпечує його вдосконалення, розвиток, вносить позитивний вплив на формування компетентності сучасних фахівців будь-якої галузі підготовки. Також можна визначити, що за допомогою комп'ютерних та комунікаційних технологій значно підвищується рівень навчально-методичного забезпечення дисциплін і здійснюється індивідуальна робота зі студентами, що підвищує їх особистісний розвиток. Саме тому процес навчання має формувати в студентів уміння досліджувати, інтегрувати знання, бачити і розуміти практичні застосування отриманих знань та робити

спроби відшукувати шляхи нових застосувань набутих теоретичних знань, практичних умінь і навичок у своїй професійній діяльності.

Для формування професійно компетентних МССО процеси автоматизації та комунікаційні технології застосовуються не тільки в освітньому процесі, а й під час виховних заходів, роботи поза навчанням із студентами, спілкування у віртуальному просторі. Наприклад, в коледжі практикується проведення відкритих бінарних занять із застосуванням комп'ютерного супроводу, конкурсів та проведення майстер-класів з відео та фото звітуванням, що дає базу для публікацій досягнень студентів на сайті коледжу. В інтернеті маємо в соціальних мережах власні сторінки коледжу, де публікуємо роботу поза межами навчальних занять і таким чином створюємо репутацію коледжу, чим рекламуємо досягнення наших студентів і поширюємо інформацію про роботу закладу і складаємо враження для зовнішнього середовища в освітньому просторі. Також збираються матеріали та видається студентська газета «Лідер», здійснюємо стабільні виходи радіо випусків в коледжі «Радіо-коледж FM». Така робота розвиває комунікаційні та інформаційні навички студентів, дозволяє почувати впевненість та гордість за виконану роботу, виховує лідерські якості і формує особистісний розвиток.

Наше дослідження визначає педагогічні умови як систему чинників, що сприяють особистісному розвитку студентів та відповідають вимогам фахової підготовки. Освітній процес у коледжі працює за кредитно-модульною системою, про що ми зазначали, виділяючи адаптивні засади. Така організація педагогічного процесу дає можливість збільшити час на особистісно орієнтоване навчання студентів, проте зменшує кількість аудиторних годин, тобто прямого спілкування викладач студент. Тому маємо приділити більшу увагу організації та проведенню якісної самостійної роботи студентів.

Вивчення питання з боку науковців по організації самостійної роботи різнобічно висвітлюються в працях А. Алексюка, В. Бондаря, М. Дяченко, Б. Єсіпова, О. Мороза, Л. Спіріна, О. Ярошенко, та ін. Ми погоджуємось із

визначенням дослідниці Н. Головки, яка зазначає, що «самостійна робота – діяльність студентів, яка полягає в самостійному визначенні мети, завдань, засобів їх досягнення на основі пізнавальних потреб та інтересів; виборі власного пізнавального шляху, спрямованого на створення творчого освітнього продукту; аналізі результату» [49].

На сьогодні дуже актуальним є розширення сфери інтерактивної взаємодії викладачів та студентів, форми і методи педагогічної співпраці набувають більшого значення, якщо запроваджені у інтернет просторі через онлайн платформи для навчання, що призначені для організації, планування та контролю процесу освіти студента. Керівником такого навчання є викладач, проте його роль змінюється від оратора та носія певних знань, до тьютора-наставника, який має тільки допомагати у самостійному пошуку та осмисленні знань кожного студента.

Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою професійно компетентного фахівця сфери послуг, що впливає на саморозвиток професійних якостей випускників та готує до більш складних видів інтелектуальної діяльності, надає фахової грамотності та розвиває досвід при вирішенні виробничих проблем, закладає здібності роботи із комп'ютерною технікою та інформаційним простором.

Організація самостійної роботи студентів за ситуаційним підходом вимагає певних зусиль з боку викладача, який має дати орієнтири перед переходом до самостійної роботи, а саме: сформулювати цілі та завдання, що має розв'язати студент; змотивувати його на необхідність виконання самостійної діяльності та її результативності; обговорити терміни часу та дедлайни, що необхідно виконати та здати на перевірку завдання самостійної роботи; довести до студента критерії оцінювання самостійної роботи. Студенти мають різні здатності, можливості, умови, бажання до самостійної роботи, проте організаційні вимоги визначаються однаково для всіх, а саме чітке дотримання часу виконання завдань, не пропускати завдання, виконувати їх по черзі, усні матеріали опрацьовувати, проте не заучувати, а використовувати отриману інформацію при розв'язанні ситуаційних завдань.

Самостійна робота надає студентові дуже вагому інтелектуальну основу для самовиховання та самодисципліни, проте часто маємо випадки, коли студент не усвідомлює, що невиконана вчасно самостійна робота не дасть змоги опанувати подальший матеріал дисципліни. Важливо спочатку виховувати у студентів важливість того, що тільки власні здобутки при виконанні самостійної роботи є цінними і мають бути оцінені високим балом, а також формувати повагу до роботи педагога по підготовці самостійної роботи студентів. Також актуальним є той факт, що тільки така робота може бути показником самостійності при отриманні знань.

Для ефективної самостійної роботи студентів в коледжі педагогами розробляються навчально-методичні матеріали, рекомендації, тематичні та практичні консультації до виконання самостійних робіт, підбирається навчальна література та підручники, застосовуються ІКТ для інтенсивності самостійної роботи, використовуються різні форми контролю та оцінки знань студентів, здобутих при самостійній роботі. На нашу думку, від того наскільки умотивовані студенти на виконання самостійної роботи, наскільки викладач раціонально організовує її проведення, наскільки критично оцінюється робота студентів залежать результативність та якість набутих знань, ефективність самостійної роботи студентів в цілому.

При підготовці молодших спеціалістів сфери обслуговування важливим підґрунтям є формування у студентів навичок нестандартного, креативного, інноваційного мислення.

Ставиться завдання не тільки для підготовки пересічного фахівця, а працювати на перспективу тому, що практична діяльність управлінця в умовах швидкоплинних змін і виробничого середовища вимагає вміння адаптуватись, а також вміння прагнути більшого, працювати на випередження, вміти передбачати та прогнозувати. Такі завдання перед роботою педагогічного колективу вирішуються через навчально-методичне забезпечення освітнього процесу практичного спрямування, швидкої реакції на оновлення цих навчальних матеріалів, зміни великої кількості теоретичної складової підготовки, що не дає практичного застосування. Тому важливим

визначенням є застосування в освітньому процесі ситуаційних вправ професійної спрямованості та можливістю поставити завдання у реальній конкретній ситуації, що може відбутись на виробництві.

Практично в коледжі розробляються ситуаційні практичні завдання викладачами курсу дисциплін професійного спрямування, з можливістю їх розв'язання декількома варіантами, з визначенням більш раціонального та ефективного вирішення ситуації.

В залежності від того, наскільки запропонована ситуація складна та має багато варіативності у розв'язанні можна запропонувати її розробку та вирішення групі студентів, а для індивідуальної роботи обрати менш масштабні ситуаційні вправи.

Розв'язання ситуаційних завдань передбачається в письмовому вигляді для того, щоб потім проаналізувати, порівняти думки студентів щодо схожості або навпаки попросити студента довести свою думку, чому саме таке вирішення має бути кращим.

Кожного року, в коледжі практикується проведення конкурсу стартап-проектів студентів всіх спеціальностей підготовки. Така робота дає простір для самовираження студентських креативних ідей і при організації до участі важливим є фактор підготовки візуалізації своєї ідеї та методів її реалізації. Студенти не конкурують між собою, вони діляться своїми ідеями і один одному допомагають аргументувати свої доповіді, готують презентації, створюють макети, мають змогу виявити чималі творчі здібності.

Добре сприймається студентами, коли до створення ситуаційних виробничих завдань залучаються самі студенти. Вони більш активно сприймають таку роботу і намагаються проявити свої знання та застосувати їх в конкретних умовах ситуаційної вправи. Така самостійна робота із створення ситуаційних завдань студентами має більшу зацікавленість, коли обговорюється, доцільність самостійної роботи підвищується і викликає мотивацію у студентів до такої праці, що є важливим.

Запропоновані педагогічні умови можна представити як систему чинників, що забезпечують, формують і втілюють види, підходи та

методологію підготовки МССО як цілеспрямовану педагогічну систему, основною метою якої є формування сучасного конкурентоздатного фахівця з мотивацією до саморозвитку та професійної самореалізації.

2.4. Інструментарій визначення ступеня підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах в контексті кваліметричного підходу

Розробка дослідження педагогічних умов підготовки формування професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах є актуальною і зумовлена вимогами часу. Проте важливим є те, наскільки можливо виміряти та оцінити результативність рівня підготовки МССО на кожному етапі підготовки, виокремити особистісний вектор розвитку студентів, простежити недоліки в роботі адміністративного та педагогічного складу коледжу. Такі питання можливо вирішити за допомогою здійснення постійного моніторингу за змінами в освітньому процесі закладу та отримуючи інформаційні дані проводити аналітичну діяльність щодо відповідності педагогічної діяльності встановленим стандартам, розвитку студента під час навчання в коледжі, стилю управління закладом, системи оцінювання педагогічного процесу та ін. На нашу думку, ми маємо постійно проводити діагностику, контролювати, розробляти аналіз, відчувати реакцію на інформаційні звіти, мати зворотній зв'язок, отримувати останню інформацію про зміни в освітньому просторі закладу. Необхідним є розробка апарату оцінювання, добір критеріїв і визначення способу оцінки моніторингової діяльності. В нашому дослідженні ми розглядали систему моніторингу в коледжі у розділі 1.3. (с. 56-57) і послідовно розглядаємо його в якості проведення експертної оцінки діяльності коледжу. Проте збір інформації, що отримуємо в результаті моніторингу потребує гнучкого, орієнтованого на об'єктивність, визначеність критеріїв, нормативність та кількісну визначеність оцінювання педагогічної діяльності. В педагогіці є популярним та дієвим метод

оцінювання освітніх процесів та діяльності його учасників за кваліметричним підходом.

Проблеми оцінки педагогічного процесу в закладах освіти, організації, діяльності контролю якості освіти розроблялись в працях багатьох науковців та теоретично обґрунтовували кваліметричний підхід до оцінювання процесів у педагогіці такі вчені: Г. Азгальдов, О. Ануфрієва, Г. Данілова, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, О. Касьянова, Е. Райхман, В. Черепанов, В. Циба та інші. Проте сучасна педагогічна практика вдосконалює свої процеси завдяки побудові кваліметричних моделей для оцінювання окремих напрямів роботи освітнього закладу. Наша подальша робота потребує розкрити семантику понять, що будуть застосовані в подальшій розробці.

Термін кваліметрія утворений від латинського «квалі» (qualitas - якість або qualis - який за якістю) і грецького «метрія» (metreo - вимірюю) [83]. Вчена Г. Єльнікова визначає, що «кваліметрія – наукова дисципліна, яка вивчає методологію і проблематику комплексних кількісних оцінок якості будь-яких об'єктів: предметів або процесів» [73]. «Кінцевою метою кваліметрії є розроблення і вдосконалення методик, за допомогою яких може бути виражена на практиці якість конкретного оцінюваного об'єкта одним числом, що характеризує ступінь задоволення певним об'єктом громадської чи особистої потреби» [91].

Під педагогічної кваліметрією нині розуміється галузь наукового знання, що вивчає методологію і проблематику розроблення комплексних оцінок якості будь-яких педагогічних об'єктів (предметів, явищ, процесів), досліджує та обґрунтовує закономірності якісних і кількісних вимірів педагогічних результатів, займається питаннями здійснення контролю за ходом процесу освіти, діагностики та корекції її результатів [91].

Основним завданням педагогічної кваліметрії є пошук методів, прийомів, способів виявлення, встановлення та доведення цілей до всіх учасників навчально-виховних процесів через вимірювання результатів їхньої діяльності, що характеризують рівень досягнення цілей. Ця наука була виділена як самостійний напрям з кваліметрії [91].

Вчена Г. Єльнікова визначає, що «кваліметричний підхід передбачає кількісний опис якості предметів або процесів (кількісна оцінка якості)» [73].

Використання кваліметричного підходу при оцінці педагогічних процесів в коледжі передбачає створення факторно-критеріальних моделей, що мають розроблятися за певною технологією. У вітчизняній педагогіці розкриттям методології, технології та сутності створення факторно-критеріальних моделей займалися вчені Г. Єльнікова, З. Рябова, Г. Дмитренко, О. Касьянова, Г. Сухович, Г. Полякова та ін. В сучасному підході до оцінки діяльності закладів освіти, якості освітніх процесів звертається увага на психологічний, соціальний стан педагога та результати його праці, особистісний фаховий розвиток.

Педагог є провідником і особисто бере на себе відповідальність за результативність навчання. Впровадження викладачем та майстрами професійного навчання в освітній процес адаптивних методів і прийомів навчання, інформаційно-комунікативних технологій в результаті дадуть формування креативної, конкурентоспроможної та активної особистості, готової до мінливих потреб ринку праці. Адаптивні педагогічні технології максимально надають студенту можливість розкрити власні інтелектуальні здатності і почувати впевненість при реалізації себе в освітньому процесі. Роль педагога є головною, його умотивованість при підготовці занять використовуючи адаптивні методики, надають кращі результати не тільки з боку оцінки знань студентів, а й формування їх соціальних компетенцій, взаємодію в команді, психологічну стресостійкість, виховання впевненості при створенні та реалізації власних ідей. Тому кращим інструментом оцінки педагогічної діяльності визначають саме кваліметричний підхід, що дає змогу визначити результативність педагогічної роботи та проаналізувати виконання вимог освітнього середовища коледжу.

У нашому дослідженні визначено завданнями розробка кваліметричного інструментарію для оцінки, якісного моніторингу, і засобу контролю при створенні освітнього середовища коледжу та впровадженні педагогічних умов для підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери

обслуговування на адаптивних засадах. Така оцінка дає можливість спостерігати за об'єктом дослідження не загалом і в цілому, а з визначенням сукупності складових створеної факторно-критеріальної моделі. Такі результати впливають на організацію та коригування роботи, наприклад викладача, і дозволяють вносити корективи для більшої ефективності здійснюваної освітньої діяльності.

Для створення факторно-критеріальних моделей маємо визначити відмінність між еталонним критерієм та реальними показниками роботи закладу, при цьому використовуємо розбір об'єкта дослідження створюваної моделі за структурними елементами, що включають параметри, фактори, їх вагомість та критерії, що оцінюємо методом математичних розрахунків.

Виокремивши параметри, фактори, критерії при створенні факторно-критеріальної моделі, маємо зробити підбір основних якостей об'єкта, який оцінюється. Параметри несуть характеристику основних якостей досліджуваного об'єкта, або його головні складові, що визначають його основу. Фактори розкривають кожен параметр за елементами, що детально визначають сутність параметру. Критерії можуть бути визначені за декількома порядками, виконують роль більш детального опису структури кожного з визначених факторів.

Важливим етапом розробки факторно-критеріальних моделей оцінки діяльності або якості досліджуваного об'єкта є встановлення вагомості кожного з визначених показників моделі. Для цієї роботи ми долучили експертну групу, що входить у склад моніторингового інформаційно-аналітичного центру, яку представлено в пункті 1.3. стор. 58 нашої роботи. Експертна група визначала методом послідовної оцінки та корекції результатів на основі тієї обґрунтованості експертних оцінок, що пропонував кожний експерт, а саме опитування, анкетування, встановлення системи оцінки через бали, побудова рейтингу вагомості елементів факторно-критеріальних моделей. При цьому слід зазначити, що важливим є визначення результату досліджуваного об'єкта, як різницю між ідеальним

(бажаним результатом) та фактичними показниками діяльності або якості здійснюваної діяльності в закладі фахової передвищої освіти.

Робота по створенню факторно-критеріальної моделі проводиться у вигляді таблиці, тому зручно використовувати табличний редактор Microsoft Excel. Складається таблиця, в якій робимо розрахунки, встановлюємо взаємозв'язок між окремими даними таблиці для оцінки результатів спостережень за об'єктом дослідження і створення діаграми отриманих результатів. Випрацьовується алгоритм оцінки освітньої діяльності або її якості, що включає такі кроки: розробка структурних елементів об'єкту дослідження; розробка параметрів, факторів, критеріїв; визначення шкали оцінювання та встановлення вагомості кожного з визначених елементів структури об'єкта дослідження; формування та розробка кваліметричної моделі; проведення оцінки очікуваного результату з фактичними даними; візуалізація висновків у вигляді діаграм та розробка рекомендацій за отриманими результатами оцінки.

В нашому дисертаційному дослідженні ми розробляємо педагогічні умови підготовки сучасних професійно компетентних МССО на адаптивних засадах в ЗФПО, що сприяло створенню в закладі освіти інформаційно-аналітичного центру моніторингу діяльності та відслідковування змін в освітньому середовищі, дозволило удосконалити систему аналізу освітньої діяльності, визначило системи оцінки дій та якостей здійснення освітньої діяльності закладу. Для самокоригування діяльності на основі рефлексії, та коригування процесів педагогічної роботи використовуємо розроблені кваліметричні моделі, що виступають інструментарієм для оцінки суб'єктів та якостей їх професійної компетентності, залучених до освітньої діяльності в коледжі. Розроблені нами моделі дають можливість визначити слабкі місця в роботі педагогів, побачити вектор розвитку педагогічної діяльності та встановлення нових цілей в роботі, оцінюють перспективи людини, яка діє та визначити можливості саморозвитку.

Ми пропонуємо застосовувати в роботі коледжів такі кваліметричні моделі: кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної

компетентності викладача ЗФПО; кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності МССО; кваліметрична факторно-критеріальна модель оцінки підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах.

Перша модель була розроблена та адаптована нами за Л. Фесік для оцінки роботи викладачів коледжу на адаптивних засадах з урахуванням специфіки підготовки МССО. Слід зауважити, що процес підготовки МССО з формуванням професійної компетентності майбутніх фахівців сфери послуг – це процес, що потребує часу для реалізації, а ми визначали, що провідником в ньому виступає саме викладач. Кваліметрична модель створена на компетентнісній основі та має п'ять вхідних параметрів, що за сумою вагомості оцінюються одиницею. Параметри задані відносно формування компетентностей сучасного викладача та результативності педагогічної діяльності, що відбувається в коледжі і характеризує ступінь сформованості професійно компетентних МССО: особистісно-етичних якостей викладача, базових компетентностей, загально фахових компетентностей, спеціально фахових компетентностей та результатів роботи викладача коледжу (Дод. Т). Для розробки критеріїв та факторів даної моделі ми використовували факторно-критеріальну основу, розроблену групою вчених Т. Боровою, Г. Єльніковою, Г. Поляковою [68]. Особливість факторно-критеріальної моделі визначається через аналіз складових якостей педагога, що мають бути поряд з формуванням професійно компетентних МССО із застосуванням адаптивних засад у професійній діяльності. Виокремлені якості педагогічного працівника представлені і визначені в контексті педагогічної діяльності в цілому.

Параметри уточнені через виокремлені фактори, що конкретизують їх сутність і розкривають перелік компетентностей виокремлених параметрів (особистісно-етичні якості викладача, базові компетентності, загально фахові компетентності, спеціально-фахові компетентності, результати роботи викладача). Особистісно-етичні якості викладача розкриті через комплекс особистісних якостей педагога в професійній діяльності, ступінь наявності

яких можна виміряти за допомогою факторно-критеріальної моделі. Базові компетентності вміщують фахові, соціально-психологічні, правові, загально-культурні, здоров'язберігаючі компетентності викладача, які оцінюються однаковими значеннями вагомості перерахованих факторів. Сформованість професійної компетентності викладача вимірюється трьома факторами: освітньо-методична, освітньо-виховна і функціональна робота. В цьому параметрі пропонується до оцінювання п'ятнадцять критеріїв якісної характеристики діяльності педагогічного працівника, що передбачають володіння загально-фаховими компетентностями викладача. Спеціально-фахові компетентності викладача передбачають якісну підготовку при проведенні занять та зацікавлення студентів до опанування знаннями та вміннями з дисципліни, що він викладає. Параметр результатів роботи викладача об'єднує наступні критерії: якість знань з дисципліни, що викладає педагогічний працівник; позитивна динаміка в загальній фаховій підготовці професійної компетентності студентів; особисті здобутки і досягнення протягом навчального року; підготовка студентів переможців конкурсів, олімпіад, змагань з професійної майстерності; високі показники профорієнтаційної роботи; підвищення власного іміджу та академічна доброчесність.

На основі вищезначеного кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності викладача коледжу була створена і адаптована до використання в діяльності закладів фахової передвищої освіти (Дод. Т). Така кваліметрична модель дозволяє всебічно та якісно провести оцінку роботи викладача і використовувати результати оцінки при атестації педагогічних працівників закладу.

Отже, роль педагога при впровадженні адаптивних засад в своїй професійній діяльності та готовність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, запроваджені в педагогічному процесі сучасних технологій на основі компетентнісного підходу є дуже важливою і визначає формування професійної компетентності майбутніх МССО.

Нами була створена кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування (Дод. У). Вона має п'ять факторів, що умовно можемо визначити як рівні і уточнити компетенції випускника коледжу за інтегрованою спеціальністю майстер виробничого навчання - менеджер сфери обслуговування. Виокремлені фактори по черзі визначають компетенції, якими володіє фахівець сфери послуг при випуску з коледжу: соціально-особистісні, загальнонаукові компетенції, інструментальні компетенції, професійні компетенції (загально-професійні і спеціалізовано-професійні). Саме такі види компетенцій, визначені нами при дослідженні змісту компонентів професійної компетентності МССО (Рис. 2.1 с. 94), а також включені в змістово-процесуальний блок розробленої педагогічної моделі (Рис. 2.5 с. 142).

Кваліметрична факторно-критеріальна модель дозволяє не тільки зробити оцінку сформованості професійної компетентності випускників коледжу, а й провести аналіз змін в результатах оцінок після розроблених педагогічних умов на адаптивних засадах, визначити динаміку запропонованих нововведень. Після відстеження фактичних результатів та їх порівняння з очікуваними (еталонними) маємо можливість створити візуальну картинку у вигляді діаграми та графіку, що відображають висновки нашої розвідки. Кваліметрична факторно-критеріальна модель оцінки підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах розроблена нами з метою визначення результатів запропонованих педагогічних умов, створених для покращення якості формування професійно компетентних фахівців сфери послуг (Дод. Ф).

Основними факторами цієї кваліметричної моделі були встановлені виокремлені в ході нашої розробки освітнього середовища коледжу, педагогічні умови, що сформовані на адаптивних засадах і потребують виміру. Фактори задані вагомістю своєї оцінки і розкриваються за змістом свого використання через зазначені критерії (І порядку). Критерії та база для

їх критеріальної оцінки встановлювалась експертами, які мали можливість запропонувати свою критеріальну складову, що найбільш відображала дію педагогічної умови в освітньому процесі коледжу, створеному на адаптивних засадах.

Кваліметрична факторно-критеріальна модель оцінки створює уявлення про характерні зміни, що відбувались протягом з 2017 по 2020 рік і дає змогу не тільки здійснити оцінку розроблених педагогічних умов на адаптивних засадах, а й прослідкувати позитивну динаміку процесу підготовки професійно компетентних МССО та сформувати технологію впровадження у практику освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти, що готують МССО подібних нововведень.

Висновки до розділу 2

В процесі нашого дисертаційного дослідження було обґрунтовано зміст підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах, опрацьовано концептуальні та теоретико-методологічні принципи організації і оброблення результатів науково-педагогічного пошуку вітчизняних і зарубіжних вчених таких, як: В. Байденко, П. Гальперін, Г. Єльнікова, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Овчарук, І. Прокопеко, Дж. Равен, В. Радкевич, та інших. Тому нами було сформовано основи створення освітнього середовища коледжу на адаптивних засадах для формування професійної компетентності МССО.

Визначено зміст професійних компетентностей молодших спеціалістів сфери обслуговування, сформована його структура, виокремлені види компетенцій, що характерні для спеціалізації підготовки фахівця сфери обслуговування, а також обумовлені при здійсненні професійної діяльності на виробництві. У структурі змісту професійної компетентності МССО виокремлено взаємозалежні та взаємообумовлені компоненти, а саме: когнітивний, мотиваційний, особистісний, соціально-психологічний, практично-технологічний. Сформовано зміст та детально розглянуті кожен з

вищезначених компонентів, що стало підґрунтям для розробки кваліметричного інструментарію – факторно-критеріальних моделей та створення адаптивних матриць взаємозв'язку професійних компетентностей із об'єднанням видів компетенцій з виробничими функціями майбутнього фахівця сфери послуг.

Виокремлені та ґрунтовно розглянуті адаптивні засади як можливість розвитку освітнього простору закладів фахової передвищої освіти для підвищення мотивації студентів до саморозвитку, самоосвіти, професійно сформованого і компетентнісного підходу до підготовки майбутніх МССО: адаптивне управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування; адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів; забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування; адаптація педагогічних технологій для професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Нами з'ясовано, що на основі адаптивного підходу до організації освітньої діяльності в ЗФПО можна визначити педагогічні умови для формування професійно компетентних МССО як педагогічну категорію. Ми сформували педагогічні умови на адаптивних засадах, що мають взаємообумовленість та між собою взаємопов'язані під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів на освітню діяльність коледжу.

Для впровадження розробленої нами концепції створено педагогічну модель підготовки МССО на адаптивних засадах, що має в своїй структурі такі складові блоки: методологічно-цільовий, аналітико-діагностичний, конструктивно-управлінський, змістово-процесуальний, результативно-оцінювальний. Модель вирішує такі завдання: виступає інструментом дослідження професійної компетентності всіх учасників освітнього середовища коледжу; встановлює орієнтири щодо розвитку та постійного професійного особистісного самовдосконалення як студентів так і педагогічних працівників коледжу; унаочнює та узагальнює основні позиції нашого експериментального дослідження.

Виокремлені та обґрунтовані наступні педагогічні умови для підготовки професійно компетентних МССО на адаптивних засадах: адаптивний зміст набуття ключових та професійних компетентностей здобувачів освіти; використання гнучких, інтегративних, міжмодульних та міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання на адаптивних засадах; інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивного саморозвитку здобувачів в процесі практичної підготовки; активізація рефлексивної діяльності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування для розвитку навичок професійної адаптації; використання ІКТ для активізації адаптивних процесів у навчально-пізнавальній діяльності здобувачів.

Розроблено теоретичний опис кваліметричного інструментарію і його використання для оцінки явищ і дій у педагогічному процесі в закладах фахової передвищої освіти. Створено та адаптовано розроблені раніше вченими кваліметричні факторно-критеріальні моделі на основі визначених адаптивних засад та запропонованих педагогічних умов підготовки професійно компетентних МССО в коледжах. Для побудови кваліметричного інструментарію виділені параметри, фактори і встановлена вагомість критеріїв оцінки, що задають умови та істотно впливають на стан і характеристики освітнього процесу в ЗФПО.

Особливістю кваліметричної факторно-критеріальної моделі оцінки підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, створеної нами для апробації визначених педагогічних умов і оцінки результатів при реалізації їх в освітньому процесі коледжу є сформована педагогічна система підготовки, що включає специфіку професійної діяльності менеджерів як складову. Таким чином, передбачено використання кваліметричного інструментарію для оцінки якостей і явищ, що націлені на результативність запропонованих умов освітнього процесу в коледжі.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях [178], [205], [207], [208], [209], [210], [211], [277].

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЗАСТОСУВАННЯ РОЗРОБЛЕНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Організація експериментальної перевірки

Експериментальне дослідження передбачає засвоєння методологічних засад накопиченого наукового досвіду, що розроблені для перетворень педагогічної діяльності. Під час експериментальної перевірки педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах визначається раціональність їх застосування, підтверджуються запропоновані методики як запорука отримання планового результату при встановленій технології впровадження їх в освітню діяльність закладів фахової передвищої освіти.

Процес здійснення експериментальної перевірки ґрунтувався на теоретичних положеннях науковців В. Беспалька, С. Гончаренка, В. Лозової, П. Олійника, М. Фіцули та інших авторів, що розробляли методологію організації та проведення педагогічного експерименту та інтерпретації його результатів. В контексті розробки та дослідження підвищення якості професійних компетентностей підготовки фахівців, вчені Л. Рибалка і Є. Пизіна визначали підходи до експериментальної перевірки та ефективності способів їх формування.

Експериментальне дослідження є завершальним етапом нашого наукової розробки і застосовується для підтвердження запропонованих припущень, а також для підтверджуючої основи розкриття питання, що розглядається і визначення умов, що забезпечують результативність та ефективність теоретичних обґрунтувань. Воно має довести доцільність

запропонованих змін у педагогічному процесі, що визначені як нововведення, вдосконалені або запроваджені для продуктивності освітньої діяльності при якісній підготовці професійно компетентних МССО на адаптивних засадах. Проте, в експериментальній діяльності зазначається на науковому рівні зміни освітньої галузі за спеціально створеними умовами.

Базою для експериментальної перевірки було обрано Харківський державний професійно-педагогічний коледж імені В.І. Вернадського (Дод. М), Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Державний вищий навчальний заклад «Чернівецький політехнічний коледж».

Для проведення експериментального дослідження нами було обрано вибірково представники адміністративного, педагогічного та складу колективу коледжу, роботодавці та студенти, здобувачі освітнього напрямку «01 Освіта», спеціальності «015.16 Професійна освіта. Сфера обслуговування». Експериментальна перевірка педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах ставить за мету вивчення та аналіз впливу виокремлених педагогічних умов при формуванні професійно компетентного майбутнього фахівця сфери послуг та визначення ефективності технології впровадження адаптивних засад на результативність освітнього процесу коледжу. Для експериментальної перевірки розроблено наступну програму, що ставить наступні завдання:

1. Практично довести дієвість педагогічних умов підготовки професійно компетентних МССО на адаптивних засадах, що представлені в моделі;
2. Розподілити учасників експерименту за контрольними та експериментальними групами;
3. Визначити експертів, що будуть проводити моніторингове дослідження та забезпечать формування факторно-критеріальних моделей оцінки професійних компетентностей педагогів ЗФПО та майбутніх професійно компетентних МССО.

4. Підготовка авторської технології впровадження педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах;
5. Конкретизація та адаптація факторно-критеріальних моделей підготовки майбутніх МССО на адаптивних засадах;
6. Розробка та підготовка авторського інструментарію для проведення вимірювань під час експериментальної перевірки;
7. Інтерпретація результатів експериментальної перевірки як результатів підвищення професійної компетентності майбутніх МССО на адаптивних засадах;
8. Математично-статистичне обчислення результатів проведених вимірювань з використанням критеріїв Стюдента і Пірсона.

Метою експериментальної перевірки була перевірка висунутої гіпотези дослідження, що якість професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування підвищиться за рахунок виокремлення, обґрунтування та реалізації в освітньому процесі педагогічних умов на основі авторської моделі підготовки фахівців на адаптивних засадах, що реалізує адаптивне управління й взаємовплив суб'єктів освітнього процесу, адаптивний зміст й технології професійної підготовки майбутніх МССО.

Експеримент мав класичний характер і здійснювався протягом з 2016 по 2020 рік згідно розробленої загальної методики педагогічного дослідження за наступними етапами: констатувальний етап дослідження, формувальний етап дослідження, контрольний етап дослідження.

Слід акцентувати, що проведення експериментальної перевірки було складним, тому що розроблялась значна кількість інструментарію для отримання даних, що аналізувались під час експерименту.

На початку нашого експерименту було встановлено загальний контингент студентів коледжу, що будуть залучені у перевірку, вони мають приблизно одну вікову категорію (від 18 до 22 років). Всі студенти мають загальну середню освіту та освіту кваліфікованого робітника за професіями, що входять до переліку сфери послуг. Також були опитані педагоги коледжу,

адміністративний персонал на предмет долучення до спільної роботи над запровадженням новацій в освітній процес підготовки МССО (всього 65 осіб).

Основними методами здійснення експериментальної перевірки було обрано: теоретичні (наукові методи аналізу, синтезу, синергії, узагальнення, класифікації, порівняння, тестування, розробка та опрацювання анкетування тощо); емпіричні (аналіз документації коледжу, інтерв'ювання усні та письмові, бесіди тощо); моніторинг (створення інформаційного центру моніторингу в коледжі, визначення експертів, обрання тематики досліджуваних питань); розробка інструментів оцінки педагогічної діяльності за кваліметричним підходом (метод Делфі, математичні розрахунки, добір параметрів до створення факторно-критеріальних моделей, застосування табличного редактора Excel).

Експериментальна перевірка розпочалася з відбору учасників серед здобувачів освіти підготовки МССО, яких було об'єднано в групи експериментальні (далі ЕГ) та контрольні (далі КГ). Педагогічний експеримент проводився із студентами набору 2016-2017 н. р. – ЕГ 26 особа, КГ 27 особи; 2017-2018 н. р. – ЕГ 30 особи, КГ 29 особи; 2018-2019 н.р. – ЕГ 28 особа, КГ 30 особа, тобто загальна кількість учасників експерименту серед здобувачів освіти склала ЕГ 84 особи, КГ 86 осіб. Робота проводилась с кожною групою протягом двох років і відповідно була закінчена у 2020 році і загалом охопила 170 здобувачів освіти. Також в експериментальній перевірці було задіяно 53 педагогічних працівника і 8 осіб адміністративного складу ЗФПО.

Констатувальний етап проведення експериментальної перевірки характеризується вивченням особливостей фахової передвищої освіти в нашій країні та за кордоном, теоретичним усвідомленням наукової розробленості питання нашого дослідження, визначенням базових наукових понять дослідження в рамках підготовки молодшого спеціаліста сфери

обслуговування, виокремлення факторів професійної компетентності фахівця сфери послуг в коледжі та закладах фахової передвищої освіти.

На констатувальному етапі експериментальної перевірки діагностика відбувалась з різних позицій, а саме: спостереження за освітньо-професійною підготовкою МССО та організацією освітньо-практичного процесу коледжу в рамках реалізації освітніх програм підготовки молодших спеціалістів по спеціальності «Професійна освіта. Сфера обслуговування»; використання нормативної документації та її аналіз ОПП, ОКХ, посадових інструкцій сучасного ринку праці до фахівця менеджера, з аналізом вимог роботодавців; діагностика робочих та навчальних планів підготовки МССО, робота з навчально-методичним забезпеченням підготовки фахівців, яких готує коледж. Результати даної діагностики було використано під час оформлення першого розділу нашої розробки дисертаційного дослідження.

Систематизація, детально розкриті та узагальнені дані експериментальної перевірки дали змогу визначити предмет нашого дослідження, визначити проблему, сформулювати тему, мету та окреслити завдання нашої роботи, спланувати проведення перевірки експериментальної діяльності. Також ми вибрали інформаційну базу для визначення однакового підходу в контрольних та експериментальних групах під час проведення експерименту.

Першим кроком нашого експериментального дослідження і перевірки діагностичного впливу запроваджених змін педагогічної діяльності було використано метод теоретичного аналізу наукових, літературних джерел, спостереження та контент-аналізу, визначено та сформульовано теоретичне підґрунтя і з'ясовано реальний стан формування компетентно професійного фахівця сфери послуг в коледжі. Для встановлення ряду питань, що відповідають науковим розробкам даного напрямку професійної підготовки МССО, використовували метод теоретичного опрацювання психолого-педагогічної, філософської, навчально-методичної, практично-виробничої, літератури, розглядали та аналізували нормативно-правову базу, що дало

можливість встановити ступінь розробленості досліджуваної проблеми. Метод спостереження застосовували при визначенні особливостей практичного стану освітнього, практичного, виробничого процесів та відносин для майбутніх професійно компетентних МССО. Таке спостереження передбачало визначення взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу, готовність та обізнаність педагогічних працівників до введення змін, застосування новацій, особливості, що має підготовка МССО у закладі фахової передвищої освіти. Для отримання інформації від методу спостереження ми сформували добір анкет та опитувальників, за допомогою яких визначали такі питання, щодо розуміння адаптивності, як студентами так і викладачами, від чого залежить мотивація студентів до навчання, які професійні аспекти мають бути у сучасного викладача, розвиток особистих здібностей студентів, формування практичної свідомості до професійної самореалізації студентів, як фахівців обраної спеціальності. При констатувальному етапі було охоплено найбільшу кількість респондентів і зібрані фактичні початкові дані студентів та педагогів коледжу.

Проведення контент-аналізу було сплановано та проводилось таким чином: визначення теми, мети, предмета, об'єкта та гіпотези дослідження, що виходить з його завдання. Основний документ, що був обраний для контент-аналізу – навчальний план підготовки молодших спеціалістів менеджерів сфери обслуговування (Дод. Н) на базі освітньої підготовки «кваліфікований робітник», термін навчання 1 рік 10 місяців. Підготовка молодших спеціалістів передбачає мати оптимізований навчальний план, що чітко визначає вид підготовки за спеціальністю, освітні дисципліни, що сформовані в цикли загальної та професійної підготовки, мають якісне планування часу, що витрачається на кожну дисципліну та забезпечує формування якісної підготовки професійно компетентного МССО. В ході експериментального дослідження ми виявили, що зміст компонентів професійної компетентності МССО забезпечується за рахунок певних дисциплін курсу. Наприклад: дисципліни «Культурологія», «Комерційне і трудове право», «Основи підприємницької діяльності» забезпечують зміст

особистісного компоненту професійної компетентності МССО через знання та навички професійної якості фахівця, формування та виховання культури поведінки молодшого спеціаліста; практично-технологічний компонент забезпечують дисципліни «Організація і технологія надання послуг», «Техніко-економічний аналіз», «Інформатика та комп'ютерна техніка» формують навички використання технологічних прийомів для професійної компетентності МССО; когнітивний компонент, забезпечуючи його зміст, формують такі дисципліни, як «Економіка підприємства», «Менеджмент», «Маркетинг», «Бухгалтерський облік та оподаткування». Навчальний план оновлено, оптимізовано і адаптовано до освітнього процесу, що має кількісне вираження через кількість дисциплін кожного курсу, виділення кількості кредитів ECTS (1 кредит = 30 навчальним годинам), що визначають загальну кількість годин по кожній дисципліні. Зроблено розподіл викладання дисциплін за курсами підготовки і за семестрами (Дод. Н 1). Таким чином, проведений контент-аналіз показав взаємозв'язок закладеної статистичної частини в документ та змістовим наповненням і забезпеченням професійно компетентного фахівця сфери обслуговування на адаптивних засадах за компетентнісною основою. Зауважимо, що рівень підготовки фахівця сфери послуг є ланкою, що об'єднує коледжі та роботодавців, тому відносно планування педагогічного процесу було доцільним зосереджувати більше уваги на тих дисциплінах, що формують якісну складову професійно компетентної підготовки МССО та наближені до виробничих ситуаційних реалій спеціальності.

Сучасний освітній простір, націлений на якісну освітню підготовку студентів, має європейські орієнтири і створює нові напрями підвищення якості освіти через компетентнісний підхід фахівців. Саме в такому аспекті на початковому етапі експериментальної перевірки і пропонується застосування адаптивних засад та виокремлених нами педагогічних умов при підготовці професійно компетентного МССО.

Формувальний етап нашого дослідження було спрямовано на внесення коректив у структуру формування професійної компетентності майбутніх

МССО: виділення компонентів професійної компетентності, виокремлення адаптивних засад, що мають позитивний вплив на якість підготовки МССО, теоретичне обґрунтування та склад педагогічних умов, що підвищують результативність та ефективність підготовки МССО, моделювання педагогічного процесу коледжу з формуванням та встановленням взаємозв'язків у кожному блоці та між елементами системи підготовки МССО, збір даних та аналітична робота з розробки кваліметричних факторіальних моделей, що допоможуть провести оцінку запроваджених змін у підготовці МССО.

Для виконання завдань експериментальної перевірки було розроблено кваліметричний інструментарій, що застосовується при підготовці фахівця сфери послуг для оцінки ефективності якості освітньої підготовки. Теоретико-методологічна основа розробки кваліметричного інструментарію описана нами у розділі 2.4 (стор.169), що допомагає зробити різнобічну оцінку освітнього процесу в коледжі і його учасників під час експериментальної перевірки.

Нами розроблено і пропонуються до використання в закладах фахової передвищої освіти такі кваліметричні факторно-критеріальні моделі: оцінка професійної компетентності викладача ЗФПО; оцінка професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування у ЗФПО; оцінка підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. Кожна з розроблених кваліметричних моделей має вхідні параметри, фактори, критерії, що взаємопов'язані із встановленою вагомістю кожного з цих елементів та виміром за шкалою, що визначена експертним оцінюванням. В факторно-критеріальній моделі оцінки професійної компетентності викладачів коледжу задано п'ять параметрів, що мають вплив на стан і характеристику професійної діяльності педагогічного працівника, а також результативність професійно компетентних фахівців сфери обслуговування (Дод. Т). Комплексна оцінка професійної компетентності викладачів (КВ) коледжу дорівнює:

$$КВ = П = П1 + П2 + П3 + П4 + П5, (3.1)$$

де $P, P_1, \dots, P_5$ – це параметри професійної компетентності викладача ЗФПО.

Далі визначено дев'ять факторів, що мають певну вагомість і в сумі складають загальну оцінку 5,00. Обчислення оцінки факторів визначаються після критеріальної оцінки як множення вагомості кожного фактору на суму критеріальної оцінки:

$$OF = VF \times (OK_1 + OK_2 + OK_3 + \dots OK_n), \quad (3.2)$$

Отже, за таким кваліметричним інструментарієм встановлюємо якість професійної діяльності викладача у педагогічній діяльності на адаптивних засадах.

Розробка моделей професійної компетентності випускника коледжу та оцінки впровадження педагогічних умов за нашим експериментом була виконана аналогічним способом, проте змістове наповнення факторно-критеріальної основи кожної моделі має суттєво визначену мету оцінки якостей та діяльності в певних умовах роботи закладу освіти.

3.2. Визначення впливу практичної реалізації розроблених педагогічних умов на якість підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах

Метою нашої експериментальної перевірки визначено встановити ефективність та підтвердити результативність впровадження виокремлених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах у процесі освітньої діяльності коледжу. При створенні експериментальної педагогічної моделі підготовки майбутніх професійно компетентних МССО на адаптивних засадах в змістово-процесуальному блоці нами сформовано перелік педагогічних умов, а також зазначені інструменти формування професійних компетентностей (Рис. 2.5, стор. 142). В результативно-оцінювальному блоці нами було визначено критерії та рівні оцінки для аналізу проміжних результатів дослідження, з подальшим їх коригуванням. Також оцінювання та аналіз діяльності закладу проводимо з постійним

моніторингом та синтезом фактичних даних і при створенні кваліметричних моделей. Такі результати дають змогу діагностувати позитивну динаміку підготовки МССО на адаптивних засадах з сформованою професійною компетентністю фахівця сфери послуг за рівнями: низьким, середнім, достатнім, високим.

Основною фазою нашого дослідження проводимо формувальний етап експериментальної перевірки. При цьому ставимо до виконання такі конкретні завдання: вивчити та зібрати інформацію звичайного стану підготовки фахівців сфери послуг в коледжі та відстежити якості формування професійної компетентності студентів випускників; дослідити методику, стан методично-дидактичних матеріалів з основних дисциплін «Менеджмент», «Організація і технологія надання послуг»; проаналізувати результати оволодіння студентами знань та навичок з дисциплін циклу професійної підготовки, за допомогою опитувань, анкетування, тестування та спостереження зібрати фактичні показники на різних етапах експериментальної перевірки впливів на формування професійної компетентності студентів підготовки МССО.

Для виконання поставлених завдань використовуємо дві методики: експертну і дослідницьку.

Експертна методика передбачає роботу експертів (не менше ніж трьох), які впродовж тривалого часу працюють з студентськими групами підготовки МССО і можуть провести оцінку студентських знань та вмінь за певними якостями. Показники оцінювання визначені заздалегідь (перед початком експерименту) і мають ранжований порядок за вагомістю, що встановили експерти. Показники оцінюються за шкалою, що визначена до кожного з видів обраних даних (див. табл. 3.1.).

Для формування професійної компетентності студентів коледжу необхідно вирішувати які саме якості важливі для випускника фахівця сфери послуг. Тому експерти пропонували оцінку обраних показників, що впливають на формування професійних компетенцій МССО.

Таблиця 3.1

**Ранжований ряд коефіцієнтів вагомості показників сформованості
професійних компетентностей майбутніх МССО за визначенням
експертів**

№ п/п	Показник	Коефіцієнт вагомості
1	2	3
1	Здатність до аналізу дій та процесів управлінської діяльності	0,7922
2	Здатність до прийняття управлінських рішень та вміння їх обґрунтувати	0,7682
3	Навички обробки інформації та встановлення комунікаційних зв'язків в роботі менеджера середньої ланки	0,7463
4	Вміння адаптуватись до закономірностей і швидкоплинних процесів роботи управлінця в сфері послуг	0,6817
5	Інтерес до пізнання нових тенденцій та технологій сфери послуг	0,6642
6	Здатність до самостійних дій в умовах невизначеності	0,6328
7	Знання законодавчої та нормативної бази	0,5997
8	Культура та етика в управлінській діяльності	0,5408
9	Здатність до нестандартного мислення, креативності, творчих підходів до вирішення проблемних ситуацій виробничого характеру	0,5079
10	Здатність обирати необхідні інструменти, методи, технології для прийняття управлінських рішень	0,4988

За оцінкою, проведеною експертами, можемо зробити висновок щодо важливості і вагомості показників 1,2,3 та відмітити майже єдність думок експертів про те, що активізація адаптивних навичок в роботі фахівця сфери послуг мають вагоме значення, тому і за ранжуванням займають 4-ту позицію в нашому рейтингу запропонованих показників професійних вмінь студентів коледжу. Ми обрали ті якості, що мають бути притаманні при володінні фахом менеджера середньої ланки за своєю вагомістю не менше, ніж на половину сформованості професійної компетентності випускника МССО. Сформованість професійної компетентності студентів має багато факторів, що впливають на результативність підготовки молодших спеціалістів. Експерти визначають наступне, що менеджери сфери послуг це фахівці, які мають бути наділеними професійною компетентністю, що розкриє їх виробничі, управлінські функції, дозволять самореалізуватись та самостверджуватись в професійній діяльності, встановлювати власні цілі до

самоосвіти та постійного саморозвитку, вектор розвитку професійної компетентності менеджера постійно розширюється і має не тільки професійну компетентнісну основу, а й включає соціально-психологічну складову організації праці менеджера, спілкування, постійне пізнання та формує ставлення до своєї професії, до колег та суспільства в цілому.

Дослідницька методика, що була використана під час проведення експериментальної перевірки, передбачає здійснення оцінки студентами сформованості власної професійної компетентності, використовуючи також як і в попередній методиці 10-ть показників, та шкалу оцінювання. Спочатку студент ознайомлюється з інструкцією, де вказано, якщо учень володіє вказаними якостями або уміннями, він має поставити оцінку від 1 до 10 балів.

Ми враховуємо, що достовірність експертної оцінки щодо визначення рівня сформованості професійної компетентності МССО на адаптивних засадах має більш об'єктивні результати, ніж самооцінка студентів тому, що студенти не завжди відносяться до опитувань з відповідальністю. Проте ми спрямували експериментальну перевірку на поглиблене вивчення здатностей майбутніх МССО до оволодіння професійними знаннями та навичками, тому важливим було провести аналіз відповідей студентів, що опановують відповідний фах.

Розроблена анкета пропонувала студентам визначити самооцінку власних можливостей щодо оволодіння виробничими навичками за своїм фахом за п'ятибальною оцінкою. Перед заповненням анкети була розроблена інструкція по її заповненню, в якій пропонувалось відмітити власні вміння чи притаманні якості студента та проставити оцінку максимально 5 балів, всі інші випадки мають бути оцінені іншими балами, мінімальна оцінка 1. Валідність та достовірність методу оцінювання забезпечуємо за рахунок наступних умов: анонімність анкетування, використання простих формулювань питань анкети, мотивування студентів під час проведення всієї експериментальної перевірки протягом всього дослідження, питання анкети

не містять питань, що стосуються приватних сторін життя. Кількість опитаних респондентів склала 189 студентів. Аналіз проведеного дослідження подано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Аналіз самооцінки студентів власних здатностей до професійної діяльності

№ п/п	Показник	Середня оцінка
1	2	3
1	Хочу бути менеджером	4,89
2	Умію використовувати інформацію, швидко її знаходити, визначати правдивість інформації	4,22
3	Володію інтелектуальними вміннями (запам'ятовую, аналізую, виділяю головну суть інформації, формулюю власну думку)	3,97
4	Можу налагодити контакт майже з будь-ким (встановити комунікаційний зв'язок)	3,21
5	Подобається пізнавати нове у сфері обслуговування, подобається робота з людьми	4,71
6	Умію планувати свою діяльність та корисно використовувати свій час	4,06
7	Мені подобається професійна діяльність менеджера середньої ланки	4,36
8	Володію культурною поведінкою, поважаю своїх одногрупників	3,32
9	Цілеспрямований, завжди досягаю поставленої мети	3,57
10	Здатний об'єктивно оцінити власну роботу та визначити, що не вдалося	4,01

В результаті проведеного дослідження зазначаємо, що середні оцінки студенти поставили відносно показників: вміння користуватись інформацією, вміння планувати свою діяльність та здатність об'єктивно оцінювати власну роботу, визначати недоробки (середній бал оцінки 4,096). Досить високі оцінки спостерігаються біля показників: хочу бути менеджером, подобається пізнавати нове у сфері обслуговування, подобається робота з людьми та подобається професійна діяльність менеджера середньої ланки (середній бал оцінки дорівнює 4,653). Це свідчить про те, що студенти правильно обрали спеціальність для навчання в коледжі і мають мотивацію до покращення якості підготовки МССО. Слабкими показниками власних здатностей до професійної діяльності респонденти визначили наступні: культурна поведінка та повага до своїх одногрупників, цілеспрямованість і досягнення

поставленої мети та володіння інтелектуальними уміннями (середній бал 3,530), над такими показниками маємо ретельніше працювати. Самий низький показник визначили більшість студентів – встановлення комунікаційного зв'язку та налагодження контактів з людьми (бал оцінки показника найнижчий і дорівнює 3,21), що вимагає застосовувати в роботі адаптивні засади для формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів.

Можемо узагальнити роботу по анкетуванню студентів як самооцінки власних здатностей до професійної діяльності менеджерів: вже на початку навчального року викладачі мають ознайомитись з результатами опитування і з науково-методичними рекомендаціями щодо застосування адаптивних засад в педагогічній роботі із студентами коледжу, для формування професійно компетентних майбутніх МССО. Також доцільним вважаємо визначені педагогічні умови застосовувати в освітньому процесі коледжу.

Для проведення констатувального етапу експериментальної перевірки та виконання запланованих завдань маємо зануритись в освітній процес підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування. Авторка безпосередньо працює із студентами в коледжі і виконує педагогічну діяльність у групах з підготовки МССО. Таким чином ми змогли проаналізувати рівень навчально-методичного забезпечення дисциплін курсу професійної підготовки менеджерів у коледжі та запропонувати зміни освітньої діяльності на адаптивних засадах. Виокремлені адаптивні засади та розроблені анкети для визначення їх дії при впровадженні в роботу педагогічних працівників закладу (Дод. Л).

В опитуванні прийняло участь 53 педагогічних працівника коледжу і результати анкетування дали нам впевненість проте, що адаптивні засади мають застосовуватись у всіх напрямках роботи коледжів при підготовці професійно компетентних молодших спеціалістів (Рис. 3.1). Про ефективність застосування виокремлених адаптивних засад при реалізації їх в освітньому просторі коледжу відповідь «так», щодо позитивного результату

від їх застосування, дали від 87% до 96% опитаних. Зазначимо, що в опитуванні приймали участь педагоги, досвід роботи яких налічує сім і більше років професійної педагогічної діяльності. Тобто у висновку можемо констатувати, що робота педагогів в освітньому середовищі коледжу, побудованому на адаптивних засадах створює більш кваліфіковану та професійно орієнтовану педагогічну діяльність, що спрямована на результативну підготовку молодших спеціалістів і має постійні умови для розвитку та перспективного переформування.

Рис. 3.1. Аналіз дії адаптивних засад в освітньому процесі коледжу

Наступним етапом нашої експериментальної перевірки ми визначали рівні сформованості професійної компетентності студентів майбутніх МССО на адаптивних засадах при впровадженні педагогічних умов освітньої діяльності в експериментальних групах, на відміну від контрольних груп студентів. За результатами якості підготовки менеджерів та у перерахунку до рівнів оцінювання, що встановлені експериментальною педагогічною моделлю, отримали наступні результати на початку експерименту (табл. 3.3, рис. 3.2).

За методикою розрахунку інтегральної оцінки здійснено диференціацію студентів означених груп (ЕГ, КГ) за рівнями формування професійної підготовки. Як свідчать дані таблиці 3.4, кожна з означених груп студентів на майже 60% визначено сформованість професійної компетентності на низькому та базовому рівнях, що, на нашу думку, потребує розробки та підтверджує актуальність вивчення питань дисертаційного дослідження.

Таблиця 3.3

Розподіл студентів коледжу підготовки МССО за рівнем сформованості професійних компетентностей до експерименту (%)

<i>Інтегральна оцінка</i>	<i>Рівень оцінювання</i>	<i>ЕГ №1</i>	<i>ЕГ №2</i>	<i>ЕГ №3</i>	<i>ЕГ</i>	<i>КГ №1</i>	<i>КГ №2</i>	<i>КГ №3</i>	<i>КГ</i>
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1,00-1,25	низький	11,25	10,86	12,01	11,38	9,92	10,04	10,61	10,19
1,26-2,50	базовий	51,72	53,12	49,28	51,37	50,42	49,51	46,27	48,73
2,51-3,75	достатній	23,85	27,08	27,30	26,08	28,22	27,65	29,13	28,34
3,76-5,00	високий	13,18	8,94	11,41	11,17	11,44	12,80	13,99	12,74

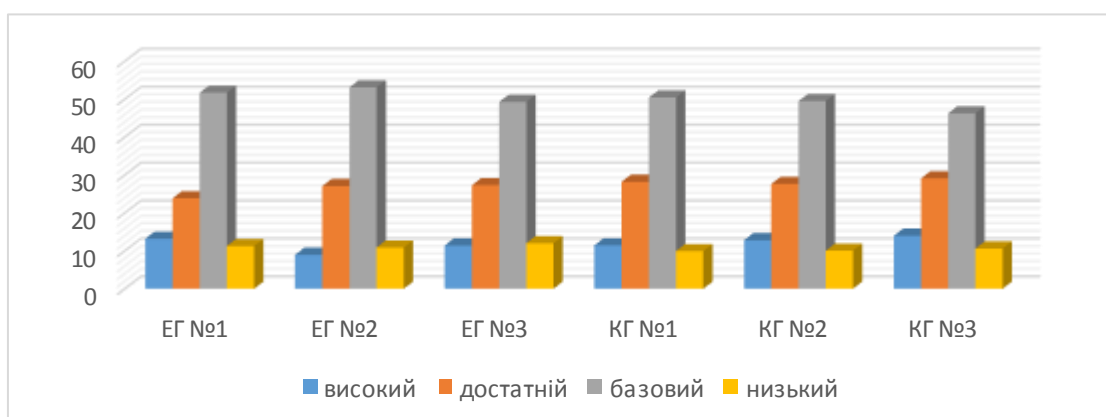

Рис. 3.2. Розподіл студентів коледжу підготовки МССО за рівнем сформованості професійної компетентності до експерименту (%)

Отже, таким чином, ми на вхідному етапі експериментальної перевірки перевірили та визначили рівневу оцінку реального стану якості підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування та можемо стверджувати: у більшості студентів не повністю та в недостатньому обсязі сформовано

професійну компетентність, що не відповідає вимогам ринку праці та сучасних роботодавців у сфері обслуговування; освітній процес відбувається не достатньо цілеспрямовано, відчувається неготовність педагогів о постійного оновлення та підвищення рівня власної компетентності; не всі педагогічні технології сприяють практичному формуванню навичок студентів; методичні та дидактичні матеріали підготовки МССО не спрямовані на формування особистісного вектору розвитку студента; багато студентів відчувають труднощі при опануванні знаннями та навичками з різних суб'єктивних та об'єктивних причин.

Під час проведення експериментальної перевірки ми постійно перевіряли та співставляли результати нашого дослідження з даними педагогічних досліджень в галузі підготовки фахівців сфери послуг на рівні закладів фахової передвищої та професійної освіти, що також надає достовірності нашій дослідницькій діяльності. В даному випадку, ми маємо на увазі, що впровадження адаптивних засад в освітню діяльність створює в системі підготовки молоді для сучасного конкурентоспроможного ринку праці більш результативний простір для мотивації майбутніх фахівців на саморозвиток та самореалізацію у виробничій діяльності і виховує почуття впевненості в майбутньому професійному житті. Також домінуючим фактором при підготовці професійно компетентних МССО вважаємо педагогічне стимулювання та адаптивність педагогічних працівників у мінливих умовах сучасних перетворень в освітній галузі.

Для достовірності та об'єктивності результатів нашої експериментальної перевірки було дотримано наступних умов її проведення: студенти, що були сформовані в контрольні та експериментальні групи були першого курсу навчання та навчались при дотриманні однакових вимог; кожного наступного навчального року КГ та ЕГ формувались попарно з майже однаковою кількістю студентів в групах; педагогічний склад, що працював у КГ та ЕГ був однаковим, що мало забезпечити гіпотетично репрезентативність результатів експериментальної перевірки.

Наприкінці формувального етапу нашого експерименту ми отримали інші результати сформованості професійної компетентності майбутніх МССО (табл. 3.4; рис. 3.3).

Таблиця 3.4

Розподіл студентів коледжу підготовки МССО за рівнем сформованості професійних компетентностей наприкінці експерименту (%)

<i>Інтегральна оцінка</i>	<i>Рівень оцінювання</i>	<i>ЕГ №1</i>	<i>ЕГ №2</i>	<i>ЕГ №3</i>	<i>ЕГ</i>	<i>КГ №1</i>	<i>КГ №2</i>	<i>КГ №3</i>	<i>КГ</i>
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1,00-1,25	низький	7,83	9,32	6,12	7,75	9,60	9,31	9,18	9,36
1,26-2,50	базовий	32,49	31,14	24,55	29,39	44,56	46,22	47,02	45,94
2,51-3,75	достатній	31,26	29,48	34,21	31,65	32,80	30,35	27,29	30,15
3,76-5,00	високий	28,42	30,06	35,12	31,21	13,04	14,12	16,51	14,55

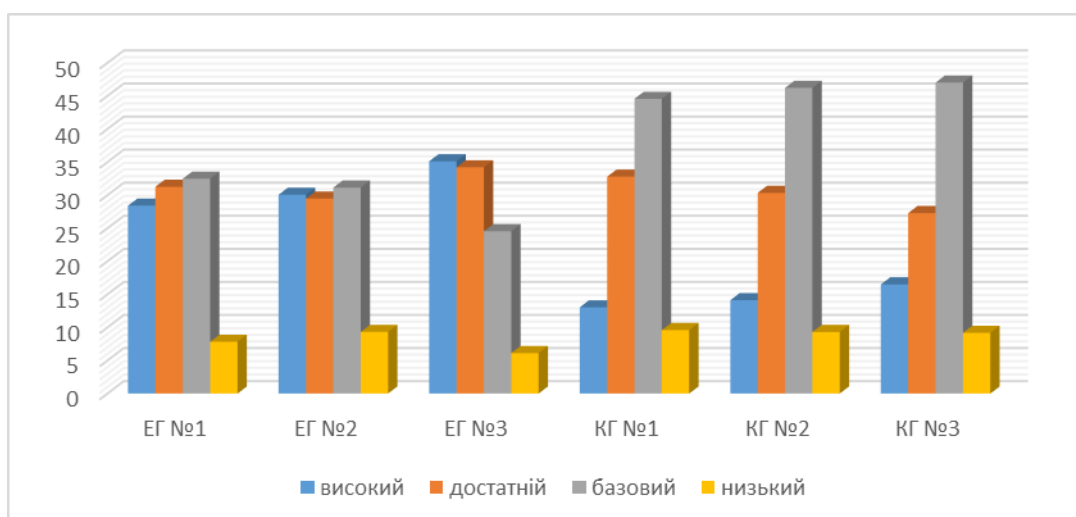

Рис. 3.3. Розподіл студентів коледжу підготовки МССО за рівнем сформованості професійної компетентності наприкінці експерименту (%)

Для відтворення аналізу проведеної роботи по експерименту в кінці формувального етапу і підтвердження висновків щодо позитивної динаміки експериментальної перевірки (табл. 3.5, рис. 3.4) констатуємо: високий рівень підготовки в ЕГ показав значне підвищення результатів оцінювання сформованої компетентності студентів (+20,04%), а також збільшується достатній рівень (+5,57); в КГ результати збільшення високого та

достатнього рівня підготовки також простежуються, проте значно нижче (+1,81).

Слід зазначити, що отримані дані підвищення рівнів сформованості професійної компетентності підготовки МССО на високому та достатньому рівні покращуються і тим самим кількість студентів з базовим та низьким рівнем сформованості професійної компетентності зменшується, що в цілому дає більш якісну підготовку МССО на адаптивних засадах.

Таблиця 3.5

Аналіз розподілу студентів коледжу підготовки МССО за рівнем сформованості професійних компетентностей під час експерименту(%)

<i>Показники</i>	<i>Групи</i>	<i>Рівні оцінювання компетентності</i>			
		<i>Високий</i>	<i>Достатній</i>	<i>Базовий</i>	<i>Низький</i>
1	2	3	4	5	6
На початку експерименту	Експериментальні	11,17	26,08	51,37	11,38
	Контрольні	12,74	28,34	48,74	10,19
Наприкінці експерименту	Експериментальні	31,21	31,65	29,39	7,75
	Контрольні	14,55	30,15	45,94	9,36
Зміни	Експериментальні	+20,04	+5,57	-21,98	-3,63
	Контрольні	+1,81	+1,81	-2,80	-0,86

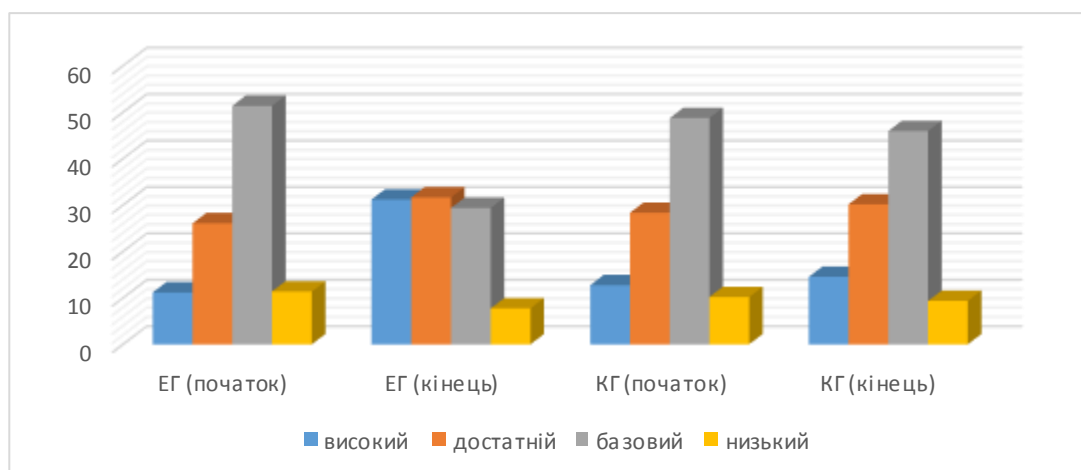

Рис. 3.4. Аналіз розподілу студентів коледжу підготовки МССО за рівнем сформованості професійних компетентностей під час експерименту(%)

При апробації виокремлених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в коледжі ми ретельно збирали інформацію та аналізували її через розроблення кваліметричного інструментарію і створення факторно-критеріальної моделі (Дод. Ф).

Для розробки кваліметричної моделі ми визначили, що факторами будуть встановлені педагогічні умови, запропоновані до впровадження та змін в освітньому процесі коледжу. Фактори об'єднані критеріями I порядку, які ми виокремили ґрунтовною основою і за їх вагомістю можемо провести аналіз оцінки підготовки професійно компетентних майбутніх МССО на адаптивних засадах. Експерти розробили та визначили шкалу оцінки факторів дії запроваджених під час експериментальної перевірки педагогічних умов, що дозволило отримати результати і уможливило підтвердити отримання позитивної ефективності змін у педагогічній діяльності (табл. 3.6, рис. 3.5).

Таблиця 3.6

Узагальнені результати оцінювання підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах

Фактори		Період оцінювання	Показники сформованості професійних компетентностей МССО	
			ЕГ	КГ
1	2	3	4	5
F ₁	Виокремлення елементів адаптивних навичок в освітньому процесі з метою набуття ключових та професійних компетентностей здобувачів	конст. етап	0,079	0,075
		контр. етап	0,115	0,078
		динаміка	+0,036	+0,003
F ₂	Використання міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання	конст. етап	0,027	0,025
		контр. етап	0,049	0,032
		динаміка	+0,022	+0,007
F ₃	Мотивація МССО до навчальної діяльності на адаптивних засадах	конст. етап	0,041	0,038
		контр. етап	0,056	0,041
		динаміка	+0,015	+0,003
F ₄	Інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивної діяльності здобувачів в процесі практичної підготовки	конст. етап	0,083	0,078
		контр. етап	0,126	0,081
		динаміка	+0,043	+0,003
F ₅	Рефлексивна діяльність майбутніх МССО для розвитку навичок професійної адаптації	конст. етап	0,040	0,036
		контр. етап	0,069	0,041
		динаміка	+0,029	+0,005

Продовж. табл. 3.6

1	2	3	4	5
F ₆	Використання ІКТ для активізації навчально-пізнавальної діяльності	конст. етап	0,059	0,054
		контр. етап	0,097	0,058
		динаміка	+0,038	+0,004
F ₇	Організація ситуативної освітньої та професійної самостійної роботи здобувачів	конст. етап	0,049	0,044
		контр. етап	0,107	0,050
		динаміка	+0,058	+0,006
P	Визначення сформованості професійної компетентності майбутніх МССО	конст. етап	0,379	0,350
		контр. етап	0,618	0,381
		динаміка	+0,239	+0,031

За результатами проведеного моніторингу протягом проведення експериментальної перевірки, створення кваліметричного інструментарію, розробки педагогічної моделі підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, можемо констатувати про ефективність застосування виокремлених педагогічних умов якісної підготовки фахівців в коледжі.

Вважаємо важливим те, що позитивна динаміка сформованості професійної компетентності підвищилась не тільки у студентів, а й у педагогічно-адміністративних працівників коледжу.

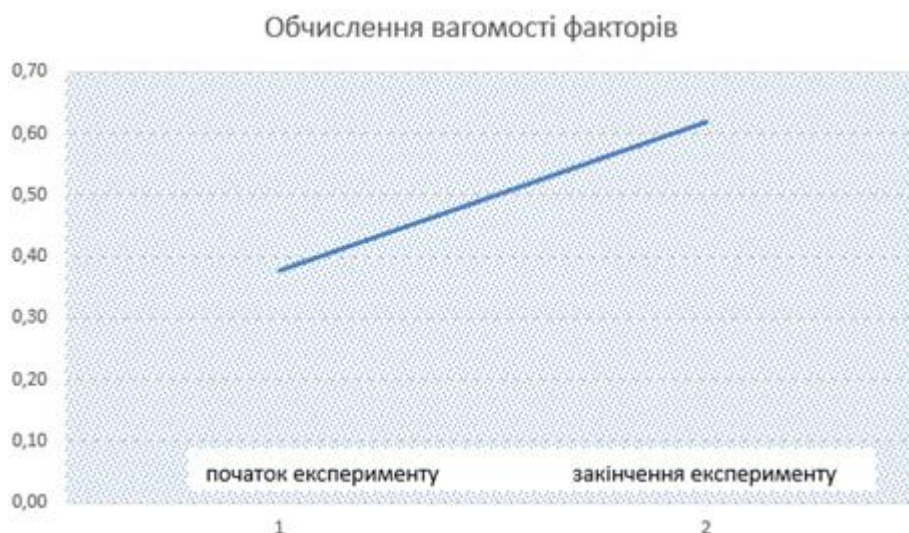

Рис. 3.5. Обчислення вагомості факторів оцінки педагогічних умов підготовки професійно компетентних МССО на адаптивних засадах.

За нашими даними спостерігається значна зацікавленість директора, заступників директорів, викладачів та майстрів виробничого навчання у опануванні нових змін в педагогічній роботі та свідомої зміни поведінки при використанні адаптивних засад в освітньому процесі. Педагогічні працівники активно почали застосовувати на заняттях нові сучасні педагогічні технології: інтерактивні, створення ситуації успіху, проектні технології, скрайбінг, тимбілдинг, фасилітацію, коучинг, тьюторство і т.д. Крім того, задіяні в експериментальній перевірці педагоги зацікавились впровадженням педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах та значно підвищили свій методичний, кваліфікаційний рівень, обізнаність в галузі педагогічних новітніх впроваджень на адаптивних засадах (Дод. Р). Це вплинуло на зміни в роботі зі студентами та, за нашими спостереженнями, допомогло значно підвищити професійно компетентну підготовку майбутніх МССО на адаптивних засадах.

Проте, були певні обставини, що негативно впливали на проведення експериментальної перевірки в коледжі. Одною з вагомих причин визначилось небажання з боку педагогів змінювати напрацьовану роками форму та методику своєї педагогічної роботи, долучатись до інноваційних змін та займатись саморозвитком у специфіці професійної дисципліни, яку викладає педагог. Відчувалась недостатність психолого-педагогічної основи, на якій ми формували зміни в підготовці студентів МССО, невпевненість в тому, що запропоновані педагогічні умови на засадах адаптивності будуть впливати на покращення підготовки МССО та підвищать її якість. Ще однією з причин визначилась недостатність фінансового забезпечення для реалізації педагогічної умови про розвиток матеріально-технічної бази коледжу. З боку адміністрації закладу були використані всі можливі ресурси для створення оновлених та підтримки тих, що напрацьовані матеріально-технологічних можливостей для забезпечення якісної професійної підготовки МССО.

Окрему увагу слід приділити тим обставинам, що виникали з боку студентів коледжу, зокрема: невміння зорганізуватись під час освітнього

процесу; відсутність мотивації до навчання і цікавості до опановування професійних навичок; невміння працювати самостійно; відчуття невпевненості у власних силах та свідомого відношення до завдань, що ставились під час експериментальної перевірки; відчуття заниженої власної самооцінки студента.

Однак, можемо віднести до позитивних впливів нашого експериментального дослідження той факт, що зміна поведінки та відношення до взаємодії викладачів і студентів, підвищення рівня партнерських суб'єкт-суб'єктних відносин між всіма учасниками освітнього середовища коледжу, індивідуалізація освітнього процесу, системність вимог до виконання завдань, введення в освітній процес оновленого змісту через оптимізацію навчального плану, гнучкість інновацій та активізація компетентнісного підходу в навчанні уможливило отримання значно кращих результатів до навчання з боку студентів та зацікавити їх участю в експериментальній перевірці. Студенти відчули власну значущість та збільшили вмотивованість на кращі результати власних освітніх здобутків не тільки через якість навчання, а й через участь у олімпіадах, конкурсах, конференціях, науково-практичних семінарах та різних заходах, що створюють особистий професійний вектор розвитку та можливість формувати власний професійний досвід. Практична реалізація нашого експериментального дослідження також підтвердила позитивну динаміку формування професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах.

Отже, можемо констатувати, що експериментальна перевірка впровадження педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах довела свою правильність та актуальну значущість. Вплив розроблених педагогічних умов на адаптивних засадах довів результативність та ефективність підготовки фахівців сфери обслуговування і дав позитивну динаміку.

3.3. Технологія впровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах

Опрацювання нашого педагогічного дослідження щодо технології впровадження розроблених педагогічних умов передбачає узагальнення передового педагогічного досвіду науковців та педагогів практиків, використання його в освітянській праці закладів фахової передвищої освіти з метою покращення практичних результатів підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. Сприяння активному, усвідомленому впровадженню технології, адаптованих форм співпраці всіх учасників освітнього процесу на партнерських засадах, чітке спрямування прагнень на досягнення кращих результатів підготовки професійно компетентного МССО, умотивованість учасників освітньої діяльності, наявність ресурсного забезпечення – це є основними складовими результативної роботи педагогічного колективу коледжу при впровадженні педагогічних умов, запропонованих в нашому дослідженні. Впровадження нових ідей, технологій в освітній процес та педагогічну діяльність може бути успішним при умові, що він буде здійснюватися на добровільних засадах з правдивою оцінкою ресурсного забезпечення всього процесу здійснення експерименту. Головною перевагою нашої технології впровадження є адаптивність, гнучкість та мобільність в діях, співпраці через суб'єкт-суб'єктні відношення та побудові комунікаційних взаємозв'язків, мотиваційній складовій у поведінці всіх учасників освітнього процесу, а саме націлення на ефективний результат від застосування розроблених педагогічних умов в роботі закладів фахової передвищої освіти.

Основним підґрунтям технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах вважаємо підвищення якості підготовки на компетентнісній основі з урахуванням індивідуалізації освітньої діяльності. Враховуючи, що якість освітнього процесу в закладах фахової передвищої

освіти є найважливішим фактором успішної та конкурентоспроможної роботи, його розвитку інформаційного, технологічного, економічного, можемо сформулювати *необхідність* технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах, а саме:

- організація освітнього середовища, що інтегрує високий рівень теоретичної та практичної підготовки студентів, здатних професійно використовувати новітні технології у сфері обслуговування, бути мобільними і гнучкими при роботі з клієнтами, швидко орієнтуватись в процесі модернізації ринку послуг;

- розвивати у студента потребу самостійного оволодіння знаннями, інформацією, навчатись протягом життя та скеровувати свої вміння на особистісний кар'єрний зріст та розвиток галузі надання послуг на рівні світових стандартів;

- запропонування розвитку професійної компетентності викладачам коледжів на основі впровадження в педагогічну діяльність адаптивних засад, що дозволять швидше перелаштовуватись в змінних умовах освітньо-виховної діяльності і досягати більш ефективного результату в своїй роботі;

- застосування під час технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах постійного моніторингу для отримання фактичних даних і провести їх вимір за допомогою розробленого кваліметричного інструментарію.

В нашому дослідженні ми розкрили дефініцію «педагогічні умови» (Р.1.2. табл. 1.1.) і уточнили поняття «педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів», тому можемо стверджувати, що для технології впровадження педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах необхідно враховувати компоненти їх застосування, а саме: матеріальну базу, форми і методи педагогічної діяльності, професіоналізм колективу, виробничі ситуації, що створюються для здійснення об'єктивного формування практичних навичок учасників педагогічної діяльності.

Наша експериментальна перевірка доводить, що освітнє середовище підготовки МССО, створене на адаптивних засадах (адаптивне управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування; адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів; забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування; адаптація педагогічних технологій для професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування, що використовує в своїй практичній діяльності педагогічні умови визначені та обґрунтовані як (адаптивний зміст набуття ключових та професійних компетентностей здобувачів; використання гнучких, інтегративних, міжмодульних та міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання на адаптивних засадах; інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивного саморозвитку студентів в процесі практичної підготовки; активізація рефлексивної діяльності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування для розвитку навичок професійної адаптації – створює професійно компетентного фахівця сфери послуг, шляхом технології впровадження інтегрованого інноваційного процесу підготовки МССО в діяльність закладів фахової передвищої освіти.

Для технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах нами створено структуру поетапних дій та визначені науково-методичні рекомендації для перспективного і ефективного їх використання в закладах фахової передвищої освіти.

Для організації і експериментальної перевірки педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів у закладі фахової передвищої освіти необхідно застосовувати такі *етапи* технології впровадження:

I. Ознайомлення та постановка завдань:

- ознайомлення із змістом технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах;

- розподіл учасників експериментальної перевірки за окремими групами із закріпленням за відповідними завданнями та постановка завдань;
- створення умотивованості всіх учасників освітньої діяльності закладу, щодо проведення технології впровадження запропонованих змін, націлення на результативність та ефективність роботи.

II. Організація умов та перевірка можливостей:

- формування проведення технології впровадження в межах часу (семестр, навчальний рік);
- перевірка наявності комп'ютерного забезпечення проведення технології впровадження для отримання та обробки інформації (комп'ютер з постійним доступом до мережі Інтернет, програми Microsoft office: Word, Excel);
- розробка та організація графіку проведення анкетування, тестування та опитування учасників експериментальної перевірки для отримання достовірної інформації;
- створення інформаційно-аналітичного центру (Рис. 1.1), де має здійснюватися моніторинг і вчасне опрацювання фактичних результатів експериментальної перевірки технології впровадження.

III. Реалізація та оперативне регулювання експериментальною перевіркою:

- початок створення освітнього середовища на адаптивних засадах та використання методичних рекомендацій щодо технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки професійно компетентних МССО;
- збір інформації та обробка її результативності щодо впровадження змін в освітній діяльності закладу на засадах адаптивності;
- створення бази даних для заповнення кваліметричних факторно-критеріальних моделей;
- аналітична діяльність для визначення результатів ефективності технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО

на адаптивних засадах (порівняння, коригування, адаптація до критеріїв та факторів кваліметричних моделей).

IV. Оцінювання та унаочнення отриманих результатів експериментальної перевірки технології впровадження:

- створення таблиць, графіків, діаграм з порівняльними оцінками отриманих результатів технології впровадження;
- оцінка експериментальної перевірки через кваліметричний інструментарій;
- розробка висновків щодо позитивних результатів експериментальної перевірки технології впровадження та подальша розробка результатів, що не принесли ефекту.

Завданням технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах визначаємо вироблення підходів до практичного здійснення освітнього процесу з реальним ефективним результатом на основі адаптивності всіх учасників освітньої діяльності та розвитку особистого професійного вектору і самореалізації в закладі фахової передвищої освіти.

Для виконання поставленого завдання визначаємо *способи* його реалізації, а саме:

1. Визначити та усвідомити педагогічні умови та зміст адаптивних засад, що мають бути впроваджені за розробленою технологією.
2. Встановлення колективним шляхом вагомості коефіцієнтів, що будуть використані при побудові кваліметричних факторно-критеріальних моделей для дотримання однакових умов оцінювання результатів експериментальної перевірки технології впровадження.
3. Залучення учасників освітнього процесу до самооцінки та самоаналізу власної діяльності на адаптивних засадах.
4. Постійний збір інформації щодо вподобань або зауважень щодо технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки професійно компетентних МССО.

5. Коригування та самокоригування поведінки і особистого ставлення (навички адаптивності) до освітньої діяльності учасників освітнього процесу.

6. Періодичний обмін досвідом та обговорення питань учасниками освітнього процесу, щодо технології впровадження підготовки МССО на адаптивних засадах, для розвитку навичок адаптивності в освітньому просторі коледжу.

Поряд із способами виконання для вирішення завдань експериментальної перевірки технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах доцільно використовувати такі *засоби*:

1. Обрання групи експертів, що володіють навичками адаптації та мають вести спостереження, і підтримку створення освітнього простору на адаптивних засадах (консультування та роз'яснення складних ситуацій).

В групу експертів залучаються до роботи керівник коледжу, заступники директора, методисти, голови циклових комісій, викладачі, оператор комп'ютерного набору для обробки інформації, представники студентського самоврядування. Для діяльності колективу експертів необхідно уточнити порядок виконуваних ними завдань, а саме:

- встановлюють цілі технології впровадження та роз'яснюють очікувані результати від роботи над експериментом;
- розробляють графік роботи над експериментальною перевіркою;
- організовують згідно встановленого графіку опитування, анкетування та інший порядок робіт;
- проводять обробку, аналіз отриманої інформації та збір фактичних даних для створення і обчислення кваліметричних факторно-критеріальних моделей;
- аналізують дотримання правильного впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах;
- проводять наради з учасниками для консультування щодо зміни поведінки та дій учасників освітнього простору на адаптивних засадах;

– коригують дії, під час обговорень діяльності закладу фахової передвищої освіти в умовах адаптації освітнього простору, для досягнення ефективного результату від технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки компетентно професійних молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах.

2. Отримання та використання даних моніторингу для узагальнення та обміну інформацією.

3. Узгодження отриманих даних експериментальної перевірки технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах і розробка кваліметричних факторно-критеріальних моделей для самооцінки власної діяльності.

4. Розробка і розвиток методики щодо створення освітнього простору за технологією впровадження педагогічних умов на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти.

Технологія впровадження педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах включає п'ять етапів. *Адаптивно-ознайомчий етап* реалізується через оцінку професійних компетентностей учасників освітньої діяльності та проведення аналізу стану їхнього усвідомлення адаптації в освітньому процесі. Для його здійснення використовується аналіз наукових розробок, освітньої документації, спостереження, анкетування, опитування. *Пошуково-інформаційний етап* передбачає визначення проблемних питань з формування професійної компетентності МССО на адаптивних засадах і виокремлення мотиваційних та спонукальних впливів на формування професійних цінностей здобувачів освіти. При цьому застосовуються такі методи, як: бесіди, переконання, дискусії, аналіз ситуації виробничого характеру. *Практично-орієнтовний етап* зумовлює формування професійних компетентностей із застосуванням адаптивних засад підготовки МССО. При його здійсненні використовується такий дидактичний інструментарій: пояснення, презентації, звіти про проходження практики, ситуаційні завдання, практичні і виробничі завдання, ментальні карти, творчі завдання.

Контрольно-рефлексивний етап забезпечує перевірку сформованості професійних компетентностей МССО на адаптивних засадах. Цей етап реалізується за рахунок підготовки власних проєктів, виконання та презентування власних ідей, підготовки та участі у конкурсах, підготовки та захисті курсових проєктів, генерування ідей щодо вирішення виробничих завдань та їх розробки. *Рефлексивно-коригуючий етап* передбачає вимірювання фактичних результатів сформованості професійних компетентностей МССО на адаптивних засадах та адаптивне коригування процесу їх формування. Для його здійснення використовується анкетування, тестування, оперативне регулювання, факторно-критеріальні моделі та комп'ютерні технології для їх обчислення.

Результатом технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування очікуємо:

1. Підвищена мотивація до активного залучення до експериментальної перевірки всіх учасників освітньої діяльності (адміністрація, колектив педагогів, здобувачі освіти).
2. Ефективність та перспективний розвиток закладу освіти та освітнього простору на адаптивних засадах.
3. Єдність в поставлених цілях і результативна взаємо співпраця та професійний саморозвиток.
4. Партнерські взаємовідносини та спілкування між учасниками освітнього процесу в коледжі.
5. Встановлення реальної мети, що забезпечить вищу ефективність підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів на адаптивних засадах.
6. Включення свідомої самоорганізації та побудова особистісного вектору розвитку як з боку викладачів так і студентів.
7. Гнучкість та модернізація змісту освітньої діяльності.
8. Позитивна динаміка розвитку професійної компетентності педагогічних співробітників коледжу.

9. Позитивна динаміка підготовки професійно компетентного фахівця сфери послуг.

10. Інтегративним результатом є позитивна динаміка розвитку закладу фахової передвищої освіти на рівні здійснення освітніх послуг та підвищенням рівня іміджу закладу серед майбутніх здобувачів освіти.

За підсумками експериментальної перевірки технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах в закладі освіти накопичуються дані для формування і обчислення кваліметричних факторно-критеріальних моделей, що унаочнюють динаміку змін в освітньому процесі та сформованості професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Виходячи із зазначеного вище, можемо зробити наступні висновки:

1. Кожне завдання технології впровадження розроблених педагогічних умов створення освітнього простору на адаптивних засадах є досяжним та реально виконаним, якщо дотримуватись методичних рекомендацій до їх впровадження.

2. Здійснення процесу взаємоадаптації та формування професійно підготовленого компетентного молодшого спеціаліста є основою технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО з їх реальною ефективною реалізацією.

3. Моніторингова діяльність, що організована на постійній основі дає інформаційну базу щодо реальних результатів технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки фахівців сфери послуг на адаптивних засадах.

4. Створення кваліметричного інструментарію під час технології впровадження педагогічних умов освітнього простору коледжу на адаптивних засадах є можливістю оцінити, унаочнити та сформулювати вектор особистісного професійного розвитку та самореалізації (викладачі, студенти) під час освітньої діяльності.

При застосуванні в закладах фахової передвищої освіти технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах слід дотримуватись таких *рекомендацій*:

- учасники освітнього процесу мають усвідомлювати зміст адаптації та адаптивності в педагогічній професійній діяльності для особистісного розвитку та саморозвитку. З цією метою слід ознайомлюватись з новаціями адаптивних взаємодій в педагогічному просторі закладів освіти та стежити за розвитком теорії адаптації в педагогіці;

- постійно підвищувати позитивну мотивацію студентів до освітнього процесу та формування професійної компетентності під час отримуваної підготовки фахівця, при цьому педагогам роз'яснювати студентам сутність і значення навичок адаптації в професійній діяльності як можливостей займатись постійно самоосвітою та здійснювати «освіту впродовж життя», що сформує впевненість кожного майбутнього МССО для професійної та кар'єрної адаптації;

- дотримуватись принципів створення освітнього простору закладу освіти на адаптивних засадах, що сприяє підвищенню якості підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування та формуванні професійно компетентного фахівця;

- постійно осучаснювати змістове наповнення занять з професійної та загальної підготовки, міжпредметної інтеграції та упорядкування інформативності знань, умінь студентів та формування навичок щодо професійно компетентного фахівця сфери обслуговування;

- постійне коригування змісту та методик освітнього процесу з метою впровадження технології розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах в коледжах;

- створювати та розробляти освітньо-методичні матеріали та рекомендації для підвищення якості підготовки молодших спеціалістів на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти для формування професійно компетентних фахівців;

- системно використовувати адаптивні зміни при введенні в практику інноваційних форм, методів, прийомів та засобів навчання в освітньому просторі на адаптивних засадах для більш ефективної підготовки молодших спеціалістів;

- педагогам постійно підвищувати свій науково-методичний рівень та рівень володіння засобами комп'ютерних технологій для оптимального застосування в професійній діяльності технології впровадження педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах;

- використовувати управління освітнім процесом через самоуправління, самоорганізацію та саморозвиток, створюючи атмосферу схвалення самостійності та активної творчої співпраці в освітньому середовищі коледжу на адаптивних засадах, що сприяє заохоченню успіхів всіх учасників освітнього процесу та формуванню професійної компетентності молодших спеціалістів;

- педагогам коледжу організовувати лекційні та практичні заняття із активізацією розвитку навичок професійної адаптації студентів;

- поновлювати бібліотечні фонди коледжу підручниками та сучасною професійною літературою, збільшувати час для роботи з мережею Інтернет, що відкриває можливості до формування професійно компетентних майбутніх МССО на адаптивних засадах;

- залучати студентів коледжу до різних видів самостійної освітньої діяльності, науково-дослідницької роботи, участі в конкурсах, виступах на конференціях, роботи по узагальненню інформації, що формулює професійну компетентність молодших спеціалістів на адаптивних засадах;

- формувати у студентів мотивацію до створення власних проєктів, щодо професійної діяльності та освітньо-практичних творчих розробок для створення і розвитку власної траєкторії професійних компетентностей та можливостей їх реалізації;

- виховувати та формувати у студентів професійно важливі якості такі, що вимагає ринок праці та працедавці, та наголошувати на постійному

підвищені власних професійних навичок, прагнення до саморозвитку та кар'єрних успіхів у майбутній професійній діяльності фахівців сфери обслуговування населення;

- розширювати можливості формування професійної компетентності студентів через пропагування досягнень і розвитку сучасних технологій та техніки обслуговування на ринку послуг, залучати студентів до екскурсій професійного спрямування та участі у майстер-класах з професійної діяльності;

- педагогам закладу освіти допомогти студентам на адаптивних засадах та націлювати їх на самоосвіту, саморозвиток та самовдосконалення професійної компетентності, що забезпечить їм в подальшому самореалізацію у професійній діяльності;

- педагогічним працівникам коледжу систематично поновлювати власні професійні компетенції та знання по впровадженню адаптивних засад в освітню діяльність закладу.

Крім того, технологія впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах дозволить збагатити зміст освітньої підготовки та оновити методичне забезпечення занять, змінити власну поведінкову позицію при свідомому використанні адаптивних засад в педагогічній діяльності колективу закладу освіти. Постійний моніторинг освітньої діяльності дозволить провести оперативне коригування освітнього процесу та внесення коректив в дії та взаємодії учасників освітнього процесу. На основі даних моніторингу та використовуючи розроблений кваліметричний інструментарій, проводиться співставлення результатів професійної підготовки, робляться висновки про динаміку змін та визначаються слабкі місця роботи колективу, де вносимо оперативне коригування роботи закладу освіти.

В результаті технології впровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах створюється база інформаційних даних про діяльність закладу

фахової передвищої освіти, яка має: дані соціологічних опитувань всіх учасників освітньої діяльності закладу; результати анкетувань та опитувань; дані, щодо очікуваних результатів освітньої діяльності закладу; рівні оцінювання формування професійної компетентності МССО на адаптивних засадах; розвиток професійної компетентності педагогів коледжу; розвиток роботи закладу освіти та траєкторії створення його перспектив. Такі дані дають можливість здійснювати процес керівництва закладом освіти на адаптивних засадах, що підвищує рівень внутрішньо колеганського управління.

Таким чином, можемо визначити, що запропонована технологія впровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах має позитивний вплив на формування професійно компетентних майбутніх фахівців сфери обслуговування і на діяльність закладу фахової передвищої освіти в цілому.

Контрольний етап проведення експерименту передбачав аналіз результатів дослідницької роботи, визначення та формування висновків про педагогічний ефект запропонованих педагогічних умов на адаптивних засадах в роботі коледжів. В ході експериментальної перевірки було використано кваліметричний інструментарій і за допомогою вимірів та оцінки обґрунтування педагогічних умов формування майбутніх професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування встановлено результативність та позитивна динаміка при зумовленості педагогічних умов на адаптивних засадах при підготовці в закладах фахової передвищої освіти. Узагальнені результати оцінювання підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах були наведені нами у таблиці 3.6 підрозділу 3.2 розділу 3.

До інструментарію, що використовувався під час експериментальної перевірки були розроблені та використовувались опитувальники, анкети, листи – дослідження, тести, кваліметричні факторно-критеріальні моделі. Для підтвердження достовірності отриманих результатів ефективності

запровадження педагогічних умов в роботі коледжу на адаптивних засадах було використано наступні методики та критерії:

Встановлено для перевірки сформованості професійної компетентності студентів дві групи – експериментальна (ЕГ) та контрольна (КГ), де під час проведення експерименту відслідковується різниця впливів (на прикладі ЕГ) впровадження педагогічних умов на адаптивних засадах з метою визначення педагогічного ефекту. Визначення педагогічного ефекту за методикою Д. Новикова, щодо впливу педагогічних умов на формування професійної компетентності майбутніх МССО рахуємо за формулою 3.3 [154, с. 30]:

$$\Pi = P1 - P2, (3.3)$$

де Π – педагогічний ефект, $P1$ і $P2$ – різниця в рівнях сформованості професійної компетентності студентів до і після експериментальних впливів відповідно.

Критерій Стюдента (t) використано для підтвердження залежності змін від запропонованих нововведень в процес підготовки професійно-компетентних МССО. В нашій експериментальній перевірці апробується модель підготовки та створюються методичні рекомендації по запровадженню педагогічних умов на адаптивних засадах в роботу коледжів, тим самим зазначається характер змін та впливів від процесу упровадження. Синтез отриманих результатів дає можливість сформулювати висновки щодо розбіжності фактичних даних з очікуваними під час проведення експериментальної перевірки. Критерій Стюдента розраховано за формулою:

$$t = \frac{M_n - M_o}{S_{M_n - M_o}}, (3.4)$$

де M_n , M_o – середня арифметична величина.

За досвідом вченої Г. Єльнікової ми дійшли висновку, що «при використанні критерію Стюдента висновки формулюють шляхом порівняння його обчисленого значення з критичним, яке наводиться у статистичних таблицях – $t_{кр}$ ». Якщо $t > t_{кр}$, визначаємо, що експериментальна

перевірка проведена у відповідності до наукової гіпотези нашого дисертаційного дослідження (с. 7). Взагалі, критерій Стюдента використовують для малих вибірок, де $n < 30$ [71].

Критерій χ^2 (хі- квадрат) К. Пірсона, розрахунок якого зроблено з використанням спеціальних статистичних програм, застосовано для отримання даних про рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування у КГ та ЕГ.

Насамперед визначаємо нульову (H_0) й альтернативну гіпотези (H_1). H_0 – емпіричні розподіли рівнів сформованості професійних компетентностей майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування у КГ та ЕГ на вхідному етапі незначні; H_1 – емпіричні розподіли рівнів сформованості професійних компетентностей майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах у КГ та ЕГ значно різняться між собою. На основі даних таблиці 3.7, обчислюємо емпіричне значення критерію, яке порівнюється з таблично заданим еталонним числом – критичним значенням критерію, який для кількості ступенів свободи 3. Кількість ступенів свободи при зіставленні емпіричних розподілів визначається як:

$$U = (K - 1) \times (C - 1), \quad (3.5)$$

де $K = 4$ (кількість рівнів), $C = 2$ (кількість розподілів, що порівнюються). Тобто $U = (4 - 1) \times (2 - 1) = 3$.

Для розрахунку емпіричних значень рівнів сформованості професійних компетентностей у студентів КГ і ЕГ на початку та наприкінці експерименту вираховуємо теоретичні частоти – f_t .

Для цього проведемо розрахунок за формулою:

$$f_t = n \times m / S, \quad (3.6)$$

де n – кількість осіб на початку (або наприкінці) експерименту; m – кількість осіб на початку (або наприкінці) експерименту за рівнями; S – загальна кількість осіб на початку (або наприкінці) експерименту.

Для розрахунку $\chi^2_{\text{емп}}$ використаємо формулу:

$$\chi^2_{\text{емп}} = \sum (f_{ej} - f_t)^2 / f_t, \quad (3.7)$$

де f_{ej} - емпірична частота; Σ – сума $\chi^2_{\text{емп}}$ за емпіричними частотами.

За проведеними розрахунками визначаємо загальне емпіричне значення критерію. Якщо емпіричне значення менше від критичного, то сукупність збігу характеристик порівнюваних об'єктів більший і у такому випадку приймається нульова гіпотеза. Чим більше емпіричне значення критерію від критичного значення, тим сильніше розрізняються характеристики порівнюваних об'єктів, відкидається нульова гіпотеза і приймається альтернативна. Розрахунки емпіричних частот критерію χ^2 представлена у табл. 3.7, 3.8.

Таким чином, на основі розрахунків маємо $\chi^2_{\text{емп}} = 4,26$ і $\chi^2_{\text{емп}} < \chi^2_{\text{кр}}$, тому приймаємо нульову (H_0) гіпотезу: H_0 – емпіричні розподіли рівнів сформованості професійних компетентностей майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування КГ та ЕГ на вхідному етапі незначні.

Таблиця 3.7

Емпіричні та теоретичні частоти критерію χ^2 для КГ і ЕГ на початку експерименту

Рівні	Емпіричні частоти		Сума	Теоретичні частоти	
	КГ	ЕГ		КГ	ЕГ
1	2	3	4	5	6
Низький	24	21	45	19,35	25,65
Базовий	29	28	57	24,51	32,49
Достатній	23	24	47	20,21	26,79
Високий	10	11	21	9,02	11,98
Всього	86	84	170	86	84

Таблиця 3.8

Розрахунок критерію $\chi^2_{\text{емп}}$ на початку експерименту

№	Емпірична частота f_{ej}	Теоретична частота f_t	$f_{ej} - f_t$	$(f_{ej} - f_t)^2$	$(f_{ej} - f_t)^2 / f_t$
1	2	3	4	5	6
1	24	19,35	4,65	21,6225	1,1174
2	29	24,51	4,49	20,1601	0,8225

Продовж. табл. 3.8

1	2	3	4	5	6
3	23	20,21	2,79	7,7841	0,3852
4	10	9,02	0,98	0,9604	0,1065
5	21	25,65	-4,65	21,6225	0,8430
6	28	32,49	-4,49	20,1601	0,6205
7	24	26,79	-2,79	7,7841	0,2906
8	11	11,98	-0,98	0,9604	0,0802
Всього	170	170	0	0	4,2658

Розрахунки емпіричних частот критерію χ^2 для КГ і ЕГ наприкінці експериментальної перевірки представлені у табл. 3.9 і 3.10.

Таким чином, на основі проведених розрахунків, маємо $\chi^2_{\text{емп}} = 30,61$ і $\chi^2_{\text{емп}} < \chi^2_{\text{кр}}$, тому приймаємо нульову (H_1) гіпотезу: H_1 – емпіричні розподіли рівнів сформованості професійних компетентностей майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування КГ та ЕГ значно різняться між собою і ця різниця визначається процесом впровадження в ЕГ авторської методики.

Таблиця 3.9

Емпіричні частоти χ^2 для КГ та ЕГ наприкінці експериментальної перевірки

Рівні	Емпіричні частоти		Сума	Теоретичні частоти	
	КГ	ЕГ		КГ	ЕГ
1	2	3	4	5	6
Низький	23	10	33	17,20	22,80
Базовий	29	16	45	26,66	35,34
Достатній	25	41	66	21,50	28,50
Високий	9	17	26	7,74	10,26
Всього	86	84	170	86	84

Таким чином, було доведено вірогідність отриманих у процесі педагогічного експерименту результатів була підтверджена повністю.

Визначені методики, критерії та розроблений інструментарій дали змогу при проведенні експериментальної перевірки отримати і проаналізувати значущість різнобічних параметрів та факторів, що впливають на процес підготовки професійно компетентних МССО на адаптивних засадах.

Таблиця 3.10

Розрахунок критерію $\chi^2_{\text{емп}}$ наприкінці експериментальної перевірки

№	Емпірична частота f_{ej}	Теоретична частота f_t	$f_{ej} - f_t$	$(f_{ej} - f_t)^2$	$(f_{ej} - f_t)^2 / f_t$
1	2	3	4	5	6
1	23	17,20	5,80	33,64	1,9558
2	29	26,66	2,34	5,4756	0,2054
3	25	21,50	3,50	12,25	0,5698
4	9	7,74	1,26	1,5876	0,2051
5	10	22,80	-12,80	163,84	7,1860
6	16	35,34	-19,34	374,0356	10,5839
7	41	28,50	12,50	156,25	5,4825
8	17	10,26	6,74	45,4276	4,4276
Всього	170	170	0	0	30,6161

В результаті нам вдалося на контрольному етапі експериментальної перевірки впевнитись у педагогічному ефекті та позитивній динаміці якості підготовки фахівців сфери обслуговування із застосуванням адаптивних технологій.

Висновки до розділу 3

Експериментальна перевірка розроблених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах здійснювалась задля виконання 4 і 5 завдань нашого дисертаційного дослідження. Основною базою експериментальної перевірки було обрано Харківський державний професійно – педагогічний коледж імені В.І. Вернадського, також експериментальні перевірки відбувались на базі

Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Державного вищого навчального закладу «Чернівецький політехнічний коледж» для перевірки результативності реалізації розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах.

Перевірка здійснювалась за трьома послідовними етапами, а саме: констатувальний – об'єднав вирішення початкових завдань цієї частини експериментальної перевірки, постановку мети, завдань, планування та розробку послідовності здійснення експериментальної перевірки, визначення учасників експериментальної перевірки, створення моніторингового центру та встановлення критеріїв оцінювання отриманих даних, аналіз умов та однаковий добір контрольних та експериментальних груп, що будуть задіяні під час експериментальної перевірки; формувальний – дав можливість здійснити адаптивні та коригувальні дії в освітню діяльність закладу фахової передвищої освіти та виконати впливи на педагогічний процес через технологію впровадження розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах для відстеження динаміки змін при формуванні професійно компетентного фахівця сфери послуг; контрольний – дозволив отримати результати експериментального дослідження та проаналізувати зв'язок між отриманим результатом та його ефективністю, сформувати оцінку впровадження педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах через кваліметричний інструментарій, обґрунтувати та скоригувати дані експериментальної перевірки та визначити їх достовірність, сформувати висновки.

Встановлено, що при зміні освітнього простору закладу фахової передвищої освіти з урахуванням адаптивних засад, визначено низку позитивних зрушень в педагогічному процесі при формуванні професійно компетентного майбутнього молодшого спеціаліста сфери обслуговування, підвищення зацікавленості в результативності педагогічних адаптацій з боку викладачів та адміністративних працівників коледжів.

Методом експертної оцінки було визначено ряд критеріїв оцінювання підготовки МССО на адаптивних засадах, що допомогло з формуванням та розробкою кваліметричних факторно-критеріальних моделей та встановлено вагомість показників компетентності студентів засобами інтегральної оцінки. Згідно розробленого кваліметричного інструментарію здійснено оцінювання та уточнення набуття професійної компетентності МССО в процесі впливу розроблених педагогічних умов та встановлена позитивна динаміка результативності підготовки молодших спеціалістів на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти.

Результати експериментальної перевірки переконують, що розроблені педагогічні умови підготовки МССО на адаптивних засадах забезпечують формування професійно компетентного фахівця сфери послуг та сприяють набуттю студентами адаптивних навичок у процесі постійного саморозвитку, професійної самореалізації та конкурентоздатності на ринку праці. За розробкою експериментальної перевірки ми встановили суттєве покращення у формуванні інструментальної компетенції (приріст склав 23%), та сформованості професійних компетенцій (збільшилась до 22%). Встановлено, що на початку експериментальної перевірки рівень формування професійної компетентності МССО був значно нижче і не перевищував 40%, проте під кінець збільшився майже до 60%. В контрольних групах різниця відчувалась не суттєво як в бік збільшення так і зниження сформованості професійних компетентностей студентів. Це свідчить про реальну реалізацію та ефективність розроблених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах та в діяльності закладів фахової передвищої освіти.

Розроблено та запроваджено в діяльність коледжів технологію впровадження розроблених педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, а також запропонованих рекомендацій, про що свідчать акти та довідки про впровадження наукових результатів нашого дослідження в закладах фахової передвищої освіти України.

Отже, дані експериментальної перевірки та спостереження за результатами технології впровадження педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти засвідчують результативність та педагогічну ефективність реалізації обґрунтованих педагогічних умов для підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування. Це засвідчує, що мета експериментальної перевірки досягнута і поставлені завдання виконані.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях [200], [203], [205], [208], [209], [212].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення проблеми підвищення якості підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування шляхом теоретичного обґрунтування, реалізації експериментальної перевірки та практичного впровадження в освітній простір ЗФПО педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах. Досягнута мета дослідження, вирішені завдання та підтверджена гіпотеза дають змогу зробити висновки про наступне:

1. Проаналізовано теорію і практику підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти, виокремлено й обґрунтовано базові поняття та визначено проблему дослідження. Аналіз теоретичних розвідок філософських, психолого-педагогічних джерел та законодавчої документації свідчить, що адаптивність і адаптація в педагогічній діяльності є актуальними питаннями, які потребують впровадження в підготовку молодших спеціалістів сфери обслуговування. Визначено, що системність розкриття даного питання в науковій літературі та його розробленість в контексті фахової передвищої освіти майже відсутні.

Встановлено, що переорієнтація та зміна професійної підготовки фахівців на адаптивних засадах забезпечить розбудову ланки фахової передвищої освіти та створить сучасний заклад освіти з відкритим освітнім простором для розвитку індивідуальної траєкторії кожного учасника освітнього процесу, дасть можливість сформувати професійно компетентних конкурентоспроможних фахівців сфери послуг, гнучких та мобільних в швидкозмінних умовах професійної діяльності. Проведене дослідження науково-освітнього простору професійної підготовки фахівців за кордоном, що дає досвід для втілення педагогічних новацій в діяльність ЗФПО через адаптивні підходи та методи.

2. Теоретично обґрунтовано та розроблено адаптивні матриці взаємозв'язку професійних компетентностей з виробничими функціями майбутнього молодшого спеціаліста сфери обслуговування. Визначено зміст та компоненти формування професійної компетентності цих фахівців. Відповідно до визначених компонентів розроблено критерії та фактори оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів, які є основою створення кваліметричних факторно-критеріальних моделей для проведення постійної моніторингової діяльності. Розроблений кваліметричний інструментарій є засобом вимірювання та порівняння результативності створеного освітнього простору ЗФПО на адаптивних засадах.

3. Виокремлено та теоретично обґрунтовано зміст адаптивних засад підготовки професійно компетентних МССО, а саме: адаптивне управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування; адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів; забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування; адаптація педагогічних технологій для професійної підготовки МССО.

4. Теоретично обґрунтовано й практично реалізовано педагогічні умови підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах, а саме: адаптивний зміст набуття ключових та професійних компетентностей здобувачів; використання гнучких, інтегративних, міжмодульних та міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання на адаптивних засадах; інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивного саморозвитку здобувачів в процесі практичної підготовки; активізація рефлексивної діяльності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування для розвитку навичок професійної адаптації; використання ІКТ для активізації адаптивних процесів у навчально-пізнавальній діяльності здобувачів.

Для практичного застосування в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти визначених педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах було розроблено технологію їх впровадження, що містить п'ять послідовних етапів, а саме: адаптивно-ознайомчий, пошуково-інформаційний, практично-орієнтовний, контрольно-рефлексивний та рефлексивно-коригуючий.

5. Експериментальна перевірка педагогічних умов підготовки МССО на адаптивних засадах засвідчила, що їх реалізація сприяла підвищенню якості підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування. В експериментальних групах приріст показників високого рівня сформованості професійних компетентностей становить 20,04%, достатнього рівня – 5,57%. Проте в контрольних групах позитивна динаміка є значно меншою (за високим й достатнім рівнями – 1,81%). Подібна фіксація результатів підтверджує ефективність теоретично обґрунтованих й практично реалізованих педагогічних умов для формування професійно компетентного МССО на адаптивних засадах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми підвищення якості підготовки МССО на адаптивних засадах та може в подальшому бути основою для науково теоретичного пошуку за такими напрямками: створення оновленого освітнього простору коледжу із впровадженням адаптованих інноваційних технологій в період переходу до підготовки молодших фахових бакалаврів сфери обслуговування; формування адаптивних компетентностей у викладачів дисциплін професійного циклу в закладах фахової передвищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптивне управління: прикладний аспект, поширення в освітній системі України : колективна монографія / Г. В. Єльнікова та ін. Тернопіль : Корт, 2015. 420 с.
2. Азгальдов Г. Г., Райхман Э. П. О квалиметрии. М. : Изд-во стандартов, 1973. 172 с.
3. Азгальдов Г. Г. Теория и практика оценки качества товаров. Основы квалиметрии. М. : Экономика, 1982. 256 с.
4. Акмеологічний підхід. URL : https://pidruchniki.com/10561127/pedagogika/aksiologichnny_pidhid. (дата звернення 23.10.2017).
5. Алиджанов Э. К. Проблема оценки уровня учебной подготовки учащихся в условиях современной образовательной ситуации. URL : <http://oipkro.nm.ru/Text>. (дата звернення 23.10.2019).
6. Амонашвили Ш. А. Здравствуйте дети! : пособие для учителя. М., 1983. 208 с.
7. Антонов В. М. Сучасні комп'ютерні мережі. Київ : МК-Прес, 2005. 480 с.
8. Антонова О. Є. Педагогічна креативність у структурі педагогічної обдарованості вчителя. Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти М-ва освіти і науки України, Акад. міжнар. співробітництва з креативної педагогіки. Київ-Вінниця, 2011. Вип. 69, ч. 2. С. 11. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/8380/1/Антонова%20Педагогічна%20креативність%20у%20структурі%20педагогічної%20обдарованості%20вчителя.pdf>. (дата звернення 07.03.2018).
9. Артьомов І. В., Шершун А. В., П'ясецька-Устич С. В. Інновації у вищій освіті : глосарій термінів і понять / ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т».

Євроінтеграція: український вимір. Ужгород, 2015. Вип. 25. URL : <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/9703>. (дата звернення 13.02.2018).

10. Асауляк Г. В. Разработка единых требований к проверке школьных знаний на основе классификации ошибок учащихся : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Москов. гос. пед. ин-т. М., 1974. 23 с.

11. Аспицкая А. Ф., Фоминых Ю. Ф. Проблема оценки качества учебников. *Школьные технологии*. 1999. № 1–2. С. 277–280.

12. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения. М. : Знания, 1987. 560 с.

13. Бабанский Ю. К., Поташник М. М. Оптимизация педагогического процесса (в вопросах и ответах). Київ : Радянська школа, 1982. 198 с.

14. Багдужева А. Педагогические условия формирования профессиональной готовности будущих специалистов с использованием информационных технологий (на примере специальностей кадастрового профиля) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Бурятский гос. ун-т. Улан-Уде, 2006. 23 с.

15. Безверха В. Є. Тестовий контроль знань учнів старших класів з гуманітарних предметів: (На матеріалі літ.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 1996. 24 с.

16. Безрукова В. С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога). Екатеринбург, 2000. URL : <http://www.sofia-sfo.ru>. (дата звернення 03.02.2017).

17. Беспалько В. П. Критерии для оценки знаний учащихся и пути оптимизации процесса обучения. *Теория поэтапного формирования умственной дееспособности и управление процессом обучения*. М. : Изд-во МГУ, 1967. С. 3–23.

18. Беспалько В. П. Мониторинг качества обучения – средство управления образованием. *Мир образования*. 1996. № 2. С. 31–36.

19. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. М. : Педагогика, 1989. 192 с.

20. Беспалько В. П. Стандартизация образования: основные идеи и понятия. *Педагогика*. 1993. № 5. С. 16–24.
21. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. *Вища освіта України*. 2009. № 3. С. 21–24.
22. Бех І. Д. Принципи інноваційної освіти. *Освіта і управління*. 2005. № 3–4. С. 7–20.
23. Библик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів. Тлумачення, словотворення та слововживання : близько 35000 слів і словосполучень / за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків : Фоліо, 2005. 623 с. (Бібліотека державної мови). URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001384> (дата звернення 08.05.2019).
24. Бібік Н. М. Проблеми професійного вдосконалення вчителя початкових класів. *Післядипломна освіта в Україні*. 2002. № 2. С. 60–62.
25. Богоніс О. М. Сутність понять «молодший спеціаліст». URL : http://www.ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_75/part_2/19.pdf. (дата звернення 08.05.2019).
26. Богоніс О. М. Формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу у професійному коледжі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 322 с.
27. Болтак І. С. Використання інтернет-мережі у навчальному процесі. URL : <https://dorobok.edu.vn.ua/article/pdf/1435>. (дата звернення 11.09.2018).
28. Бондар В., Шапошнікова І. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя. *Рідна школа*. 2013. № 11. С. 36–41.
29. Борова Т. А. Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : монографія. Харків, 2011. 380 с.
30. Борова Т. А. Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : монографія. Харків : СМІТ. 2011. 384 с.

31. Брюханова Н. О. Зміст освіти: аспекти вивчення. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2007. № 18–19. С. 57–68.

32. Брюханова Н. О. Основи педагогічного проєктування в інженерно-педагогічній освіті : монографія. Харків : НТМТ. 2010. 438 с.

33. Булах І. Методи контролю та оцінювання рівня знань. *Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України* : зб. ст. / за ред. В. Зубка. Київ : Видав. дім «KM Academia», 1997. С. 169–185.

34. Бунтури Ю.В., Канищева О.В., Вовк М.А., Лютенко И.В. Адаптивное обучение как одно из перспективных направлений в современной информационной обучающей системе. Системы обработки інформації. Харків : ХУПС, 2017. Вип. 2(148). С. 155–162.

35. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

36. Вайнола Р. Х. Педагогічні засади особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 46 с.

37. Вартанова О. В., Скляр Є. П. Компетенція персоналу: теоретичне визначення та складові. *Актуальні питання теорії і практики менеджменту* : матеріали 1-ої всеукр. наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених, 17-19 берез. 2010 р. Луганськ : СЛУ ім. В. Даля, 2010. С. 274–276.

38. Вдовенко І. С. Використання мережі інтернет у навчальному процесі вищих навчальних закладів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2016. Вип. 137. С. 7–10. URL : http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=2620/. (дата звернення 02.05.2018).

39. Вербицький А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход : метод. Пособие. М. : Высшая школа, 1991. 207 с.

40. Весела Н. О. STEM-освіта як перспективна форма інноваційної освіти в Україні. *STEM в освіті: проблеми і перспективи*. URL : http://elar.ippo.edu.te.ua:8080/bitstream/123456789/4567/1/01_%20Vesela.pdf.

(дата звернення 12.04.2017).

41. Веселовская Н. С. Компетентностный подход в образовании – основа подготовки высококвалифицированного специалиста. М. : ПОР, 2002. 352 с.

42. Виховання особистості : навч.-метод. Посібник : у 2 кн. / уклад. І. Бех. Київ : Либідь, 2003. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. 344 с.

43. Вовк О. Р. Основні характеристики когнітивного компонента готовності студентів до гуманістичного вирішення ситуацій морального вибору. *Молодий вчений*. 2015. № 10, ч. 2. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/10/69.pdf>. (дата звернення 16.10.2018).

44. Выготский Л.С. Собрание сочинений : в 6 т. / под ред. В.В. Давыдова М. Педагогика, 1982. Т. 2 : проблемы общей психологии. 504 с.

45. Гавран В. Я., Гавран М. І. Особливості підготовки фахівців-менеджерів у приватних вищих школах Польщі та України. URL : <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/17276/1/39-254-259.pdf>. (дата звернення 06.04.2018).

46. Гамезо М. В. Домашенко И. А. Атлас по психологии : инф.-метод. пособие по курсу «Психология человека». М. : Пед. общ-во России, 2006. 276 с.

47. Ганин Е. А. Педагогические условия использования современных информационных и коммуникационных технологий для самообразования будущих учителей. URL : <http://ito.edu.ru/2003/VII/VII-0-1673.html>. (дата звернення 07.09.2017).

48. Гнатюк Л. Р., Кучеренко Ю. Е. Особливості формотворення середовища навчальних закладів. *Вісник Національного авіаційного*

університету. URL : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/Design/article/viewFile/6204/6923.%20.pdf>. (дата звернення 06.12.2018).

49. Головка Н. Самостійна робота як складова навчального процесу у вищій школі. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. URL : <https://goo-gl.su/FUwt>. (дата звернення 28.11.2019).

50. Голышева Н. Основа контролю – надежность критериев, достоверность оценки. *Народное образование*. 2000. № 6. С. 78–85.

51. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. № 5. 373 с.

52. Гончаренко С. У. Дидактична концепція змісту освіти. *Сучасні інформаційні технології та інновації методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ ; Вінниця : ДОВ Вінниця. 2002. С. 22–26.

53. Гончарова Н. О. Роль професійної підготовки в проектуванні кар'єри майбутніх вчителів. *Психологія і особистість*. 2016. № 2, ч. 1. URL : <https://goo-gl.su/MRtMuN0j>. (дата звернення 07.06.2018).

54. Горб В. Г. Педагогический мониторинг образовательного процесса как фактор повышения его уровня и результатов. *Стандарты и мониторинг в образовании*. 2000. № 5. С. 33–37.

55. Горбатов Д. С. Тестирование учебных достижений: критериально-ориентированный подход. *Педагогика*. 1995. № 4. С. 105–110.

56. Грабарь М. Проблема измерений и проверки гипотез при мониторинге результатов обучения. *Мониторинг образовательного процесса*. 2000. № 3. С. 49–58.

57. Гришук Ю. В. Визначення професійної освіти і навчання: сучасні акценти визначення професійної освіти. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2014. Вип 4, ч.1. URL : http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/9014/1/Hryshchuk%20YV_OSV.pdf. (дата звернення 18.10.2017).

58. Демичева Н. В. Реализация педагогических технологий при подготовке бухгалтерских кадров в заведениях среднего профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. М., 2008. 219 с.

59. Деркач А. А., Москаленко О. В. Акмеологические основы профессионального самосознания личности. Астрахань, 2000. 328 с.

60. Дибкова Л. М. Інформатика і комп'ютерна техніка : [навч. посіб. вид. 2-ге, перероб, допов.]. Київ : Академвидав, 2005. 416 с. (Альма-матер).

61. Дмитренко Т. О., Копилова С. В. Концептуальні засади адаптивної системи професійної підготовки магістрів соціальної роботи. URL : <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/1851/1/9%20Dmitrenko%20%20Korylova%20Концептуальні%20засади.pdf>. (дата звернення 20.12.2018).

62. Дубасенюк О. А. Компетентнісний підхід як чинник професіоналізації вищої освіти. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2017. Вип. 15. С. 161–164. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_15_52. (дата звернення 08.10.2019).

63. Дубасенюк О. А., Власенко О. М. Світоглядні та методологічні принципи креативності в освітній системі сьогодення. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2012. Вип. 63. С. 232–235. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2012_63_48. (дата звернення 28.01.2019).

64. Дубасенюк О. А. Технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2012. Вип. 29. С. 55-59. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2012_29_10. (дата звернення 03.12.2019).

65. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

66. Ерошина Н. А. Дидактические условия управления самостоятельной учебной деятельностью студентов педагогических вузов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Липецк, 2001. 22 с.

67. Етапи моделювання. *Студопедия* : сайт. URL : <https://studopedia.org/3148201.html> (дата звернення 29.05.2019).

68. Єльнікова Г. В. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи : кол. моногр. / Г. В. Єльнікова [та ін.] ; заг. ред. Г.В. Єльнікова ; АПН України, Ун-т менеджменту освіти. Чернівці : Технодрук, 2009. - 570 с.

69. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління : курс лекцій. Київ : ЦППО АПН України, 2003. 133 с.

70. Єльнікова Г. В. Адаптивні технології в освіті. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. URL : <http://adaptive.16mb.com/анонси/адаптивні-технології-в-освіті-єльнік/>. (дата звернення 12.08.2017).

71. Єльнікова Г. В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2005. 44 с.

72. Єльнікова Г. В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти : дис... д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ, 2005. 443 с.

73. Єльнікова Г. В. Технологія інструментарію кількісного вимірювання якості освіти в навчальному закладі. URL : http://lib.iitta.gov.ua/6922/1/Технол._розроб.інструм..pdf (дата звернення 22.06.2018).

74. Єльнікова Г. В., Рябова З. В. Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 115, т. 1. С. 35–43.

75. Єльнікова Г. В. Адаптивна методика викладання в закладах загальної середньої і професійної освіти : метод. реком. URL :

https://adaptive.org.ua/images/docs/forum_01_2019/posybnyk/adaptive_metod_posybnyk_gve.pdf. (дата звернення 18.03.2019).

76. Єльнікова Г. В. Сутність адаптивного управління, його закономірності і принципи. *Наука і сучасність* : зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ : Логос, 2000. Ч. 1. С. 69–78.

77. Єльнікова Г. В., Зайченко Г. В., Маслов В. І. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти: монографія. Київ ; Чернівці : Книги-XXI, 2010. 460 с.

78. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал впровадження дистанційних форм навчання. Інформаційні технології в навчальному процесі : матеріали наук.-метод. семінару. Одеса : ВМВ, 2009. С. 6–8.

79. Жалдак М. І. Інформатизація освіти України : стан, проблеми, перспективи. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2001. № 5. С. 2–14.

80. Жалдак М. І. Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. *Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2011_11_3. (дата звернення 12.10.2017).

81. Загіка О. О. Формування професійної компетентності майбутніх агентів з постачання в професійно-технічних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Київ, 2015. 270 с.

82. Засорина Л. Н., Плюснина Е. М. Педагогическая диагностика как мониторинг качества образования. *Начальная школа*. 1999. № 1. С. 74.

83. Зекунов А. Г. Управління якістю. URL : https://stud.com.ua/21281/menedzhment/kvalimetriya_praktichne_vikoristannya_u_pravlinni_yakistyu (дата звернення 30.06.2019).

84. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.

85. Зязюн І. А. Процеси модернізації сучасної педагогічної освіти в Україні. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. 2006. Вип. VIII. С. 105–115.
86. Ігнатюк О. А. Формування готовності майбутнього інженера до професійного самовдосконалення: теорія і практика : монографія. Харків : НТУ «ХП», 2009. 432 с.
87. Казначеев В. П., Лозовой В. П. Некоторые медико-биологические вопросы адаптации человека. *Медико-биологические проблемы адаптации населения в условиях Крайнего Севера*. Новосибирск, 1974. С. 3–13.
88. Карпенко О. В. Тенденції державного реформування освітніх послуг в республіці Польща. URL : <http://old.dnrb.gov.ua/datas/upload/files/575715137.pdf>. (дата звернення 30.04.2019).
89. Касьянова О. М. Педагогічний аналіз навчального процесу в загальноосвітній школі як засіб підвищення його ефективності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / ЦППО АПН України. Київ, 2000. 18 с.
90. Качалова Л. П. Педагогический мониторинг: процессы интеграции психолого-педагогических знаний будущего учителя. *Стандарты и мониторинг в образовании*. 1999. № 6. С. 31–34.
91. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст. URL : <http://192.162.132.48:555/elektr%20pidr%20/Кваліметрія/Кваліметрія/1/1.htm>. (дата звернення 27.07.2020).
92. Кириченко М. Соціальна відповідальність в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». *Методист*. 2018. № 2.
93. Кларин М. В. Инновации в обучении: метафоры и модели: анализ зарубежного опыта. М. : Наука, 1997. 223 с.
94. Коваленко Д. В., Лобунець В. І. Науково-методичні засади аналізу академічної успішності студентів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. 2006. № 14–15. С. 281–288.

95. Коваленко О. Е., Брюханова Н. О., Корольова Н. В. Інформаційно-комунікаційні технології педагогічної освіти інженерно-педагогічних кадрів. *Вісник Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 15 (3). С. 138–145.

96. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання : підручник для інженерів-педагогів, викладачів спецдисциплін системи проф.-техн. та вищ. освіти. Харків : Вид-во НУА. 2005. 200 с.

97. Ковальська В. С. Професійна компетентність як інтегральна характеристика педагогіка. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. Слов'янськ : ДДПУ, 2016. Вип. LXXV. С. 30–37.

98. Ковальська Н. Сутність та перспективи сфери послугу реалізації державної стратегії розвитку економіки України. *Державне управління*. 2012. Вип. 190, т. 202. С. 179–182. URL : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/govermngmt/2012/202-190-30.pdf>. (дата звернення 10.01.2018).

99. Ковальчук В. І. Зміст та структура педагогічної майстерності майстра виробничого навчання ПТНЗ. URL : http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1778/1/Kovalchuk_V.pdf. (дата звернення 13.02.2019).

100. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті : навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. Київ : КНЕУ, 2003. 298 с.

101. Кожушко С. П. Сутність та структура феномену "компетентність майбутнього фахівця у здійсненні професійної взаємодії". *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія*. 2014. Вип. 199(2). С. 150–157. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2014_199%282%29__25/. (дата звернення 21.04.2019).

102. Козлов М. І. Когнітивна сфера. *Енциклопедія практичної психології*. URL : http://psychologis.com.ua/kognitivnaya_sfera.htm. (дата звернення 29.07.2019).

103. Козловська І.М. Теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи : монографія / за ред. С.У. Гончаренка. Львів : Світ, 1999. 302 с.
104. Колосова Е. Б. Тьютор как новая педагогическая профессия. М. : Чистые пруды, 2008. 32 с.
105. Комарова О. А. Особливості формування випереджального рівня освітнього потенціалу суспільства. *Економічний часопис-XXI*. 2011. № 9–10. URL : <http://soskin.info/ea/2011/9-10/201124.html>. (дата звернення 29.09.2016).
106. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Н. Бібік та ін. Київ : К.І.С., 2004. 112с.
107. Копилова С. В. Методологічна система розробки адаптивної соціально-педагогічної системи професійної підготовки магістрів соціальної роботи. URL : <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/1852/1/10%20Kopylova%20Методологічна%20система.pdf> (дата звернення 12.06.2019).
108. Короткий курс лекцій: з дисципліни «Психологія і педагогіка». URL:https://studme.com.ua/158407205402/psihologiya/psihologiya_i_pedagogika.htm (дата звернення 10.06.2019).
109. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень : навч. посіб. 2-ге вид, стереотип. Київ : Алерта, 2017. 622 с.
110. Костюченко К. Є. Педагогічні умови формування раціонально критичного мислення у майбутніх учителів у процесі вивчення психолого педагогічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 Кіровоград, 2011. 20 с.
111. Кравець О. Є., Свириденко І. М. Використання адаптивної технології на заняттях іноземної мови у ВНЗ при вивченні сучасних норм академічного письма / Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/22364/1/ЗАКОРДОН.%20Стаття%202016.pdf>. (дата звернення 23.06.2018).

112. Кравець С. Компетентнісний підхід до стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах. *Наукові записки Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2017. № 2. С. 129–137.

113. Кравченко К. В. Управління конкурентоспроможністю вищого навчального закладу. URL : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archive/NN15/11kkvzn.pdf>. (дата звернення 03.11.2018).

114. Краевский В. В. Методологическая педагогика : пособие для педагогов-исследователей. Чебоксары : Изд-во Чуваш. ун-та, 2001. 244 с.

115. Кремень В. Г. Інформатизація освіти – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. № 1. С. 3–7.

116. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.

117. Кузь Ю. М. Методика навчання майбутніх прикордонників застосовувати автоматизовані комплекси та технічні засоби прикордонного контролю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Хмельницький, 2015. 20 с.

118. Кузьменко О. Сутність та напрямки розвитку stem – освіти. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2016. Вип. 9(3). С. 188–190. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nz_pmfm_2016_9%283%29__50 (дата звернення 10.01.2018).

119. Куклін О. В. Організаційно-педагогічні умови професійного навчання фахівців комерційного профілю (на матеріалі навчально-тренувальної фірми) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ін-т пед. і психол. проф. освіти АПН України. Київ, 2001. 19 с.

120. Кучин С. П., Сарматичка Н. В. Особливості та перспективи розвитку сфери послуг в Україні. URL : <http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/6-3-15-2011.pdf>. (дата звернення 30.05.2017).
121. Ладико І. Ю., Сумцов В. Г. Загальний менеджмент : навч. посіб. Луганськ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. Володимира Даля, 2004. 282 с.
122. Лазарєв М. І., Рубан Н. П. Деякі підходи в навчанні, що сприяють творчому розвитку студентів. *Науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії (45-а; 2012 р.; м. Харків)* : зб. тез доп. / Укр.інж.-пед. акад. Харків, 2012. Ч. 5. С. 74.
123. Лазарєв М. І., Рубан Н. П., Лазарєва Т. А. Теоретичні та методичні засади креативного навчання студентів технічних дисциплін : монографія / Укр. інж.-пед. акад. Харків ; Горлівка : Ліхтар, 2009. 111 с.
124. Ластаев Т. Т., Кайгородцев А. А. Механизм агропромышленной интеграции. *Вестник КАССУ*. 2006. № 4. С. 10–12.
125. Лебедева І. А. Теоретичні засади дослідження професійної деформації вчителя математики. URL : <https://goo-gl.su/Ir0wYQ6z>. (дата звернення 13.12.2017).
126. Леонтьев А. А. Психология общения. М. : Смысл, 1997. 364 с.
127. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М. : Политиздат, 1975. 304 с.
128. Лісневська А. Л. Міждисциплінарні зв'язки у контексті інноваційних технологій фахової підготовки телевізійних репортерів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2012. № 22, ч. II. С. 228–234.
129. Літовка О. П. Тьюторство як професійно-педагогічна позиція майбутнього вчителя. *Сучасні педагогічні технології підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти* : матеріали регіон. наук.-практ. конф. / ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка». Стаханов, 2013. С. 202–208. URL :

<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/660/1/Litovka%203.pdf>.

(дата звернення 15.11.2019).

130. Лозова В. І., Москаленко П. Г., Троцько Г. В. Педагогіка. Київ, 1993. 138 с.

131. Лозовецька В. Т. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах : монографія. Київ, 2015. 279 с. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/32310612.pdf>. (дата звернення 15.11.2018).

132. Ломов Б. Ф. Человек и техника. Очерки инженерной психологии. М. : Сов. радио, 1966. 464 с.

133. Лукьянова М. И. Психолого-педагогическая компетентность учителя. *Педагогика*. 2001. № 10. С. 56–61.

134. Лунячек В. Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі. *Держава та суспільство*. 2013. № 1. С. 155–162. URL : <https://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/4/01.pdf>. (дата звернення 23.06.2019).

135. Лунячек В. Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 1. С. 155–162. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_1_27. (дата звернення 23.06.2019).

136. Лунячек В. Е. Основы педагогики вищої школи : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. 252 с.

137. Ляшенко О. Адаптивне навчання як ознака сучасних дидактичних систем. URL : http://lib.iitta.gov.ua/714982/1/anotovani_2017-pages-57-58.pdf. (дата звернення 18.10.2019).

138. Майоров А. Н. Мониторинг в образовании. Изд. 3-е, испр. и доп. М. : Интеллект-центр, 2005. 424 с.

139. Майоров А. Н. Мониторинг как практическая система. URL : <http://www.mto.ru/children/monitoring/system.html>. (дата звернення 12.06.2018).

140. Макаренко А. С. Педагогические сочинения : в 8-ми т. / сост. : М. Д. Виноградова, А. А. Фролов. М. : Педагогика, 1984. Т. 4. 400 с.

141. Максимович А. П. Программы повышения адаптивности экономической структуры муниципального образования. *Дни науки* : тез. докл. науч.-практ. конф. Озерск, 2004. Т. 2. С. 46–47.

142. Максимчук И. В. Управление рисками фактор повышения инвестиционной адаптивности строительного комплекса : автореф. дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.05. СПб., 2006. 18 с.

143. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості* : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. Київ : Логос, 2000. Вип. 2. С. 153–161.

144. Марченко О. Формування професійної компетентності педагога на засадах гуманітарного підходу. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2014. № 45. URL : <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/problemu45/21.pdf>. (дата звернення 11.10.2018).

145. Методика професійного навчання : навч. посіб. для вищих навч. закл. інж.-пед. спец. для традиційної та дистанційної форм навч. / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, Н. В. Корольова, Є. В. Шматков ; Укр. інж.-пед. акад. Харьков : Контраст, 2008. 488 с.

146. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017/2018 навчальний рік : Лист ІМЗО № 21.1/10-1470 від 13.07.17 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/56880/. (дата звернення 30.11.2019).

147. Навички майбутнього: які здібності будуть необхідні для роботи в 2020 році? *Підвищення цифрової компетентності. Інструменти для онлайн-навчання*. URL : <http://cikt.kubg.edu.ua/навички-майбутнього-які-здібності-бу/>. (дата звернення 08.12.2020).

148. Назарова О. Л. Новые информационные технологии в управлении качеством образовательного процесса в колледже. *Информатика и образование*. 2003. № 11.
149. Назарук І. В. Адаптивний підхід до управління навчальним закладом. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/17468/1/Назарук.pdf>. (дата звернення 03.06.2018).
150. Найн А. Я. Инновации в образовании : монография. Челябинск : ИПР МО РФ, 1998. 288 с.
151. Ничкало Н. Г. Развитие в Украине исследований по проблемам педагогики и психологии профессионального образования на рубеже столетий / Европейский фонд образования ; Национальный Центр Украина. Киев : Наук. Світ, 2004. 67 с.
152. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції. *Педагогіка і психологія*. 2008. Т. 1. С. 57–69.
153. Новейший философский словарь / сост. А.А. Грицанов. Минск : Изд-во В.М. Скакун, 1998. 896 с.
154. Новиков Д. А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи). М. : МЗ-Пресс, 2004. 67 с. URL : <https://google.su/vgpLO>. (дата звернення 02.07.2020).
155. Овчарук О. В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. *Директор школи*. Київ : Плеяди, 2005. № 3. С. 4–33.
156. Олексюк О. Р. Психолого-педагогічні аспекти впровадження STEM-освіти у навчальних закладах. URL : <http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/media/magazin/2017/09.11.2017.pdf>. (дата 18.03.2019).
157. Опалюк Т. Л. Адаптивне навчання студентів та його структура. *Наукові записки [Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка]. Серія : Педагогіка*. 2014. № 2. С. 58-62. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_2_12. (дата звернення 16.12.2018).

158. Освіта в Польщі. URL : https://www.osvitapol.info/професійно-технічна_освіта_в_польщі_360cms.htm. (дата звернення 23.10.2018).
159. Панасенко Е. Зміст і структура експерименту як методу наукового дослідження у теорії та практиці вітчизняної педагогіки (1945-1991 pp.). *Рідна школа*. 2011. № 11. С. 28–35. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_11_10. (дата звернення 30.10.2018).
160. Пащенко Н. И. Конкурентоспособность вузов и стратегия их деятельности в условиях региональной конкуренции : дис. ...канд. экон. наук : 08.00.04. Уфа, 1999. 191 с.
161. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. 2-ге вид. допов. і перероб. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.
162. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна Думка, 2001. 514 с.
163. Педагогічний експеримент : навч. посіб. для студентів пед. вузів / В. І. Євдокимов, Т. П. Агапова, І. В. Гаврик та ін. ; Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків : ОВС, 2001. 148 с.
164. Педагогічний термінологічний словник. URL : https://pedagogical_dictionary.academic.ru. (дата звернення 22.10.2016).
165. Петриченко Л. О. Шляхи професійного самовдосконалення викладачів вищого навчального закладу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 28. URL : <https://goo-gl.su/QdES>. (дата звернення 05.11.2019).
166. Петрушова Н. Основні принципи формування креативного потенціалу студентів майбутніх педагогів на заняттях з іноземної мови. *Витоки педагогічної майстерності*. 2014. Вип. 14. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4463/1/Petruschova.pdf>. (дата звернення 11.09.2017).

167. Пехота О. М. Особистісно орієнтована педагогіка: концепції, моделі. *Науковий вісник Миколаївського держ. пед. університету. Сер. : Педагогічні науки*. 2000. Вип. 3. Т. 1. С. 34–43.
168. Пехота О. М. Технології педагогічної освіти: мета, зміст, особливості застосування в сучасних умовах. *Науковий вісник Миколаївського нац. ун-ту імені В.О. Сухомлинського. Сер.: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 40. С. 26–31.
169. Пехота О. М., Старєва А. М. Особистісно-орієнтоване навчання підготовка вчителя : [монографія]. Миколаїв : Іліон, 2007. 272 с.
170. Пиаже Ж. Аффективное бессознательное и когнитивное бессознательное. М., 2001. 258 с.
171. Пизіна Є. В. Аналіз результатів діагностування сформованості професійних компетенцій майбутніх перекладачів технічної літератури. *Современные направления теоретических и прикладных исследований-2014* : доповіді Інтернет-конференції (18-30 берез. 2014 р.). 2014. URL : <https://google.su/O9fJ>. (дата звернення 22.11.2018).
172. Питайкина И. А. Закономерности развития государственных унитарных предприятий России в рыночной экономике : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01. Пенза, 2006. 23 с.
173. Пищулин В. Г. Модель выпускника университета. *Педагогика*. 2002. № 9. С. 22–27.
174. Підготовка обдарованих учнів до участі у міжнародних конкурсах юних дослідників : [посібник] / А. Валенса, Н. Мосякіна, Н. Поліхун, К. Постова ; Ін-т обдарованої дитини Нац. акад. пед. наук України. Київ, 2014. URL : http://kolosok.org.ua/wp-content/uploads/2016/11/polihun_2013.pdf . (дата звернення 09.10.2017).
175. Пітерсон-Делука. П'ять найкращих якостей ефективних вчителів, на думку студентів. URL : <https://www.pearsoned.com/top-five-qualities-effective-teachers/>. (дата звернення 09.10.2019).

176. Пішванова В. О. Принципи адаптивного навчання. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2015. № 1. С. 178–183.

177. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : затвердж. Постановою Каб. М-в України від 21 серп. 2013 р. № 65-98-п. URL : <https://goo-gl.su/O3980V>. (дата звернення 01.09.2016).

178. Полякова Г. А., Борова Т. А. Педагогічка : навч. посіб. Харків : ІНЖЕК, 2011. 34 с.

179. Про вищу освіту : Закон України від 26 лют. 2021 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення 04.03.2021).

180. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Каб. М-в України №1341 від 23 листоп. 2011 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>. (дата звернення 03.10.2017).

181. Про затвердження плану заходів щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016–2020 рр. : розпорядження Каб. М-в України № 1077-р від 14 груд. 2016 р. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249663048>. (дата звернення 03.09.2017).

182. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік : розпорядження Каб. М-в України № 275 від 3 квіт. 2017 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>. (дата звернення 19.03.2018).

183. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>. (дата звернення 01.11.2017).

184. Про освіту : Закон України від 01 січня 2021 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення 03.02.2021).

185. Про професійну (професійно-технічну) освіту : Закон України від 01 січ. 2021 р. № 103/98-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 02.02.2021).

186. Про професійну освіту : проєкт Закону України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=5160&skl=9. (дата звернення 13.03.2020).

187. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України № 5/2015 від 12 січ. 2015 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. (дата звернення 30.09.2017).

188. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 20 берез. 2020 р. № 2745-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>. (дата звернення 03.04.2020).

189. Професійна адаптація. *Вікіпедія* : вільна електронна енциклопедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Професійна_адаптація/ (дата звернення 12.12.2018).

190. Професійна підготовка. *Вікіпедія* : вільна електронна енциклопедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Професійна_підготовка. (дата звернення 03.10.2018).

191. Пюра О. С. Педагогічні умови формування комунікативних умінь і навичок майбутніх педагогів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди». Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія* : зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2011. Вип. 22. С.171–174.

192. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация [пер. с англ.]. М. : Когито-центр, 2002. 396 с.

193. Рейтинг світових шкіл готельного менеджменту від TNS. *Освіта.ua*. URL : http://osvita.ua/abroad/higher_school/university-raatings/28888/. (дата звернення 30.10.2019).
194. Рибалко Л. С., Пизіна Є. В. Формування професійних компетенцій майбутніх перекладачів технічної літератури із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій: монографія. Харків : Харків. нац. ун-т ім. Г. С. Сковороди. 2014. 181 с.
195. Романова И. Б. Управление конкурентоспособностью высшего учебного заведения. Ульяновск : Средневолж. науч. центр, 2005. 137 с.
196. Росток М. Л. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017. 350 с.
197. Руденко Л., Оверко Н. Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін у процесі підвищення кваліфікації. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2016. Вип. 14. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1/Rudenko.pdf>. (дата звернення 03.10.2018).
198. Рябова З. В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів 6-7 річного віку (управлінський аспект): дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Рябова Зоя Вікторівна. – Київ, 2004. – 162 с.
199. Рябова З. В. Кваліметричний підхід у підготовці фахівців з педагогіки вищої школи. *Психолого-педагогічні та управлінські концепти розвитку сучасної освіти* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. Ч. I. С. 310–319.
200. Савельєва Т. А. Адаптивні засади формування професійних компетентностей молодших спеціалістів сфери обслуговування в закладах фахової передвищої освіти. *Теоретичні і методичні засади розроблення та використання адаптивних технологій у процесі підготовки магістрів з управління закладом освіти* : колективна монографія / за заг. і наук. ред. Г. В. Єльнікової. Харків : Мачулин, 2020. С. 226–249.

201. Савельєва Т. А. Базові поняття дослідження підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2018. Вип. 59. С. 28–34.

202. Савельєва Т. А. Веб-сайт закладу освіти як сучасний інструмент популяризації підготовки молодших спеціалістів. *Шляхи і методи популяризації підготовки молодших спеціалістів в умовах реалізації Закону України «Про освіту»* : зб. матеріалів XVIII обл. наук.-практ. конф. пед. працівників (м. Харків, 22 лют. 2019 р.). Харків, 2019. С. 323–325.

203. Савельєва Т. А. Впровадження адаптивних засад в професійній (професійно-технічній) освіті. *Адаптивні системи управління в освіті* : зб. матеріалів IV Всеукр. наук. форуму (м. Харків, 24–25 січ. 2019 р.). Харків, 2019. С. 30–31.

204. Савельєва Т. А. Вчора проєкт – сьогодні реалії життя та погляд в майбутнє. *Організаційно-педагогічні та методичні проблеми і завдання імплементації Закону України «Про фахову передвищу освіту»* : зб. матеріалів XIX обл. наук.-практ. конф. пед. працівників (м. Харків, 21 лют. 2020 р.). Харків, 2020. С. 420–421.

205. Савельєва Т. А. Дослідницька діяльність в коледжах як засіб підвищення якості підготовки фахівця. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя* : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму (м. Харків, Київ, 25-27 берез. 2020 р.). Харків ; Київ, 2020. Вип. 2. С. 190–192.

206. Савельєва Т. А. Застосування ІКТ у навчальному процесі коледжу для якісної освітньої підготовки молодшого спеціаліста на адаптивних засадах. *Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимога часу* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. web-форуму (м. Київ, Харків, 22-23 берез. 2018 р.). Київ ; Харків, 2018. С. 86–88.

207. Савельєва Т. А. Обґрунтування моделі підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. *Virtus*. 2019. Iss. 35. С. 168–171.

208. Савельєва Т. А. Організація самостійної роботи здобувачів з використанням ІКТ на адаптивних засадах в коледжах. *Освіта і наука в мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали II Міжнар. наук. конф. (м. Дніпро, 27-28 берез. 2020 р.). Дніпро, 2020. Ч. I. С. 197–199.

209. Савельєва Т. А. Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування в професійно-педагогічних навчальних закладах. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Педагогіка*. 2018. № 4 (7). URL : <https://amtp.org.ua/index.php/journal/issue/view/1>.

210. Савельєва Т. А. Планування життєдіяльності закладу фахової передвищої освіти на адаптивних засадах. *Вісник Черкаського нац. університету ім. Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси, 2019. Вип. 4. С. 181–185.

211. Савельєва Т. А. Тьюторство як нова професійна роль педагога фахової передвищої освіти на адаптивних засадах. *Intellectual economics, management and education* : proceeding of the I International symposium (Vilnius-Ljubijana, September 20, 2019). Vilnius-Ljubijana, 2019. С. 368–369.

212. Савельєва Т. А., Мандражи О. А. Поняття «STEMA» у контексті доцільності адаптивних процесів при впровадженні STEM освіти. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 9 листоп. 2018 р.). Чернігів, 2018. С. 646–648.

213. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. Вип. 3, № 2. URL : http://intelekt-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine. (дата звернення 11.12.2020).

214. Сальная Л. К. Рефлексия в педагогической практике. *Известия Южного федерального университета. Технические науки*. 2010. Т. 111. Вып. 10. С. 119–123.
215. Сас Н. Характеристика професійної рефлексії викладача ВНЗ. *Витоки педагогічної майстерності*. 2016. Вип. 18. С. 315–320.
216. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2-х т. М. : НИИ школьных технологий, 2006. Т. 1. 816 с.
217. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие. М. : Народное образование, 1998. 256 с. URL : <https://www.twirpx.com/files/science/pedagogics/didactics/sot/>. (дата обращения
218. Селюк П. Особливості впровадження інформаційних технологій в освітній процес луцького педагогічного коледжу. *Advanced technologies of science and education* : XIV Міжнар. наук. інтернет-конф. URL : <https://google.su/kAJ4eBEс>. (дата звернення 08.11.2020).
219. Семенишина І. В. Роль і місце комп'ютерної техніки у навчанні математики у вищому навчальному закладі. URL : http://www.confcontact.com/2014-nauka-v-informatsionnom-prostranstve/pe4_semenishina.htm. (дата звернення 06.12.2017).
220. Сисоєва С. О. Педагогічні технології: проблеми, пошуки, перспективи впровадження. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2002. № 6. С. 15–26.
221. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. URL : <http://sum.in.ua/s/funkcija>. (дата звернення 02.08.2017).
222. Словники. URL : <http://slovari.yandex.ru>. (дата звернення 25.10.2018).
223. Современные адаптивные системы образования взрослых : сб. трудов / сост. А. Е. Марон, Н. В. Василенко. СПб. : ИОВ РАО, 2002. 152 с.
224. Сорочан Т. М. Інфраструктура навчального закладу в теорії та практиці управління освітою. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/26727/1/Інфраструктура%20стаття.pdf>. (дата звернення 22.11.2018).

225. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / уклад. : В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захаренко та ін. ; заг. ред. В. І. Воловича. Київ : Укр. центр духовної культури, 1998. 736 с.
226. Співаковський О. В., Львов М. С. Педагогічні технології та педагогічно-орієнтовані програмні системи: предметно-орієнтований підхід. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2002. № 2 (20). С. 17–21.
227. Стасюк В. Д. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх економістів у комплексі «школа – вищий заклад освіти» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2003. 282 с.
228. Степаненко О. О. Обґрунтування поняття «тьютор» у освітньо-дослідницькому просторі. *Наукові записки. Педагогіка*. 2018. Вип. 138. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/24252/1/Stepanenko.pdf>. (дата звернення 18.06.2020).
229. Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. URL : https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf. (дата звернення 18.06.2020).
230. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2024 року. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Новини/2020/01/strat_plan_mon_2024.pdf. (дата звернення 22.10.2020).
231. Стрижак С. В. Науково-методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Полтава, 2005. 245 с.
232. Субетто А. И. Введение в квалиметрию высшей школы. Кн. 2 : Концепции квалиметрии «Система категорий и понятий». М. : Изд-во Исслед. отдела проблем качества подготовки специалистов, 1991. 122 с.
233. Субетто А. И. Качество образования: Проблемы оценки и мониторинга. URL : http://www.iso9000.by.ru/docs/sk/ng669_-1.htm. (дата звернення 10.11.2020).
234. Сухомлинський В. А. Сто советов учителю. Київ : Радянська школа, 1984. 254 с.

235. Сушенцева Л. Л. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Київ, 2012. 469 с.

236. Тасжанова С. М. Управління самоосвітою педагогів. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 2 (54). URL : <https://goo-gl.su/RskYk>. (дата звернення 23.04.2019).

237. Твердохліб С. С. Когнітивний компонент у контексті формування інтерпретаційної компетентності майбутніх учителів хореографії. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки*. 2018. Вип. 167. С. 216–221. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2018_167_53. (дата звернення 12.01.2019).

238. Твердохліб С. С. "Інтерпретаційна компетентність" як педагогічна категорія. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 77(1). С. 170–174. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_77%281%29__36. (дата звернення 16.10.2019).

239. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. М. : Прогрес, 1987.

240. Термін придатності підручників не менше 5 років. *Освітній портал Педагогічна преса*. URL : <http://pedpresa.ua/40010-termin-prydatnosti-pidruchnykiv-ne-menshe-5-rokiv.html>. (дата звернення 12.06.2019).

241. Тимошенко Н. Професійна самореалізація як один із компонентів професійного самовдосконалення особистості. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки*. 2013. Вип. 121(2). С. 158–161. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_121%282%29__40. (дата звернення 30.11.2018).

242. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 35 с.

243. Тимошук Я. "Польська освіта" для українців: сумнівні знання, але можливість легально працювати. URL : http://texty.org.ua/pg/article/hohobi/read/81998/Polska_osvita_dla_ukrajinciv_sumnivni_znanna_ale. (дата звернення 30.07.2018).

244. Тищенко Є., Стрюк А., Актуальність розробки моделі адаптивного навчання. URL : <http://ceur-ws.org/Vol-2292/paper12.pdf> (дата звернення: 28.12.2019).

245. Ткаченко Н. В. Класифікація методологічних умов подолання педагогічної занедбаності в початковій школі. *Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2013. № 2 (6). С. 91–94.

246. Торубара О. М., Клейно Є.О. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній і технічній освіті. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 108.2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_2_108_20. (дата звернення 10.08.2017).

247. Трофімов Ю. Л. Інженерна психологія : підручник. Київ : Либідь, 2002. 264 с.

248. Ушинский К. Д. Три элемента школы. *Педагогические сочинения* : в 6-ти т. / сост. С.Ф. Егоров. Москва : Педагогика, 1988. Т. 1. 414 с.

249. Фесік Л. І. Існуючий досвід використання адаптивного управління в управлінні навчальними закладами. *Теорія та методика управління освітою*. 2011. № 6. С. *.

250. Философский энциклопедический словарь / [гл. ред. : Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв и др.]. М. : Сов. энциклопедия, 1983. 840 с.

251. Філософський енциклопедичний словник. Т. 4 / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди ; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ : Абрис, 2002. 742 с. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011096> (дата звернення 08.05.2019).

252. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих пед. закладів освіти. Київ : Академія, 2000. 544 с.

253. Хміль Н. А. Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2017. Вип. 17. С. 189–193. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_17_52. (дата звернення 22.01.2018).

254. Чиженкова Е. В. Формирование экономического механизма адаптации хозяйствующего субъекта к рыночной среде : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01. М., 2006. 24 с.

255. Чуйко К. С. Формирование адаптивности фирмы в условиях ускорения рыночных изменений : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01. М. 2007. 25 с.

256. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека : учеб. пособие. М. : Логос, 1996. 320 с.

257. Шамова Т. И., Третьяков П. И., Капустин Н. П. Управление образовательными системами : учеб. пособие для студентов вузов / под ред. Т. И. Шамовой. М. : Владос, 2001. 319 с.

258. Шамова Т.И. Управление образовательными системами: учеб. пособ. для вузов / Т.И.Шамова,П.И.Третьякова,Н.П.Капустин – М.: Владос, 2002. – 320 с.

259. Шатіло Д. О. Педагогічні умови формування рефлексивних умінь майбутніх вчителів у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу. *Вивчення та впровадження в навчально-виховний процес середньої та вищої школи педагогічних ідей Василя Сухомлинського* : Всеукр. студент. наук.-практ. інтернет-конф. (24-25 верес. 2015 р.). URL : <https://google.su/M4UhK> . (дата звернення 18.06.2019).

260. Шибутани Т. Социальная психологи. Ростов-н/Д. : Феникс, 1998. 544 с.

261. Штефан Л. В., Ніколаєнко Н. М. Інновації в освіті – вимога сьогодення. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Харків, 2014. Вип. 42–43. С. 280–291.
262. Штофф В. А. Введение в методологию научного познания : учеб. пособие. Л. : ЛГУ, 1972. 191 с.
263. Щоголева О. Моніторинг якості освіти: теоретико-методологічний аспект. *Педагогічний пошук*. 2014. № 2. С. 36–40.
264. Энциклопедия профессионального образования / под ред. С. Я. Батышева. Ст. 1026. URL : <http://www.anovikov.ru/dict/epo.pdf> . (дата обращения 02.12.2017).
265. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. М. : Смысл, 2001. 366 с.
266. Ячменьова В. М. Ідентифікація стійкості діяльності промислових підприємств : монографія. Сімферополь : Доля. 2007. 384 с.
267. Ячменьова В. М., Османова З. О. Сутність понять «адаптація» та «адаптивність». URL : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18798/1/72-346-353.pdf/> . (дата звернення 19.10.2019).
268. Adnan Hakim. Contribution of Competence Teacher (Pedagogical, Personality, Professional Competence and Social) On the Performance of Learning. *The International Journal Of Engineering And Science (IJES)*. 2015. Vol. 4, Iss. 2. Pp. 01–12. URL : <http://www.theijes.com/papers/v4-i2/Version-3/A42301012.pdf>. (Lastaccessed : 12.12.2019).
269. Alpine center, the swiss business school for international hotel & tourism management education global education alliance. URL : <http://www.swissalpinecenter.com/en/BA-International-Hospitality-Tourism-Management-331.htm#simple4>. (Lastaccessed : 12.12.2019).
270. Ammons J. L., Mills S. K. Course-embedded assessments for evaluating cross-functional integration and improving the teaching-learning process. *Issues in Accounting Education*. 2005. Vol. 20(1). Pp. 1–19. (Lastaccessed : 25.12.2019).

271. Federal Ministry of Education and Research. URL : <https://www.bmbf.de/en/the-german-vocational-training-system-2129.html>.

(Lastaccessed : 10.12.2019).

272. German education server. URL : <http://www.eduserver.de/>.

(Lastaccessed : 25.12.2019).

273. Haase K. Kompetenz – Begriffe, Ansaetze, Instrumente in der internationalen Diskussion. *Kompetenzorientierung in der beruflichen Bildung*. Bielefeld, 2011. Pp. 51–65.

274. Longman Dictionary of English Language and Culture / [Ed. Director Della Summers]. Burnt Mill, England : Longman Group UK Limited, 1995. 1528 p.

275. Lyall Catherine, Ann Bruce, Joyce Tait, Laura Meagher. *Interdisciplinary Research Journeys: Practical Strategies for Capturing Creativity*. London : Bloomsbury, 2011. 240 p.

276. María Georgina Fernández Sesma, Gabriel Francisco León Fontes Principles for the Use, Adaptation, and Development of Didactic Material. *MEXTESOL Journal*. 2016. Vol. 40, No. 3. URL : <http://mextesol.net/journal/public/files/0f25e654cd0b4f53b163160a9c7604c3.pdf> . (Lastaccessed : 30.05.2019).

277. Savielieva T. A. Increasing the pedagogical skills of teachers and masters of production training in the process of introducing adaptive principles in colleges and technical schools. *The unity of science*. 2019. December 2018 – January 2019. P. 57–59.

278. The New Media Consortium (NMC). URL : <https://www.nmc.org/nmc-horizon/>. (Lastaccessed : 12.11.2019).

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Савельєва Т.А. Адаптивні засади формування професійних компетентностей молодших спеціалістів сфери обслуговування в закладах фахової передвищої освіти. *Теоретичні і методичні засади розроблення та використання адаптивних технологій у процесі підготовки магістрів з управління закладом освіти*: колективна монографія / за заг. і наук. ред. Г.В. Єльнікової. Харків : Мачулин, 2020. С. 226-249.
2. Савельєва Т.А. Планування життєдіяльності закладу фахової передвищої освіти на адаптивних засадах. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2019. Вип. 4. С. 181-185.
3. Savielieva T.A. Increasing the pedagogical skills of teachers and masters of production training in the process of introducing adaptive principles in colleges and technical schools. *The unity of science*. 2019. December 2018 – January 2019. P. 57-59.
4. Савельєва Т.А. Обґрунтування моделі підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. *Virtus*. 2019. June, Issue 35. С. 168-171.
5. Савельєва Т. Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування в професійно-педагогічних навчальних закладах. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Педагогіка*. 2018. Вип. № 4 (7). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/issue/view/1>.

6. Савельєва Т.А. Базові поняття дослідження підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків: УПА, 2018. Вип. 59. С. 28-34.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Савельєва Т.А. Організація самостійної роботи здобувачів з використанням ІКТ на адаптивних засадах в коледжах. *Освіта і наука в мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку*: матер. II Міжнар. наук. конф. (Дніпро, 27-28 березня 2020 р.). Дніпро, 2020. Ч. I. С. 197-199.

8. Савельєва Т.А. Дослідницька діяльність в коледжах як засіб підвищення якості підготовки фахівця. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя*: зб. матер. II Міжнар.наук.-практ. WEB-форуму (Харків-Київ, 25-27 березня 2020 р.). Харків-Київ, 2020. Вип. 2. С. 190-192.

9. Савельєва Т.А. Вчора проєкт – сьогодні реалії життя та погляд в майбутнє. *Організаційно-педагогічні та методичні проблеми і завдання імплементації Закону України «Про фахову передвищу освіту»*: збір. матер. XIX обласної наук.-практ. конф. пед. працівників (Харків, 21 лютого 2020 р.). Харків, 2020. С. 420-421.

10. Савельєва Т.А. Впровадження адаптивних засад в професійній (професійно-технічній) освіті. *Адаптивні системи управління в освіті*: збір. матер. IV Всеукр. наук. форуму (Харків, 24-25 січня 2019 р.). Харків, 2019. С. 30-31.

11. Савельєва Т.А. Веб-сайт закладу освіти як сучасний інструмент популяризації підготовки молодших спеціалістів. *Шляхи і методи популяризації підготовки молодших спеціалістів в умовах реалізації Закону України «Про освіту»*: збір. матер. XVIII обласної наук.-практ. конф. пед. працівників (Харків, 22 лютого 2019 р.). Харків, 2019. С. 323-325.

12. Савельєва Т.А. Тьюторство як нова професійна роль педагога фахової передвищої освіти на адаптивних засадах. *Intellectual economics,*

management and education: proceeding of the I International symposium (Vilnius-Ljubijana, September 20, 2019). Vilnius-Ljubijana, 2019. С. 368-369.

13. Савельєва Т.А. Застосування ІКТ у навчальному процесі коледжу для якісної освітньої підготовки молодшого спеціаліста на адаптивних засадах. *Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимога часу*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. web-форуму (Київ - Харків, 22-23 березня 2018р.). Київ- Харків, 2018.С. 86-88.

14. Савельєва Т.А., Мандражи О.А. Поняття «STEMA» у контексті доцільності адаптивних процесів при впровадженні STEM освіти. *Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства*: матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернігів, 9 листопада 2018 р.). Чернігів, 2018. С. 646-648.

Відомості про апробацію результатів дослідження:

Основні положення та результати дослідження було апробовано на науково-практичних конференціях різного рівня:

– *міжнародних*: «Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства» (Чернігів, 2018); «Сучасні технології навчальної діяльності викладача закладу вищої освіти» (Харків, 2019); «Intellectual economics, management and education» (Vilnius-Ljubijana, 2019); «Освіта і наука в мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку» (Дніпро, 2020); «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» (Харків-Київ, 2020);

– *всеукраїнських*: «Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимога часу» (Київ - Харків 2018); «Адаптивні системи управління в освіті» (Харків, 2019), «Адаптивні процеси в національній системі освіти» (Харків, 2020).

Додаток Б

Анкета 1

**«Визначення чинників, що характеризують наявність навичок
адаптивності у студентів коледжу»**

Шановний студент!

Для проведення дослідження, пов'язаного з освітнім процесом в професійних закладах освіти, просимо Вас відмітити значком «+» той варіант відповіді, який, на Вашу думку, є найбільш правильним.

Від відвертості Ваших відповідей буде залежати точність наступних висновків.

Анкетування проводиться анонімно, його результати будуть використані виключно з науковою метою.

№ з/п	Зміст питання	Так	Ні	Не знаю
1.	Ви працюєте за чітко встановленим планом, або коригуєте його під впливом обставин?			
2.	Чи заважає вам єдність вимог на заняттях?			
3.	Ви швидко перелаштовуєтесь на нові вимоги в навчанні?			
4.	Чи знайомі ви з поняттям адаптація?			
5.	Чи відчували ви на парі адаптивність у роботі з викладачем? (заміна завдання особисто під вас)			
6.	Чи вважаєте ви, що адаптованість допоможе під час навчання?			
7.	Чи вважаєте ви, що вміння адаптуватись допоможе під час професійної діяльності?			
8.	Чи розвиває адаптивність у вас почуття впевненості в майбутньому?			

Дякуємо за відверті відповіді!

Анкета 2
«Визначення чинників, що характеризують готовність
до адаптивності у викладачів коледжу»

Шановний викладач!

Шановний майстре виробничого навчання!

Для проведення дослідження, пов'язаного з освітнім процесом в професійних закладах освіти, просимо Вас відмітити значком «+» той варіант відповіді, який, на Вашу думку, є найбільш правильним.

Від відвертості Ваших відповідей буде залежати точність наступних висновків.

Анкетування проводиться анонімно, його результати будуть використані виключно з науковою метою.

№ з/п	Зміст питання	Так	Ні	Не знаю
1.	Ви працюєте за чітко встановленим планом на уроці, або коригуєте його під впливом обставин?			
2.	Чи допомагає вам єдність вимог на заняттях?			
3.	Ви швидко перелаштовуєтесь на нові вимоги в навчальному процесі?			
4.	Чи знайомі ви з поняттям адаптація?			
5.	Чи відчували ви на заняттях складнощі адаптації до роботи з боку студентів?			
6.	Чи вважаєте ви, що адаптованість допоможе у проведенні занять?			
7.	Чи вважаєте ви, що вміння адаптуватись допоможе під час професійної діяльності педагога?			
8.	Чи розвиває адаптивність у вас почуття впевненості в майбутньому?			

Дякуємо за відверті відповіді!

Анкета 3
**«Визначення чинників, що характеризують готовність
до адаптивності адміністрації коледжів»**

Шановний керівник, заступники керівників коледжів та технікумів!

Для проведення дослідження, пов'язаного з освітнім процесом в професійних закладах освіти, просимо Вас відмітити значком «+» той варіант відповіді, який, на Вашу думку, є найбільш правильним.

Від відвертості Ваших відповідей буде залежати точність наступних висновків.

Анкетування проводиться анонімно, його результати будуть використані виключно з науковою метою.

№ з/п	Зміст питання	Так	Ні	Не знаю
1.	Ви працюєте за чітко встановленим планом освітньо-виховного процесу, або коригуєте його під впливом обставин?			
2.	Чи допомагає вам єдність вимог до підлеглих та колег в роботі?			
3.	Ви швидко перелаштовуєтесь на нові вимоги в процесі керівництва?			
4.	Чи знайомі ви з поняттям адаптація?			
5.	Чи відчували ви складнощі адаптації до нових вимог роботи ваших колег?			
6.	Чи вважаєте ви, що адаптивний процес керівництва допомагає у реалізації управлінських рішень колективом?			
7.	Чи вважаєте ви, що вміння адаптуватись допомагає під час професійної діяльності керівника?			
8.	Чи розвиває адаптивність у вас почуття підвищення саморозвитку?			

Дякуємо за відверті відповіді!

Анкета 4

«Визначення чинників, що характеризують вимоги роботодавців до випускників коледжу»

Шановний роботодавець!

Для проведення дослідження, пов'язаного з освітнім процесом в професійних закладах освіти, просимо Вас відмітити значком «+» той варіант відповіді, який, на Вашу думку, є найбільш правильним.

Від відвертості Ваших відповідей буде залежати точність наступних висновків.

Анкетування проводиться анонімно, його результати будуть використані виключно з науковою метою.

№ з/п	Зміст питання	Так	Ні	Не часто	Не знаю
1.	Чи приймаєте ви на роботу молодих працівників без досвіду роботи, одразу після закінчення навчального закладу?				
2.	Чи важливо для вашого підприємства який саме закінчив молодий фахівець заклад освіти?				
3.	Важливо при працевлаштуванні вміння молодого співробітника працювати на комп'ютері?				
4.	Чи важливо, щоб працівник міг швидко змінюватись, перелаштовуватись до нових вимог, не зупинятись на досягнутому?				
5.	Чи повинен молодий працівник бути гнучким у встановленні контактів у колективі та з підлеглими?				
6.	Чи є допомога з адаптації на вашому підприємстві для нових співробітників?				
7.	Чи пропонуєте ви новим співробітникам роботу не за фахом? (починати з низів)				
8.	Напишіть, будь ласка ваші побажання до здатностей фахівця або найцінніші характеристики працівника, якого ви приймаєте на роботу				

Дякуємо за відверті відповіді!

Анкета 5

«Визначення чинників, що характеризують вимоги закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації до випускників коледжу, які вирішили продовжувати навчання»

Шановний викладач ВЗО!

Для проведення дослідження, пов'язаного з освітнім процесом в професійних закладах освіти, просимо Вас відмітити значком «+» той варіант відповіді, який, на Вашу думку, є найбільш правильним.

Від відвертості Ваших відповідей буде залежати точність наступних висновків.

Анкетування проводиться анонімно, його результати будуть використані виключно з науковою метою.

№ з/п	Зміст питання	Так	Ні	Не часто	Не знаю
1.	Чи часто вступають до вашого закладу освіти випускники нашого коледжу?				
2.	Чи важливо для вашого закладу освіти який саме закінчив молодий фахівець коледж або технікум?				
3.	Чи важливо, щоб студент міг швидко змінюватись, перелаштовуватись до нових вимог, не зупинятись на досягнутому?				
4.	Чи повинен студент бути гнучким у встановленні контактів у колективі та з викладачами?				
5.	Чи є допомога з адаптації у вашому закладі освіти для студентів першокурсників?				
6.	Напишіть, будь ласка ваші побажання до здатностей фахівця або найцінніші характеристики випускника коледжу, якого ви приймаєте на навчання				

Дякуємо за відверті відповіді!

Додаток Д

Анкета 6

«Анкетування випускників коледжу щодо процесу освіти в коледжі»

Шановний випускник!

Ваша думка про стан освіти в коледжі дасть інформацію щодо удосконалення освітнього процесу підготовки майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Позначте (+) одну відповідь, що відповідає вашій думці.

Анкетування проводиться анонімно.

№ пит.	Питання анкети	Можливі варіанти відповіді (обрати одну відповідь)		
1.	Чи подобалось вам навчатись в коледжі?	так	так, але важко навчатись	не знаю
2.	Дисципліни, пов'язані з професійною підготовкою, сформуvalи у вас професійну компетентність?	однозначно так	можливо, але не зовсім розумію суть професійної компетентності	не достатньо, хотілось би продовжити освіту
3.	Чи відчуваєте впевненість у працевлаштуванні на посаду менеджера?	так	не зовсім	ні
4.	Чи оволоділи ви навичкою роботи на комп'ютері для адаптації до опанування нових програм у сфері обслуговування?	так, не виникає труднощів	так, але виникають труднощі	не достатньо
5.	Чи сформувалась (посилилась) у вас відповідальність за якість управлінських рішень?	так	не змінилась	погіршилась
6.	Чи є для вас простим працювати в колективі, команді (адаптуватись до вимог праці, знайти спільну мову)?	так	не зовсім, складно, але справлюсь	важко
7.	Чи працюєте ви над самоосвітою та саморозвитком?	так	намагаюсь, але не вистачає часу	ні
8.	Чи у вас бажання та набуті знання, професійні навички для активної трудової праці і роботи з людьми?	так	не зовсім, буду продовжувати навчання	ні
9.	Чи важливо для вас бути професіоналом і підвищувати престиж своєї професії?	так	можливо	байдуже, міг би легко змінити професію
10.	Чи з'явилась у вас здібність до узгодження конфліктних ситуацій, мобільності у професійній діяльності?	так	не знаю	ні
11.	Чи постає перед вами питання працевлаштування за фахом менеджер?	ні, вже працюю у сфері послуг	буду далі навчатись, підвищувати свою кваліфікацію	працюю, але за іншим фахом

12. Які на ваш погляд потрібно зробити зміни в організації освітньо-виховного процесу в коледжі для того, щоб результативність навчання була кращою? Зробіть це у відокремленому нижче місці:

13. Якщо Ви бажаєте надати на питання інші відповіді, чи надати більш розширене пояснення по цим чи іншим питанням, зробіть це у відокремленому нижче місці:

Дата анкетування _____

Дякуємо за відповіді

Додаток Д 1

Анкета 7

«Формування професійної компетентності у випускників коледжу»

Шановний випускник!

Для дослідження, яке проводиться з метою виявлення недоліків у формуванні професійної компетентності підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування, просимо вас відповісти на поставлені в анкеті питання.

Позначте (+) одну відповідь, що найбільше співпадає з вашою думкою.

Анкетування проводиться анонімно.

№ з/п	Зміст питання	Так	Ні	Не знаю	Мені байдуже
1.	Для того, щоб відчувати себе професіоналом, мені необхідні глибокі знання з менеджменту та дисциплін економічного профілю підготовки				
2.	Для того, щоб відчувати себе професіоналом, мені необхідні глибокі знання і хороші практичні вміння				
3.	Для того, щоб відчувати себе професіоналом, мені необхідні глибокі знання і вміння роботи з комп'ютером				
4.	Для того, щоб відчувати себе професіоналом, мені необхідні знання з психології				
5.	Для того, щоб відчувати себе професіоналом, мені необхідні знання з правознавства				
6.	Для того, щоб відчувати себе професіоналом, мені необхідні знання з економіки				
7.	Для того, щоб відчувати себе професіоналом, мені необхідні знання та вміння щодо здійснення підприємницької діяльності				
8.	Для того, щоб відчувати себе професіоналом, мені необхідні знання щодо організації і технології надання послуг				
9.	В мене є здатність швидко адаптуватися до змін у змісті діяльності				
10.	В мене є здатність швидко оволодівати новими технологіями професійного спрямування				
11.	Для того, щоб стати успішним у майбутній професійній діяльності, мені необхідно стати професійно мобільним				

Дата анкетування _____

Дякуємо за відверті відповіді!

Адаптована анкета 8
«Визначення поточного стану інформаційно-бібліотечного
забезпечення коледжу студентами, молодшими спеціалістами сфери
обслуговування»

Шановні студенти!

Ця анкета дозволить нам зробити висновки стосовно сформованості вашої інформаційно-технологічної культури щодо використання бібліотечних фондів у навчанні та самопідготовці до майбутньої професійної діяльності, а значить встановити критерії і показники рівнів сформованості професійної компетентності.

Уважно прочитайте запитання та надайте відповіді, встановивши позначку «+» у клітинку там, де ви погоджуєтеся із відповіддю:

1. Чи є ти читачем бібліотеки навчального закладу, де навчаєшся?

Так ☐ Ні ☐

2. Як часто ти відвідуєш бібліотеку?

Один раз на тиждень ☐

Один раз на місяць ☐

Щодня ☐

У разі потреби ☐

Ніколи, мені це не потрібно ☐

Ніколи, у мене є власні ресурси використання інформаційно-бібліотечних джерел ☐

3. Чи є в тебе власне портфоліо майбутнього обліковця?

Так ☐ Ні ☐

4. Як ти вважаєш: чи є портфоліо засобом самоорганізації фахівця?

Так ☐ Ні ☐ Не знаю ☐

5. Яку навчальну літературу для набуття професійних знань ти отримав (отримував) у бібліотеці?

Підручники Посібники Довідники Словники Журнали Газети ☐

Інше джерело _____

Мені достатньо той інформації, що надає викладач на уроці.

Так ☐ Ні ☐

6. Чи потрібно використання комп'ютера у бібліотеці для підготовки до занять?

Так ☐ Ні ☐ Не знаю ☐

7. У бібліотеці необхідно збільшити кількість робочих комп'ютеризованих місць для відвідувачів, тому, що необхідно сприяти поширенню професійного світогляду засобами ІКТ?

Так ☐ Ні ☐ Мені байдуже ☐

Мене влаштовує існуючий стан наявності комп'ютерів у бібліотеці ☐

8. Ти завжди знаходиш потрібну інформацію та літературні джерела необхідного змісту у бібліотеці?

Так ☐ Ні ☐ За допомогою бібліотекара ☐

9. Що на твою думку потрібно врахувати в аспекті інформаційно-бібліотечного забезпечення професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування?

Поновити бібліотечні джерела ☐

Нічого не потрібно змінювати ☐

Не знаю ☐

Забезпечити необхідною кількістю примірників для індивідуального застосування ☐

10. Чи вважаєш ти, що інформаційно-бібліотечне забезпечення є необхідним компонентом формування професійної компетентності майбутнього випускника коледжу?

Так ☐ Ні ☐ Не знаю ☐

11. Мені дуже потрібна інформація щодо організації роботи з навчальною літературою та інформація щодо складання конспекту.

Так ☐ Ні ☐

12. Надайте свої пропозиції щодо покращення умов інформаційно-бібліотечного середовища коледжу з питань підготовки майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____
- 6) _____

13. Чи вважаєш ти, що питання, які поставлені у цій анкеті, актуальні і потребують обговорення у процесі науково-практичної конференції «Інформаційно-бібліотечне забезпечення формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування»?

Так ☐ Ні ☐

SWOT аналіз середовища коледжу

<i>S – сильні боки</i> 1) Цікава історична будівля 2) Наявність зв'язків з ВНЗ 3) Наявність гуртожитку 4) Кваліфіковані викладачі 5) Багато цікавих заходів 6) Можливість поєднувати навчання і роботу 7) Помірний рівень цін за навчання Розташування у центрі міста 8) Підтримка студентського самоврядування	<i>W – слабкі сторони</i> 1) Застаріла матеріальна база 2) Недостатність практичної підготовки 3) Відсутність їдальні 4) Низькі умови проживання у гуртожитку 5) Мало спортивних гуртків
<i>О – можливості</i> 1) Можливість навчання на бюджеті 2) Встановлення тісних зв'язків з роботодавцями, надання можливості проходити реальну практику на підприємствах 3) Розвиток та створення міжнародних програм навчання та обміну 4) Створення нових освітніх програм	<i>T – загрози</i> 1) Неповнота нормативно-правової бази 2) Скорочення кількості бюджетних місць 3) Недостатній набір абітурієнтів у зв'язку з демографічною ситуацією та трудовою міграцією 4) Зростання вартості енергоносіїв призводить до проблем з опаленням, і як наслідок якості освітнього процесу 5) Слабка фандрайзингова діяльність (залучення додаткових коштів із різних джерел)

(Розроблено автором)

«Складові концепції розвитку коледжу на адаптивних засадах по кожному напрямку роботи»

(Розроблено автором)

Додаток И

ТАБЛИЦЯ «Компетенції педагога тьютора»

КОМПЕТЕНЦІ ТЬЮТОРА	Психолого-педагогічні	Адаптивність; Гнучкість; Компетенція конфліктології; Відповідальність; Саморозвиток та особисте зростання; Здоров'я зберігаючи.
	Інформаційні	Ефективна комунікація; Володіння сучасними інформаційними технологіями; Робота в команді; Робота з інформацією в усіх формах.
	Організаційно-управлінські	Соціокультурні; Проектні; Особиста ефективність в складних та нестандартних професійних ситуаціях; Здатність до пошуку нових рішень; Стрес-менеджмент; Тайм-менеджмент.

(розроблено автором)

Додаток К

СКЛАДОВІ, ЩО СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Соціально-психологічний та практично-технологічний компоненти (вибірка із ОКХ)

Назва типової задачі діяльності	Шифр компетенції	Зміст вмінь студента
1. Проектувальна діяльність		
Організація власної справи	КСП-09	В умовах розвиненої ринкової економіки на свій власний ризик, дотримуючись вимог діючого законодавства та міжнародного права:
	КСП-09	- створювати та забезпечувати функціонування власного підприємства;
	КСП-14	- враховувати при організації власного бізнесу систему оподаткування, діючу в країні;
	КСП-14	- наймати на роботу працівників на умовах трудового договору або контракту.
2. Технологічна діяльність		
Організація технологічного процесу	КПТ-04	В умовах виробничої діяльності згідно з регламентуючими нормативно-правовими та внутрішніми документами підприємства:
	КПТ-04	- приймати управлінські рішення з обігу товарно-матеріальних цінностей;
	КПТ-03	- організовувати обслуговування населення;
	КПТ-03	- розробляти та економічно обґрунтовувати заходи із впровадженням нових форм і методів обслуговування;
	КПТ-05	- вивчати попит на послуги із запровадженням заходів щодо удосконалення діяльності підприємства і збільшення його рентабельності;
	КПТ-07	- забезпечувати умови виробництва і зберігання товарно-матеріальних цінностей;
	КПТ-10	- забезпечення ефективного обігу товарно-матеріальних цінностей з урахуванням витрат та шляхів їх скорочення.
Здійснення оперативного регулювання технологічного процесу підприємства	КПТ-06	В умовах виробничої діяльності згідно з регламентуючими нормативно-правовими та внутрішніми документами підприємства:
	КПТ-06	- аналізувати та підбивати підсумки роботи підрозділу галузевого підприємства, раціонально організовувати побутове обслуговування підприємств відповідної галузі.
3. Управлінська діяльність		
Забезпечення управління підрозділів підприємства	КСП-04	У виробничій діяльності на основі існуючої організаційної структури а також виробничих взаємозв'язків:
	КСП-04	- координувати діяльність ланок підрозділу підприємства;
	КСП-04	

		- забезпечувати ефективну роботу колективу підприємства (підрозділу) та зворотних зв'язків.
4. Технологічна діяльність		
Організація рекламної діяльності	КСП-05	З урахуванням особливостей діяльності підприємства сфери послуг на ринку впроваджувати заходи з рекламної діяльності залежно від сегмента ринку підприємства
Обслуговування населення	КСП-06	На основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, використовуючи технологічну документацію з урахуванням специфічних особливостей та технологічних процесів підприємств різних галузей:
	КСП-06	- урізноманітнювати сервісну політику для забезпечення конкурентоспроможності підприємства;
	КСП-06	- підвищувати культуру обслуговування населення.
Ведення обліково-звітної документації	КСП-08	На основі використання типових форм ведення обліку в процесі виробничої діяльності забезпечувати своєчасне ведення первинної документації підрозділу підприємства, складати первинну звітність.
5. Технічна діяльність		
Здійснення виробничої діяльності за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	КПТ-13	У процесі професійної діяльності за допомогою прикладних комп'ютерних програм та відповідних технічних пристроїв:
	КПТ-13	- налагодити ведення обліково-звітної документації з використанням комп'ютерної техніки;
	КПТ-13	- для здійснення оперативного робочого зв'язку вільно володіти засобами інформаційної комунікації.

(Вибіркову таблицю сформовано автором)

Анкета**«Визначення чинників, що характеризують готовність
до адаптивності у викладачів коледжу»*****Шановний викладач!******Шановний майстре виробничого навчання!***

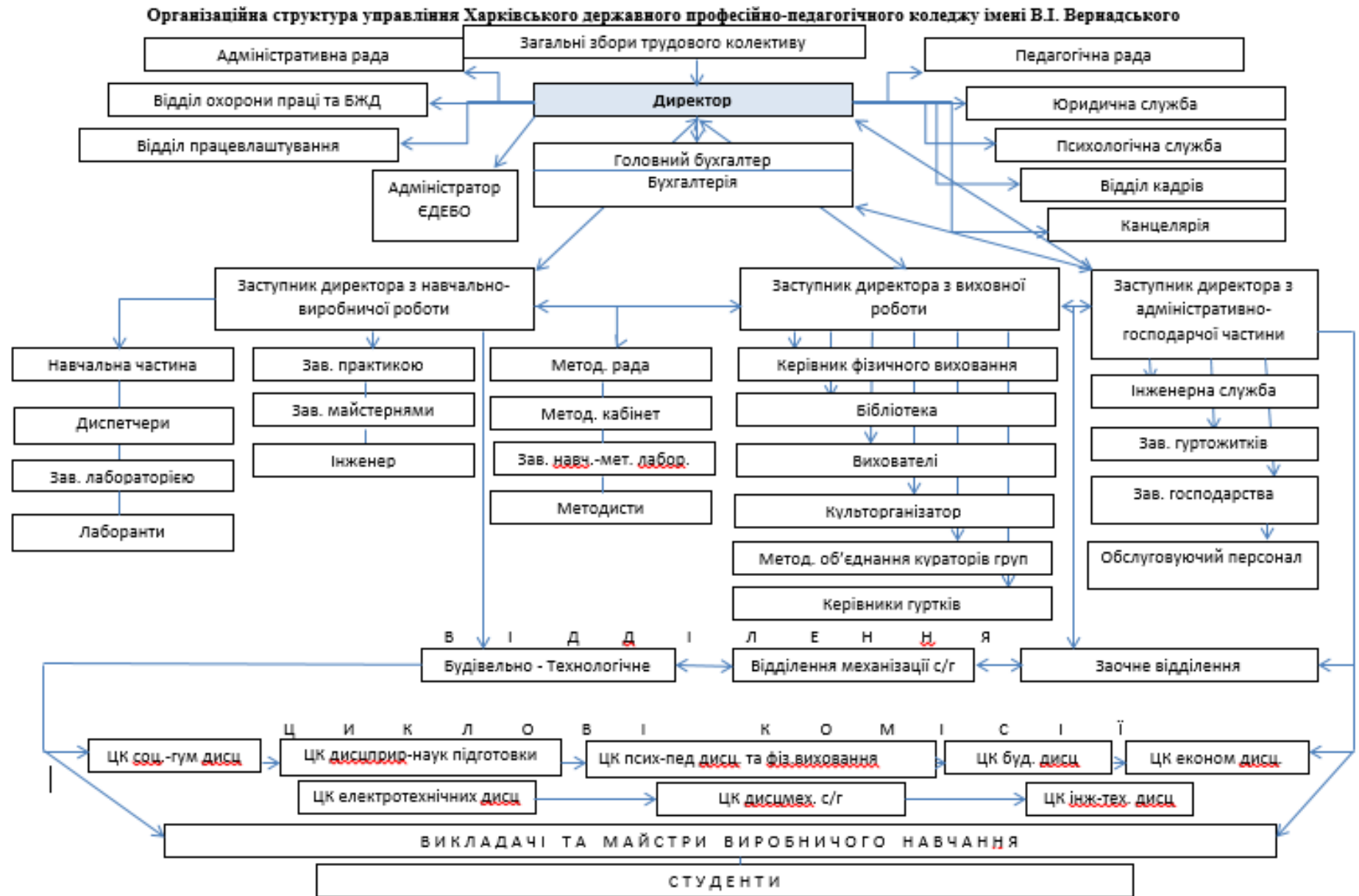
Для проведення дослідження, пов'язаного з освітнім процесом в професійних закладах освіти, просимо Вас відмітити значком «+» той варіант відповіді, який, на Вашу думку, є найбільш правильним.

Від відвертості Ваших відповідей буде залежати точність наступних висновків.

Анкетування проводиться анонімно, його результати будуть використані виключно з науковою метою.

№ з/п	Зміст питання	Так	Ні	Не знаю
1.	Ви працюєте за чітко встановленим планом на уроці, або коригуєте його під впливом обставин?			
2.	Чи допомагає вам єдність вимог на заняттях?			
3.	Ви швидко перелаштовуєтесь на нові вимоги в навчальному процесі?			
4.	Чи знайомі ви з поняттям адаптація?			
5.	Чи відчували ви на заняттях складнощі адаптації до роботи з боку студентів?			
6.	Чи вважаєте ви, що адаптованість допоможе у проведенні занять?			
7.	Чи вважаєте ви, що вміння адаптуватись допоможе під час професійної діяльності педагога?			
8.	Чи розвиває адаптивність у вас почуття впевненості в майбутньому?			

Дякуємо за відверті відповіді!

Навчальний план підготовки МССО 2016 р.

Міністерство освіти і науки України
(найменування центрального органу виконавчої влади, власника)

Харківський індустріально-педагогічний технікум
(повне найменування вищого навчального закладу)

Форма № Н- 3.01

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор
(підпис)

“29” серпня 2016 року
М.П.

Курбатов О.П.
(прізвище та ініціали)

Кваліфікація майстер виробничого навчання – менеджер

Строк навчання 1 рік 10 місяців
(рік і місяць)

на основі освітньо-кваліфікаційного рівня
(зазначається освітній (освітньо-кваліфікаційний) рівень)

кваліфікований робітник з повною загальною середньою освітою

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

підготовки молодшого спеціаліста
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань 01 Освіта
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 015.16 Професійна освіта (Сфера обслуговування)
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація Організація обслуговування населення
(назва спеціалізації)

Форма навчання денна
(денна, вечірня, заочна (дистанційна), екстернат)

І. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Курс	Вересень				Жовтень				Листопад				Грудень				Січень				Лютий				Березень				Квітень				Травень				Червень				Липень				Серпень												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52					
І	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	П	П	П	П	П	П	К	К	К	К	К	К	К	К	К					
ІІ	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	П	П	П	П	С	К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П

ПОЗНАЧЕННЯ: Т – теоретичне навчання; С – екзаменаційна сесія; П – практика; К – канікули; ДЕ – складання державного екзамену; ДП – захист дипломного проекту (роботи)

II. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, ТИЖНІ

Курс	Теоретичне навчання	Екзаменаційна сесія	Практика	Державна атестація	Виконання дипломного проєкту (роботи)	Канікули	Разом
I	34	2	4	-	-	12	52
II	27	2	10	2	-	2	43
Разом	61	4	14	2	-	13	95

III. ПРАКТИКА

Назва практики	Семестр	Тижні
Навчальна	II	4
Технологічна	III	4
Передвипускна педагогічна	IV	6

IV. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ

Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (екзамени, дипломний проєкт (робота))	Семестр
1. Комплексний екзамени з профільно-орієнтованих дисциплін	Державний екзамени	IV
2. Організація та методика професійного навчання	Державний екзамени	IV

V. ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

№ з/п	Назва навчальної дисципліни	Розподіл за семестрами			Кредити: нац./ECTS	Кількість годин							Розподіл аудиторних годин за курсами і семестрами			
		Екзамени	Заліки	Курсові проекти (роботи)		Загальний обсяг	Всього	аудиторних				Самостійна робота	II курс		III курс	
								Лекції	Лаборації	Семінар, практичні	Практичні індивідуальні		1 семестр 16 тижнів	2 семестр 18 тижнів	3 семестр 12 тижнів	4 семестр 15 тижнів
	1. Нормативні навчальні дисципліни															
	1.1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки															
1.1.01	Історія України	1	-	-	1,5	54	32	22	-	10	-	22	2	-	-	-
1.1.02	Українська мова (за проф. спрямуван.)	1	-	-	1,5	54	32	2	-	30	-	22	2	-	-	-
1.1.03	Культурологія	-	4	-	1,5	54	15	8	-	7	-	39	-	-	-	1
1.1.04	Основи правознавства	-	3	-	1,5	54	36	26	-	10	-	18	-	2	-	-
1.1.05	Основи філософських знань	-	2	-	1,5	54	18	10	-	8	-	36	-	1	-	-
1.1.06	Економічна теорія	-	2	-	1,5	54	32	14	-	18	-	22	2	-	-	-
1.1.07	Соціологія	-	4	-	1,5	54	30	22	-	8	-	24	-	-	-	2
1.1.08	Іноземна мова (за проф. спрямуванням)	-	1-3	-	6	216	80	22	-	58	-	136	2	2	1	-
1.1.09	Фізичне виховання	-	1-3	-	4,5	162	80	-	-	80	-	82	2	2	1	-
	Всього за циклом	2	11	-	21	756	355	126	-	229	-	401	10	7	2	3
	1.2. Цикл математичної та природничо-наукової підготовки															
1.2.01	Вища математика	-	1,2*	-	3	108	68	28	-	40	-	40	2	2	-	-
1.2.02	Фізика	-	1*	-	1,5	54	32	22	-	10	-	22	2	-	-	-
1.2.03	Хімія	-	1*	-	1,5	54	32	22	-	10	-	22	2	-	-	-
1.2.04	Інформатика та комп'ютерна техніка	-	1*	-	2,25	81	64	24	-	40	-	17	4	-	-	-
1.2.05	Логістика	-	3	-	2,25	81	36	20	-	16	-	45	-	-	3	-
1.2.06	Статистика	-	2	-	1,5	54	36	12	-	24	-	18	-	2	-	-

1.2.08	Екологія	-	1	-	1,5	54	16	8	-	8	-	38	1	-	-	-
1.2.09	Безпека життєдіяльності	-	4	-	1,5	54	30	18	-	12	-	24	-	-	-	2
	Всього за циклом	-	9	-	15	540	314	154	-	160	-	226	11	4	3	2
	1.3. Цикл професійної підготовки															
1.3.01	Психологія	-	1,2*	-	3	108	68	48	-	20	-	40	2	2	-	-
1.3.02	Педагогіка	3	-	-	2,25	81	60	28	-	32	-	21	-	2	2	-
1.3.03	Організація та методика професійного навчання	4,4Д	-	4	3,75	135	108	88	-	20	-	27	-	-	4	4
1.3.04	Організація та методика виховної роботи	-	4*	-	3	108	84	42	-	42	-	24	-	-	2	4
1.3.05	Технічні засоби навчання і методика їх використання	-	4	-	1,5	54	30	12	-	18	-	24	-	-	-	2
1.3.06	Економіка підприємства	4Д	3,4*	-	2,25	81	72	36	-	36	-	9	-	-	1	4
1.3.07	Охорона праці в галузі	2,4Д	-	-	1,5	54	36	28	-	8	-	18	-	2	-	-
1.3.08	Основи менеджменту	4,4Д	-	4	3	108	54	24	-	30	-	54	-	-	2	2
1.3.09	Організація і технологія надання послуг	3,4Д	-	3	3	108	60	40	-	20	-	48	-	2	2	-
1.3.10	Бухгалтерський облік, фінанси та кредит	-	2*	-	2,25	81	54	14	-	40	-	27	-	3	-	-
1.3.11	Техніка і технологія галузі	2,4Д	-	-	3	108	68	28	-	40	-	40	2	2	-	-
	Всього за циклом	6	7	3	28,5	1026	694	388	-	306	-	332	4	13	13	16
	1.4. Цикл практичної підготовки															
1.4.01	Навчальна практика				6	216										
1.4.02	Технологічна практика				6	216										
1.4.03	Передвипусна педагогічна практика				9	324										
	Всього за циклом				21	756										
	Всього з нормативних навчальних дисциплін	8	27	3	85,5	3078	1363	668	-	695	-	959	25	24	18	21
	2. Вибіркові навчальні дисципліни															
	2.1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки															
2.1.01	Риторика	-	1	-	1,5	54	32	20	-	12	-	22	2	-	-	-
2.1.02	Релігієзнавство	-	1	-	1,5	54	16	16	-	-	-	38	1	-	-	-
	Всього за циклом	-	2	-	3	108	48	36	-	12	-	60	3	-	-	-
	2.2. Цикл професійної підготовки															
2.2.01	Маркетинг	-	4	-	3	108	54	34	-	20	-	54	-	-	2	2
2.2.02	Теорія техніко-економічного аналізу	-	4*	-	2,25	81	54	36	-	18	-	27	-	-	2	2
2.2.03	Управління якістю продукції та послуг	-	4	-	1,5	54	30	16	-	14	-	24	-	-	-	2
2.2.04	Організація захисту споживачів	-	3	-	1,5	54	24	14	-	10	-	30	-	-	2	-
2.2.05	Основи зовнішньоекономічної діяльності	-	4	-	1,5	54	30	18	-	12	-	24	-	-	-	2
2.2.06	Основи підприємництва	-	2	-	1,5	54	36	24	-	12	-	18	-	2	-	-
2.2.07	Комерційне та трудове право	-	3	-	1,5	54	24	14	-	10	-	30	-	-	2	-
2.2.08	Конфліктологія	-	2	-	1,5	54	36	26	-	10	-	18	-	2	-	-

1.09	Податки і податкова політика	-	2	-	1,5	54	36	26	-	10	-	18	-	2	-	-
1.10	Організація праці менеджера	-	4*	-	3	108	39	18	-	21	-	69	-	-	2	1
1.11	Комп'ютерна техніка та користування ПК	-	3*	-	2,25	81	24	8	-	16	-	57	-	-	2	-
1.12	Вікова фізіологія	-	1*	-	1,5	54	32	32	-	-	-	22	2	-	-	-
	Всього за циклом	-	12	-	22,5	810	419	266	-	153	-	391	2	6	12	9
	Всього	-	14	-	25,5	918	467	302	-	165	-	451	5	6	12	9
	Екзаменаційні сесії				9	324										
	Разом	8	41	3	120	4320	1830	964	-	860	-	1410				
	Кількість годин на тиждень					30							30	30	30	30
	Кількість курсових проєктів (робіт)					3							-	-	1	2
	Кількість екзаменів					8							2	2	2	2
	Кількість заліків					41							11	11	7	12

VI. ПЕРЕЛІК НЕОБХІДНИХ:

Кабінетів	
Соціально-гуманітарних дисциплін	9. Вікової фізіології та психології
Вищої математики	10. Організації та методики професійного навчання
Економіки підприємства	11. Організації та методики виховної роботи
Охорони праці	12. Обчислювальної техніки та інформатики
Української мови (за професійним спрямуванням)	13. Безпеки життєдіяльності
Іноземної мови	14. Бухгалтерського обліку
Фізичного виховання	15. Організації обслуговування населення
Педагогіки	16. Організації і технології надання послуг та управління якістю продукції
Лабораторій	
Технічних засобів навчання	
Комп'ютерної техніки та програмування	

VII. ПОЯСНЕННЯ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

1. Навчальний план розроблений для нормативної частини ОПП Державного стандарту освіти з урахуванням вибіркової частини, яка відображає особливості підготовки молодших спеціалістів: майстрів виробничого навчання-менеджерів, їх спеціалізацію та враховує інтеграцію з навчальним планом ПТНЗ.
2. На навчання до технікуму з даного профілю підготовки приймаються особи, які мають загальну середню освіту та професію, що пов'язана з наданням побутових та комунальних послуг населенню.
3. Графіком навчального процесу передбачене індивідуальне для кожної групи послідовність теоретичного навчання, практик, екзаменаційних сесій і канікул з дотриманням загальної тривалості навчального року.
4. Студенти виконують курсові проекти з дисциплін "Основи менеджменту", "Організація і технологія надання послуг", "Організація та методика професійного навчання". Курсове проєктування здійснюється за окремим розкладом.
5. Заняття з фізичного виховання являються обов'язковими і плануються у обсязі 4 год. на тиждень, з яких 2 год. в основному розкладі і 2 год. на тиждень по окремому розкладу в гуртках спортивно-туристської підготовки на 1 курсі і 2 год. на 2 курсі за окремим розкладом в гуртках спортивно-туристської підготовки.
6. Навчальна виробнича практика з поновлення і закріплення отриманих раніше професійних навичок може проводитись як концентровано, так і індивідуально на базі підприємств побутового і комунального профілю.
7. Технологічна практика може проводитись як концентровано, так і індивідуально на підприємствах побутового і комунального профілю в якості організаторів (менеджерів) сфери обслуговування населення. Після закінчення технологічної практики студенти складають звіт.
8. Тривалість робочого дня під час навчальної практики складає 6 годин, тривалість технологічної і передвипускної педагогічної практики встановлюються у відповідності до чинного законодавства і режиму роботи баз практики.
9. Педагогічна практика проводиться як концентровано, так і індивідуально в професійних навчальних закладах, школах області та інших областей України.
10. Поточний контроль знань студентів здійснюється за результатами модульного контролю знань, що проводиться за рахунок часу, відведеного на вивчення дисципліни.
11. Підсумковий контроль (семестровий) передбачений у вигляді семестрових екзаменів по окремим дисциплінам і заліків та диференційованих заліків з інших предметів. Екзамени, заліки та диференційовані заліки проводяться з урахуванням модульної технології навчання у відповідності до діючих Положень і рекомендацій Міністерства освіти і науки України.
12. Форма проведення екзаменів (письмово, усно) визначається цикловою комісією і погоджується із заступником директора з навчальної роботи.
13. Державна атестація здійснюється Державною екзаменаційною комісією. Форма (письмова або усна) проведення іспитів визначається і затверджується випусковою цикловою комісією.

Заступник директора з навчальної роботи

В.В. Скрипник

V. План навчального процесу

№ з/п	Назва навчальної дисципліни	Розподіл за семестрами				Кількість годин							Розподіл аудиторних годин за курсами та семестрами			
		Екзамени	Заліки	Курсові проекти (роботи)	Кредити ECTS	Загальний обсяг	аудиторних					Самостійна робота	у тому числі			
							Всього	Лекцій	Лабораторні	Семінарські, практичні	Індивідуальні		II курс		III курс	
													1 семестр 16 тижнів	2 семестр 19 тижнів	3 семестр 12 тижнів	4 семестр 15 тижнів
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	1. Нормативні навчальні дисципліни															
	1.1 Цикл загальної підготовки															
1.1.01	Історія України	1			2	60	32	22		10		28	2			
1.1.02	Українська мова (за професійним спрямуванням)	1			2	60	32	2		30		28	2			
1.1.03	Культурологія		3		2	60	24	16		8		36			2	
1.1.04	Основи правознавства		1*		1,5	45	32	16		16		13	2			
1.1.05	Основи філософських знань		1		1,5	45	32	22		10		13	2			
1.1.06	Економічна теорія		3		2	60	36	18		18		24			3	
1.1.07	Соціологія		4		1,5	45	30	22		8		15				2
1.1.08	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)		4*		4,5	135	96	22		74		39			3	4
1.1.09	Вища математика		1*		3	90	64	30		34		26	4			
1.1.10	Фізика		2		1,5	45	38	26		12		7		2		
1.1.11	Хімія		1		1,5	45	32	22		10		13	2			
1.1.12	Інформатика та комп'ютерна техніка		2*		4,5	135	95	20		75		40		5		
1.1.13	Екологія		4		1,5	45	30	20		10		15				2
	Всього за циклом	2	11	0	29	870	573	258	0	315	0	297	14	7	8	8
	1.2 Цикл професійної підготовки															
1.2.01	Психологія		1*		6	180	128	102		26		52	8			
1.2.02	Педагогіка	2			5	150	95	50		45		55		5		
1.2.03	Організація і методика професійного навчання	4,4Д		4	4,5	135	108	88		20		27			4	4
1.2.04	Організація і методика виховної роботи		4*		3,5	105	75	42		33		30				5
1.2.05	Технічні засоби навчання і методика їх використання		4		1,5	45	30	12		18		15				2
1.2.06	Економіка підприємства	4,4Д			4,5	135	90	48		42		45				6

1.2.07	Охорона праці та БЖД	3,4Д			3	90	60	44		16		30			5	
1.2.08	Організація і технологія надання послуг	2,4Д		2	6	180	134	74		60		46	6	2		
1.2.09	Технологічна практика				6	180						180				
1.2.10	Педагогічна практика				9	270						270				
	Всього за циклом	5	3	2	49	1470	720	460	0	260	0	750	14	7	9	17
	Всього з нормативних навчальних дисциплін	7	14	2	78	2340	1293	718	0	575	0	1047	28	14	17	25
	2. Вибіркові навчальні дисципліни															
	2.1 Цикл загальної підготовки															
2.1.01	Фізичне виховання		1-3		3,5	105	82			82		23	2	2	1	
2.1.02	Статистика		3		2	60	36	20		16		24			3	
2.1.03	Техніко-економічний аналіз		3*		2,5	75	48	28		20		27			4	
	Всього за циклом		5		8	240	166	48	0	118	0	74	2	2	8	0
	2.2 Цикл професійної підготовки															
2.2.01	Менеджмент	3,4Д		3	4,5	135	98	60		38		37		2	5	
2.2.02	Маркетинг	4Д	4*		4	120	75	45		30		45				5
2.2.03	Бухгалтерський облік та оподаткування		2*		4,5	135	95	51		44		40		5		
2.2.04	Основи підприємницької діяльності		2		3,5	105	76	40		36		29		4		
2.2.05	Комерційне та трудове право		2*		2,5	75	57	32		25		18		3		
2.2.06	Навчальна практика				6	180						180				
	Всього за циклом	1	4	1	25	750	401	228	0	173	0	349	0	14	5	5
	Всього вибірових навчальних дисциплін	1	9	1	33	990	567	276	0	291	0	423	2	16	13	5
	Екзамени				9	270						270				
	РАЗОМ	8	23	3	120	3600	1860	994	0	866	0	1740				
	Кількість годин на тиждень						30						30	30	30	30
	Державні екзамени				2	60										
	Кількість курсових проектів						3							1	1	1
	Кількість екзаменів						8						2	2	2	2
	Кількість заліків						23						6	6	5	6

VI. Перелік необхідних:

Кабінетів:

1	Соціально-гуманітарних дисциплін	6	Української мови (за проф. спрямуванням)	11	Педагогіки
2	Вищої математики та фізики	7	Організації і методики професійного навчання	12	Психології
3	Економіки підприємства	8	Організації і методики виховної роботи	13	Інформатики
4	Охорони праці та БЖД	9	Організації обслуговування населення	14	Менеджменту
5	Іноземної мови	10	Хімії	15	Фізичного виховання

Лабораторій:

1	Технічних засобів навчання
2	Комп'ютерної техніки

VII. ПОЯСНЕННЯ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

Навчальний план розроблений для підготовки молодших спеціалістів майстрів виробничого навчання-менеджерів з урахуванням вимог затверджених стандартів вищої освіти у частині освітньо-кваліфікаційних характеристик і «Прикінцевих та перехідних положень» Закону України «Про вищу освіту», згідно з наказом МОН «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік» від 26.01.2015 року, № 47.

На навчання до коледжу приймаються особи, що мають повну загальну середню освіту і освітньо-кваліфікаційний рівень – кваліфікований робітник з відповідного профілю.

Графіком освітнього процесу передбачена індивідуальна для кожної групи послідовність теоретичного навчання, практик, екзаменаційних сесій і канікул з дотриманням загальної тривалості навчального року.

Студенти виконують курсові проекти з дисциплін «Організація і технологія надання послуг», «Менеджмент», «Організація та методика професійного навчання». Курсове проектування здійснюється за окремим розкладом.

Заняття з фізичного виховання являються обов'язковими і плануються у обсязі 4 год. на тиждень, з яких 2 год. в основному розкладі і 2 год. на тиждень по окремому розкладу в гуртках. На 2 курсі 2 год. на тиждень в основному розкладі.

Навчальна практика проводиться як індивідуально, так і концентровано на базі підприємств сфери обслуговування, планується окремо по кожній групі і в залежності від місцевих умов переміщується в межах навчального року.

Педагогічна практика проводиться як концентровано, так і індивідуально в закладах професійно-технічної освіти, школах області та інших регіонів України.

Технологічна практика проводиться, як правило в 3 семестрі, студенти працюють на штатних посадах молодшого адміністративного персоналу підприємств сфери обслуговування і складають звіт.

Тривалість робочого дня під час навчальної практики складає 7 годин (до 36 годин), тривалість технологічної і педагогічної практики встановлюються відповідно до чинного законодавства і режиму роботи баз практики.

Поточний контроль знань студентів здійснюється за результатами модульного контролю знань, і проводиться за рахунок часу, відведеного на вивчення дисципліни.

Підсумковий (семестровий) контроль знань передбачений у вигляді семестрових екзаменів з окремих дисциплін та заліків з інших дисциплін.

Форма проведення екзаменів (письмово, усно) визначається цикловою комісією і погоджується із заступником директора з навчально-виробничої роботи.

Державна атестація здійснюється екзаменаційною комісією. Форма (письмова або усна) проведення Державних екзаменів визначається і затверджується випусковою цикловою комісією.

Заступник директора з навчально-виробничої роботи

Г.Ю. Ніколаєвська

**Адаптивна матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними знаннями та
уміннями**

<i>Компетентності</i>	Знання	Уміння				Комунікація	Автономність і відповідальність
		<i>предметно- практичні</i>	<i>предметно- розумові</i>	<i>знаково- практичні</i>	<i>знаково- розумові</i>		
1	2	3	4	5	6	7	8
КСО-01 розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи (принципи біоетики);	+		+				
КСО-02 розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя;	+		+				
КСО-03 здатність до навчання впродовж життя;	+		+		+		+
КСО-04 здатність до критики й самокритики;					+		
КСО-05 креативність, здатність до системного мислення;	+		+			+	
КСО-06 адаптивність і комунікабельність;		+		+	+	+	+
КСО-07 наполегливість у досягненні мети;	+		+				+
КСО-08 турбота про якість виконуваної роботи;	+			+			+
КСО-09 толерантність;		+				+	
КСО-10 екологічна грамотність;		+			+		
КЗН-1 базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності;	+	+				+	+
КЗН-2 базові знання фундаментальних розділів математики, в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань, здатність використовувати математичні методи в обраній професії;	+		+	+			+

Продовж. табл.

1	2	3	4	5	6	7	8
КЗН-3 базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси;	+			+	+	+	
КЗН-4 базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін;	+		+		+		+
КЗН-5 базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін.	+	+					+
КІ-1 здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;	+		+			+	
КІ-2 знання іншої мови(мов);	+		+				
КІ-3 навички роботи з комп'ютером;	+		+		+	+	
КІ-4 навички управління інформацією;			+	+			+
КІ-5 дослідницькі навички.	+			+			+
КЗП-01 базові уявлення про організацію навчально-виховного процесу та професійного навчання учнів, розуміння значення його ефективного здійснення для забезпечення успішної підготовки майбутніх фахівців робітничої професії;	+	+				+	+
КЗП-02 володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації психофізіологічних особливостей учнів та врахування їх результатів у організації навчально-виробничої діяльності, виховній та корекційній роботі;	+		+			+	
КЗП-04 здатність застосовувати основні інформаційно-комунікаційні технології у професійному навчанні та організовувати дослідно-експериментальну, рефлексивно-творчу та самостійну роботу учнів;	+		+		+	+	
КЗП-05 сучасні уявлення про створення розвиваючого навчального середовища та забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату навчально-виробничої діяльності та високого рівня культури її організації;	+	+					+
КЗП-06 знання й застосування на практиці методики розробки навчально-виробничої та виховної документації згідно діючого законодавства;	+	+		+		+	
КЗП-07 сучасні уявлення про принципи аналізу та оцінки власної професійної діяльності та роботи колег щодо обґрунтування практичних рішень ефективної організації навчально-виробничої діяльності учнів;	+		+	+		+	
КЗП-08 здатність планувати й реалізувати відповідні заходи;	+		+	+		+	

Продовж. табл.

1	2	3	4	5	6	7	8
КЗП-09 знання правових основ і законодавства України в галузі освіти;	+	+					+
КЗП-10 здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці;	+	+					+
КЗП-11 здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді;	+		+		+	+	
КЗП-12 уміння вести дискусію й підібрати методику проведення уроків виробничого навчання.	+		+		+	+	
КСП-01 здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для розробки навчально-програмної, методичної документації та оновлення змісту професійного навчання відповідно до динамічних змін сучасної техніки та технологій;	+		+		+	+	
КСП-02 здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для підготовки та організації проведення виховної діяльності в умовах навчального закладу;	+		+		+		+
КСП-03 здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для організації та технології надання послуг у різних сферах підприємницької діяльності та методів розрахунку економічної доцільності та ефективності функціонування сервісних фірм, планування та контролю діяльності підприємств, що надають послуги, приймання оптимальних рішень з урахуванням специфіки конкретної галузі;	+		+		+		+
КСП-04 здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички в галузі менеджменту для формування сучасного управлінського мислення, основ системного управління організаціями будь-яких видів, застосування сучасних принципів та напрямів наукової організації праці;	+		+		+		+

Продовж. табл.

1	2	3	4	5	6	7	8
КСП-05 здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички щодо формування комплексу маркетингу та його ринкового інструментарію, аналізу ринку, маркетингового середовища підприємства та його пріоритетів у сучасних умовах,	+		+		+	+	
КСП-06 здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички з питань постачання послуг для організації та взаємодії виробничої та організаційно-обслуговуючої систем підприємств, установ та організацій, враховуючи специфічні особливості та технологічні процеси підприємств різних галузей;	+		+	+		+	
КСП-07 здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі метрології, стандартизації та сертифікації для забезпечення захисту споживачів та дотримання якості продукції і надання послуг, комплексного координування функцій якості на всіх стадіях життєвого циклу продукції й оцінки ефективності їхньої реалізації;	+	+		+			
КСП-08 здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі математики (математичної статистики), для обробки бухгалтерських, статистичних й економічних даних виробничих та обслуговуючих процесів, а також здійснення техніко-економічного аналізу діяльності підприємств, установ та організацій;	+	+			+		
КСП-09 здатність здійснювати самостійне організаційно-господарське новаторства на основі використання різних підприємницьких можливостей для випуску нових товарів, послуг, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту, а також взаємодії з зовнішнім середовищем з метою отримання прибутків та самореалізації власної мети;	+		+		+	+	

Продовж. табл.

1	2	3	4	5	6	7	8
КСП-10 здатність використовувати профільні знання й практичні навички щодо управління матеріальними потоками, визначення логістичних витрат та шляхів їх скорочення, забезпечення сервісного обслуговування продукції та послуг;	+		+	+		+	
КСП-11 здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі економіки, застосовувати на практиці механізми її регулювання на основі вивчення економічних законів, категорій, критеріїв та показників з метою найбільш ефективного використання виробничих ресурсів підприємства, раціонального поєднання всіх елементів виробничого процесу для досягнення максимального задоволення потреб суспільства;	+		+	+		+	
КСП-12 здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі охорони праці щодо забезпечення дотримання вимог безпеки життєдіяльності, охорони праці, протипожежних та санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу та навчально-виробничої діяльності;	+		+	+		+	
КСП-13 здатність володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, використовувати інформаційні технології для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності;	+	+		+		+	
КСП-14 здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння у галузі правознавства: оподаткування та трудового права у майбутній виробничій діяльності випускника	+	+			+		+

Адаптивна матриця відповідності результатів навчання та формування компетентностей

Програмні результати навчання	Компетентності				Інтегральна компетентність
	Загально-наукові	Професійні	Соціально-особистісні	Інструментальні	
1	2	3	4	5	6
ПП.О.01. В умовах виробничої діяльності на підставі виробничих відносин в колективі: - застосовувати методи впливу на поведінку людини та створювати нормальний морально психологічний клімат у колективі;	+		+		+
ПП.О.02. - проводити бесіди і наради щодо економного використання матеріалів і їх збереження, раціонального використання сервісного обладнання.		+		+	+
ЗР.Р.03. Використовуючи стандартні методики економічних досліджень проводити економічний аналіз і робити висновки щодо ефективності роботи підприємства (підрозділу).	+	+			+
ЗР.Р.04. На основі даних оперативного обліку, використовуючи стандартні методики та нормативно- правову документацію аналізувати трудові показники, розраховувати продуктивність праці та вносити пропозиції щодо її підвищення, чисельності працівників та фонду їх заробітної плати.		+		+	+
ПП.Р.05. На основі стандартних методик та маркетингової інформації з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу задля забезпечення конкурентоспроможності підприємства, використовуючи визначені методики маркетингових досліджень,: - визначати сегменти ринку, потенційних споживачів, враховуючи їх поведінкові особливості;		+	+		+

Продовж. табл.

1	2	3	4	5	6
ЗР.Р.06. - оцінювати збутову діяльність підприємства, відстежувати зміну на попит, ціну продукції або послуг з використанням відповідних методів;	+	+			+
ПР.Р.07. - визначати ефективність запровадження форм і методів обслуговування та надання послуг, а також, з урахуванням отриманих результатів, планувати подальшу маркетингову діяльність підприємства.	+	+			+
ПП.О.06. При розробці проекту організації робіт передбачати заходи щодо виконання вимог санітарної інспекції, охорони праці, охорони навколишнього середовища.		+		+	+
ПР.Р.07. - визначати ефективність запровадження форм і методів обслуговування та надання послуг, а також, з урахуванням отриманих результатів, планувати подальшу маркетингову діяльність підприємства.		+		+	+
ПП.О.06. При розробці проекту організації робіт передбачати заходи щодо виконання вимог санітарної інспекції, охорони праці, охорони навколишнього середовища.	+	+			+
ПП.Р.07. В умовах розвиненої ринкової економіки на свій власний ризик, дотримуючись вимог діючого законодавства та міжнародного права: - створювати та забезпечувати функціонування власного підприємства;	+	+			+
ПП.Р.08. - враховувати при організації власного бізнесу систему оподаткування, діючу у країні;		+			+
ПП.Р.09. - наймати на роботу працівників на умовах трудового договору або контракту.	+	+			+

Продовж. табл.

1	2	3	4	5	6
ПР.Р.09. В умовах виробничої діяльності згідно з регламентуючими нормативно-правовими та внутрішніми документами підприємства: - приймати управлінські рішення з обігу товарно-матеріальних цінностей;		+		+	+
ПП.Р.10. організовувати обслуговування населення;		+		+	+
ПР.Р.11. розробляти та економічно обґрунтовувати заходи із впровадження нових форм і методів обслуговування;	+	+			+
ЗР.Р.12. вивчати попит на послуги та складати пропозиції із запровадження заходів щодо удосконалення діяльності підприємства і збільшення його рентабельності;	+			+	+
ПП.Р.13. забезпечувати умови виробництва і зберігання товарно-матеріальних цінностей;		+		+	+
ПП.Р.14. забезпечення ефективного обігу товарно- матеріальних цінностей з урахуванням логістичних витрат та шляхів їх скорочення.		+		+	+
ЗП.О.15. В умовах виробничої діяльності згідно з регламентуючими нормативно-правовими та внутрішніми документами підприємства: - аналізувати та підбивати підсумки роботи підрозділу галузевого підприємства, раціонально організовувати побутове обслуговування підприємств відповідної галузі.	+	+			+
ПП.Р.16. В умовах виробничої діяльності на підставі технологічної документації, використовуючи чинну нормативно-правову базу з питань охорони праці, організовувати дотримання чинного законодавства щодо охорони праці та виконання учасниками трудового процесу нормативно-правових актів з охорони праці і безпеки життєдіяльності.		+		+	+

Анкета

«Визначення дії чинників, при провадженні адаптивних засад в підготовці студентів менеджерів сфери обслуговування»

Шановний педагог!

Для проведення дослідження, пов'язаного з освітнім процесом в закладах фахової передвищої освіти, просимо Вас відмітити значком «+» той варіант відповіді, який, на Вашу думку, є найбільш правильним.

Від відвертості Ваших відповідей буде залежати точність наступних висновків.

Анкетування проводиться анонімно, його результати будуть використані виключно з науковою метою.

№ з/п	Зміст питання	Так	Ні	Не знаю
1.	В роботі коледжу відчувається адаптивне управління навчальним закладом на рівні адміністрування?			
2.	Чи корисна в підготовці МССО взаємодія учасників освітнього процесу на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктної діяльності педагогів та студентів?			
3.	Ви схвалюєте присутність гнучкого змісту підготовки молодших спеціалістів?			
4.	Чи потрібна адаптація і систематичне осучаснення навчально-методичних матеріалів до занять з урахуванням індивідуалізації освітніх потреб?			
5.	Чи використовували Ви адаптацію педагогічних технологій в освітньому процесі коледжу?			
6.	Чи вважаєте ви, що осучаснення навчально-методичної літератури, книг та оновлення підручників підвищить якість підготовки молодших спеціалістів?			
7.	Чи розвиває наявність серйозного комп'ютерного забезпечення навчання та сформованих навичок комп'ютерної компетентності педагогів при створенні та проведенні занять?			
8.	Чи маємо здійснювати оновлення матеріально-технічної бази закладу освіти?			

Дякуємо за відверті відповіді!

Контроль знань до МОДУЛЯ 4
з дисципліни «Менеджмент»
Варіант I

Рівень	№ з/п	Зміст завдань	Примітка
I	1.	Оберіть вірну відповідь: До прийняття управлінського рішення не залучаються: а) керівники; б) виконавці; в) менеджери середньої ланки.	
II	2. 3.	Поміркуйте та дайте відповідь на питання: У яких етапах комунікаційного процесу можуть виникнути проблеми? (Наведіть приклади комунікаційних проблем і напишіть, як їх можна уникнути або подолати). Визначте і проаналізуйте умови, за яких ухвалюють більшість рішень.	
III	4. 5. 6.	Дайте визначення, або запропонуйте відповідь і поясніть її: 4. Визначте в яких випадках доцільно використовувати групове прийняття управлінських рішень, а в яких індивідуальне? 5. Як використовують соціально-психологічні методи в менеджменті? 6. Дайте характеристику лідерських якостей менеджера, чи можливо їх виховати в особистості, як?	

IV	7.	Ситуація до вирішення Ви керуєте групою з шести осіб, які працюють в одному приміщенні в різних порівняно ізольованих кабінетах. Організація, у якій ви працюєте, ухвалила рішення стосовно куріння у її приміщенні. Політика полягає в тому, що куріння загалом дозволено, хіба що в окремих кабінетах хтось був проти, тоді питання вирішував керівник підрозділу. Четверо працівників вашої групи - курці. Вони переконані, що, як більшість, мають право курити на робочому місці. Двоє інших працівників, що не курять, висловлюють протест, доводячи, що пасивне куріння завдає більшої шкоди здоров'ю, і вимагають заборонити куріння на робочому місці. Проблему ускладнює те, що шеф сам придумав таку політику і не хоче відмовлятися від неї. Для вас пасивне куріння не є проблемою. Однак ви повинні ухвалити рішення у цій ситуації. Ви маєте такий вибір: 1) визначити територію, де можна курити; 2) дозволити курити будь-де у приміщенні; 3) попросити шефа чіткіше визначити політику. ЗАВДАННЯ ДО СИТУАЦІЇ 1. Ви ухвалили перше рішення, як ви поясните це курцям? 2. Ви ухвалили друге рішення, як ви повідомите про це некурців? 3. Ви ухвалили третє рішення, підготуйтеся до розмови зі своїм шефом. 4. Чи є інші варіанти? 5. Яке рішення ви б ухвалили на місці керівника?	
----	----	---	--

Додаток Т

ФКМ 1. Кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності викладача ЗФПО 2017

Параметри (Р)	Вагомість (V)	Фактори (F)	Вагомість (V)	Критерії / порядку	Вагомість (v1)	Порядковий коефіцієнт (K)	Значення порядкового коефіцієнту 2017р.	Оцінка критеріїв 2017 р.	Оцінка факторів 2017р.	Оцінка параметрів 2017р.
1. Особистісно-етичні якості викладача	0,20	1. Особистісні якості викладача в педагогічній діяльності	1,00	1. Цілеспрямованість та організаторські здібності	0,1	K1	0,87	0,09	0,81	0,16
				2. Вміння змотивувати студентів та організувати освітній процес	0,1	K2	0,90	0,09		
				3. Встановлення контакту з усіма учасниками освітнього процесу (студенти, колеги, батьки)	0,1	K3	0,87	0,09		
				4. Енергійність та прагнення результативності своєї роботи	0,1	K4	0,62	0,06		
				5. Гуманізм, щирість, уважність, доброзичливість, свідоме ставлення до праці, дисциплінованість, терпеливість	0,1	K5	0,81	0,08		
				6. Вимогливість, принциповість, товариськість, об'єктивність, самокритичність	0,1	K6	0,77	0,08		
				7. Висока моральна культура, артистизм, загальна ерудиція, етичність поведінки	0,1	K7	0,80	0,08		
				8. Вміння об'єктивно оцінювати	0,1	K8	0,90	0,09		
				9. Вміння впровадження різних освітніх технологій в навчально-виховний процес	0,1	K9	0,67	0,07		
				10. Любов до справи і молоді	0,1	K10	0,91	0,09		
2. Базові компетентності викладача	0,19	2. Фахові компетентності викладача	0,20	11. Саморозвиток та самоосвіта	0,16	K11	0,90	0,14	0,17	0,15
				12. Підвищення навичок професійного спрямування	0,15	K12	0,80	0,12		
				13. Підвищення кваліфікації через електронні платформи, дистанційно	0,15	K13	0,85	0,13		
				14. Розробка та оформлення освітньо-виховних заходів зі студентами	0,14	K14	0,78	0,11		
				15. Участь у засіданнях методичної та педагогічної ради коледжу	0,12	K15	0,72	0,09		
				16. Участь у конференціях та засіданнях особисто і онлайн	0,14	K16	0,85	0,12		

Продовж. табл.

				17. Виконання професійних функцій щодо організації та проведення професійної діяльності	0,14	K17	0,88	0,12		
		3. Соціаль-но-психологічні компетентності	0,20	18. Здатність до співпраці на адаптивних засадах	0,18	K18	0,90	0,16		
				19. Виконання соціальних норм та правил	0,14	K19	0,80	0,11		
				20. Виховання та соціальна адаптація студентів під час освітньої діяльності	0,18	K20	0,95	0,17		
				21. Робота в команді	0,17	K21	0,85	0,14		
				22. Стресостійкість	0,17	K22	0,80	0,14		
				23. Психологія виховання та навчання молоді	0,16	K23	0,80	0,13		
		4. Правові компетентності	0,20	24. Суспільно-політична обізнаність	0,21	K24	0,65	0,14		0,15
				25. Робота із студентським самоврядуванням	0,27	K25	0,85	0,23		
				26. Обізнаність в нормативно-правових засадах освітньої галузі	0,26	K26	0,70	0,18		
				27. Захист власних прав і свобод	0,26	K27	0,75	0,20		
		5. Загально-культурні компетентності	0,20	28. Загально-культурна поведінка	0,22	K28	0,85	0,19	0,16	
				29. Не традиційні творчі підходи в освітньому середовищі коледжу	0,20	K29	0,90	0,18		
				30. Написання статей та тез до колеганської газети	0,17	K30	0,75	0,13		
				31. Проведення гурткової роботи	0,20	K31	0,65	0,13		
				32. Проведення заходів виховного спрямування	0,21	K32	0,80	0,17		
		6. Здоров'язберігаюча компетентність	0,20	33. Здоровий спосіб життя.	0,16	K33	0,70	0,11	0,14	
				34. Підтримка та профілактика стану здоров'я в процесі роботи	0,16	K34	0,65	0,10		
				35. Відстеження стану здоров'я студентів	0,16	K35	0,75	0,12		
				36. Дотримання правил безпеки життєдіяльності	0,16	K36	0,80	0,13		
				37. Екологічна дбайливість	0,16	K37	0,65	0,10		
				38. Підтримка та участь у загальноколеганських заходах по фізичній культурі та спорту	0,16	K38	0,75	0,12		
3. Загальнофахові компетентності викладача	0,19	7. Професійна компетентність	1,00	39. Загальні цілепокладання в педагогічній діяльності з цілями закладу освіти	0,08	K39	0,85	0,07	0,67	0,13
		7.1 Освітньо-методична робота		40. Розробка планів для здійснення освітньої діяльності	0,06	K40	0,84	0,05		
				41. Методика та дидактика підготовки до занять	0,07	K41	0,90	0,06		

Продовж. табл.

				42. Підготовка різних видів занять	0,07	K42	0,82	0,06		
				43. Підготовка електронного супроводу занять для денної, заочної та дистанційної форм освіти	0,08	K43	0,67	0,05		
				44. Використання ІКТ при організації та проведенні освітнього процесу	0,07	K44	0,63	0,04		
				45. Організація і проведення заходів з професійного спрямування	0,07	K45	0,70	0,05		
		7.2 Освітньо- виховна робота	46. Формування національно-патріотичного виховання у молоді	0,06	K46	0,65	0,04			
			47. Прийняття участі у виховних заходах	0,07	K47	0,45	0,03			
			48. Формування студентської активності та творчості	0,06	K48	0,52	0,03			
			49. Здійснення виховної роботи з групою студентів	0,06	K49	0,63	0,04			
		7.3 Функціо- нальна робота виклад- ача	50. Підтримка традицій закладу освіти та запровадження нових цікавих сучасних ідей у виховній роботі з молоддю	0,06	K50	0,65	0,04			
			51. Профорієнтаційна робота	0,07	K51	0,70	0,05			
			52. Підтримка стану аудиторій та приміщень коледжу	0,06	K52	0,45	0,03			
			53. Участь в акціях та заходах педагогічних спільнот	0,06	K53	0,55	0,03			
4. Спеціаль- но- фахові компетен- тності	0,20	8. Спеціаль- но- фахові компетен- тності у професі- йній діяльно- сті виклад- ача	1,00	54. Якість проведення лекційних занять	0,17	K54	0,82	0,14	0,69	0,14
				55. Якість проведення практичних занять	0,17	K55	0,75	0,13		
				56. Якість проведення лабораторних занять	0,17	K56	0,72	0,12		
				57. Участь у тижнях дисциплін	0,17	K57	0,75	0,13		
				58. Якість роботи гуртків	0,16	K58	0,55	0,09		
				59. Участь у виставках технічної творчості та майстер-класах	0,16	K59	0,51	0,08		
5. Результа- ти роботи викладач- а	0,22	9. Резуль- тативні- сть професі- йної діяльно- сті виклад- ача коледж- у	1,00	60. Якість знань з дисципліни, що викладає педагогічний працівник	0,16	K60	0,74	0,12	0,53	0,12
				61. Позитивна динаміка в загальній фаховій підготовці професійної компетентності студентів	0,17	K61	0,82	0,14		
				62. Особисті здобутки і досягнення протягом навчального року	0,17	K62	0,44	0,07		
				63. Підготовка студентів переможців конкурсів, олімпіад, змагань з професійної майстерності	0,17	K63	0,27	0,05		
				64. Високі показники профорієнтаційної роботи	0,17	K64	0,21	0,04		
				65. Підвищення власного іміджу та академічна доброчесність	0,16	K65	0,75	0,12		
Загальна оцінка	1,00		5,00						3,49	0,69

Додаток Т 1

ФКМ 1. Кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності викладача ЗФПО 2018

Параметр и (P)	Ваго міст ь (V)	Фактор и (F)	Ваго міст ь (v)	Критерії і порядку	Ваго міст ь (v1)	Поря дков ий коє фіці єнт (K)	Значен ня порядк ового коєфіц ієнту 2018р.	Оцін ка кри тері їв 2018 р.	Оцін ка фак торів 2018 р.	Оцін ка пара метрів 2018 р.
1. Особистіс но-етичні якості викладач а	0,20	1. Особистіс ні якості виклада ча в педагогі чній діяльнос ті	1,00	1. Цілеспрямованість та організаторські здібності	0,1	K1	0,89	0,09	0,82	0,16
				2. Вміння змотивувати студентів та організувати освітній процес	0,1	K2	0,90	0,09		
				3. Встановлення контакту з усіма учасниками освітнього процесу (студенти, колеги, батьки)	0,1	K3	0,88	0,09		
				4. Енергійність та прагнення результативності своєї роботи	0,1	K4	0,63	0,06		
				5. Гуманізм, щирість, уважність, доброзичливість, свідоме ставлення до праці, дисциплінованість, терпеливість	0,1	K5	0,81	0,08		
				6. Вимогливість, принциповість, товариськість, об'єктивність, самокритичність	0,1	K6	0,74	0,07		
				7. Висока моральна культура, артистизм, загальна ерудиція, етичність поведінки	0,1	K7	0,83	0,08		
				8. Вміння об'єктивно оцінювати	0,1	K8	0,89	0,09		
				9. Вміння впровадження різних освітніх технологій в навчально-виховний процес	0,1	K9	0,69	0,07		
				10. Любов до справи і молоді	0,1	K10	0,93	0,09		
2. Базові компетентності викладача	0,19	2. Фахові компетентності викладача	0,20	11. Саморозвиток та самоосвіта	0,16	K11	0,94	0,15	0,17	0,15
				12. Підвищення навичок професійного спрямування	0,15	K12	0,83	0,12		
				13. Підвищення кваліфікації через електронні платформи, дистанційно	0,15	K13	0,88	0,13		
				14. Розробка та оформлення освітньо-виховних заходів зі студентами	0,14	K14	0,78	0,11		
				15. Участь у засіданнях методичної та педагогічної рад коледжу	0,12	K15	0,75	0,09		
				16. Участь у конференціях та засіданнях особисто і онлайн	0,14	K16	0,88	0,12		
				17. Виконання професійних функцій щодо організації та проведення професійної діяльності	0,14	K17	0,94	0,13		
		3. Соціаль но-психоло гічні компете нтності	0,20	18. Здатність до співпраці на адаптивних засадах	0,18	K18	0,95	0,17	0,17	
				19. Виконання соціальних норм та правил	0,14	K19	0,80	0,11		
				20. Виховання та соціальна адаптація студентів під час освітньої діяльності	0,18	K20	0,96	0,17		
				21. Робота в команді	0,17	K21	0,86	0,15		
				22. Стресостійкість	0,17	K22	0,82	0,14		

Продовж. табл.

				23. Психологія виховання та навчання молоді	0,16	K23	0,83	0,13	0,15			
		4. Правові компетентності	0,20	24. Суспільно-політична обізнаність	0,21	K24	0,68	0,14				
				25. Робота із студентським самоврядуванням	0,27	K25	0,87	0,23				
				26. Обізнаність в нормативно-правових засадах освітньої галузі	0,26	K26	0,73	0,19				
				27. Захист власних прав і свобод	0,26	K27	0,75	0,20				
		5. Загальні культурні компетентності	0,20	28. Загально-культурна поведінка	0,22	K28	0,88	0,19	0,16			
				29. Не традиційні творчі підходи в освітньому середовищі коледжу	0,20	K29	0,85	0,17				
				30. Написання статей та тез до колежанської газети	0,17	K30	0,78	0,13				
				31. Проведення гурткової роботи	0,20	K31	0,70	0,14				
				32. Проведення заходів виховного спрямування	0,21	K32	0,84	0,18				
		6. Здоров'язберігаюча компетентність	0,20	33. Здоровий спосіб життя.	0,16	K33	0,74	0,12	0,14			
				34. Підтримка та профілактика стану здоров'я в процесі роботи	0,16	K34	0,70	0,11				
				35. Відстеження стану здоров'я студентів	0,16	K35	0,75	0,12				
				36. Дотримання правил безпеки життєдіяльності	0,16	K36	0,86	0,14				
				37. Екологічна дбайливість	0,16	K37	0,70	0,11				
				38. Підтримка та участь у загальноколежанських заходах по фізичній культурі та спорту	0,16	K38	0,77	0,12				
		3. Загальнофахові компетентності викладача	0,19	7. Професійна компетентність	1,00	39. Загальні цілепокладання в педагогічній діяльності з цілями закладу освіти	0,08	K39	0,88	0,07	0,73	0,14
				7.1 Освітньометодична робота		40. Розробка планів для здійснення освітньої діяльності	0,06	K40	0,89	0,05		
						41. Методика та дидактика підготовки до занять	0,07	K41	0,92	0,06		
42. Підготовка різних видів занять	0,07					K42	0,86	0,06				
43. Підготовка електронного супроводу занять для денної, заочної та дистанційної форм освіти	0,08					K43	0,75	0,06				
44. Використання ІКТ при організації та проведенні освітнього процесу	0,07					K44	0,70	0,05				
45. Організація і проведення заходів з професійного спрямування	0,07					K45	0,78	0,05				
7.2 Освітньовиховна робота	46. Формування національно-патріотичного виховання у молоді			0,06		K46	0,71	0,04				
	47. Прийняття участі у виховних заходах			0,07		K47	0,52	0,04				
	48. Формування студентської активності та творчості			0,06		K48	0,61	0,04				
	49. Здійснення виховної роботи з групою студентів			0,06		K49	0,68	0,04				

Продовж. табл.

				50. Підтримка традицій закладу освіти та запровадження нових цікавих сучасних ідей у виховній роботі з молоддю	0,06	K50	0,69	0,04		
		7.3 Функціональна робота викладача		51. Профорієнтаційна робота	0,07	K51	0,73	0,05		
				52. Підтримка стану аудиторій та приміщень коледжу	0,06	K52	0,51	0,03		
				53. Участь в акціях та заходах педагогічних спільнот	0,06	K53	0,59	0,04		
4. Спеціаль-но-фахові компетентності	0,20	8. Спеціаль-но-фахові компетентності у професійній діяльності викладача	1,00	54. Якість проведення лекційних занять	0,17	K54	0,84	0,14	0,76	0,15
				55. Якість проведення практичних занять	0,17	K55	0,81	0,14		
				56. Якість проведення лабораторних занять	0,17	K56	0,79	0,13		
				57. Участь у тижнях дисциплін	0,17	K57	0,83	0,14		
				58. Якість роботи гуртків	0,16	K58	0,62	0,10		
				59. Участь у виставках технічної творчості та майстер-класах	0,16	K59	0,63	0,10		
5. Результати роботи викладача	0,22	9. Результативність професійної діяльності викладача коледжу	1,00	60. Якість знань з дисципліни, що викладає педагогічний працівник	0,16	K60	0,80	0,13	0,58	0,13
				61. Позитивна динаміка в загальній фаховій підготовці професійної компетентності студентів	0,17	K61	0,86	0,15		
				62. Особисті здобутки і досягнення протягом навчального року	0,17	K62	0,52	0,09		
				63. Підготовка студентів переможців конкурсів, олімпіад, змагань з професійної майстерності	0,17	K63	0,33	0,06		
				64. Високі показники профорієнтаційної роботи	0,17	K64	0,22	0,04		
				65. Підвищення власного іміджу та академічна доброчесність	0,16	K65	0,76	0,12		
Загальна оцінка	1,00		5,00						3,69	0,73

Додаток Т 2

ФКМ 1. Кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності викладача ЗФПО 2019

1. Особистісно-етичні якості викладача	0,20	1. Особистісні якості викладача в педагогічній діяльності	1,00	1. Цілеспрямованість та організаторські здібності	0,1	K1	0,90	0,09	0,83	0,17
				2. Вміння змотивувати студентів та організувати освітній процес	0,1	K2	0,91	0,09		
				3. Встановлення контакту з усіма учасниками освітнього процесу (студенти, колеги, батьки)	0,1	K3	0,90	0,09		
				4. Енергійність та прагнення результативності своєї роботи	0,1	K4	0,66	0,07		
				5. Гуманізм, щирість, уважність, доброзичливість, свідоме ставлення до праці, дисциплінованість, терпеливість	0,1	K5	0,80	0,08		
				6. Вимогливість, принциповість, товариськість, об'єктивність, самокритичність	0,1	K6	0,79	0,08		
				7. Висока моральна культура, артистизм, загальна ерудиція, етичність поведінки	0,1	K7	0,84	0,08		
				8. Вміння об'єктивно оцінювати	0,1	K8	0,88	0,09		
				9. Вміння впровадження різних освітніх технологій в навчально-виховний процес	0,1	K9	0,72	0,07		
				10. Любов до справи і молоді	0,1	K10	0,92	0,09		
2. Базові компетентності викладача	0,19	2. Фахові компетентності викладача	0,20	11. Саморозвиток та самоосвіта	0,16	K11	0,94	0,15	0,18	0,16
				12. Підвищення навичок професійного спрямування	0,15	K12	0,88	0,13		
				13. Підвищення кваліфікації через електронні платформи, дистанційно	0,15	K13	0,91	0,14		
				14. Розробка та оформлення освітньо-виховних заходів зі студентами	0,14	K14	0,83	0,12		
				15. Участь у засіданнях методичної та педагогічної рад коледжу	0,12	K15	0,77	0,09		
				16. Участь у конференціях та засіданнях особисто і онлайн	0,14	K16	0,86	0,12		
				17. Виконання професійних функцій щодо організації та проведення професійної діяльності	0,14	K17	0,93	0,13		
		3. Соціально-психологічні компетентності	0,20	18. Здатність до співпраці на адаптивних засадах	0,18	K18	0,95	0,17	0,18	
				19. Виконання соціальних норм та правил	0,14	K19	0,84	0,12		
				20. Виховання та соціальна адаптація студентів під час освітньої діяльності	0,18	K20	0,96	0,17		
				21. Робота в команді	0,17	K21	0,91	0,15		
				22. Стресостійкість	0,17	K22	0,86	0,15		
				23. Психологія виховання та навчання молоді	0,16	K23	0,88	0,14		
		4. Правові компетентності	0,20	24. Суспільно-політична обізнаність	0,21	K24	0,71	0,15	0,16	
				25. Робота із студентським самоврядуванням	0,27	K25	0,87	0,23		

Продовж. табл.

		5. Загальн о-культурні компете нтності	0,20	26. Обізнаність в нормативно-правових засадах освітньої галузі	0,26	K26	0,75	0,20	0,17	
				27. Захист власних прав і свобод	0,26	K27	0,77	0,20		
				28. Загально-культурна поведінка	0,22	K28	0,90	0,20		
				29. Не традиційні творчі підходи в освітньому середовищі коледжу	0,20	K29	0,84	0,17		
				30. Написання статей та тез до колежанської газети	0,17	K30	0,81	0,14		
				31. Проведення гурткової роботи	0,20	K31	0,74	0,15		
				32. Проведення заходів виховного спрямування	0,21	K32	0,88	0,18		
		6. Здоров'язберігаюча компете нтність	0,20	33. Здоровий спосіб життя.	0,16	K33	0,75	0,12	0,15	
				34. Підтримка та профілактика стану здоров'я в процесі роботи	0,16	K34	0,74	0,12		
				35. Відстеження стану здоров'я студентів	0,16	K35	0,77	0,12		
				36. Дотримання правил безпеки життєдіяльності	0,16	K36	0,88	0,14		
				37. Екологічна дбайливість	0,16	K37	0,74	0,12		
				38. Підтримка та участь у загальноколежанських заходах по фізичній культурі та спорту	0,16	K38	0,85	0,14		
3. Загально фахові компетен тності викладач а	0,19	7. Професі йна компете нтність	1,00	39. Загальні цілепокладання в педагогічній діяльності з цілями закладу освіти	0,08	K39	0,88	0,07	0,75	0,14
		7.1 Освітнь о-методич на робота		40. Розробка планів для здійснення освітньої діяльності	0,06	K40	0,91	0,05		
				41. Методика та дидактика підготовки до занять	0,07	K41	0,91	0,06		
				42. Підготовка різних видів занять	0,07	K42	0,88	0,06		
				43. Підготовка електронного супроводу занять для денної, заочної та дистанційної форм освіти	0,08	K43	0,77	0,06		
				44. Використання ІКТ при організації та проведенні освітнього процесу	0,07	K44	0,73	0,05		
				45. Організація і проведення заходів з професійного спрямування	0,07	K45	0,80	0,06		
		7.2 Освітнь о-виховна робота		46. Формування національно-патріотичного виховання у молоді	0,06	K46	0,74	0,04		
				47. Прийняття участі у виховних заходах	0,07	K47	0,55	0,04		
				48. Формування студентської активності та творчості	0,06	K48	0,64	0,04		
				49. Здійснення виховної роботи з групою студентів	0,06	K49	0,71	0,04		
				50. Підтримка традицій закладу освіти та запровадження нових цікавих сучасних ідей у виховній роботі з молоддю	0,06	K50	0,72	0,04		
		7.3 Функціо нальна робота виклада ча		51. Профорієнтаційна робота	0,07	K51	0,77	0,05		
				52. Підтримка стану аудиторій та приміщень коледжу	0,06	K52	0,56	0,03		

Продовж. табл.

				53. Участь в акціях та заходах педагогічних спільнот	0,06	K53	0,58	0,03		
4. Спеціаль-но-фахові компетен-тності	0,20	8. Спеціаль-но-фахові компете-нтності у професі-йній діяльнос-ті виклада-ча	1,00	54. Якість проведення лекційних занять	0,17	K54	0,85	0,14	0,79	0,16
				55. Якість проведення практичних занять	0,17	K55	0,83	0,14		
				56. Якість проведення лабораторних занять	0,17	K56	0,84	0,14		
				57. Участь у тижнях дисциплін	0,17	K57	0,86	0,15		
				58. Якість роботи гуртків	0,16	K58	0,66	0,11		
				59. Участь у виставках технічної творчості та майстер-класах	0,16	K59	0,67	0,11		
5. Результат и роботи викладач а	0,22	9. Результ ативніст ь професі-йної діяльнос-ті виклада-ча коледжу	1,00	60. Якість знань з дисципліни, що викладає педагогічний працівник	0,16	K60	0,82	0,13	0,58	0,13
				61. Позитивна динаміка в загальній фаховій підготовці професійної компетентності студентів	0,17	K61	0,86	0,15		
				62. Особисті здобутки і досягнення протягом навчального року	0,17	K62	0,54	0,09		
				63. Підготовка студентів переможців конкурсів, олімпіад, змагань з професійної майстерності	0,17	K63	0,34	0,06		
				64. Високі показники профорієнтаційної роботи	0,17	K64	0,21	0,04		
				65. Підвищення власного іміджу та академічна доброчесність	0,16	K65	0,75	0,12		
Загальна оцінка	1,00		5,00						3,78	0,75

Додаток Т 3

ФКМ 1. Кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності викладача ЗФПО 2020

Параметр и (P)	Ваго міст ь (V)	Фактор и (F)	Ваго міст ь (V)	Критерії і порядку	Ваго міст ь (v1)	Пор ядко вий коє фіці єнт (K)	Значе ння поряд кового коєфіц ієнту 2020 р.	Оцін ка кри тері їв 2020 р.	Оцін ка фак торів 2020 р.	Оцін ка пара метрів 2020 р.
1. Особистісно-етичні якості викладача	0,20	1. Особистісні якості викладача в педагогічній діяльності	1,00	1. Цілеспрямованість та організаторські здібності	0,1	K1	0,91	0,09	0,85	0,17
				2. Вміння змотивувати студентів та організувати освітній процес	0,1	K2	0,93	0,09		
				3. Встановлення контакту з усіма учасниками освітнього процесу (студенти, колеги, батьки)	0,1	K3	0,92	0,09		
				4. Енергійність та прагнення результативності своєї роботи	0,1	K4	0,71	0,07		
				5. Гуманізм, щирість, уважність, доброзичливість, свідоме ставлення до праці, дисциплінованість, терпеливість	0,1	K5	0,84	0,08		
				6. Вимогливість, принциповість, товариськість, об'єктивність, самокритичність	0,1	K6	0,80	0,08		
				7. Висока моральна культура, артистизм, загальна ерудиція, етичність поведінки	0,1	K7	0,81	0,08		
				8. Вміння об'єктивно оцінювати	0,1	K8	0,88	0,09		
				9. Вміння впровадження різних освітніх технологій в навчально-виховний процес	0,1	K9	0,76	0,08		
				10. Любов до справи і молоді	0,1	K10	0,93	0,09		
2. Базові компетентності викладача	0,19	2. Фахові компетентності викладача	0,20	11. Саморозвиток та самоосвіта	0,16	K11	0,94	0,15	0,18	0,16
				12. Підвищення навичок професійного спрямування	0,15	K12	0,91	0,14		
				13. Підвищення кваліфікації через електронні платформи, дистанційно	0,15	K13	0,92	0,14		
				14. Розробка та оформлення освітньо-виховних заходів зі студентами	0,14	K14	0,88	0,12		
				15. Участь у засіданнях методичної та педагогічної рад коледжу	0,12	K15	0,79	0,09		
				16. Участь у конференціях та засіданнях особисто і онлайн	0,14	K16	0,89	0,12		
				17. Виконання професійних функцій щодо організації та проведення професійної діяльності	0,14	K17	0,95	0,13		
		3. Соціально-психологічні компетентності	0,20	18. Здатність до співпраці на адаптивних засадах	0,18	K18	0,95	0,17	0,18	
				19. Виконання соціальних норм та правил	0,14	K19	0,86	0,12		
				20. Виховання та соціальна адаптація студентів під час освітньої діяльності	0,18	K20	0,96	0,17		
				21. Робота в команді	0,17	K21	0,95	0,16		
				22. Стресостійкість	0,17	K22	0,89	0,15		

Продовж. табл.

				23. Психологія виховання та навчання молоді	0,16	K23	0,91	0,15		
				4. Правові компетентності	0,20					
				24. Суспільно-політична обізнаність	0,21	K24	0,76	0,16		
				25. Робота із студентським самоврядуванням	0,27	K25	0,85	0,23		
				26. Обізнаність в нормативно-правових засадах освітньої галузі	0,26	K26	0,76	0,20		
				27. Захист власних прав і свобод	0,26	K27	0,81	0,21		
				5. Загальнокультурні компетентності	0,20					
				28. Загально-культурна поведінка	0,22	K28	0,92	0,20		
				29. Не традиційні творчі підходи в освітньому середовищі коледжу	0,20	K29	0,88	0,18		
				30. Написання статей та тез до колеганської газети	0,17	K30	0,83	0,14		
				31. Проведення гурткової роботи	0,20	K31	0,77	0,15		
				32. Проведення заходів виховного спрямування	0,21	K32	0,91	0,19		
				6. Здоров'язберігаюча компетентність	0,20					
				33. Здоровий спосіб життя.	0,16	K33	0,76	0,12		
				34. Підтримка та профілактика стану здоров'я в процесі роботи	0,16	K34	0,77	0,12		
				35. Відстеження стану здоров'я студентів	0,16	K35	0,76	0,12		
				36. Дотримання правил безпеки життєдіяльності	0,16	K36	0,92	0,15		
				37. Екологічна дбайливість	0,16	K37	0,78	0,12		
				38. Підтримка та участь у загальноколеганських заходах по фізичній культурі та спорту	0,16	K38	0,89	0,14		
3. Загальнофахові компетентності викладача	0,19	7. Професійна компетентність	1,00	39. Загальні цілепокладання в педагогічній діяльності з цілями закладу освіти	0,08	K39	0,91	0,07	0,77	0,15
				7.1 Освітньо-методична робота						
				40. Розробка планів для здійснення освітньої діяльності	0,06	K40	0,91	0,05		
				41. Методика та дидактика підготовки до занять	0,07	K41	0,93	0,07		
				42. Підготовка різних видів занять	0,07	K42	0,89	0,06		
				43. Підготовка електронного супроводу занять для денної, заочної та дистанційної форм освіти	0,08	K43	0,81	0,06		
				44. Використання ІКТ при організації та проведенні освітнього процесу	0,07	K44	0,76	0,05		
				45. Організація і проведення заходів з професійного спрямування	0,07	K45	0,83	0,06		
				7.2 Освітньо-виховна робота						
				46. Формування національно-патріотичного виховання у молоді	0,06	K46	0,77	0,05		
				47. Прийняття участі у виховних заходах	0,07	K47	0,57	0,04		
				48. Формування студентської активності та творчості	0,06	K48	0,66	0,04		
				49. Здійснення виховної роботи з групою студентів	0,06	K49	0,72	0,04		

Продовж. табл.

				50. Підтримка традицій закладу освіти та запровадження нових цікавих сучасних ідей у виховній роботі з молоддю	0,06	K50	0,69	0,04		
		7.3 Функціональна робота викладача		51. Профорієнтаційна робота	0,07	K51	0,78	0,05		
				52. Підтримка стану аудиторій та приміщень коледжу	0,06	K52	0,61	0,04		
				53. Участь в акціях та заходах педагогічних спільнот	0,06	K53	0,59	0,04		
4. Спеціально-фахові компетентності	0,20	8. Спеціально-фахові компетентності у професійній діяльності викладача	1,00	54. Якість проведення лекційних занять	0,17	K54	0,87	0,15	0,82	0,16
				55. Якість проведення практичних занять	0,17	K55	0,87	0,15		
				56. Якість проведення лабораторних занять	0,17	K56	0,91	0,15		
				57. Участь у тижнях дисциплін	0,17	K57	0,91	0,15		
				58. Якість роботи гуртків	0,16	K58	0,68	0,11		
				59. Участь у виставках технічної творчості та майстер-класах	0,16	K59	0,69	0,11		
5. Результати роботи викладача	0,22	9. Результативність професійної діяльності викладача коледжу	1,00	60. Якість знань з дисципліни, що викладає педагогічний працівник	0,16	K60	0,86	0,14	0,59	0,13
				61. Позитивна динаміка в загальній фаховій підготовці професійної компетентності студентів	0,17	K61	0,85	0,14		
				62. Особисті здобутки і досягнення протягом навчального року	0,17	K62	0,52	0,09		
				63. Підготовка студентів переможців конкурсів, олімпіад, змагань з професійної майстерності	0,17	K63	0,36	0,06		
				64. Високі показники профорієнтаційної роботи	0,17	K64	0,23	0,04		
				65. Підвищення власного іміджу та академічна доброчесність	0,16	K65	0,77	0,12		
Загальна оцінка	1,00		5,00						3,89	0,77

Фактор - Ф	Оцінка факторів			
	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
1. Особистісно-етичні якості викладача	0,81	0,82	0,83	0,85
2. Базові компетентності викладача	0,78	0,81	0,83	0,85
3. Загальнофахові компетентності викладача	0,67	0,73	0,75	0,77
4. Спеціально-фахові компетентності	0,69	0,76	0,79	0,82
5. Результати роботи викладача	0,53	0,58	0,58	0,59
Загальна оцінка	3,49	3,69	3,78	3,89

Обчислення вагомості факторів

фактор	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	сума	вагомість
1. Особистісно-етичні якості викладача	0,81	0,82	0,83	0,85	3,31	0,22
2. Базові компетентності викладача	0,78	0,81	0,83	0,85	3,27	0,22
3. Загальнофахові компетентності викладача	0,67	0,73	0,75	0,77	2,92	0,20
4. Спеціально-фахові компетентності	0,69	0,76	0,79	0,82	3,06	0,21
5. Результати роботи викладача	0,53	0,58	0,58	0,59	2,28	0,15
Усього балів	3,49	3,69	3,78	3,89	14,85	1,00

Додаток У

ФКМ 2. Кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування 2017 р.

Параметри (Р)	Вагомість (V)	Фактори (F)	Вагомість (v)	Критерії / порядку	Вагомість (v1)	Порядковий коефіцієнт (K)	Значення порядкового коефіцієнту у 2017 р.	Оцінка критеріїв 2017 р.	Оцінка факторів 2017 р.	Оцінка параметрів 2017р.
1. Компетентності випускника	0,18	1. Компетентності соціально-особистісні	0,90	1. Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи (принципи біоетики);	0,1	K1	0,56	0,06	0,41	0,07
				2. Розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя	0,1	K2	0,48	0,05		
				3. Здатність до навчання впродовж життя	0,1	K3	0,53	0,05		
				4. Здатність до критики й самокритики	0,1	K4	0,62	0,06		
				5. Креативність, здатність до системного мислення	0,1	K5	0,42	0,04		
				6. Адаптивність і комунікабельність	0,1	K6	0,32	0,03		
				7. Наполегливість у досягненні мети	0,1	K7	0,43	0,04		
				8. Турбота про якість виконуваної роботи	0,1	K8	0,29	0,03		
				9. Толерантність	0,1	K9	0,42	0,04		
				10. Екологічна грамотність	0,1	K10	0,44	0,04		
	0,17	2. Загальна укова і компетентності	0,85	11. Базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності	0,20	K11	0,42	0,08	0,34	0,06
				12. Базові знання фундаментальних розділів математики, в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань, здатність використовувати математичні методи в обраній професії	0,20	K12	0,34	0,07		
				13. Базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси	0,20	K13	0,47	0,09		
				14. Базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін	0,20	K14	0,42	0,08		
				15. Базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін	0,20	K15	0,37	0,07		
	0,20	3. Інструментальні компетентності	1,05	16. Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою	0,25	K16	0,63	0,16	0,52	0,09
				17. Знання іншої мови(мов)	0,20	K17	0,47	0,09		
				18. Навички роботи з комп'ютером	0,23	K18	0,49	0,11		
				19. Навички управління інформацією	0,22	K19	0,41	0,09		

Продовж. табл.

			20. Пошуково-дослідницькі навички	0,10	K20	0,37	0,04		
0,21	4. Професійні компетенції	1,05	21. Базові уявлення про організацію навчально-виховного процесу та професійного навчання учнів, розуміння значення його ефективного здійснення для забезпечення успішної підготовки майбутніх фахівців робітничої професії	0,08	K21	0,48	0,04	0,48	0,09
	4.1. Загальнопрофесійні компетенції		22. Володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації психофізіологічних особливостей учнів та врахування їх результатів у організації навчально-виробничої діяльності, виховній та корекційній роботі	0,08	K22	0,47	0,04		
			23. Сучасні уявлення про принципи, форми, методи, технології педагогічного впливу і механізми їх реалізації в умовах навчально-виробничої діяльності та виховній роботі	0,08	K23	0,41	0,03		
			24. Здатність застосовувати основні інформаційно-комунікаційні технології у професійному навчанні та організовувати дослідно-експериментальну, рефлексивно-творчу та самостійну роботу учнів	0,10	K24	0,41	0,04		
			25. Сучасні уявлення про створення розвиваючого навчального середовища та забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату навчально-виробничої діяльності та високого рівня культури її організації	0,08	K25	0,52	0,04		
			26. Знання й застосування на практиці методики розробки навчально-виробничої та виховної документації згідно діючого законодавства	0,08	K26	0,53	0,04		
			27. Сучасні уявлення про принципи аналізу та оцінки власної професійної діяльності та роботи колег щодо обґрунтування практичних рішень ефективної організації навчально-виробничої діяльності учнів	0,08	K27	0,49	0,04		
			28. Здатність планувати й реалізувати відповідні заходи	0,07	K28	0,44	0,03		
			29. Знання правових основ і законодавства України в галузі освіти	0,07	K29	0,51	0,04		
			30. Здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці	0,09	K30	0,41	0,04		
			31. Здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді	0,10	K31	0,46	0,05		
			32. Уміння вести дискусію й підібрати методику проведення уроків виробничого навчання	0,09	K32	0,40	0,04		

Продовж. табл.

0,24	4.2. Спеціалізовано-професійні	1,15	33. Здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для організації та технології надання послуг у різних сферах підприємницької діяльності та методів розрахунку економічної доцільності та ефективності функціонування сервісних фірм, планування та контролю діяльності підприємств, що надають послуги, приймання оптимальних рішень з урахуванням специфіки конкретної галузі	0,07	K33	0,43	0,03	0,50	0,09
			34. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички в галузі менеджменту для формування сучасного управлінського мислення, основ системного управління організаціями будь-яких видів, застосування сучасних принципів та напрямів наукової організації праці	0,08	K36	0,47	0,04		
			35. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички щодо формування комплексу маркетингу та його ринкового інструментарію, аналізу ринку, маркетингового середовища підприємства та його пріоритетів у сучасних умовах	0,07	K37	0,52	0,04		
			36. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички з питань постачання послуг для організації та взаємодії виробничої та організаційно-обслуговуючої систем підприємств, установ та організацій, враховуючи специфічні особливості та технологічні процеси підприємств різних галузей	0,07	K38	0,49	0,03		
			37. Здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі метрології, стандартизації та сертифікації для забезпечення захисту споживачів та дотримання якості продукції і надання послуг, комплексного координування функцій якості на всіх стадіях життєвого циклу продукції й оцінки ефективності їхньої реалізації	0,06	K39	0,53	0,03		
			38. Здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі математики (математичної статистики), для обробки бухгалтерських, статистичних й економічних даних виробничих та обслуговуючих процесів, а також здійснення техніко-економічного аналізу діяльності підприємств, установ та організацій	0,06	K40	0,49	0,03		
			39. Здатність здійснювати самостійне організаційно-господарське новаторства на основі використання різних підприємницьких можливостей для випуску нових товарів, послуг, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту, а також взаємодії з зовнішнім середовищем з метою отримання прибутків та самореалізації власної мети	0,07	K41	0,54	0,04		

Продовж. табл.

			40. Здатність використовувати профільні знання й практичні навички щодо управління матеріальними потоками, визначення логістичних витрат та шляхів їх скорочення, забезпечення сервісного обслуговування продукції та послуг	0,07	K42	0,53	0,04		
			41. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі економіки, застосовувати на практиці механізми її регулювання на основі вивчення економічних законів, категорій, критеріїв та показників з метою найбільш ефективного використання виробничих ресурсів підприємства, раціонального поєднання всіх елементів виробничого процесу для досягнення максимального задоволення потреб суспільства	0,07	K43	0,56	0,04		
			42. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі охорони праці щодо забезпечення дотримання вимог безпеки життєдіяльності, охорони праці, протипожежних та санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу та навчально-виробничої діяльності	0,07	K44	0,55	0,04		
			43. Здатність володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, використовувати інформаційні технології для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності	0,08	K45	0,48	0,04		
			44. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння у галузі правознавства: оподаткування та трудового права у майбутній виробничій діяльності випускника	0,08	K46	0,52	0,04		
	1,00		5,00					2,24	0,40

Додаток У 1

ФКМ 2. Кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування 2018 р.

Параметри (Р)	Вагомість (V)	Фактори (F)	Вагомість (v)	Критерії / порядку	Вагомість (v1)	Порядковий коефіцієнт (K)	Значення порядкового коефіцієнту 2018р.	Оцінка критеріїв 2018 р.	Оцінка факторів 2018 р.	Оцінка параметрів 2018 р.
1. Компетентності випускника	0,18	1. Компетентності соціально-особистісні	0,90	1. Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи (принципи біоетики);	0,1	K1	0,62	0,06	0,47	0,08
				2. Розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя	0,1	K2	0,53	0,05		
				3. Здатність до навчання впродовж життя	0,1	K3	0,61	0,06		
				4. Здатність до критики й самокритики	0,1	K4	0,68	0,07		
				5. Креативність, здатність до системного мислення	0,1	K5	0,42	0,04		
				6. Адаптивність і комунікабельність	0,1	K6	0,41	0,04		
				7. Наполегливість у досягненні мети	0,1	K7	0,52	0,05		
				8. Турбота про якість виконуваної роботи	0,1	K8	0,37	0,04		
				9. Толерантність	0,1	K9	0,49	0,05		
				10. Екологічна грамотність	0,1	K10	0,52	0,05		
	0,17	2. Загальнонаукові компетентності	0,85	11. Базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності	0,20	K11	0,42	0,08	0,40	0,07
				12. Базові знання фундаментальних розділів математики, в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань, здатність використовувати математичні методи в обраній професії	0,20	K12	0,41	0,08		
				13. Базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси	0,20	K13	0,54	0,11		
				14. Базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін	0,20	K14	0,49	0,10		
				15. Базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін	0,20	K15	0,47	0,09		
	0,20	3. Інструментальні компетентності	1,05	16. Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою	0,25	K16	0,68	0,17	0,58	0,10
				17. Знання іншої мови(мов)	0,20	K17	0,55	0,11		
				18. Навички роботи з комп'ютером	0,23	K18	0,52	0,12		
				19. Навички управління інформацією	0,22	K19	0,49	0,11		
				20. Пошуково-дослідницькі навички	0,10	K20	0,42	0,04		

Продовж. табл.

0,21	4. Професійні компетенції	1,05	21. Базові уявлення про організацію навчально-виховного процесу та професійного навчання учнів, розуміння значення його ефективного здійснення для забезпечення успішної підготовки майбутніх фахівців робітничої професії	0,08	K21	0,54	0,04	0,54	0,10
	4.1. Загальнопрофесійні компетенції		22. Володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації психофізіологічних особливостей учнів та врахування їх результатів у організації навчально-виробничої діяльності, виховній та корекційній роботі	0,08	K22	0,48	0,04		
			23. Сучасні уявлення про принципи, форми, методи, технології педагогічного впливу і механізми їх реалізації в умовах навчально-виробничої діяльності та виховній роботі	0,08	K23	0,46	0,04		
			24. Здатність застосовувати основні інформаційно-комунікаційні технології у професійному навчанні та організовувати дослідно-експериментальну, рефлексивно-творчу та самостійну роботу учнів	0,10	K24	0,48	0,05		
			25. Сучасні уявлення про створення розвиваючого навчального середовища та забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату навчально-виробничої діяльності та високого рівня культури її організації	0,08	K25	0,59	0,05		
			26. Знання й застосування на практиці методики розробки навчально-виробничої та виховної документації згідно діючого законодавства	0,08	K26	0,60	0,05		
			27. Сучасні уявлення про принципи аналізу та оцінки власної професійної діяльності та роботи колег щодо обґрунтування практичних рішень ефективної організації навчально-виробничої діяльності учнів	0,08	K27	0,55	0,04		
			28. Здатність планувати й реалізувати відповідні заходи	0,07	K28	0,51	0,04		
			29. Знання правових основ і законодавства України в галузі освіти	0,07	K29	0,55	0,04		
			30. Здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці	0,09	K30	0,47	0,04		
			31. Здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді	0,10	K31	0,52	0,05		
			32. Уміння вести дискусію й підібрати методику проведення уроків виробничого навчання	0,09	K32	0,49	0,04		

Продовж. табл.

0,24	4.2. Спеціалізовано-професійні	1,15	33. Здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для організації та технології надання послуг у різних сферах підприємницької діяльності та методів розрахунку економічної доцільності та ефективності функціонування сервісних фірм, планування та контролю діяльності підприємств, що надають послуги, приймання оптимальних рішень з урахуванням специфіки конкретної галузі	0,07	K33	0,50	0,04	0,51	0,09
			34. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички в галузі менеджменту для формування сучасного управлінського мислення, основ системного управління організаціями будь-яких видів, застосування сучасних принципів та напрямів наукової організації праці	0,08	K36	0,54	0,04		
			35. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички щодо формування комплексу маркетингу та його ринкового інструментарію, аналізу ринку, маркетингового середовища підприємства та його пріоритетів у сучасних умовах	0,07	K37	0,57	0,04		
			36. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички з питань постачання послуг для організації та взаємодії виробничої та організаційно-обслуговуючої систем підприємств, установ та організацій, враховуючи специфічні особливості та технологічні процеси підприємств різних галузей	0,07	K38	0,58	0,04		
			37. Здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі метрології, стандартизації та сертифікації для забезпечення захисту споживачів та дотримання якості продукції і надання послуг, комплексного координування функцій якості на всіх стадіях життєвого циклу продукції й оцінки ефективності їхньої реалізації	0,06	K39	0,58	0,03		
			38. Здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі математики (математичної статистики), для обробки бухгалтерських, статистичних й економічних даних виробничих та обслуговуючих процесів, а також здійснення техніко-економічного аналізу діяльності підприємств, установ та організацій	0,06	K40	0,47	0,03		
			39. Здатність здійснювати самостійне організаційно-господарське новаторства на основі використання різних підприємницьких можливостей для випуску нових товарів, послуг, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту, а також взаємодії з зовнішнім середовищем з метою отримання прибутків та самореалізації власної мети	0,07	K41	0,57	0,04		

Продовж. табл.

			40. Здатність використовувати профільні знання й практичні навички щодо управління матеріальними потоками, визначення логістичних витрат та шляхів їх скорочення, забезпечення сервісного обслуговування продукції та послуг	0,07	K42	0,59	0,04		
			41. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі економіки, застосовувати на практиці механізми її регулювання на основі вивчення економічних законів, категорій, критеріїв та показників з метою найбільш ефективного використання виробничих ресурсів підприємства, раціонального поєднання всіх елементів виробничого процесу для досягнення максимального задоволення потреб суспільства	0,07	K43	0,62	0,04		
			42. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі охорони праці щодо забезпечення дотримання вимог безпеки життєдіяльності, охорони праці, протипожежних та санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу та навчально-виробничої діяльності	0,07	K44	0,60	0,04		
			43. Здатність володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, використовувати інформаційні технології для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності	0,08	K45	0,56	0,04		
			44. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння у галузі правознавства: оподаткування та трудового права у майбутній виробничій діяльності випускника	0,08	K46	0,59	0,05		
	1,00		5,00					2,49	0,45

Додаток У 2

ФКМ 2. Кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування 2019 р.

Пара метр и (Р)	Ваго мість (V)	Фак тор и (F)	Ваг ом ість (v)	Критерії / порядку	Ваго мість (v1)	Пор ядко вий кое фіці єнт (K)	Значе ння поряд кового коефіці єнту 2019 р.	Оцінка крите ріїв 2019 р.	Оцінка факто рів 2019 р.	Оцін ка пара мет рів 2019 р.
1. Ком пете нції випу скни ка	0,18	1. Ко мпе тен ції соці аль но-осо бис тісн і	0,90	1. Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи (принципи біоетики);	0,1	K1	0,68	0,07	0,51	0,09
				2. Розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя	0,1	K2	0,55	0,06		
				3. Здатність до навчання впродовж життя	0,1	K3	0,64	0,06		
				4. Здатність до критики й самокритики	0,1	K4	0,72	0,07		
				5. Креативність, здатність до системного мислення	0,1	K5	0,49	0,05		
				6. Адаптивність і комунікабельність	0,1	K6	0,48	0,05		
				7. Наполегливість у досягненні мети	0,1	K7	0,54	0,05		
				8. Турбота про якість виконуваної роботи	0,1	K8	0,42	0,04		
				9. Толерантність	0,1	K9	0,55	0,06		
				10. Екологічна грамотність	0,1	K10	0,58	0,06		
	0,17	2. Заг аль нон аук ові ком пет енц ії	0,85	11. Базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності	0,20	K11	0,47	0,09	0,43	0,08
				12. Базові знання фундаментальних розділів математики, в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань, здатність використовувати математичні методи в обраній професії	0,20	K12	0,42	0,08		
				13. Базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси	0,20	K13	0,57	0,11		
				14. Базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін	0,20	K14	0,54	0,11		
				15. Базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін	0,20	K15	0,51	0,10		
	0,20	3. Інст рум ен т аль ні ком пет енц ії	1,05	16. Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою	0,25	K16	0,72	0,18	0,64	0,12
				17. Знання іншої мови(мов)	0,20	K17	0,61	0,12		
				18. Навички роботи з комп'ютером	0,23	K18	0,58	0,13		
				19. Навички управління інформацією	0,22	K19	0,58	0,13		

Продовж. табл.

			20. Пошуково-дослідницькі навички	0,10	K20	0,50	0,05		
0,21	4. Професійні компетенції	1,05	21. Базові уявлення про організацію навчально-виховного процесу та професійного навчання учнів, розуміння значення його ефективного здійснення для забезпечення успішної підготовки майбутніх фахівців робітничої професії	0,08	K21	0,59	0,05	0,58	0,10
	4.1. Загальнопрофесійні компетенції		22. Володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації психофізіологічних особливостей учнів та врахування їх результатів у організації навчально-виробничої діяльності, виховній та корекційній роботі	0,08	K22	0,52	0,04		
			23. Сучасні уявлення про принципи, форми, методи, технології педагогічного впливу і механізмах їх реалізації в умовах навчально-виробничої діяльності та виховній роботі	0,08	K23	0,49	0,04		
			24. Здатність застосовувати основні інформаційно-комунікаційні технології у професійному навчанні та організовувати дослідно-експериментальну, рефлексивно-творчу та самостійну роботу учнів	0,10	K24	0,52	0,05		
			25. Сучасні уявлення про створення розвиваючого навчального середовища та забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату навчально-виробничої діяльності та високого рівня культури її організації	0,08	K25	0,57	0,05		
			26. Знання й застосування на практиці методики розробки навчально-виробничої та виховної документації згідно діючого законодавства	0,08	K26	0,61	0,05		
			27. Сучасні уявлення про принципи аналізу та оцінки власної професійної діяльності та роботи колег щодо обґрунтування практичних рішень ефективної організації навчально-виробничої діяльності учнів	0,08	K27	0,62	0,05		
			28. Здатність планувати й реалізувати відповідні заходи	0,07	K28	0,57	0,04		
			29. Знання правових основ і законодавства України в галузі освіти	0,07	K29	0,61	0,04		
			30. Здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці	0,09	K30	0,51	0,05		
			31. Здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді	0,10	K31	0,54	0,05		
			32. Уміння вести дискусію й підібрати методику проведення уроків виробничого навчання	0,09	K32	0,53	0,05		

Продовж. табл.

0,24	4.2. Спеціалізовано-професійні	1,15	33. Здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для організації та технології надання послуг у різних сферах підприємницької діяльності та методів розрахунку економічної доцільності та ефективності функціонування сервісних фірм, планування та контролю діяльності підприємств, що надають послуги, приймання оптимальних рішень з урахуванням специфіки конкретної галузі	0,07	K33	0,54	0,04	0,54	0,10
			34. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички в галузі менеджменту для формування сучасного управлінського мислення, основ системного управління організаціями будь-яких видів, застосування сучасних принципів та напрямів наукової організації праці	0,08	K36	0,59	0,05		
			35. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички щодо формування комплексу маркетингу та його ринкового інструментарію, аналізу ринку, маркетингового середовища підприємства та його пріоритетів у сучасних умовах	0,07	K37	0,61	0,04		
			36. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички з питань постачання послуг для організації та взаємодії виробничої та організаційно-обслуговуючої систем підприємств, установ та організацій, враховуючи специфічні особливості та технологічні процеси підприємств різних галузей	0,07	K38	0,63	0,04		
			37. Здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі метрології, стандартизації та сертифікації для забезпечення захисту споживачів та дотримання якості продукції і надання послуг, комплексного координування функцій якості на всіх стадіях життєвого циклу продукції й оцінки ефективності їхньої реалізації	0,06	K39	0,59	0,04		
			38. Здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі математики (математичної статистики), для обробки бухгалтерських, статистичних й економічних даних виробничих та обслуговуючих процесів, а також здійснення техніко-економічного аналізу діяльності підприємств, установ та організацій	0,06	K40	0,51	0,03		

Продовж. табл.

			39. Здатність здійснювати самостійне організаційно-господарське новаторства на основі використання різних підприємницьких можливостей для випуску нових товарів, послуг, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту, а також взаємодії з зовнішнім середовищем з метою отримання прибутків та самореалізації власної мети	0,07	K41	0,60	0,04		
			40. Здатність використовувати профільні знання й практичні навички щодо управління матеріальними потоками, визначення логістичних витрат та шляхів їх скорочення, забезпечення сервісного обслуговування продукції та послуг	0,07	K42	0,66	0,05		
			41. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі економіки, застосовувати на практиці механізми її регулювання на основі вивчення економічних законів, категорій, критеріїв та показників з метою найбільш ефективного використання виробничих ресурсів підприємства, раціонального поєднання всіх елементів виробничого процесу для досягнення максимального задоволення потреб суспільства	0,07	K43	0,63	0,04		
			42. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі охорони праці щодо забезпечення дотримання вимог безпеки життєдіяльності, охорони праці, протипожежних та санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу та навчально-виробничої діяльності	0,07	K44	0,64	0,04		
			43. Здатність володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, використовувати інформаційні технології для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності	0,08	K45	0,59	0,05		
			44. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння у галузі правознавства: оподаткування та трудового права у майбутній виробничій діяльності випускника	0,08	K46	0,63	0,05		
	1,00		5,00					2,70	0,49

Додаток У 3

ФКМ 2. Кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності молодших спеціалістів сфери обслуговування 2020 р.

Параметри (Р)	Вагомість (V)	Фактори (F)	Вагомість (v)	Критерії / порядку	Вагомість (v1)	Порядковий коефіцієнт (K)	Значення порядкового коефіцієнту 2020 р.	Оцінка критеріїв 2020 р.	Оцінка факторів 2020 р.	Оцінка параметрів 2020 р.
1. Компетентності випускника	0,18	1. Компетентності соціально-особистісні	0,90	1. Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи (принципи біоетики);	0,1	K1	0,74	0,07	0,58	0,10
				2. Розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя	0,1	K2	0,64	0,06		
				3. Здатність до навчання впродовж життя	0,1	K3	0,70	0,07		
				4. Здатність до критики й самокритики	0,1	K4	0,70	0,07		
				5. Креативність, здатність до системного мислення	0,1	K5	0,56	0,06		
				6. Адаптивність і комунікабельність	0,1	K6	0,55	0,06		
				7. Наполегливість у досягненні мети	0,1	K7	0,66	0,07		
				8. Турбота про якість виконуваної роботи	0,1	K8	0,61	0,06		
				9. Толерантність	0,1	K9	0,69	0,07		
				10. Екологічна грамотність	0,1	K10	0,63	0,06		
	0,17	2. Загальнонавчові компетенції	0,85	11. Базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності	0,20	K11	0,55	0,11	0,49	0,09
				12. Базові знання фундаментальних розділів математики, в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань, здатність використовувати математичні методи в обраній професії	0,20	K12	0,57	0,11		
				13. Базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси	0,20	K13	0,60	0,12		
				14. Базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін	0,20	K14	0,54	0,11		
				15. Базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін	0,20	K15	0,63	0,13		

Продовж. табл.

0,20	3. Інструментальні компетенції	1,05	16. Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою	0,25	K16	0,77	0,19	0,73	0,13
			17. Знання іншої мови(мов)	0,20	K17	0,68	0,14		
			18. Навички роботи з комп'ютером	0,23	K18	0,64	0,15		
			19. Навички управління інформацією	0,22	K19	0,66	0,15		
			20. Пошуково-дослідницькі навички	0,10	K20	0,70	0,07		
0,21	4. Професійні компетенції 4.1. Загально-професійні компетенції	1,05	21. Базові уявлення про організацію навчально-виховного процесу та професійного навчання учнів, розуміння значення його ефективного здійснення для забезпечення успішної підготовки майбутніх фахівців робітничої професії	0,08	K21	0,66	0,05	0,71	0,13
			22. Володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації психофізіологічних особливостей учнів та врахування їх результатів у організації навчально-виробничої діяльності, виховній та корекційній роботі	0,08	K22	0,67	0,05		
			23. Сучасні уявлення про принципи, форми, методи, технології педагогічного впливу і механізми їх реалізації в умовах навчально-виробничої діяльності та виховній роботі	0,08	K23	0,62	0,05		
			24. Здатність застосовувати основні інформаційно-комунікаційні технології у професійному навчанні та організовувати дослідно-експериментальну, рефлексивно-творчу та самостійну роботу учнів	0,10	K24	0,70	0,07		
			25. Сучасні уявлення про створення розвиваючого навчального середовища та забезпечення сприятливого морально-психологічного клімату навчально-виробничої діяльності та високого рівня культури її організації	0,08	K25	0,68	0,05		
			26. Знання й застосування на практиці методики розробки навчально-виробничої та виховної документації згідно діючого законодавства	0,08	K26	0,73	0,06		
			27. Сучасні уявлення про принципи аналізу та оцінки власної професійної діяльності та роботи колег щодо обґрунтування практичних рішень ефективної організації навчально-виробничої діяльності учнів	0,08	K27	0,77	0,06		
			28. Здатність планувати й реалізувати відповідні заходи	0,07	K28	0,65	0,05		
			29. Знання правових основ і законодавства України в галузі освіти	0,07	K29	0,73	0,05		
			30. Здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці	0,09	K30	0,69	0,06		
			31. Здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді	0,10	K31	0,63	0,06		

Продовж. табл.

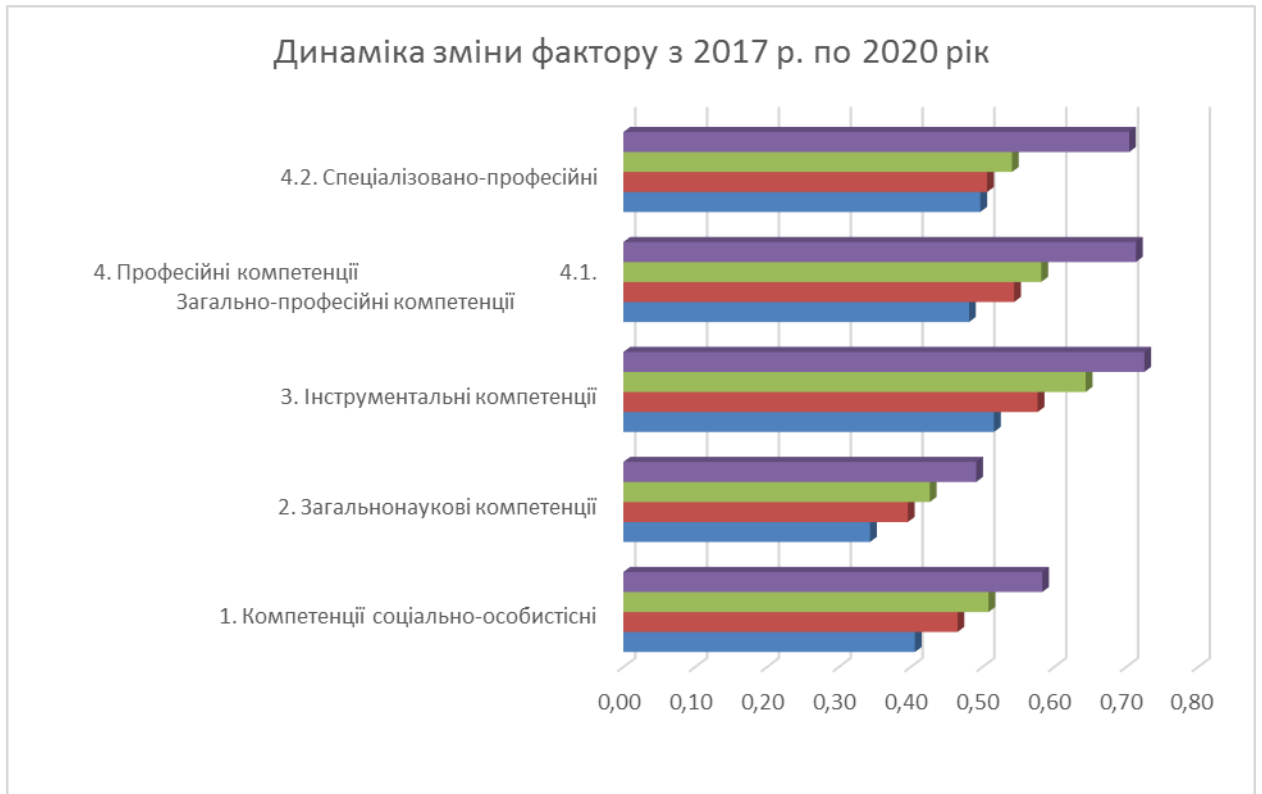
			32. Уміння вести дискусію й підібрати методику проведення уроків виробничого навчання	0,09	K32	0,64	0,06		
0,24	4.2. Спеціалізовано-професійні	1,15	33. Здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для організації та технології надання послуг у різних сферах підприємницької діяльності та методів розрахунку економічної доцільності та ефективності функціонування сервісних фірм, планування та контролю діяльності підприємств, що надають послуги, приймання оптимальних рішень з урахуванням специфіки конкретної галузі	0,07	K33	0,68	0,05	0,70	0,13
			34. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички в галузі менеджменту для формування сучасного управлінського мислення, основ системного управління організаціями будь-яких видів, застосування сучасних принципів та напрямів наукової організації праці	0,08	K36	0,67	0,05		
			35. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички щодо формування комплексу маркетингу та його ринкового інструментарію, аналізу ринку, маркетингового середовища підприємства та його пріоритетів у сучасних умовах	0,07	K37	0,70	0,05		
			36. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички з питань постачання послуг для організації та взаємодії виробничої та організаційно-обслуговуючої систем підприємств, установ та організацій, враховуючи специфічні особливості та технологічні процеси підприємств різних галузей	0,07	K38	0,71	0,05		
			37. Здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі метрології, стандартизації та сертифікації для забезпечення захисту споживачів та дотримання якості продукції і надання послуг, комплексного координування функцій якості на всіх стадіях життєвого циклу продукції й оцінки ефективності їхньої реалізації	0,06	K39	0,68	0,04		
			38. Здатність використовувати професійно профільовані знання в галузі математики (математичної статистики), для обробки бухгалтерських, статистичних й економічних даних виробничих та обслуговуючих процесів, а також здійснення техніко-економічного аналізу діяльності підприємств, установ та організацій	0,06	K40	0,67	0,04		

Продовж. табл.

			39. Здатність здійснювати самостійне організаційно-господарське новаторства на основі використання різних підприємницьких можливостей для випуску нових товарів, послуг, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту, а також взаємодії з зовнішнім середовищем з метою отримання прибутків та самореалізації власної мети	0,07	K41	0,72	0,05		
			40. Здатність використовувати профільні знання й практичні навички щодо управління матеріальними потоками, визначення логістичних витрат та шляхів їх скорочення, забезпечення сервісного обслуговування продукції та послуг	0,07	K42	0,65	0,05		
			41. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі економіки, застосовувати на практиці механізми її регулювання на основі вивчення економічних законів, категорій, критеріїв та показників з метою найбільш ефективного використання виробничих ресурсів підприємства, раціонального поєднання всіх елементів виробничого процесу для досягнення максимального задоволення потреб суспільства	0,07	K43	0,77	0,05		
			42. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі охорони праці щодо забезпечення дотримання вимог безпеки життєдіяльності, охорони праці, протипожежних та санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу та навчально-виробничої діяльності	0,07	K44	0,79	0,06		
			43. Здатність володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, використовувати інформаційні технології для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності	0,08	K45	0,80	0,06		
			44. Здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння у галузі правознавства: оподаткування та трудового права у майбутній виробничій діяльності випускника	0,08	K46	0,78	0,06		
	1,00		5,00					3,22	0,58

Оцінка факторів

Фактор	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
1. Компетенції соціально-особистісні	0,41	0,47	0,51	0,58
2. Загальнонаукові компетенції	0,34	0,40	0,43	0,49
3. Інструментальні компетенції	0,52	0,58	0,64	0,73
4. Професійні компетенції				
4.1. Загально-професійні компетенції	0,48	0,54	0,58	0,71
4.2. Спеціалізовано-професійні	0,50	0,51	0,54	0,70
Загальна оцінка	2,24	2,49	2,70	3,22

Обчислення вагомості факторів

<i>фактор</i>	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	сума	вагомість
1. Компетенції соціально-особистісні	0,41	0,47	0,51	0,58	1,97	0,18
2. Загальнонаукові компетенції	0,34	0,40	0,43	0,49	1,66	0,16
3. Інструментальні компетенції	0,52	0,58	0,64	0,73	2,47	0,23
4. Професійні компетенції						
4.1. Загально-професійні компетенції	0,48	0,54	0,58	0,71	2,31	0,22
4.2. Спеціалізовано-професійні	0,50	0,51	0,54	0,70	2,25	0,21
Усього балів	2,25	2,50	2,71	3,21	10,67	1,00

**ФКМ 3. Кваліметрична факторно-критеріальна модель оцінки
підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери
обслуговування на адаптивних засадах**

Фактори (F)	Вагомість (v)	Критерії I порядку (показник)	Вагомість (v1)	Порядковий коефіцієнт (K)	Значення порядкового коефіцієнту (на початку експерименту)	Оцінка критеріїв	Оцінка факторів	Значення порядкового коефіцієнту (по закінченню експерименту)	Оцінка факторів
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Виокремлення елементів адаптивних навичок в освітньому процесі з метою набуття ключових та професійних компетенцій студентів	0,17	вміння адаптуватись до нових умов	0,14	K1	0,42	0,06	0,08	0,72	0,11
		орієнтація результатів освіти на сучасні вимоги роботодавців	0,12	K2	0,56	0,07		0,68	
		єдність цілей організації із своїми потребами	0,12	K3	0,45	0,05		0,64	
		здатність виконувати професійні завдання в умовах швидких змін	0,14	K4	0,40	0,06		0,70	
		суб'єкт-суб'єктні відносини та партнерська співпраця	0,12	K5	0,43	0,05		0,64	
		поєднання навичок володіння ІКТ з виконанням професійних завдань	0,12	K6	0,56	0,07		0,79	
		здатність до самоменеджменту та саморозвитку	0,12	K7	0,51	0,06		0,67	
		набуття студентами гнучких навичок «Soft skills»	0,12	K8	0,39	0,05		0,55	
2. Використання міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання	0,08	сприйняття педагогічних технологій, адаптованих до підготовки МССО	0,12	K9	0,37	0,04	0,03	0,78	0,05
		готовність до інтегрованих занять із використанням ІКТ	0,11	K10	0,45	0,05		0,67	
		використання ділового спілкування	0,11	K11	0,36	0,04		0,53	
		робота з електронними засобами навчання	0,11	K12	0,44	0,05		0,69	
		сприйняття технологій, що мають бути використані у сфері послуг	0,11	K13	0,51	0,06		0,70	
		формування вмінь, щодо сервісу обслуговування	0,11	K14	0,40	0,04		0,75	
		володіння іноземною мовою (ділове спілкування)	0,11	K15	0,37	0,04		0,68	
		навички психологічного аналізу людей	0,11	K16	0,35	0,04		0,70	
		налагодження соціально-комунікативних зв'язків з оточенням	0,11	K17	0,34	0,04		0,69	

Продовж. табл.

2.1. Мотивація МССО до навчальної діяльності на адаптивних засадах	0,09	відвідування занять (очно, дистанційно)	0,12	K18	0,63	0,08	0,04	0,78	0,06
		навчальна активність та виконавча дисципліна	0,13	K19	0,51	0,07		0,68	
		співпраця в команді	0,12	K20	0,42	0,05		0,75	
		готовність починати з малого і досягати більшого в навчанні	0,13	K21	0,41	0,05		0,62	
		готовність до понаднормової праці	0,13	K22	0,28	0,04		0,39	
		бажання кар'єрного росту	0,12	K23	0,61	0,07		0,75	
		готовність до участі в проєктах та конкурсах поза межами коледжу	0,13	K24	0,40	0,05		0,56	
		прагнення до створення власного бізнесу	0,12	K25	0,44	0,05		0,49	
3. Інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивної діяльності студентів в процесі практичної підготовки	0,17	якість навчальної практики	0,14	K26	0,51	0,07	0,08	0,72	0,13
		якість технологічної практики	0,14	K27	0,53	0,07		0,76	
		застосування отриманих знань в професійній сфері діяльності	0,15	K28	0,50	0,08		0,79	
		розвиток і вдосконалення професійних навичок протягом здобуття освіти в коледжі	0,14	K29	0,64	0,09		0,78	
		використання професійного досвіду у виробничій діяльності (працевлаштування)	0,14	K30	0,44	0,06		0,62	
		накопичення матеріалів для розробки КП	0,14	K31	0,37	0,05		0,88	
		якість здачі комплексного державного екзамену за фахом	0,15	K32	0,44	0,07		0,63	
4. Рефлексивна діяльність майбутніх МССО для розвитку навичок професійної адаптації	0,16	використання інформатизації в процесі обробки документообороту	0,20	K33	0,27	0,05	0,04	0,47	0,07
		уміння до визначення цілей в професійній діяльності (мета)	0,25	K34	0,18	0,05		0,52	
		відвідування заходів професійного спрямування	0,15	K35	0,34	0,05		0,41	
		отримання задоволення від отриманих результатів роботи	0,15	K36	0,35	0,05		0,42	
		усвідомлення власного розвитку та здобутків	0,25	K37	0,19	0,05		0,32	
5. Використання ІКТ для активізації навчально-пізнавальної діяльності	0,16	використання інформаційних систем і технологій в сфері послуг	0,15	K38	0,37	0,06	0,06	0,67	0,10
		вільне володіння MS Word	0,14	K39	0,42	0,06		0,58	
		вільне володіння MS Excel	0,14	K40	0,38	0,05		0,56	
		вільне володіння MS Power Point	0,14	K41	0,34	0,05		0,59	
		використання офісної техніки	0,14	K42	0,31	0,04		0,51	
		створення проєктів та їх представлення за допомогою КТ	0,15	K43	0,27	0,04		0,62	
		вільне користування мережевою інформацією	0,14	K44	0,48	0,07		0,69	

Продовж. табл.

6. Організація ситуативної освітньої та професійної самостійної роботи студентів	0,17	самоорганізація при виконанні самостійних завдань	0,25	K45	0,33	0,08	0,05	0,62	0,11
		усвідомлення ролі самостійної роботи для набуття досвіду у професійній діяльності	0,20	K46	0,28	0,06		0,68	
		звичка до систематичної професійно спрямованої самостійної діяльності	0,15	K47	0,21	0,03		0,54	
		усвідомлення рівня відповідальності при виконанні професійних домовленостей	0,15	K48	0,24	0,04		0,57	
		здатність до постійної професійної самоосвіти	0,25	K49	0,34	0,09		0,69	
Загальна оцінка	1,00		6,00				0,38		0,62

Для експертного оцінювання доцільно користуватися такою шкалою:

0,00 - вимоги практично не виконані

0,15 - вимоги виконані (низький рівень професійної компетентності)

0,15 - 0,50 - вимоги виконані (середній рівень професійної компетентності)

0,50 - 0,75 - вимоги виконані більш, ніж на половину, але не повністю (достатній рівень професійної компетентності)

1,00 - вимоги виконані повністю на 100% (високий рівень професійної компетентності).

Обчислення вагомості факторів

Фактор	На початку експерименту	По закінченню експерименту	Вагомість
1. Виокремлення елементів адаптивних навичок в освітньому процесі з метою набуття ключових та професійних компетенцій студентів	0,08	0,11	0,19
2. Використання міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання	0,03	0,05	0,08
2.1. Мотивація МССО до навчальної діяльності на адаптивних засадах	0,04	0,06	0,10
3. Інтеграція навчально-пізнавальної діяльності та рефлексивної діяльності студентів в процесі практичної підготовки	0,08	0,13	0,21
4. Рефлексивна діяльність майбутніх МССО для розвитку навичок професійної адаптації	0,04	0,07	0,11
5. Використання ІКТ для активізації навчально-пізнавальної діяльності	0,06	0,10	0,16
6. Організація ситуативної освітньої та професійної самостійної роботи студентів	0,05	0,11	0,16
Загальна оцінка	0,38	0,62	1,00

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
 НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
 НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Слободський вул., 98-А, м. Київ, 01045, тел. (044) 259 41 38
 Е-мэйл: nao@nao.gov.ua Код ЄДРПОУ 26125035

30.08.2020 № 1021
 на _____ № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Савельєвої Тетяни Анатоліївни
 на тему «Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери
 обслуговування на адаптивних засадах» на здобуття наукового ступеня
 кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика
 професійної освіти.

Видана Савельєвій Т. А. про те, що у 2017-2020 р.р. на базі Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України здійснювалася апробація моделі підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування з спеціальності «029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа (офіс-менеджер)» та технології впровадження педагогічних умов і адаптивних засад освітнього простору в закладах фахової передвищої освіти.

Теоретичні положення та емпіричні результати дослідження свідчать про науковий рівень виконаного дослідження і дає підстави стверджувати, що результати дослідження та науково-методичне забезпечення реалізації педагогічних умов, розроблених на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти можуть з успіхом використовуватися у системі підготовки молодших спеціалістів.

Запропонована система взаємодії між викладачем та студентом з використанням адаптивної взаємодії на партнерських засадах, використання моніторингового кваліметричного інструментарію є ефективним у системі підвищення професійної компетентності викладачів і формуванні професійно компетентних фахівців сфери послуг.

Авторські напрацювання і впровадження результатів дослідження засвідчили позитивну динаміку зрушень показників професійного зростання педагогічних працівників і позитивно вплинули на якість підвищення професійної компетентності студентів.

Проведена робота дозволяє зробити висновок про доцільність впровадження її результатів в освітньо-виховний процес закладів фахової передвищої освіти.

Директор
 кандидат педагогічних наук

Дмитро ГОМЕНЮК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ КОЛЕДЖ"
вул. Павла Каспрука, 2, м. Чернівці, 58029; тел./факс 56-70-47
e-mail: mail@polytech.cv.ua Код ЄДРПОУ №03363140

28.08.2020 № 01/355

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Т.А. Савельєвої
«Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування
на адаптивних засадах»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Результати дисертаційного дослідження Т.А. Савельєвої, зокрема теоретичні узагальнення й технологія впровадження щодо застосування педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в системі ЗФПО, концептуальна модель підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів, розроблений кваліметричний інструментарій щодо оцінювання професійної компетентності майбутнього фахівця сфери обслуговування протягом 2017-2020 років пройшли експериментальну перевірку. Їх попереднє впровадження отримало позитивні результати.

Запровадження адаптивних засад в організацію освітнього простору закладу сприяло формуванню у всіх учасників освітнього процесу здатності до ефективної комунікації і підвищенню якості освітньої підготовки фахівців. Відносно запропонованих адаптивних засад було отримано схвальні відгуки викладачів та студентів коледжу.

На позитивне схвалення заслуговує те, що розроблені педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування є сучасними, зорієнтованими на вимоги ринку праці для професійного конкурентоспроможного фахівця. Запровадження саме таких педагогічних умов в освітньому середовищі державного вищого навчального закладу «Чернівецький політехнічний коледж» забезпечить якість освітніх послуг.

Результати експериментального оцінювання та попереднє впровадження запропонованих Т.А. Савельєвою матеріалів дають підставу для їх схвальної оцінки і доцільності їх широкого запровадження у практику діяльності закладів фахової передвищої освіти.

Кандидат педагогічних наук,
директор ДВНЗ «Чернівецький
політехнічний коледж»

Оесіа Л. І.

Міністерство освіти і науки України
**ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
 КОЛЕДЖ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**
 Проспект Московський, 24 м. Харків, 61001
 тел./факс 732-63-95; бухгалтерія: 732-59-25
 e-mail: hpt2015@ukr.net, web: <http://www.hpt.com.ua>, код ЄДРПОУ 02501137

№ 44 від 28.08.2020

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Савельєвої Тетяни Анатоліївни

на тему *«Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах»* на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Впродовж 2017-2020 р.р. здійснювалось впровадження авторської концепції формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в освітній процес закладу освіти «Харківський державний професійно-педагогічний коледж імені В.І. Вернадського».

Проведені анкетування, тестування, опитування студентів зі спеціальності «015.16 Професійна освіта (Сфера обслуговування)» з метою визначення рівня сформованості професійної компетентності, використання елементів адаптивного управління в освітньому процесі закладу.

Апробовано і впроваджено запропоновані автором педагогічні умови, педагогічну модель з формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування, розроблену на адаптивних засадах, кваліметричний інструментарій для моніторингового дослідження результатів експериментальної перевірки.

Авторська технологія впровадження педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування, в т.ч. формування освітнього простору закладу на адаптивних засадах, мала позитивні відгуки з боку педагогічного колективу та керівництва коледжу.

Зазначаємо, що дослідження педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах у закладах фахової передвищої освіти мають теоретичну і практичну значущість для подальшого розвитку підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів.

ДИРЕКТОР КОЛЕДЖУ

Олександр КУРБАТОВ